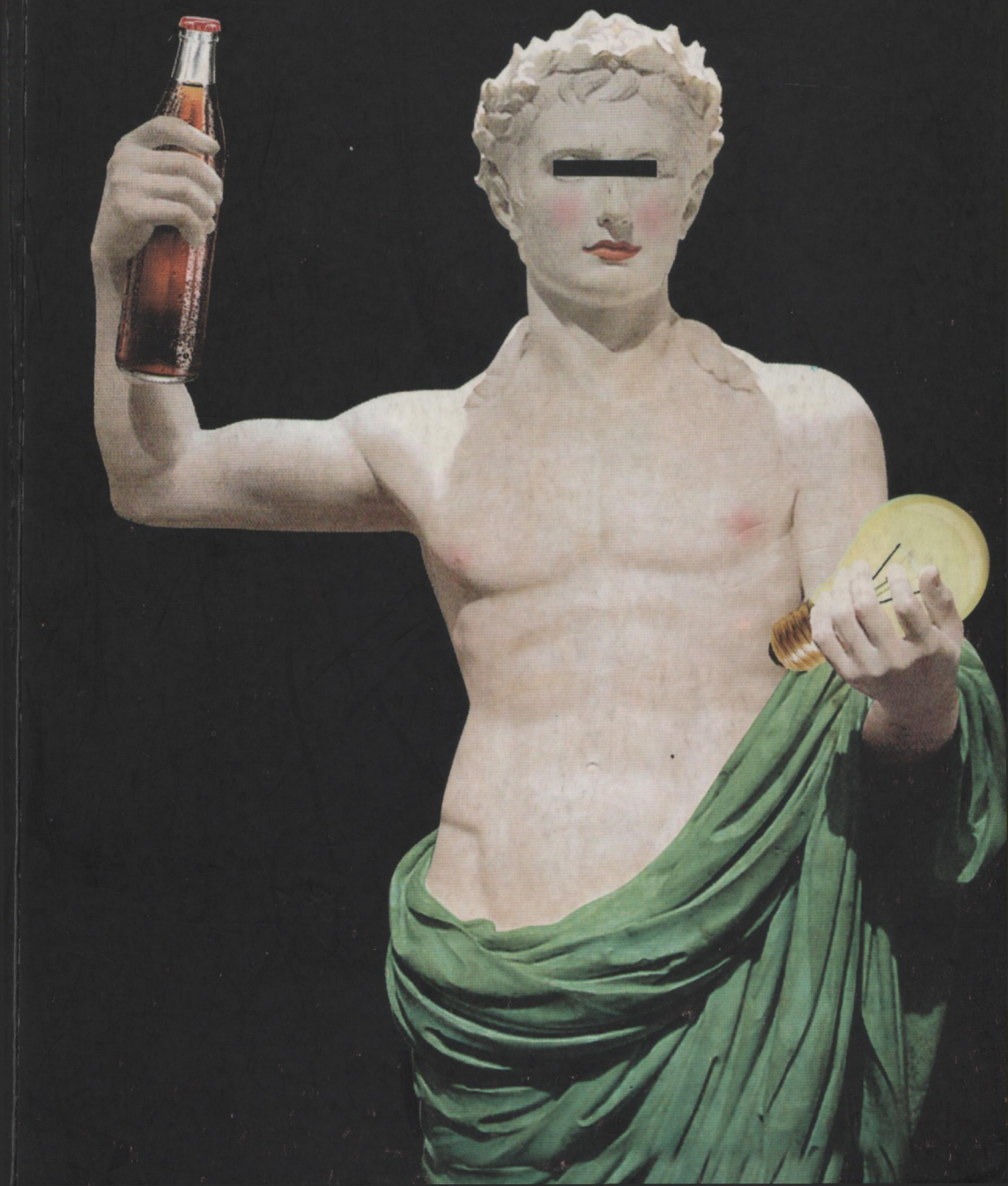
YALÇIN KÜÇÜK

CALIGULA
SARALI CUMHUR

Salyangoz Yayınları: 57
Yalçın Küçük Kitaplığı: 7

Yalçın Küçük

CALIGULA
SARALI CUMHUR

Editör: Güneş Ayas
Kapak Tasarım: Ömer Ülkenciler

© Bu kitabın yayın hakları
Salyangoz Basın Yayın Dağ. İletişim Sist. Org. San.
ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir, 2007.

Birinci Basım: Mart 2007
ISBN: 978-975-6277-74-4

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık
Tel: 0212 501 46 36

Salyangoz Yayınları
Cemal Nadir Sok. Akşam Han Kat: 2 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 528 92 15, Fax: (212) 528 92 14
www.salyangozyayinlari.com

CALIGULA
SARALI CUMHUR

YALÇIN KÜÇÜK

SALYANGOZ
YAYINLARI

Yedinci Bölüm: Çürük 195
Yedinci Bölüme Ek: Çürükçülerin Takibi 197

Sekizinci Bölüm: Yine Saklandı 199
Sekizinci Bölüme Ek: Yüzünü Göstermemek için Yol Kesme 202

Dokuzuncu Bölüm: Erdoğan'ın Nöbetleri 205
Dokuzuncu Bölüme Birinci Ek: Sinkaf ve Üç Nokta 210
Dokuzuncu Bölüme İkinci Ek: Tayyip Erdoğan'da Beyin ve Duyu Tutulma Halleri 212

Onuncu Bölüm: Büyük Sar'a 215
Onuncu Bölüme Birinci Ek: Çelik Çomak Meselesi 222
Onuncu Bölüme İkinci Ek: Mis Gibi Hava Yolları 225

Hasta Cumhur Kitabı'na Birinci Ek: Reis-i Cumhur'a Arıza 227
Hasta Cumhur Kitabı'na İkinci Ek: Tayyip Erdoğan'a Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis 237
Hasta Cumhur Kitabı'na Üçüncü Ek: Bagish'a On Yıl Hapis 239
Hasta Cumhur Kitabı'na Dördüncü Ek: Zapsu'ya Ağır Hapis 241

Üçüncü Kitap: Seçerek İsyan

Birinci Bölüm: Bizans'ın Gizli Tarihi 245

İkinci Bölüm: "L" Karakteri Üzerine Fonolojik Etüd Denemesi 269
İkinci Bölüme Ek: Dört Veri 274

Üçüncü Bölüm: Livane&Ak&Çağan 277
Üçüncü Bölüme Birinci Ek: Ak Zaafiyet Üzerine Envanter 291
Üçüncü Bölüme İkinci Ek: Reyhan, Reyyan, Reyan, Rıhani, Rehan Üzerine 293
Üçüncü Bölüme Üçüncü Ek: Yeşu-Babacan Üzerine 295

Dördüncü Bölüm: "Berat" Adının Coğrafyası 299
Dördüncü Bölüme Ek: Mmn&Ma'min&Mümine&Şifreler 308

Açıklama: Sabri Ülker'den Mektup Var 313

Dizin 329

İçindekiler

Salyangoz'a Söz 7
Önsöz'e Ek: İnsan Halleri 15

Birinci Kitap: Caligula

Birinci Bölüm: Küstah ve Köle 23
Birinci Bölüme Ek: Caligula Oyunundan Seçme Fotoğraflar 50

İkinci Bölüm: Cumhuriyet'in Çöküşü 53
İkinci Bölüme Ek: Diktatorya Tabanı/Korkak ve Softa 77

Üçüncü Bölüm: Caligula 85
Üçüncü Bölüme Ek: Düşme Hastalığı/Kısa Tarih 105

Dördüncü Bölüm: Katli 111
Dördüncü Bölüme Ek: Montesquieu/Roma'da Cumhuriyet'in Çöküşü 129

Caligula Kitabına Ek: Çeviriler 135

İkinci Kitap: Hasta Cumhur

Birinci Bölüm: Büyük Komplo 145
Birinci Bölüme Birinci Ek: Erdoğan Milletvekili mi? 163
Birinci Bölüme İkinci Ek: Latin Amerika'da Tayyip'ler 165

İkinci Bölüm: Tayyip Bey Önceleri Ayakkabı Öpüyordu 167

Üçüncü Bölüm: Ağlıyor ve Katılıyor/Doktor Tedavisine İhtiyacı Var 169
Üçüncü Bölüme Ek: Mit'te Hastalık Raporu Var 176

Dördüncü Bölüm: Düşme Hastalığı 179
Dördüncü Bölüme Ek: Güven Hastanesi'nde Erdoğan'ın Sara Nöbeti 182

Beşinci Bölüm: Babası Tayyip'i Tavana Asardı 183
Beşinci Bölüme Ek: Hastane Önünde Tuluat 186

Altıncı Bölüm: Üniversite Diploması 187
Altıncı Bölüme Birinci Ek: Ahmet Necdet Sezer Hazretleri Birinci Cumhuriyetimizin Son Cumhurbaşkanı mı? 188
Altıncı Bölüme İkinci Ek: Diploması/El Yazısı 194

SALYANGOZ'A SÖZ

Ne güzel'dir, eskiden yazılmış "tarih" okumak; kaynaklar ile başlıyorlar, önce kaynaklarını yazıyorlar. Sonra kaynakları tenkide geçiyorlar; tenkit, sahih ile sahih olmayanı ayırmak üzerinedir. "Eski" tarihlerin tenkit bölümlerini okurken hep heyecanlanıyorum, bilimi ve bilimsel işi hissettiğimi duyuyorum.

Burada "Roma Tarihi" yazmadım ve yeniden kurdum. "Kurgu" bana aittir ve yirmi birinci yüzyılın ilk beş yılının sonunda, altıncısında, cumhuriyet'in temellerine kirli kazmaların indirilmeye başlanmasından kırk yıl sonra Roma'ya, İsa'dan önceki kırkıncı yıl ile İsa'dan sonraki kırkıncı yıl arasında Roma Tarihi'ne, baktım. Balgat'tan ve Balat'tan bakıyordum ve Caligula'yı buldum.

Benim katkım Caligula'yı görmektir. Görür görmez çok yakından tanıdığımı anladım; dolayısıyla, kaynaklardaki eksiklikleri yakınımdan tamamladım. Yakınımdakinin eksikliklerini, kaynaklarla giderdim. Kurdum, kurgu'nun görüleceğini umuyorum.

Belki de Türkiye'den baktığım için Roma'da ve tarihte, Caligula'yı buldum.

Ben hep Türkiye'den aradım ve Türkiye'den çıktım. Evrensellik anlayışım işte budur.

Buldum, gördüm, kurdum.

Türkiye'yi Roma'da ararken, belki de Cumhuriyet'in temellerine korkak ve hedonist kazmaların inmeye başladığı bin dokuz yüz altmış altı tarihine kadar, pek çok Romalı olduğumuzu anladım. Ne büyük yıkış ve ne büyük korku ve korkudan kaynaklanan kin; kazmalar, Caligula misli "küstah ve köle" idiler. Belki bu nedenle, Caligula'da birinci bölüm, "küstah ve köle" başlıklıdır. Artık "küstah ve köle" aramıyorum. Görüyorum.

Çok tuhaf, belki bir başka açıdan hala Roma'dayız ve soysuzlarımız çok daha Romalı'dır ve biz "Romanyot" veya "Romalı'ya" hala "Rumi" diyoruz. Şimdi bizde aşk ve kıskançlık kalmadı ve Caligula Dönemi'nde Roma'da hiç yoktular. Pek yüksek mevkide olanlar küçük küçük oğlanların hangi küçük küçük kızlarla yattıklarını takip ediyorlardı ve şimdi bizde de hedonizmin objelerinden birisi budur. Roma'da cinsellik iktidar senaryolarının ve komploların aracı idi ve şimdi bizde tüketim olarak görünen tükenmişliğin ekranı'dır. Bizde yaşamsızlıklarını ve tükenmişliklerini, yattıklarını reklam ederek örtmeye çabalıyorlar. Demek ki bizde "ayan", insan'ın iki kalın çizgisi olan aşk ve kıskançlık'tan soyundular ve insanlıktan çıktılar, demek istiyorum.

✦ ✦ ✦

Peki Tansu Çiller Romanyot mu, annesi Selanikli olsa da babasını Romanyot sayabiliriz; peki, Tansu Çiller erken gelmiş-Caligula mı, bunu düşündüm, proto-Caligula mı; kadın-erkek fark etmiyorlar, Caligula, eninde-sonunda, Caligula'dır. Ama, hayır; fazla bilgili değilse de fazla okumuştu ve bir Caligula için ise fazla ahlaklıydı, olamadı. Caligula döküntü'dür; Tansu Çiller'i, Caligula yapamadım. Daha döküntü, daha korkak, daha ahlaksız ve daha itaatkar aradım. Daha döküntü, daha korkak, daha ahlaksız ve daha emirber'i aramayı, büyük zenginlerimizden öğrendim. Görgüsüz, gayri milli, tamahkar ve zevksizdiler; arayışlarında, ahlaksızlığa alt sınır tanımadılar. Öyleyse, bu bilimsel ifşaatı yapmak zorundayım; Caligula'yı ararken arkalarından gittim. Hayatımda sadece bir kez büyük zenginlerin arkasından gittim ve Caligula'yı buldum. Caligula'ya rehberim oldular, ama, bunun için dahi teşekkür etmiyorum; çünkü, zenginlikleri devletten ve hırsızlıkları halkın emeğindendir. Caligula'yı buldum ve ama, plütokrasi'de hiçbir meşruiyet bulamıyorum.

Türkiye'de Caligula'yı, benden önce, plütokratlar arıyorlardı ve ben onları, ararken, yakaladım. Şimdi üst üste çakmış durumdayım.

✦ ✦ ✦

Kaynaklarım mı, borçlarım var.

Dünyada hiç alacağım olmadı, alacağım hiç olmayacak ve hep borçlu olmaktan mesudum. Londra'da Sabri Çarmıklı ve İlhan Tekin olmasa, bu kadar çabuk tamamlayamazdım ve sayelerinde eksik kalan ve aradığım bütün kaynaklara, ulaştım. Tinto Brass'ın, pornografik sayılan, ancak ben öyle görmedim, mükemmel "Caligula" filmi ve bbc dizisi "I, Claudius" dvd'leri dahil, zamanında geldiler. Bbc dizisi Robert Graves'in romanına ve Graves ile "Caligula" sahne oyununda Camus, Suetonius'a dayanıyorlardı; ben de Suetonius'u önemle kullandım.

Hem dizi ve özellikle Tinto Brass'ın filmi, burada sadece Peter O'Toole'un

oynadığı Tiberius'u yadırgadım, harikadırlar. Bazı sahnelerini, renkli olarak, sunmadan edemedik. Ama yine de tekrarlamadan duramıyorum. Benimki kurgu'dur ve bu kurgu ayrı'dır.

✦ ✦ ✦

Sir Ronald, "devrim" diyor ve ben Marx'ın "her karşı-devrim aynı zamanda devrim'dir" önermesine bağlı kalarak, "karşı-devrim" tabir ediyorum. Roma'da cumhuriyeti yıkmak bir karşı-devrim idi ve bizde cumhuriyeti yıkmak için bir karşı-devrim gerekiyordu. Bunu buldum, ancak yetmiyordu; yıkmak mı, çökertmektir ve Caligula'yı, çöküntüyü tepeleyici olarak gördüm. Caligula, saralı ve her türlü homoseksüel bir tepeleyicidir.

Demek çöküntüyü tepeleyiciye ihtiyaç var ve "tepeleyici" bir döküntü'dür.

Benim kurgum işte budur. Ve çöküntüyü tepeleyici bir döküntü'dür; bulunan da aynen budur.

✦ ✦ ✦

Bir tiyatro tutkunu idim, yıllar önce, Camus'nün Caligula'sını, Devlet Tiyatrosu, sahneye koymuştu ve Kartal Tibet başroldeydi, herhalde kaçırmamış olduğum tahmin edilmelidir. Şirin ve Umut Toprak, her ikisi de tiyatrocudurlar ve Şirin henüz bir lise öğrencisi iken bizim Toplumsal Kurtuluş'umuzda çalışıyordu ve önceki on yıllarda ise, Umut'un annesini Ankara Sanat ve babasını Devlet Tiyatrosu'nda izliyordum, "Ankara Sanat" bir zaman sanat'tı, şimdi emekliler; Şirin ile Umut, Camus'nün Ankara oyununun fotoğraflarını ve Bertan Onaran'ın çevirdiği teksti buldular. Ayrıca çok destek oldular.

Devlet Tiyatrosu'na, arşivlerini açtıkları için teşekkür borcum var ve de ediyorum.

Üniversite öğrencilik yıllarımda herhalde bir Camus bağımlısıydım, "Yabancı" baş ucumdaydı ve başkalarının cinayetini işlemeyi Yabancı'dan öğreniyordum, burada ise Camus ile tartıştım. Camus'nün Caligula'sı, Camus'nün, İspanya'da cumhuriyetçilerin acı yenilgisinin büyük karamsarlığından, isyan'a geçiş aşamasının verimidir; biz başta Sartre ve özellikle Camus ile tüm ekzistansiyalist felsefeden "yerinde-duramamayı" çıkaran bir kuşağız, ben bir ölçü daha fazla "yerinde durmayan" idim. O halde anlaşılabiliyor, benim yazdığım Caligula'da "tek yol: öldürmek" alt-bölümü, kısmen bizden ve kısmen Camus'den geliyor; "tek yol: durmamak" yereldir. Umut bulabiliyoruz.

Bundan böyle Camus'nün Caligula'sını oynayacaklara, benim yazdıklarımı da hesaba katmalarını not ediyorum. Bütün Caligula'lar, küstah ve köle, hedonist ve ölümün eşiğindedirler.

Her Caligula, yerel sözcükle, takiyeci'dir; Suetonius, Caligula'dan bir prens olarak söz ettikten sonra "şimdi canavara gelelim" diyordu ve çok yaygındır. Camus, oyununu, Caligula'nın, ensest ilişki halinde olduğu kız kardeşi Drusilla'nın ölümü ile canavarlaştığı düşüncesi, üzerine kuruyor; "absurd" felsefesi için buna ihtiyacı var. Ben hem Drusilla'yı ve hem de ensest ilişkiyi önemsemedim; kaldı ki, İlhan, cumhuriyet çökertilmeden Roma'da ensest ilişkinin yasak olduğuna dikkatimi çekiyor ki benim buna bir itirazım bulunmamaktadır. Cumhuriyet'i çökertmek ile ahlakın da çöküşü yan yanadır ve ben buna bakıyorum. Aşırı dinsel Mısır'da Selevkos'larda ensest, ahlak içindeydi ve Cleopatra, ensest yaşayabiliyordu; benim kurgumda abartılmamaktadır.

✦ ✦ ✦

Her Caligula, saralı ve homoseksüeldir ve her türlü homoseksüel haldedir.

✦ ✦ ✦

Hem saralı ve hem türlü-türlü homoseksüel birisine sınırsız iktidar vermenin cumhuriyeti tepelemek ile özdeş olduğunu ortaya çıkarıyorum. Roma'da bulup çıkardığım işte budur. Bulduklarım arasında, Montesquieu'nün, Roma planında da, sınırsız iktidarın mutlak bozuculuğuna işaret etmesi de var.

Roma'yı çalışırken yazdıklarımın "Devlet ve Hürriyet" çalışmamın devamı olduğunu anladım. Montesquieu ile "Devlet ve Hürriyet" ve giderek "Caligula" çalışmalarımın ortak yanı, biz, "demokrasi" demiyoruz, hem sözcüğü ve hem de kendisini önemsemiyoruz; Montesquieu ile birlikte "cumhuriyet" diyoruz. Daha açıktır, Batıni değil ve Montesquieu'nün Roma üzerine mühim eserinin adıyla, Cumhuriyet'te, "Görkem ve Çöküş"ü netlikle teşhis edip yazabiliyoruz.

✦ ✦ ✦

Hala bilmeyenler olabilir, benim "Bir Yeni Cumhuriyet İçin" adlı bir çalışmam var, 1980 Eylül Ayı'nın ilk günlerinde okuyucumun eline ulaştı ve henüz "12 Eylül Darbesi" yoktu ve ben "silahlı kuvvetler idareyi alacak, Erbakan'ı hapse koyacak, çok daha yoğun dinsellik yapacak" diyordum, haber verdim. Bazen haberci'yim ve ben haber verince bana ne yaparlar, bunu pek iyi bilirim, başta ahmak sol benimle alay ederler ve ettiler. Fakat haberini verdiklerim gecikmeden geldiler, Türkiye'yi o zamana kadar görülmemiş bir karanlığın içine koydular. Ve bu arada elleri değdi ve beni sekiz yıl hapse mahkum ettiler. Ve Yeni Cumhuriyet'i yasakladılar.

Selimiye Kışlası'nda yattım, eskiden atları bağlarlarmış, ne güzel günlerdi,

konserve kutusunda sardalya misli yatabilirdik, yan yana yan yana ve kollarımızı bile oynatamazdık, kışlanın en altında, pek zaman hava sıkıntısı çekerdik. Hava'nın değerini Selimiye Kışlası'nda ve daha sonra da Sultanahmet Cezaevi'nde kapatıldığım mahzende anladım; ne demek, bir delik bulunca ağzımı yapıştırırdım ve hava çekerdim. Hava çekmek mi, yaşadığımı anlardım.

Yaşamak mı, hep öğrenmek'tir ve öğrenmenin sevinci başka hiçbir yerde yoktur. O kadar öyle ki, Stefan Zweig, "öğrenmenin sevinci kalmadı" notunu yazdı ve intihar etti ve bende her gün bu sevinç yükselmektedir. Amma bu generaller, 12 Eylül'de, öğrenme sevincini kazımak için geldiler. Karanlığı arıyorlardı, kurdular.

Selimiye Kışlası'nı, Sultanahmet Cezaevi'nin ancak farelerin yaşayabildiği alt deliklerini öğrenebildiğim için çok mutluyum. Öğrenmeseydim, kendimi eksikli sayardım; Yüce Gök'e şükürler olsun, öğrendim.

Nazım Hikmet'in, Kemal Tahir'in, Aziz Nesin'in yattıkları Sultanahmet'te kaldığım için çok mutluyum; doğru, benim Nazım'dan, Nesin'den ve Kemal Tahir'den ne eksiğim var! Şimdi, ne yazık, mutluluğumuzun yataklarında hedonistler yatıyorlar ve bu, hapislikten daha ağır geliyor.

✦ ✦ ✦

Roma'da gördüm; İç Savaş, bütün parlak, kabiliyetli ve aşk-dolu olanları, kırmak demektir. Ortalığı döküntülere bırakmak için "İç Savaş" var. Döküntüler, kırık-dökük, saralı, miyop ve aşksız'dırlar.

Karanlık düşkünleri,döküntüleri, severler.

✦ ✦ ✦

Cumhuriyet'i yıkmak, despotizm'i, kurmaktır.

Cumhuriyet'i çökerten Augustus'tu, Julius'un yolundadır ve tepeleyici olarak Caligula bulundu. Bu nettir.

Çökerten varsa tepeleyici gerekmektedir.

Brutus, Juliyus Sezar'ı öldürmekle cumhuriyet'i kurtarmayı, deniyordu. Annesi, Juliyus'un metresiydi ve hatta Brutus'un, Juliyus'un doğal oğlu olduğu rivayeti yaygındır; ölürken Sezar'ın, "sen de mi oğul" dediğine daha çok inanıyoruz. Ama ne yazık, çok geç kalmıştı, çünkü, Julius'u öldürdüğünde, cumhuriyet çoktan ölmüştü ve Brutus bunu geç anladı ve geç anlaması hayatına mal oldu. Bize de mal oldu, Roma'da, Brutus ile birlikte bir cumhuriyet ve bir de yürekli cumhuriyetçi kaybettik.

✦ ✦ ✦

Birgün cumhuriyet'i kurtarırsak veya yeniden kurarsak, aylardan Augustus'u, biz "Ağustos" diyoruz, takvimden atmamız yerindedir. Şehirlerden de "Kayseri" yok olmalıdır; Sezar'dan geliyor. Kayseri'yi yok etmek için nedenlerimiz çoktur ve ben yalnız birine işaret ediyorum ve adını değiştirmekten söz ediyorum.

✦ ✦ ✦

Borçlarıma devam ediyorum, Elif Berksoy, Paris-Amsterdam-Moskova hattında kaynak desteği oldu; Moskova'da Aydın da çok güzel kitaplar sağladı. İkisine de sevgilerimi yazıyorum.

Bu arada, Gürkan da bir kitap kurdu olarak temayüz etmeye başladı, her televizyon programımızdan sonraki sohbetlerimizde, pek de aklıma gelmeyen bir kaynağa işaret ediyordu. Ortak dostumuz Mehmet Hocam ise harika'dır ve artık "her yazara bir Mehmet Hoca" diyoruz. Mehmet Hoca'mın bulamayacağı kaynak olamayacağına inanmaya başlıyorum. "Caligula" ve "Hasta Cumhur" kitaplarında en ince kanıtlar için Mehmet Hoca'ma borçluyum ve sadece ilan edebiliyorum.

Cevat Hoca'm da Arabi ve İslami ulumda benim müracaat kapımdır; her tereddüdümü soruyorum ve en ikna edici cevaplarını alıyorum. Dikkatlidir, tekrar tekrar araştırmadan cevap vermiyor; demek ki, hem Mehmet Hoca ve hem Cevat Hoca ile talihim var, yazmak kolaylaşıyor.

✦ ✦ ✦

Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi kütüphanelerine ve kütüphane yöneticileri ile görevlilerine, gerçekten, ne kadar teşekkür etsem azdır. Bilkent'te Halil İnalcık Koleksiyonu'nda görevli Hakan'a ve Teknik Üniversite Kütüphanesi'nde desk'teki görevlileri ayrıca anıyorum; hep yüzleri gülüyordu ve bir araştırıcı için bu ayrı bir ziyafettir.

✦ ✦ ✦

Deniz ve Barış ile çalışmalarımız ilerliyor ve iki kitap yazımında mesafe kaydetmiş durumdayız. Barış Zeren ile Deniz Hakyemez'in bu çalışmamdaki katkıları üç aşamadadır; bir, Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'ni, nerede ise, çalışma daireme getirdiler. İki, Caligula'yı okudular ve yazdıklarımın yeniliği ve önemi konusunda beni rahatlattılar. İlhan, Güneş Ayas, Ömer Ülkenciler ve Elif de ilk taslağı okudular, duyduklarıma sevindim. Özendirdiler. Üçüncüsü, kaynakların bir bölümünü kutular halinde ve yazıldıkları dillerde veriyordum, bu bilimde iyi bir usüldür ve bu kez çevirisini de sunuyoruz. Çevirileri, Rusça transliterasyonu düzeltme dahil, hepsini, Barış ve Deniz yaptılar; sevgiyle ve sevinerek duyuruyorum.

✦ ✦ ✦

Peki, Tayyip Erdoğan bir sar'a hastası mı; bu bir tıbbi durum'dur. Bu kadar ısrar ve cüretle saklanmasına baktığımızda had safhada bir saralı olduğunu düşünebiliyoruz. Memuriyet ve yüksek görevler için memnu olması ihtimali çok yüksektir. "Hasta Cumhur" kitabı bununla ilgilidir; ikinci kitap olarak sunuyorum.

✦ ✦ ✦

Ben yazdım ve ben şaşırıyorum. Çünkü yazdıklarıma bakarak büyük matbuat ile yüksek gazetecilerin sadece tıbben değil, ahlaken, mesleken ve ideolojik planda, tabii beyinleri itibariyle, yüksek derecede hasta olduklarına inanmak zorundayım. Önceleri görmüyorlardı ve şimdi artık görme kabiliyetinden yoksundurlar.

Ne aşkları ve ne kıskançlıkları var ve görme sistemlerinden yoksun karanlıkta yaşıyorlar.

✦ ✦ ✦

İkinci Hamid döneminde kimse ağzına "Murad" sözcüğünü alamıyordu; "Murat" tahttan indirilmiş Murad'ı çağrıştırıyordu, tahtın değişmesi tehlikesi olarak gördüler. Bunlar da "sar'a" ile Erdoğan'ın makamının sonunun geldiğini düşündüler ve ağızlarına dahi almaktan korktular.

Sar'a bir beyin hastalığıdır ve bunlar "akıllı otomobil" dahi uydurdular ve cumhuriyet'i akılsızlaştırmayı denediler. Nasıl mı; öyle bir teknoloji çağındayız ki, eğer şoför veya bir koruma, en yüksek makamlar için yapılmış bir otomobilden çıkarken bir küçük hata yaparsa, bir daha bu otomobili açmak imkansızdır ve bu ileri teknoloji çağında tek çare otomobili balyozla kırmaktır. Bunu söylediler ve saatlerce tekrar ettiler; tekrarları, kendi kendilerini ahmaklaştırmak için günlük egzersiz demektir. Artık ahmaklıklarına sınır görmüyorum.

Sar'a hastalığı saklanıyorsa, her saralıyı nöbet halinde tüm diğer insanlardan saklıyorlar. Tayyip Erdoğan'ı da saklamaya çalışıyorlardı ve "Grand Mal" hali ortadaydı, görülürse, bunu herkes görmüş olacaktı ve bütün kapılar kapanıyordu. Makam otomobiline kilitlediler.

Çıkardıkları zaman hala bilinçsizdi ve kolları sarkıyordu, fotoğraf makinelerini kırdılar.

Güven Hastanesi'nde iki rapor var. Hepsini biliyoruz.

✦ ✦ ✦

Şimdi "akıllı otomobil" tiradını okuyan spikerler gözümün önündedirler. Tiksiniyorum.

✦ ✦ ✦

Bu kitaba "hasta cumhur" adını veriyorum.

Aslında "despotizm" demek daha münasiptir.

Bu "Sar'a Vakası" sonrasında hiç kimse, beni, matbuat hürriyetinin zerresinin mevcudiyetine inandıramaz; plütokrasinin yalan makinesidir. "Augustus'un Romaası"ndaki kadar bile bir hürriyete sahip değiliz.

✦ ✦ ✦

Bu kitabı "Hasta Cumhur", yazmamış olmayı tercih ederdim, çünkü yazdıkça tiksiniyorum. Ama, cumhuriyet üzerinedir ve siyaset felsefesini ilgilendiriyor, yazdığıma, yine de mennuniyet duyuyorum. Çünkü bundan daha aşikar hürriyetsizlik olamaz ve ortaya çıkarıyorum.

Her bölümünde bir belge var.

✦ ✦ ✦

Başbakanlık bir yana, cumhurbaşkanlığı bir yana, bir kamu kuruluşunda bekçilik dahi imkansız görünmektedir. Kaçtığı gata'da, çekindiği üniversite hastanesinden, mümkünse ikisinden, rapor almak zorundadır.

✦ ✦ ✦

Artık raporsuz bir Recep Tayyip Erdoğan'ı, Cumhuriyet'in, cumhurbaşkanı sayması zordur. Çünkü şimdi, "Caligula-Saralı Cumhur" kitabımız var.

✦ ✦ ✦

Salyangoz ile birlikte kitaplarımı "daha kitap" yapıyorum.

Az da olsa, buraya, İsyan'ın Birinci Cild'inden uygun düştüğü için bölümler alıyorum; "Seçerek İsyan", üçüncü kitaptır. İsyan'ı, hemen ve daha düzenlenmiş halde sunmak üzereyiz. Böylece kitaplarımı, eskiden açtıkları "yol" havasını kaybetmeden, yeni ve "daha kitap" yapmayı deniyorum. Ve umut ediyorum.

17 Şubat AY
balgat-balat
ankara-istanbul

Önsöze Ek

İNSAN HALLERİ

En güzel hali, isyan halidir.

Yüzü, heyecanlı-gergin, ayaklarının ucunda uçmaya hazır, dünyayı yaratan bir iddia'dadır. İsyan halinde insanı, hep boyu uzamış görüyorum. İsyan halinde insan, atılmaya hazır insan'dır ve insana en çok yakışıyor.

Ama ben kendimi çocukluk hırsızlıklarımda suçüstü yakalarken, kendimi yakalamayı çok seviyorum, daima gülen ve dans eden insanları, gizlice seyrederken buluyorum. Doğru, hatırlayabildiğim tek hırsızlıklarım güzellik çalmaktır; çocukluğumda hep güzellik çalıyordum ve gülen insan ile dans eden insanı, en güzel insan-yüzleri biliyordum. Hala öyle biliyorum; gülmek ve dans etmek, insanı, pek çok yükseltmektedir.

Bale, oyunların şahı'dır ve insan hareket ederken, yükselmektedir.

İnsanı yükselten her eylem, yüksek'tir. Ve insanın en güzeli yüksekte olanıdır; herhalde "uçanı" demek durumundayız. Bu, "sürekli isyan" halidir. Bu nedenle isyan, insanlık kapısıdır, diyoruz.

Danslardan en yükseği, İspanyol flamengo olmalı, öyle sanıyorum; dans değil, iki insanın birbirine isyanıdır, hep öyle seyrediyorum. İnsanın insana tutkusunun, insanı gerilmiş yaya döndürmesini görüyorum, topukları vurdukça, yakın bir saldırıyı mertçe haber verdiklerini duyuyoruz; insanın en cinsel yanı olan omuzlar kalkış halindedir, bir ova misali uzanıyorlar, elleri mızrak ucudur. Kollar bazen mızrak ve bazen füze oluyorlar ve kadın ile erkek, öylesine sevgi dolulur ki birbirlerine kıyamıyorlar. Kıyamamak, şiddetli aşk halidir ve öyleyse, her flamengo, bir isyan birikimi oluyor; biriktiriyorlar ve daha büyük patlamaya hazırlanıyorlar.

İspanyol danslarını, depo edilmiş isyan olarak görebiliyorum. Belki de sadece duyuyorum ve görmüyorum.

✦ ✦ ✦

Gülüş, öncelikle, bir aydın halidir.

Çünkü çelişkiyi görebilme kabiliyetini gerektiriyor; çelişkide gülünçlük,

çözülebilir olmasından kaynaklanıyor. O halde çözülebilir çelişkilere gülmek, bir yüksek insanlık halidir, öyle diyebiliyoruz. Ancak çelişkiyi görebilmek için ise isyancı bir ruh mutlak gerekiyor. Birbirine bağlıyoruz.

Doğru mu; peki, "muhalif" olmayan mizahçı hiç oldu mu, cevabı burada buluyoruz.

Öyleyse, isyan yoksa mizah yoktur.

Mizah yoksa isyan yoktur.

Ve çok acı, mizah yoksa, aydın yoktur. Ve ne yazık, buradayız.

✦ ✦ ✦

Hapishanelerimizin tarihi, bir açıdan da, mizahımızın tarihidir.

Ve mizahımız, barışçıl silahımızdır.

✦ ✦ ✦

Herhalde en soysuz sözcüklerden birisi, "turizm" olmalıdır; komün-izm veya sosyal-izm, bunları anlayabiliriz. Ama, tur'un izm'i, insanın bozulmasına denk düşmektedir ve zamanla, soysuzların hareket hali olarak anlamaya başlıyorum.

Soysuzların görgüsüz dansına, turizm adını veriyoruz.

Bu soysuzluk da yeni'dir; Seha Meray Hocam'dan duymuştum, bir ara "yeni'ler güzel değil, güzel'ler yeni değil" diyordu. Ne için söylediğini hatırlamıyorum, "tur-izm" yeni'dir ve hiç güzel bulmuyorum.

Bodrum mu, artık soysuz'dur.

✦ ✦ ✦

Eskiden "yayla" diyorduk, aslı "yaylak" olup, İran'da sanıyorum hala böyle söylüyorlar; bizden ödünç aldılar. İlk önce Ankaralı aydınlar buldular, Akçakoca veya Amasra'ya gidiyorlardı ve sonra Bodrum'u ve Marmaris'i keşfettiler. Marmaris'te, Marmaris Tatil Köyü vardı, çok güzeldi ve önce aydınlar gidiyorlardı. Sonra taklitçi ve soysuz zenginler gelmeye başladılar; öğle sıcağında Johny Walker içiyorlardı, kıllı göğüslerinde madalyonlar taşıyorlardı, dayanamadık ve bıraktık.

Besim Üstünel, Ayhan Çilingiroğlu, bizim Emin Çölaşan ve Tansel'i hatırlıyorum, ne yazık şimdi turizm yatırımcılarının sözcüsü bizim Oktay Varlıer ve Duygu da geliyorlardı. Ama Seha Meray Hocam ile Haldun Taner'i hiç unutamıyorum, yakın arkadaşlarmış, sözleşip Tatil Köyü'ne geliyorlardı, ama denize girmiyorlar, bütün öğleden sonralarını birbirlerine fıkra anlatarak ge-

çiriyorlardı. Koca iki adamın, saatlerce ve ayakta, birbirinin ağzından sözü kapıp fıkra anlatmalarının seyrine doyamıyordum; sanki çocuktular. Arada bir Seha Hocam, "Haldun.. Haldun, bunu yazmış mıydım...", diyordu, birisi İstanbul'da ve diğeri Ankara'da sürekli birbirlerine fıkra yazıyorlarmış, bunu da öğrendim.

Seha Hoca'yı çok severdim. Haldun Taner'i bir tatil köyünde sevdim. Denize girmeyip dünya ile alay ediyorlardı.

✦ ✦ ✦

Seha Hocam, profesörler kurulunda da yanındakilere hep fıkra anlatırmış, bazılarını bıktırdığını biliyoruz. Tabii en güzel fıkralar, delilik üzerinedir, öyle anlaşılıyor, İlhan Unat Hocam'ı bıktırıyordu. Seha Hocam bize devletler hukuku, İlhan Hocam devletler hususi hukukunu öğretiyorlardı; bir gün İlhan Hocam, yorulmuş, hep mahcup yüzlüydü, "Seha, ben de sana bir deli fıkrası anlatacağım" demiş, genellikle sakin İlhan Hocam'da umulmayan bir haldir. "Seha, ben Nermin'le evleniyorum" deyivermiş; İlhan ile Nermin Abadan Hocalarımızın evlilik haberini böylece duymuş oluyorduk. Kaynak Seha Meray'dır ve belki de fıkra uydurmuştur, ama öyleyse harikadır.

Nermin Abadan Hocam Viyana doğumludur, asistan iken bize derse gelirdi, Alman Profesör Freyer'i çevirirdi, sanayi sosyolojisi öğreniyorduk, Nermin Hanım'ın henüz Türkçesi kıttı, derslerde, işçilere tulum değil, tulumba giydiriyordu ve dükkancı yerine bakkalcı diyordu. Biz çok gülüyorduk, ama o sırada Yavuz Abadan Hocamız ile yeni evlenmişti, biraz da övünüyordu ve derslerde ikide bir, Viyana aksanlı Türkçesi ile, "Hocam ve Kocam Yavuz Abadan" diyordu ki buradaki müzikaliteye bayılıyorduk. Ben de lise yıllarımda hiç kaçırmadığım Toto Karaca'nın operetlerindeki hazzı tazeliyordum.

Kızlarımızın bir kısmı bu "hocam ve kocam" kalıbını çok sevdiler, Serim, Taner Timur ile, Sevil, Uğur Korum ile Birgen, Ruşen Keleş'le, Tülay, Erden Öney'le dest-i izdivac eylediler. Nermin Abadan doktrinine uyarak hocalardan birer koca buldular.

✦ ✦ ✦

Nermin Abadan ve Yavuz Abadan Hocalarım çocuklarına Mustafa Kemal adını koydular.

✦ ✦ ✦

Fıkra anlatmak bir sanattır ve oynamak gerekiyor.

Aziz Nesin fıkralarını anlatırken oynuyordu, aslında biz de dinlerken oynuyorduk.

Yetmişli yılların sonlarında sık sık Sovyetler'e gidiyorlardı, Demirtaş ile hep beraber oluyorlardı, sorardım, "ne yaptınız", Demirtaş hep "içtik.. içtik..." diyordu. Ben de artık içki dedikleri zaman Sovyetler'e gittiklerini anlıyordum ve hiç sormuyordum, içiyorlardı. Sovyet yazarlarının hep içtikleri dönemdi, ama bir defasında uzun sürmüştü ve hep dolaşmışlar.

Aziz Bey, yavaş yavaş anlatıyordu, Moskova'da toplantılar yapmışlar, içmişler, hediyeler almışlar, veriyorlar, Sovyetler artık zengindiler. Birlik'teki her başkente gitmişler, konuşmuşlar, içmişler, hediyeler vermişler, almışlar. Bunları anlatıyordu ve anlattıkça hareketleniyordu; Aziz Bey'in mizahında tekrar ve ısrar vardır, zorla kabul ettiriyor; başkentlerin ve hediyelerin uzadığını hatırlıyorum. Ama bu uzun seyahatte içtikçe kilo aldığını bilmiyordu, veda ve dönüş günü yaklaşmış, bavulları hediye dolu, ama, zengin Sovyet yazarları bir de kutu kutu hediyelerle hava alanına gelmişler, zavallı Aziz, kucağında hediye kutuları, önünü göremiyor ve uçağa binmek üzeredir. Tam bu sırada, anlatırken, ayağa kalkıyor, gülüyordu, sanki gülme krizindedir, tombul yanakları daha şişiyor ve gülmekten anlatamıyordu; kilo almış, pantolonunun arkası, çatısından parçalanıvermiş, herhalde esen yelden anlamış olmalıdır; arkası görünüyor.

Türklük rezil olacak, büyük yazarımız uçağa arkası açık binecek, tehlike var, amma, işte tam burada Aziz Nesin'in zekası yardıma koşuyor, hiç bozulmuyor, derhal ters yüz yapıyor ve kucağında hediye kutuları, uçağa arka arka yürüyor, uçağa arka arkaya ilerliyor, demek istiyorum. Sovyet yazarları ise, bunu büyük Türk yazarının Sovyet yazarlarına duyduğu sevgi ve saygı olarak anlıyorlar; işte Türk-Sovyet dostluğu budur. Demek çöküşe doğru alıklaşıyorlar. Bunu şimdi daha iyi anlıyoruz, çöküş eşiğine girdiysek önce en yüksekten başlayarak alıklaşma yayılmaktadır. Aziz Bey'in duyup da doğru-dürüst formüle edemediği yasa işte budur, ama şimdi Aziz Nesin bunu anlayacak halde değildir ve gülmektedir. Tahsin Saraç'ın çalışma dairesinde, hem gülmekten nerede ise bayılıyordu ve hem de kucağında hediye paketleri arka arka uçağın merdivenlerinden çıkıyordu ve oynuyordu, biz çıktığını görüyorduk. Aramızda çıkışına yardım etmek isteyenler vardı, ama, sadece gülebiliyorduk.

✦ ✦ ✦

Güldürmek için gülmek ve ağlatmak için ağlamak zorunludur.

Aziz Bey, büyük bir oyuncu idi.

✦ ✦ ✦

Ben herhalde son demine yetiştim. Güzel kızların sadece şairlere aşık oldukları bir dönemdeydik. Aydın olmak isteyenlerin de fıkra uydurdukları veya öğrendikleri yıllardı. Soğuk savaş rüzgarları bizi boğuyordu; Heidegger öğrenmeye çalışıyor, Ionesco oynuyor, Sartre ve Camus okuyorduk ve Dostoyevski'yi kutsal biliyorduk. Ecinniler ve Yabancı, ezberimizdeydi.

Mekteb-i Mülkiye'de kantinde bir köşemiz vardı; Ece Ayhan, Ergin Günce, Ercü ya da Ercüment Gençer, Taner Timur, yedek subaylarımızdan Cemal Süreya oradaydı, her ders arasında Hukuk'tan Erdal Öz koşup geliyordu. Ben o zaman da çok aktif idim, dolayısıyla fazla boğulmuyordum, ama hepimizin boğulduğu zamandı, ekzistansiyalist felsefeye göre boğulmamız gerekiyordu, Bunaltı'yı okuyorduk, Orhan Veli'nin şiirleri çok yavan geliyordu. Ama felsefe ve edebiyatın dışında en çok fıkra uyduruyor ve anlatıyorduk. Toplumda "saçma", o zamanlar "absurd" diyorduk, aramaya başladık. Düzenden kopuşumuz bu yolladır; hepimiz bir saçma avcısıydık.

Fıkra uydurmak, düzeni eleştirmekti. Mizah bizim silahımızdı ve henüz ateş etmiyorduk.

Gerçi ben biraz önce ateşe başladım.

En iyi Cemal ve Ergin Günçe fıkra uydururdu; fıkraları numaralayıp sadece numaralarına göre gülmek, sanki bize aitti. Ergin bazan eski fıkra anlatıyordu ve biz de numarasını söyleyip geçiştiriyorduk. Düzenin en büyük Fakültesi'nde düzenden kopma talimleri yapıyorduk.

Bütün Fakülte bize uymak zorundaydı, çünkü güzel kızlar, sonunda profesörlerle evlenseler de, sadece şairlere aşık oluyorlardı. Ece, Ergin, Cemal o zaman da şairdiler, Ercü tiyatrocu idi, Erdal öykü yazıyordu. Galiba en kabiliyetsizleri bendim, ama, Taner ile ben de üniversiteye birinci girmiştik. Sonra zorlukla ikimiz de profesör olduk. Böylece aydın köşede yer edinebiliyorduk.

Bizim Üstün de, daha sonra büyükelçi Üstün Dinçmen, fıkra anlatma hastasıydı, yakaladığını gerçekten boğuyordu, sanki mecburdu, hiç gülemiyorduk; birbiri arkasına, eleştirisi ve isyanı olmayan "fıkra" sıralıyordu; Ergin, "Üstün sen sürümden kazanıyorsun" deyip susturmaya çalışıyordu. O zaman da kapitalizmi ve sürümü, kötü buluyorduk. O zaman da sürümü olanlara kötü gözle bakıyorduk.

Sürümü olan soysuz ve kötü'dür.

Ergin, Üstün ve ben aynı sınıftaydık. Bir de Filiz'imiz vardı, ben sınıf birincisi, Filiz galiba beşinciydi, çalışkan ve hırslıdır.

Filiz de bize yakındı, şiiri ve mizahı seviyordu. Önceleri isyancı idi, sonra bıraktı ve Üstün ile evlendi, hem Filiz Dinçmen ve hem de "ilk kadın büyükelçi" oldu. Sonra hiç şaka yaptığını duymadık.

Bizden ayrılanları genel müdür veya büyükelçi yapıyorduk, Hikmet de İnal da bizim sınıftaydı, İnal Batu'yu ne çok severdim, büyükelçi olabilmek için hem mizahtan ve hem isyandan kaçtı. Oldu, ama, ben intihar edenler arasında yazıyorum.

Kalıcı olan benim yazı'mdır.

✦ ✦ ✦

Hikmet benim en yakınımdı, daha sonra fikir kulüpleri federasyonu, arkasından sosyalist fikir kulüpleri, ve daha sonra dev-genç olan fikir kulübü'nün ben genel başkanı ve Hikmet de genel sekreteri idi. Pek çok isyanda yanımda Hikmet vardı; Hikmet Çetin'den söz ediyorum, en son olarak Afganistan'a nato-valisi gönderdik.

Herhalde asıl absurd ve asıl mizah budur.

✦ ✦ ✦

Bizden kaçanlar hep "büyük" oldular.

Ne yazık, büyük oldular, fakat, intihar ettiklerini bilmiyorlar. Herhalde büyüklüğün tarifinde yok oluşu bilmemek var.

✦ ✦ ✦

Önce insan halinden çıktılar.

✦ ✦ ✦

Biz ise 27 Mayıs'ı yaptık.

27 Mayıs 1960 tarihinde isyan ettik.

✦ ✦ ✦

Bir de "Altmış Sekizli" dedikleri var, işte bundan sonra geldiler.

Birden şiiri ve mizahı yitirdiler.

Ve yapamadılar.

✦ ✦ ✦

Yeni Harman mı, bu soru ile karşılaşınca, çölde hissediyorum.

Vaha mıydı, yoksa vahada mıydık, şu anda söyleyemiyorum.

✦ ✦ ✦

İnsan mı, sürekli saçma gören ve hep saçma'yı vuran'dır.

Vurmayı dans haline getiren ve her vuruşta gülen'dir.

Buna sürekli isyan hali veya kısaca "insan hali" diyoruz.

BİRİNCİ KİTAP

CALIGULA

Birinci Bölüm
KÜSTAH VE KÖLE

Kabak, nerede yetişir ve ne zaman çıkar, artık bunu biliyoruz.

Hıyar, nedir, nerede yetişir ve hangi mevsim olur, artık bunu da biliyoruz.

Ama "caligula", ne zaman çıkar ve nerede veya nerelerde olur, işte bunu bilmiyoruz. Ayrıca merak edildiğini de söyleyemiyoruz.

Herhalde "merak" çok hoş bir sözcük ve haldir; daha önce sorulmuş ve cevabı bilinenlere "teşne"[1] olmak, başkadır ve buna, "merak" diyemiyoruz. Merak'ta hep yenilik hali var ve "hepileri" diyebiliyoruz; işte merak buradadır.

O halde ne zaman üste çıkar ve nerelerde rastlıyoruz; böyle bir soruyla hiçbir yerde karşılaşmadığımız kesindir. Ancak yine de şimdi rastlıyorsak, bu, benden kaynaklanıyor; çünkü, dünyaya bilimsel olarak yaklaşıyorum ve Türkiye'den bakıyorum. Böyle bir bakış, tanımı gereği başka yerde yoktur, çünkü hem Türkiye başka yerde değildir ve hem ben buradayım ve arkasında iki varsayım var; Türkiye'ye bilimsel olarak yaklaşılabilir ve Türkiye, evrensel bilimin içindedir. Bu o kadar öyle ki, salt Türkiye'den bakarak, başka yerlerden görünmeyenleri görebiliyoruz.

Şimdi Türkiye'den Caligula'ya bakıyorum.

O halde nerede ve ne zaman çıkar; bu merak doğaldır ve mümbit sayıyorum.

Bakmak mı, "teori" yapmaktır. Hem aklınızda varsa bakıyor ve hatta görebiliyorsunuz ve hem de çok görebiliyorsanız ve bazı yöntemleri varsa, "teori"

---

[1] Farisi "susamış" sözcüğünü, "teşne", biz "istekli" olarak kullanıyoruz. İngilizce "curious", bilme isteğini anlatıyor; Fransızca, "küryo", Türkçe tranliterasyonu ile aktardım, tıp'taki "kür" ile aynı köktendir, yönelmeyi, kaygılanmayı ve bunu ele almayı ifade etmektedir.

kurabiliyoruz. Şimdi ben, teorik bir "caligula" peşindeyim. Nerede ve ne zaman çıkabileceğini sormak, teorik bakmaktır; somut'tan soyut'a yöneliş ile başlıyor ve buradan çıkıyoruz.

Dünya tarih yazınında ve özellikle romanistler arasında, Caligula üzerine çalışmaların iki kampa ayrıldığını tespit edebiliyoruz. Bir tarafta Balsdon[2] var; Balsdon, Caligula'yı, Roma imparatorları arasında sıradan görmektedir, önceki imparator Tiberius ve sonraki Claudius'un çizgilerini taşıdığını ileri sürüyor. Normalize ediyor, bunu anlıyorum, ama aynı zamanda standartlaştırıyor mu, emin değilim; böylece çoğaltıyor mu, tekilleştiriyor mu, karar veremiyorum. Anthony Barrett[3] bu kampta yer alıyor; Barrett, Caligula'nın epileptik ve homoseksüel olduğunu yadsımamakla birlikte sıradan bir imparator olduğu konusunda Balsdon'u izliyor ve ayrıca son derece rasyonel olduğunu ileri sürmekten geri kalmıyor ki, not etmek gereğini duyuyorum. Rasyonalite boyutuna, Balsdon'da, ve açıklıkla, rastlamıyoruz.

Karşı kampta ise Arther Ferrill[4] var; Profesör Ferrill, Caligula'yı, kötü ve kaçık bir tiran olarak resmederken eylemlerinin hiçbirisini akli bulmuyor ve daha da önemlisi, bunlar arasında en küçük bir tutarlılık görmemektedir. Erratic, sebatsız ve fevri, işte Caligula budur; önceki ve sonraki imparatorlarla benzerlikleri tartışmaya değer bile saymamaktadır, Tiberius'un da, bugünkü söylemle, bir "cinsel sapık" olduğu konusunda pek az kuşku var ve en azından Caligula türünden homoseksül olduğundan eminiz. Ancak, Caligula'yı farklı yapan çizgiler, Ferrill'in çalışmasında, hasta ruhunun, bu kadar sınırsız bir iktidarı taşıyamaması olarak ortaya çıkmaktadır. Ol nedenle, eline verilen iktidar öylesine sınırsız olmasaydı, hasta ruhunu böylesine bir netlikle göremeyecektik; Profesör Ferrill bu noktaya parmak basmaktadır ki, pek çok önemli buluyorum.

Birbirinden çok mu uzaktalar, Profesör Barrett'in çalışmasının alt başlığı, "corruption of power" idi ve bu başlık, Lord Acton'un, "power tends to corrupt and absolute power corrupts absolutely" teoremini çağrıştırıyor; bunu, Türkçe'de, "iktidar bozar, mutlak iktidar mutlaka bozar" şeklinde anlıyoruz. Demek, Barrett de Caligula'da iktidarın sui istimalini görüyor; ancak Caligula'yı analiz ederken, bozulmayı iki yanlı olarak anlamamız yerindedir. Mutlak iktidar, iktidarı çoğaltarak sınırsız güç kullanımına dönüştürüyor ve bu da, Caligula'nın hasta ruhunda daha elverişli bir zemin bularak Caligula'yı daha da bozmaktadır. O halde, siyaset, anayasa hukuku ve özellikle demokrasi teorisine yaklaşıyoruz.

Demek oluyor, sınırsız iktidarı ele almak, hasta olanı daha da bozarak bir

---

[2] J. P. V. D. Balsdon, *The Emperor Gaius (Caligula)*, Oxford, 1934-1964

[3] Anthony A. Barrett, *Caligula-The Corruption of Power*, Yale University Press, 1989.

[4] Arther Ferrill, *Caligula- Emperor of Rome*, London, 1991.

tür kaçık yapmaktadır. Tersinden de bakabiliyoruz; yönetimde hasta veya kaçık varsa, demokrasi asla yoktur ve bunu araştırıyoruz.

Öyleyse, demokrasi, mutlaka iktidar kullanımını sınırlamak ile başlamaktadır. Kuşkusuz, sınırlamak gerek koşuldur ve asla yeterli olmadığını biliyoruz. Ancak buradan kamu işlerinin yürütülmesinde hız savunucularının, bu kampın içinde olduklarından şüphe etmeye başlıyoruz. Caligula incelememiz için meraklı bir başlangıçtır, diyebiliyoruz.

Profesör Ferrill'in Caligula analizinde bir "sapma" teşhisi var, "deviation" da denmektedir, başlangıç alıyor; sıra dışılık ve özellikle normal olandan ayrılık, bakmak için çok verimlidir. Camus'de[5] ise "saçma" ya da "absurd" hareket noktasıdır. Camus, ensest ilişki içinde olduğu yazılan kız kardeşi Drusilla'nın ölümü ile Caligula'nın saçma'yı yakaladığı görüşündedir ve saçma'yı teşhis edip parmak basarak, Camus'nün, Caligula'yı, bir ölçüde, sistematize ettiğini çıkarabiliyoruz, bu durumda, tartışmak durumundayız. Çünkü, her türlü sistematizasyonda bir rasyonalizasyon ve rasyonalizasyonda da bir jüstifikasyon, bir haklı çıkarma, var. Bu bir yana, ama yine de, analizlerine sapma'yı teşhis ile başlayan ve bunda ısrar ederek ilerleyen Profesör Ferrill'in çalışmasına daha yakın olduğumu saklayamıyorum. Fakat, herhalde not etmek zorundayım, Profesör Ferrill de tekil bir Caligula'yı anlamaya veya anlatmaya çalışıyor; beni ise, caligula'giller familyası ilgilendirmektedir.

Ne demek? Bu kitapta soyut bulgular peşindeyim, bu nedenle de somut ve özellikle Türkiye ile ilgili sonuçlar aramıyorum. Ancak, Türkiye'den baktığımı not etmiştim ve bu ise, buradaki bazı gözlemlerin, analiz yürütmeme yardımcı olduğu anlamındadır. O halde ve bu sınırlar içinde sormadan edemiyorum; Tansu Çiller bir proto-Caligula mıdır, cevabı ne olursa olsun, bunun, çok verimli bir soru olduğuna inanıyorum. Tekeliyet düzeninin ortaya çıkması da şaşırtıcı olmuyor, familyaya adını veren, epinom, Caligula döneminde Roma oligarşik idi ve oligarşik bir düzen olmadıkça iktidarda bir Caligula düşünemiyorum.

Yönetimde komplo ve iktidarda Caligula ancak oligarşi'de muhtemel ve imkan dahilindedir. Teknik anlamda monopolist işletmeler olmasa da, yönetimin, büyük toprak sahibi ve ayrıca çok zengin, üstelik sınırlı sayıda ailelerin elinde bulunması haline, "tekeliyet" de diyebiliyoruz. Roma, cumhuriyet'te de imparatorluk döneminde de bu idi; cumhuriyet, herhalde asillerin cumhuriyeti olmuştur. Tekraren not ediyorum, hem komplo ve hem Caligula oradadır.

Demek ki, Tansu Çiller'e bir ön-Caligula veya bir Caligula-denemesi olarak bakabiliyoruz, burada bakmak sadece merak etmek veya sormaktır. Güzel, bu durumda sormaya cesaret edebiliyoruz, peki neden tam-Caligula olamadı; bu soruya, Camus'nün "Caligula" oyununun leit motifini, "indifferen-

[5] Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, Penguin, 1984.

ce", kayıtsızlık ve "silence", suskunluk, kavramlarını hatırlayarak cevap verecek olursam, bunların, yeterli yoğunluklara ulaşmadıklarını ve bu nedenle de Çiller'in, Caligula olma şansını kaybettiğini telakki edebiliyoruz. Kabiliyeti vardı, ama ne yazık, şansı yaver olamadı; yalnız, eksikliği veya şansızlığını sadece bu iki faktörün yetersizliğine de kesinlikle bağlamıyorum. Süreçler farklı ve her dönem, kendi içinde, zengindirler; nitekim, Augustus karşı-devrimi ile Roma yeni bir dinsellik kazanıyordu ve doğrusu Tansu Çiller'i, bu direksiyonda da hayli teşne bulmakla birlikte, matlup dozaj için tarihi sıçratmak ve aşamaları aşmak imkansızdı. Kuşkusuz bu, burada denediğim, bir ex-post tahlilidir ve kolaydır; o zamanda Caligula'yı aklımıza dahi getiremiyorduk ve şimdi geldiğimiz yerden bakıyoruz. Ortak çizgileri yakalayabiliyoruz.

Şansızlık, şansız tarihte gelmektir.

Şanslılık mı, hazırlanmış ortamda çıkmaktır.

Güzel, devamla, Çiller'in neden olgun bir Caligula olamadığı sorusunu tatminkar bir şekilde çözemediğimizi kabul ediyorum. Ama yine de böyle bir soruyu formüle etmek, Caligula'ya tarihsel-darwinist bir açıdan bakmak konusunda bizi yüreklendirmektedir; bunu duyuyoruz.

Yararı ne olabilir, böyle bir sorudan bize gelen verimleri şöyle sıralabiliyoruz; a- herhalde bir denemedir ve b- öyle ise toplumsal-tarihsel düzlemde bir ihtiyaca cevap vermektedir. İlaveten, c- spontane değil yaratına veya uydurmadır; daha da önemlisi, d- bir seleksiyon sürecini gerektirmektedir. Buradan devam edebiliyorum.

Karşı-devrim de devrimdir.

Seleksiyon, zaman zaman deseleksiyon'dur.

Roma'lı Caligula'ya, bizim söyleyişimizle, Caligula-i Rum-i, böyle baktığım doğrudur. Çok açık olarak görebiliyorum, hem uydurulmuş ve hem de ciddi bir seleksiyon ve daha doğrusu, deseleksiyon sürecinin sonucunda, seçilmiştir; deseleksiyon ile anti-darwinist bir seleksiyonu anlıyoruz. Caligula'nın kişisel özelliklerinde bunu buluyoruz; başkaları bir yana, epileptik ve müfrit-homoseksüel olması tesadüfi değil, seçilmesini belirleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. İlaveten ve mutlaka, bir karşı devrimden sonra çıkmaktadır.

y. küçük

yönetici
(tekel)

A-1- Oligarşi, zayıf ve kişiliksiz yönetici ister.

B-1- Tekeller, kişiliğin düşmanıdır.

C-1- Kusursuz insanı, tekelistan, düşman sayar.

Caligula'nın çıktığı ortam ve zamanda Roma oligarşik idi; bundan Cumhuriyet halindeyken de belli sayıda aileler tarafından yönetildiğini kastediyoruz. Roma, asillerin cumhuriyetinden monarşiye veya imparatorluğa geçiyordu; tahta kimin geçeceği kurala bağlanmadığından, ilk Osmanlı döneminde olduğu üzere, kanlı seçim mekanizması işliyordu. Caligula, bu seçimin sonucudur. Hem küstah ve hem köle ruhlu olmasını, seçilmesinde en önemli nedenler olarak görüyoruz.

Caligula

KÜSTAH VE KÖLE

Caligula'nın, genel olarak, sadece iki davranış biçimi vardı: Ya küstahtı ya köle gibiydi. Örneğin, Agrippina'ya, anneme, bana, kardeşlerine, Castor'a karşı küstahtı. Sejanus'a, Tiberius'a, Livilla'ya karşı köle gibiydi.

Livia'ya* karşı, anlatması çok zor, başka bir şeydi. Sanki, onun, aşığıydı.

R. Gravés, *Ben Claudius*, İstanbul, 1989. s.273

* Çok rahatsız eden, "sanki aşığıydı, onun" misli, "devrik" cümleleri tekrar devirdim, "düzelttim" demek istiyorum. Livia, büyük-babaannesi'dir.

Bu nitelemeyi, "küstah ve köle" bir Caligula resmini, Gravés'den[6] ödünç alıyorum. Gravés de, Camus misli Suetonius'a dayanıyordu; ancak benim anlatımım, bir-iki harika betimleme dışında, Gravés'e dayanmamaktadır. Ama kabul etmek gerek, her Caligula hem küstah ve hem köle olmak zorundadır; bunu kural olarak ileri sürebiliyoruz, oğul-Bush hep "küstah" kimliğiyle tanınıyordu ve 11 Eylül 2001 günü "köle" ruhlu olduğunu da görebildik. Fakat yine de Caligula par excellence olamamışsa, eksikliklerini başka yerde aramalıyız.

Camus'nün, Caligula oyununu yazarken, Roma'da, büyük bir kayıtsızlık ve sessizlik görmesi harikadır; böyle bir görüşü, sadece büyük sanatçılarda buluyoruz. Gravés'in ise Caligula'yı hem küstah ve hem köle olarak teşhis etmesi, ayrıca mükemmeldir; bu iki özelliği bir kişiye giydirebilmek ancak sanatçılara vergidir, yararlanmak bize kalmaktadır.

Ancak böyle bir caligula-analizi için beni en çok uyaran ise, iki kitabın, birbirine çok yakın yayınlanma tarihleri oldu; bin dokuz yüz otuzlu yılların sonlarındadır. İspanya'da cumhuriyetçilerin yenildiği günlerdeydik; İtalya'da Mussolini, Agustus'un imparatorluğunun iki bininci yılını şenliklerle kutluyordu. Stalin ile Hitler, bir ittifak arayışındadır, hava kurşun gibi ağırdı ve şimdi bakıyoruz, iki önemli çalışma işte bu tarihte yayınlanmıştı; beni çok düşündürdükleri kesindir.

[6] Robert Gravés, *Ben Claudius*, İstanbul, 1987

Birincisi, Camus'nün Caligula'sı, 1938 tarihlidir; daha sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarında, ilk kez sahneye konmasına karşın, 1938 yazımında ciddi değişiklikler yapmadığını biliyoruz. İkincisi, Profesör Syme'ın, "The Roman Revolution"[7] çalışması da, 1939 yılında yayınlanmıştı. Profesör Syme, Caligula'yı, değil Augustus'u yazıyordu ve "revolüsyon" derken "kontr-revolüsyon" üzerinde duruyor ve mükemmel bir şekilde analiz ediyordu. Bunu, Profesör Syme'in yazdığı devrim'in, eninde-sonunda, karşı-devrim oluşunu, aslında bütün analizini bir iç savaş anlatımına dayandırmasından da çıkarıyoruz; Augustus'un karşı-devrimi ile birlikte Roma'da cumhuriyet kesinlikle tarihe karışıyordu ve binaenaleyh, cumhuriyet ile birlikte, asiller-cumhuriyetindeki nisbi hürriyet düzeni de tarih oluyordu. O halde burada çok net bir noktadayız, Caligula, çöküşte çıkmaktadır; bu netlik olmadan caligulagiller familyasını göremeyiz.

Çökmek ve daha doğrusu, çökertmek mi; hangisi olursa olsun, tamamlamak için çöküntüyü tepelemek zorunludur. Caligula, bir tepeleyicidir ve tepeleyicinin bütün kişisel özelliklerini taşımaktadır. Erratic olmayan ve tutarlı olan bir tepeleyici düşünemeyiz. Şöyle de bakabiliriz veya Moğol sürülerini hatırlamak zorundayız; tepinen sürüye rasyonalite yüklemek zordur ve irrasyonal tabir etmek durumundayız. O halde ve başka bir deyişle Moğollar'ın sürü halinde yaptıklarını Caligula tek başına yapmaktadır. Bu nedenle Caligula aynı zamanda tek başına bir sürü'dür ve böylece, bir açıklığa yaklaşıyoruz.

Ne hoş, Camus, "Caligula" oyununda, İngilizcesi'nden aktarıyorum, sürekli, "indifference" ve "silence" diyor; kayıtsızlık ve sessizlik Roma'nın tabanındadır. Caligula tepinir ve tepelenirken, Roma'da korku egemendir. Demek ki, kayıtsızlık ve sessizlik olmadan, tepinme ve tepelemeyi düşünemiyoruz. Kayıtsızlık ve sessizliği yaratan derin korkudur ve bu da bir iç savaş'tan çıkıyor ve sınıflar mevzi değiştiriyorlar.

Bazı sınıfların sindiği ve yeni sınıfların ön plana çıktığı yerlerde Caligula'ya ihtiyaç var.

Çıkmamakta ve çıkarılmaktadır.

O halde bir yerlere yaklaşıyoruz.

---

[7] Ronald Syme, *The Roman Revolution*, Oxford University Press, 1939-1960

Ronald Syme

THE ROMAN REVOLUTION

The subject of this book is the transformation of state and society at Rome between 60 B.C. and A.D. 14. It is composed round a central narrative that records the rise to power of Augustus and the establishment of his rule, embracing the years 44-23 B.C. The period witnessed a violent transference of power and property; and the Principate of Augustus should be regarded as the consolidation of the revolutionary process. Emphasis is laid, however, not upon the personality and acts of Agustus, but upon his adherents and partisans. The composition of the oligarchy of government therefore emerges the dominant theme of political history, as the binding link between the Republic and Empire: it is something real and tangible, whatever may be the name or theory of the constitution.

✦ ✦ ✦

No less than the subject, the tone and treatment calls for explanation. In narrating the central epoch of the history of Rome, I have been unable to escape from the influence of the historians Sallust, Pollio and Tacitus, all of them Republican in sentiment. Hence a deliberately critical attitude towards Augustus.

If Caesar and Antonius by conrast are treated rather leniently, the reason may be discovered in the character and opinions of the historian Pollio –a Republican, but a partisan of Ceasar and Antonius. This also explains what is said about Cicero and about Livy.

Yet, in the end, the Principate, while abolishing political freedom, averts civil war and preserves the non-political classes. Liberty or stable government: that was the question confronting the Romans themselves and I have tried to answer it precisely in their fashion.

Ronald Syme, *The Roman Revolution*, Oxford University Press, 1939-1960, preface to the 1939 edition.

✦ ✦ ✦

Profesör Syme'ın önsözü, birinci paragrafla başlıyor, önsöz çok kısadır, izleyen üç paragraf aslında tek idi, ben böldüm. "Revolüsyon", Cumhuriyet'ten, tek-kişi idaresine, "prenslik" diyoruz, tek kişiye "princeps" de denmektedir, geçişe verilen ad olmaktadır. Burada, Marx'ın "karşı-devrim de devrimdir" tespiti pek çok isabetlidir. Syme, o sırada Romalıların "hürriyet" ile "istikrarlı hükümet" ikilemi ile karşılaştıklarına açıklıkla işaret etmektedir. Bunun sonucunda, Augustus kontr-revolüsyonunun, tüm hürriyetleri kaldırıp yerine istikrar koyma anlamına geldiğini fark edebiliyoruz.

Profesör Syme'ın harikulade bir kısalıkla bize öğrettiği üzere, bu trampa, mülkiyet sahiplerinin değişmesi ve depolitize eşhasın, "non-political", öne çıkmasıyla mümkün olmaktadır. Demek ki, karşı-devrim, depolitizasyon ile

realize edilebilmekte, nouveau riche, yeni zenginler, kaçınılmaz olmaktadır, görebiliyoruz.

Karşı-devrimde yok etme esas'dır. Roma'dan öğreniyoruz.

Hem Sezar'ın diktatoryası uzun ömürlü olamamış ve hem de Brutus'un cumhuriyeti kurtarma hareketi başarıya ulaşamamıştır, görünüş bu'dur. Ama bu derinde, cumhuriyet'in tükenmişliği değilse nedir; tartışmak durumundayız. Bu nedenle, yıkan da kurtarmak isteyen de yok olmaktadır. Yerlerini tarihin döküntüleri dolduruyorlar; ders'i burada arıyoruz.

Profesör Syme karanlık bulutların estiği bir zamanda, cumhuriyetleri kurtarmak amacıyla, Augustus karşı-devrimini yerse de, yine de kötümserdir. Bedbin amma cumhuriyet'e ve burjuva-hürriyetlere bağlıdır. Görüyoruz.

Augustus-Tiberius-Caligula

CUMHURİYET İLE TEKELİYET ARASINDA

"At the beginings kings ruled the city of Rome". Brutus established the free Republic; its working was interrupted in emergencies and times of civil strife by dictatorships and other forms of autocratic rule. Pompey's and Crassus' predominance was overturned by Caesar, that of Antony and Lepidus by Augustus. "He found the whole state exhausted by civic dissensions and took it under his imperium, using the name of princeps" (urbem Romam a principio reges habuere....(Augustus) cuncta...nomine principis sub imperium accepit). So Tacitus at the beginning of his Annals. The cycle, that is, was closed; Rome once again was ruled by a monarchy.

Agustus, Tacitus continues, seduced the army with gifts, the people with cheap grain, everybody with sweetness of peace. Gradually, he took over the functions of the senate, the magistrates, even the law. Nobody resisted; the fiercest spirits had been eliminated in wars and proscriptions, the other nobles tamed by the prospect of wealth, honor, and security in direct reciprocity to servile subordination. And to the provinces the new order guaranteed an end of the suffering caused by fighting potentates and corrupt magistrates.

✦ ✦ ✦

It was our intention, enthusiastically shared by all contributors but as yet unknown to the honoree, to dedicate this volume to Sir Ronald himself on the occasion of the fiftieth anniversary of *The Roman Revolution*. On 4 September 1989, however, he passed away, only three days before that anniversary. Sadly and respectfully, we now offer this volume as a dedication to the memory of an extraordinary scholar.

✦ ✦ ✦

Böylece bu derleme-çalışmanın ilk iki paragrafı ile son paragrafını aktarmış oluyorum. Öyle anlıyoruz, Syme'ın "Roma Devrimi" çalışmasının ellinci yılında, romanist-bilim adamları bir değerlendirme yapıyorlar. Buradan Syme'in eserinin geçerliliğini koruduğu sonucuna ulaşabiliyoruz.

K. A. Raaflaub and Marh Toher, editors, *Between Republic and Empire –Interpretations of Agustus and His Principate*, University of California Press, 1990-1993. Editörlerin önsözü.

Burada, "empire" ve "monarchy" sözcükleri var, oligarşi ve hürriyetsizlik sıfatları ise sıklıkla kullanılıyor; bu nedenle "tekeliyet" demeyi uygun buldum.

Albert Camus

YAŞLILAR İÇİN TEK YOL:
CALIGULA'YI LİME LİME ETMEK

ACT TWO

A room in Cherea's house where the Patricians have met in secret

FIRST PATRICIAN: It's outrageous, the way he's treating us.

THE OLD PATRICIAN: He calls me "darling"! In public, mind you – just to make a laughing-stock of me. Death's too good for him.

FIRST PATRICIAN: And fancy making us run beside his litter when he goes into the country.

SECOND PATRICIAN: He says the exercise will do us good.

THE OLD PATRICIAN: Conduct like that is quite inexcusable.

THIRD PATRICIAN: You're right. That's precisely the sort of thing one can't forgive.

FIRST PATRICIAN: He confiscated your property, Patricius. He killed your father, Scipio. He's taken your wife from you, Octavius, and forced her to work in his public brothel. He has killed yor son, Lepidus. I ask you, gentlemen, can you endure this? I, anyhow, have made my mind up. I know the risks, but I also know this life of abject fear is quite unbearable. Worse than death, in fact. Yes, as I said, my mind is made up.

SCIPIO: He made my mind up for me when he had my father put to death.

FIRST PATRICIAN: Well? Can you still hesitate?

A KNIGHT: No. We're with you. He's transferred our stalls at the Circus to public, and egged us on the fight to the rabble – just to have a pretext for punishing us, of course.

THE OLD PATRICIAN: He's a coward.
SECOND PATRICIAN: A bully.
THIRD PATRICIAN: A buffon.
THE OLD PATRICIAN: He's impotent –that's his trouble, I should say.

Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, Penguin, 1984. p.51-52

SARALI YA DA EPİLEPTİK CALIGULA

Aynı on yılda, otuzlu yıllarda, Huxley'in artık klasik Yeni Dünyası'nı not etmekle yetinirsek, bizi ilgilendiren iki çalışma var, biri, Balsdon'un "İmparator Gaius" verimi, 1934 tarihlidir. Balsdon'un Caligula'sını, Marxian bir kavramla apolejetik sayabilir miyiz; in his personal life he simply displayed in exaggerated form those weakness which were charasteristic of the age in which he lived; he was prodigal, immoral, pleasure-loving and cruel, diyordu.[8] Caligula'daki zayıflıkların hepsinin çağdaşlarında olduğunu not ediyordu, savurgan, ahlaksız, haz-peşinde, ki ben "hedonist" tabir ediyorum ve gaddar idi. Fakat yine de çağdaşlarında olan zaafiyet çizgileri Caligula'da abartılı ölçüleri buluyordu; bunu da kaydediyor, aktarmam gereklidir. Caligula'yı normalize ederken ölçü-dışı hatların farkında olduğunu haber veriyor ki, önemlidir ve bilim, bir yerde de "ehem ile mühim olanı" birbirinden ayırmadadır.

Bilimselliğin sır'rı ise, ölçü-dışı görünenin ölçüsünü tartabilmektedir ve buna, bilim ile sanatın buluştuğu nokta diyebiliriz. Uygun şekilde devam ediyoruz.

Mesyanik veya Deccal çağrıştıran analizlerden uzaklaşmak da buradadır, belki de daha çok uyarıcı olmanın bir yoludur; doğrusu, hem mesih ve hem deccal hep ve sadece cul-de-sac için bir yol işaret oluyorlar ve ilaveten ben, Balsdon'un iki işaretini önemli buluyorum. Bu işaretlerin birisinde, Münich'ten Profesör Ludwig Quidde'nin, 1894 tarihinde yayınlanan "Caligula" kitabından, daha doğrusu broşüründen, söz ediyor. Profesör Balsdon, Quidde'nin bu çalışmasını, iyi dökümante edilmiş olmasına karşın, önemsiz saymaktadır; ama yine de kısa zamanda otuz baskı yapmış ve iki yüz elli binden fazla satmıştı, on dokuzuncu yüzyılın sonlarındaydık ve ilk bakışta çok şaşırtıcıdır. Ama, Balsdon'un eklediği bilgiler nedeniyle pek de şaşırmıyoruz.

Öyle anlıyoruz, Profesör Quidde, Caligula'yı bir "mask" olarak kullanıyor; hakkında lese majesté iddiasıyla kovuşturma yapılması da bunu teyit etmek-

---

[8] J. P. V. D. Balsdon, *The Emperor Gaius (Caligula)*, Oxford, 1934-1964. p.210

tedir. Quidde, çok zengin kaynaklarla süslediği çalışmasında Kayzer İkinci Wilhem'den söz etmemeye özen gösterse de, okuyucuları, Caligula'yı kıraat ederken hep, bir ara Osmanlı Türkiyesi'nin de kurtarıcısı olarak algılanan, Kayzer Wilhem'i, gözlerinin önüne getiriyorlardı. Quidde'nın devlet başkanına hakaretten kovuşturmaya uğraması bu nedenledir.[9] O halde Balsdon kanalıyla Quidde'den Caligula'nın bir "maske" olabildiğini öğrenmiş oluyoruz; bu, Caligula'nın pek de tekil olmayabileceği yönünde bir işarettir. Demek ki "caligula'lar nerede yetişir ve çıkar sorusu", ilk bakışta göründüğü kadar "saçma" olmayabiliyor; şimdi buradayız.

Hemen işaret etmek durumdayım, Augustus karşı-devriminde, Cumhuriyet'in görüntüleri bütünüyle korunuyordu, o kadar öyle ki Caligula bile ölçüdışı olduğu her yerde kendisini cumhuriyet'in başında ilan ediyordu, ama hem, Roma Cumhuriyeti'nde güçlü olan Senato'nun yetkileri çok önemli ölçüde tırpanlanarak İmparator'un eline geçiyordu, Augustus "Yüce" Senato'ya saygısından kendisine hala "princeps" diyordu[10] ve hem de kendinden sonra yerine geçecek olanı belirleyebiliyordu. İmparatorluk'ta Roma, şeklen cumhuriyet ve özde monarşi olmuştu; ancak Roma monarşisinde sorunların pek çoğu işte buradan, veliahtı tayin meselesinden, çıkıyordu, herhalde değinmek zorundayız.

O halde otuzlu yıllara dönebilirim, aynı yılda, 1934, bizi ilgilendiren diğer eser, Robert Graves'in , "I, Claudius" romanı idi, bir yılda altı baskı yaptığını tespit edebiliyoruz[11]. Graves'i, çok önemli kaynak Suetonius'u, Latince'den İngilizce'ye çevirdiğini bildiğimize göre, bir romanist sayabiliriz.[12] Roman, tarihseldir ve bu nedenle, dönemi anlatmak gerektiği zaman, bir kaynak saymakta sakınca görmüyorum.

---

[9] Nasıl bakılırsa bakılsın, Caligula'nın hep başkalarını düşündürdüğünü anlıyoruz; Ferrill'in, bir Hitler veya Stalin olmadığı yollu itirazı ve her ikisini de Caligula'dan çok daha tutarlı bulmasını, burada, kayd değer buluyorum.

"Caligula was no Stalin or Hitler, he lacked their consistent ruthlessness and comittment to policy."

"He was crazy, and his actions were much more whimsical and arbitrary than those of twentieth-century dictators."

A. Ferrill, *Caligula*, op.cit. p.139

[10] Birinci yurttaş veya "vatandaş" anlamındadır, ancak "şef" demek daha uygun görünüyor; cumhuriyet'te de kullanılıyordu.

[11] Robert Graves, I, *Claudius*, London, 1934-1936

Türkçe çevirisi, 1986 tarihinde yapılmış, "Ben Claudius" adını taşıyor. Yer yer aktarmalar yapmakla birlikte bu çeviriden rahatsızım, normal cümleleri hep, her zaman garip bulduğum devrik cümlelere çevirmişler, devirmişler demek istiyorum. Bu nedenle İngilizce karşılıklarını da vermeyi planlıyorum.

Robert Graves, *Ben Claudius*, İstanbul, 1986-1987.

[12] Suetonius, R. Graves çevirisi, *The Twelve Ceasars*, Penguin Classics, 1957-1983

Demek ki, bir Roma-merakı görüyoruz; herhalde Avrupa'da faşizmin yükselmesinin ve merkezlerinden birisinin Roma oluşunun etkisini hesaba katabiliriz. Sonra Caligula ve önce de Caligula'nın yerini alan Claudius işte bu on yılda tanıtılıyorlar; kekeme, topal idi ve ebleh sayılıyordu, imparator olmasına hiç ihtimal verilmediği için hazırlayıcı mevkilere de getirilmedi. Caligula'nın öldürüldüğü an, bir dolaba saklandı ve yakalandığında öldürüleceğinden emindi, imparator yapıldı; oligarşik düzenlerde ve şimdi "tekeliyet" diyoruz, hasta ya da ahmak olanların en yukarıya çıkarılmalarını şimdi bir teorem olarak formüle ediyorum, belki, sezgisel olarak, bu verilmek isteniyordu. Bilemeyiz; ancak cahil ve korkak olmaları, her türlü inanç'tan soyunmuş ve soyulmuş olmaları, yükseğe çıkabilmeleri için gerek şarttırlar. Bunu yaşıyoruz.

Ne zaman, Roma'da iç savaşı sona erdirip barış'ı kuran ve aynı zamanda hürriyetleri kaldırıp istikrarlı hükümeti sağlayan Augustus'a, janus-like, iki yüzlü ve Türkçesi ile "Yunus" diyenlere, herhalde hak vermek zorundayız. Bir cumhuriyet-bir imparatorluk yüzü takıyor; iki maskeli bile diyebiliriz, ama henüz buna zamanımız var.

Julius Sezar'ın öldürülmesi, Roma'da bir cumhuriyetçi ihtilaldir; ama diktatörün öldürülmesi ile sınırlı kaldı. Julius Sezar, cumhuriyeti çökertmekte olduğu gerekçesiyle katledildi ve Caligula'nın lime lime edilmesi de bir cumhuriyetçi hareket idi; ancak birincisinde Brutus ve Cassius, bir süre kahraman muamelesi görebildiler ve arkasından, kısa zamanda yok edildiler. İkincisinde Tribün Kassi Here[13], "Karea" deniyor ve "Charea" yazılıyor, Caligula'yı pare pare edenlerin başı, o kadar da şanslı olamadı, anında öldürüldü. Artık anlıyoruz ve her dönem için öğretici buluyorum, veliaht seçiminin aletleri, zehir, sürgün ile açlığa mahkum etmek ya da ekzeküsyon idi ve bütün bu cina-

[13] Bolşaya Sovyetskaya Entsiklopediya'da, "caligula" girişi, genellikle kısa olan maddelerden çok daha kısadır, ama çok özettir.

"Gay Yuliy Tsezar', Gaius Caesar Caligula, lat. caligula, bukv.-sapojok; poluçil eto prozvişçe za sapojki soldatskogo obraztsa"; böyle başlıyor, asıl adının Gay Yuliy Sezar ya da Latincesi ile, Gaius Julus Caesar olduğunu okuyoruz, "caligula" asker postalı demektir, çocukluğunda hep giyerdi, buradan geliyor. İz dinastii Yuliev-Klavdiev, Julio-Claudians hanedanındandır, sın Germanika, Germanicus'un oğlu olup, Tiberius'un halefi, preemnik Tiberiya oldu.

"Stremilsya sdelat' svoyu vlast' neograniçennoy i treboval okazaniya sebe bojeskih poçestey", İktidarını sınırsız yapmaya yöneldi ve kendisine, Tanrılar'a gösterilen hürmeti istedi; Tanrı misli tapınılmasını emrediyordu. Kamu gelirlerini, zafer abideleri, sirk ve spektakl'lar, zrelişçe, için harcadı ve bu nedenle vergileri, ki çoğu vasıtalı türdendi, ölçüsüz olarak yükseltti ve zenginlerin mülklerini müsadere etti; bolezneennaya podozritel'nost', jestokost' i symasbrodstvo, hastalıklı ölçüde kuşkuculuk, gaddarlık ve ha vani davranışlar, Caligula'yı tarif ediyordu. "Tribunom Kassiem Hereey", Kassi Here, ve Latincesiyle Cassius Cherea, tarafından öldürüldü.

Bolşaya Sovyetskaya Entsiklopedia, Cilt 11, str. 203

yetler serisinden, biz, Julius Sezar'ın diktatoryası ile birlikte, Roma'da, cumhuriyet için, İbn Haldun'un nitelemesiyle, bir "asabiyet", bir kavim veya klan hırsının kalmadığı sonucunu çıkarabiliyoruz. Hem Brutus'un ve hem de Karea'nın cumhuriyetçi ihtilalleri, cumhuriyet'in çöktüğünü ve cumhuriyet-perestlerin hüsrana mahkum olduğunu göstermekten başka bir işe yaramadılar; şimdi görüyoruz.

Cumhuriyet çoktan bir ceset idi; ve ama hâlâ ve arada bir, cumhuriyet adına, diktatör veya tiran katlediliyordu. Tarihin cilvelerinden birisi de herhalde budur; ben "sır" demeyi tercih ediyorum.

Karşı devrim sonrasında Roma'da Cumhuriyet'in sadece hayaleti kalmıştı ve vardı, bu hayalet ve büyük bir korku yan yana dolaşıyordu; bu Brutus'dür. Her Roma İmparatoru veya kendisini imparatorluğa yakın gören her Julius-Claudius hanedanından bir prens, etrafında Brutus arıyor ve yok etmeye çalışıyordu. Tiberius da buradadır ve imparatorluğu döneminde sürekli olarak Brutus buluyor ve temizliyordu. İmparator olanlar, temizlikten veya kırımdan kalanlardır. Caligula ve izleyen İmparator Claudius'a bakarak, "döküntülerdir", diyebiliyoruz.

Hayalet ile savaş mı, savaşanı mutlak kaçık yapıyor ve kaçık ya da tiran hem Brutus yaratıyor ve hem de zehirliyordu. İşi, zordur.

Cumhuriyet'i Yaşatmak

FAHİŞEYE AHLAK GİYDİRMEK

...ama kafasında, babam gibi ve aynı nedenle, Germanicus'u da öldürmek üzere işaretlemişti.

"Peki, nedeni ne idi, babaanne?"

"Cumhuriyet rejimini geri getirmeye karar vermişti. Dur, dediğimi yanlış anlama, Tiberius'a bağlılık yemini çiğneyecek bir yoldan yapmayacaktı bunu, yalnız benden kurtulması gerekliydi. Tiberius'a bu adımı isteyerek attıracak, bunun bütün şerefini ona bırakacak ve kendisini geri planda tutacaktı. Tiberius'u az daha inandırıyordu. Tiberius'un ne kadar korkak olduğunu bilirsin. Duruma el koymam gerekiyordu. Bir sürü sahte belge düzenlemek ve Tiberius'un, Sejanus'u aptal yerine koymaması için bir sürü yalan uydurmak zorunda kaldım. Bu cumhuriyetçilik illeti kendisinin içinde de var. Büyükbabandan geçmiş olmalı."

"Bende de var."

"Hâlâ mı? Çok hoş doğrusu. Anladığım kadarıyla, Nero'da da var. Ona, pek uğur getirmeyecek. Siz cumhuriyetçilerle tartışmak anlamsız zaten. Bu dönemde tekrar cumhuriyet rejimine dönmenin, modern karı kocaları eski ahlak ölçülerine göre yaşamaya zorlamaktan farksız olduğunu göremiyorsu-

nuz. Güneş saatinin üstündeki gölgeyi geri çekmeye çalışmak gibi bir şey bu, yapılamaz."

✦ ✦ ✦

Drusillus'u boğdurttuğunu itiraf etti. Germanicus'a Postumus hakkında ilk mektup yazdığımda, benim ölüme ne kadar yaklaştığımı anlattı. Bana dokunmamasının tek nedeni, Germanicus'a, Postumus'un yerini bildirmem olasılığıymış. Anlattığı en ilginç şeyler, zehirleme yöntemlerine ilişkindi. Ona, Postumus'un sorusunu -zehirleme etkisini yavaş gösterenleri mi, çabuk gösterenleri mi yeğlediğini- sordum. En ufak bir sıkılma göstermeden, etkisi zamanla görülen, tadı belirsiz, verem görünümü veren zehirleri tercih ettiğini söyledi.

R. Graves, *Ben Claudius*, İstanbul, 1989. ss 315-316

Başlıkları, metne uygun olarak ben koydum. Okumayı zorlaştıran ve itici olan devrik cümleleri ve bazı sözcükleri, imkan ölçüsünde, değiştirdim.

✦ ✦ ✦

Müstakbel imparator, imparator tarafından eş-imparator olarak seçiliyordu; Augustus da, üvey oğlu Tiberius'u oğul ilan etmekle yerine geçecek olanı tayin etmiş durumdadır. Augustus, imparator olduğunda, Tiberius'un babasına karısı Livia'yi boşamasını buyurmuş ve sonra da Livia ile evlenmişti; üvey oğul olması bu yolladır, buna Augustus-usülü evlilik diyoruz. Bir model'dir ve bu evlilikle, Livia, Roma'nın tanıdığı en güçlü ve entrikacı bir kadın olarak tarihte yerini alabilmişti. Tiberius da, Brutus adaylarını öldüre öldüre imparatorluğunu güvence altına alıyor ve sürdürüyordu ve sonunda geriye, imparator olabileceğine hiç ihtimal verilmeyen Caligula ile küçük oğlu kalmıştı; Caligula'nın bir Brutus olmayacağından emindir.

Tiberius, bazılarına göre korkudan ve imparator yaşamından bıktığı için ve bazılarına göre ise cinsel fantazilerini daha rahatlıkla uygulayabilmek maksadıyla, bugünkü zamanda Capri olarak ünlenen, Caprea Adası'na, çekilmişti. Bir ara müstakbel ve o zaman eş-imparator Caligula'yı da yanına aldı; bu dönemine fazla önem vererek, Caligula'nın, Tiberius'un, tam kopyesi olarak geliştiğini ileri sürenler çoktur. Belki de "hık demiş burnundan düşmüş" sözünün kökü Capri'ye kadar uzanıyor; nitekim, Crispus, maruf bir hatip idi, buradan hareketle, Caligula için, dünyaya, "daha iyi bir köle ve daha kötü bir efendi gelmemiştir" diyordu ki[14], benim Caligula'yı okumama çok uygun düşmektedir. Capri'de, köle ruhu oturmuş ve kötülüğü öğrenmişti; böyle düşü-

[14] J. P. V. D. Balsdon, *The Emperor Gaius*,.. op.cit. p.19

"Gaius was servile, we are told; he copied the Emperor's every mood, to such extent

The Julio-Claudian Family

Augustus was adopted by Julius Caesar in his will, and thus became a member of the Julian family, which claimed its origins from the legendary hero Aeneas. The Claudian connection came with Augustus's marriage to Livia Drusilla in 38 BC. Her own father had been a Claudius, and her first husband (before Augustus) was Tiberius Claudius Nero. Augustus tried to keep the succession in the Julian line through his only daughter Julia, but his chosen heirs died before reaching maturity leaving Tiberius as the eventual successor. He was Livia's son from her first marriage, and hence a Claudian (though Augustus made him a Julian by adoption). Tiberius's successors, too, were Claudians, descendants of his brother Drusus, down to the death of Nero in AD 68.

Julius Caesar = Julia

Julia = Gaius Octavius = Atia

Gnaeus Pompeius (Pompey the Great) = Julia

Octavia = Marcus Antonius

Scribonia (2) = AUGUSTUS = (3) Livia = (1) Tiberius Claudius Nero

Drusus the elder (Nero Drusus) = Antonia the younger

Marcus Agrippa = Julia (2) = TIBERIUS = (1) Vipsania

Drusus the younger

Gaius | Lucius | Agrippa Postumus | Julia | Vipsania Agrippina (Agrippina the elder) = Germanicus

Gnaeus Domitius Ahenobarbus = Julia Agrippina (4) (Agrippina the younger) = CLAUDIUS = (3) Valeria Messalina

Nero Caesar | Drusus Caesar | GAIUS (CALIGULA)

(2) Poppaea Sabina (3) Statilia Messalina = NERO = (1) Octavia | Britannicus

nülüyor, bana göre, eksik kalmaktadır, kötülük veya küstahlık eğitimi için daha çok nedenleri var.

Demek, "köle" ruhu, zamanında da keşfedilmişti; "küstah" çizgileri, in retrospect, bulmak ise zor olmamaktadır. Ancak bu ruhun, köle ve küstah, bir ruhta birleşmesini görmek çok önemlidir; modern zamanlarda mafya babalarında da rastlıyoruz.

Ama yine de Tiberius'un ölümünün, Caligula'nın veya o zamanlar en güvenilir adamı olan Macro'nun eli-mahsulü olduğu yollu pek çok işarete sahibiz; Tiberius doğallıkla ölüyormuş, fakat ölmemiş ve canlanmış, işte bu sırada Caligula veya Macro'nun veya her ikisinin, Azrail'in eksiğini tamamlayarak, Tiberius'un "işini bitirdikleri" konusunda bir düşünce birliği görüyoruz.[15] Belki de babası Germanicus'un intikamını alıyordu; ama akraba kaynaklı intikam duyguları pek zayıftı, bu nedenle, pek de emin olamıyoruz.

Bir kez, tarihli konuşacak olursak, İsevi miladdan önceki ve sonraki ilk yüzyılda, aşk, sadakat, ana-baba ve oğul-kız sevgisi ile bağlılığına hiç rastlamıyoruz. Herkes birbirine ihanet edebiliyor, eş, dostuyla kocası aleyhine konspirasyonlardan hiç kaçınmıyor, Augustus öz kızının, Julia'nın, ıssız bir adada açlıkla ölüme mahkum olmasından fazla rahatsız olmuyor; birbirini ortadan kaldıranların hepsi yakın akrabadırlar, Neron, binbir hile ile kendisini imparator yapan ve ancak imparatorluk işlerine fazla karışan annesi Agrippina'yı rahatlıkla öldürtebiliyor. Aşk ve sadakat asla yok, çok yüksek dinsellik, cinsellik ve tutku var.

Çok hoş, Brutus'un annesi Servilia, Julius Sezar'ın metresi idi ve kimse Brutus'a "hain" gözüyle bakmıyordu. "Sen de mi, Brutus" ve hepsi bu burada kalıyordu. Robert Graves, bu ünlü sözü, modern İngilizcesi ile, "You too, Brutus" olarak değil, eskice İngilizceyle, "Thou too, child" olarak, "Sen de mi oğul?" veya "Sen de mi çocuk?" olarak vermektedir; Brutus'un Julius'un gayri meşru oğlu olduğuna inanmaktadır.[16] Öyle mi değil mi, söylemek zor, ancak

---

that C. Passienus Crispus the orator, later made a goog epigram. 'There has never been a better slave', he said, 'or a worse master'".

"Slave" mot-o-mot "esir" olmakla birlikte "köle" demeyi tercih ediyorum; ayrıca biraz yukarda "servile" sözcüğünü kullanmaktadır.

[15] Bu dönemle ilgili kaynaklardan Suetonius, Caligula'nın zehirlediği veya aç bırakarak öldürdüğünü, Suetonius relates several theories that Caligula poisoned him or starved him to death, yazıyor; Dio ise Macro'nun yardımıyla nefessiz bırakarak yok ettiğini, he suffocated him with some help from Macro, notunu düşüyor. Tacitus'a gelince, it was Macro, not Caligula, Tiberius'un canını Macro'nun aldığını haber vermektedir.

Anthony A. Barrett, *Caligula-The Corruption of Power*, op.cit. p.41

[16] And Brutus, though fathered on another, was believed to be Julius's natural son; "Thou too, child!" said Julius, as Brutus came at him with a dagger.

Robert Graves, *I Claudius*, London, 1934-1936. p.23

Brutus'un Julius'un doğal oğlu olması halinde söylediklerimiz bir derece daha kuvvet kazanabilirdi, ama pek de ihtiyaç duymuyorum; sadakat ve güvenin olmadığı bir vasattayız ve "hain" türünün de pek olmadığını görebiliyoruz. Tarif veya bir kategori olarak, "hain" yoktur; güven yoksa, "hain" tarif edilememektedir. Tersini de söyleyebiliyoruz, "ihanet" görülmez olmuşsa, sadakat ve itimat kalmamıştır; bu sonuca varıyoruz. En yakınını kaydırmak hür ve tabiidir; işte bu zamanda yaşıyoruz.

Germanicus, işte bunları bilememenin kurbanı oldu, Caligula'nın babası Germanicus'un ölmemek veya zehirlenmemek için elinden gelen her adımı attığında hiçbir kuşku bulunmamaktadır; sadece köken olarak değil, hem Marc Antonius'un ve hem de Julius Sezar'ın kanını taşıyordu, aynı zamanda karakter itibariyle de asildi. Zehirlenmeyi hak etmiyordu ve bunun için her adımı atmış olduğunu not ederken, bunları planlı olarak yaptığını ileri sürmüyorum; doğası gereği iyi idi, genç yaşta büyük kahramanlıklar kazanmıştı, Almanya'da barbar Alman kabilelerle boğuşuyordu; bir defasında barbar kabilelere kaptırılan sancağı da geri almıştı ki büyük şeref sayılmaktadır. Birliklerin sevgilisidir ve müstakbel imparator gözüyle bakıldığı kesindir.

Nitekim Augustus ölünce Almanya'daki birlikler Germanicus'un imparator olması için ayaklandılar ve karşı çıkan Germanicus'u, korkaklıkla suçladılar; Germanicus, üzerlerine yürüdü ve ele başlarını cezalandırdı. Karısı Agrippina yanındaydı, bu Neron'un annesi Agrippina değil, Gaius'un kız kardeşiydi ve Gaius da küçük bir çocuk olarak hep kamptaydı. Müstakbel imparator Gaius, askerler arasında oynuyor ve asker postalı, "caligula", giymeyi seviyordu; askerler de küçük prensi çok sevdiler ve "Caligula" demeye başladılar. Caligula, bu sevgiyi imparator oluncaya kadar üzerinde hissetti; güzel, amma, içi boş bir insanın böylesine büyük bir sevginin hedefi olmasını da kişiliğinin bozucu nedenleri arasında görenler var.

İçi boş bir insanın çok sevilmesi, çok bozucudur. Sevgiyi de absorbe etme kabiliyet ve kapasitesi var.

İçi boş bir insanın işkenceden ve seyrinden hoşlanması da çok bozucudur. Caligula, işkence seanslarının seyrine doyamıyordu.

Devamla, o halde Tiberius'un Germanicus'u Roma'da tutmayacağını tahmin edebiliyoruz; Doğu'ya misyonla gönderdi. Doğu dendiğinde o zamanda akla ilk önce Antakya geliyor, İmparatorluk'un Roma ve İskenderiye ile birlikte üç büyük kentinden birisi idi, ayrıca Hıristiyanlık'ın ilk kutsal kentidir; "hristianoy" sözü, "Christ Taraftarı", daha sonra "christian" sözü, ilk kez Antakya'da kullanılmaya başlanmıştı.[17] Hristiyanların bir Yahudilik hizbi olmaktan kurtulmaya başlamaları ve evlerde ibadetten "kilise" aşamasına geçmele-

[17] William Klingaman, *The First Century-Emperors, Gods, and Everyone*, London, 1990. p.257

ri de Antakya'da çıkmıştı. Germanicus, Antakya'yı merkez edindi; Agrippina ve Caligula yanındaydılar.

Tiberius ve Annesi Livia'nın Doğu'da Germanicus'dan kurtulma fırsatı aradıklarından kuşku duymak için hiçbir neden olmamalıdır; Tiberius'un, Livia'nın yakını Piso'yu Germanicus'un arkasından, Doğu'ya göndermiş olması da bunu gösteriyor, yetki ihtilafı için şartlar hazırdır. Piso, Germanicus'un her kararını bozuyordu ve Germanicus'un ölümü ve daha doğrusu zehirlenmesi de gecikmedi, Profesör Ferrill, thus died one of the most famous Romans of the imperial age, diyordu; ölüsü, önce Antakya'da Pazar yerinde sergilendi, halka gösterildi. Caligula hakkında en önemli kaynaklarımızın başında gelen Suetonius, zehir de panzehir de mutlak değildir, anlamında kelam etse ve Livia, iz bırakmayan zehirleri kullanmakta ün sahibi olsa da, Antakyalılar Germanicus'un vücudundaki işaretlerden ve morluklardan dolayı, zehirlenerek öldürüldüğüne inandılar.

Antakya'da Germanicus için Büyük İskender ile karşılaştırılabilecek bir cenaze töreni yapıldı, cesedi yakıldı, sonra külleri Roma'ya gönderildi. Agrippina iffetli ve yürekliydi, çizgi-dışı diyebiliyoruz, bu anlamda, çizgi filmlerdeki[18] Romalı kadınları andırıyordu ve intikam için yanıyordu; Romalılar, bu işte Tiberius ve Livia'nın eli olduğundan kuşku duymuyordu, Agrippina emindir. Ancak Agrippina'nın bu ruh halinden de Tiberius kuşku duymamaktadır; öyleyse sonu, bellidir. Piso'nun suçlu bulunması[19] ve Piso'nun karısının itiraflarına gelince, bütün bunlar, sadece, Agrippina'nın sonunu kaçınılmaz yapıyordu ve öyle biliyoruz.

Önce Agrippina ve oğlu Nero "halk düşmanı" ilan edildiler, ayrı ayrı ıssız ve küçük adalara gönderildiler, askerler Agrippina'yı her gün dövüyorlardı, dayaktan bir gözünü kaybettiği kaydediliyor, ölüm orucuna yatmasını engellediler, zorla besledikleri de biliniyor ve sonra döverek öldürdüler. Demek ki Germanicus 19, kardeşi Drusus Sezar 23, diğer kardeşi Nero Sezar 31 ve annesi Agrippina da, uzun zından hayatında açlık ve dayaktan sonra 33 yılında ortadan kaldırılmış oldular. Encyclopedia Britanica, bütün bunları saydıktan sonra, "halk, bütün bunları, Tiberius'un fenalıkları olarak görüyordu" demektedir. Ben ise bunu, Roma usulü seçim veya deseleksiyon tabir ediyorum.

Seçim ile darbe'nin birbirinden ayrılamadığı haller var.

Darbe'yi, seçim gördüğümüz durumlarımız var.

---

[18] "Agrippina tam eski masallardaki Romalı kadındı: Güçlü, yürekli, alçak gönüllü, zeki, dindar, doğurgan ve iffetliydi".

R. Gravés, *Ben Claudius*, op.cit. s.161

Germanicus, ikinci kocasıydı.

[19] Profesör Ferrill, Tiberius'un Piso'yu savunamamasını, Watergate skandalında Nixon'un Erlichman ve Haldeman'ı feda etmesine benzetmektedir.

A. Ferrill, *Caligula* op.cit. p.55

Livia-Caligula-Claudius

KORKAK VE ŞEHVET DÜŞKÜNÜ

"Hiç de uzak değil. Tiberius, onu, varisi yapacak. Orası kesin. Niçin mi? Çünkü, Tiberius öyledir. Onda da zavallı Augustus'un zaafı var: Yerine geçenin kendinden daha çok sevileceği düşüncesine dayanamaz. Ama bir yandan da kendinden korkulması ve nefret edilmesi için elinden her geleni yapar. Onun için, sonunun yaklaştığını hissedince, varis yapmak için kendinden biraz daha kötü birini arayacak. Ve Caligula'yı bulacak. Caligula'nın sicilinde daha şimdiden öyle bir eylem var ki, bu onu Tiberius'un hiçbir zaman erişemeyeceği bir suçluluk düzeyine yükseltmiş durumda..."

Caligula, "lütfen, büyük-babaanne .." diye yalvardı.

"Tamam, canavar, uslu durduğun sürece sırrın bende kalacak..."

✦ ✦ ✦

Caligula: "Claudius Amca'ya bazı şeylerin anlatılması doğru mu? Yoksa onu da zehirleyecek misiniz?"

Livia: "Ona, zehirlemeden de güvenilir. İkinizin, birbirinizi, şimdiden daha iyi tanımanızı istiyorum. Bu yemeğin bir nedeni de budur. Dinle Caligula, amcan Claudius başlı başına bir vakadır. Öyle eski kafalıdır ki, ağabeyinin çocuklarını seveceğine ve koruyacağına yemin ettiği için ona her istediğini yaptırabilirsin, yaşadığın sürece tabii. Dinle Claudius, yeğenin Caligula da başlı başına bir vakadır. Haindir, korkaktır, şehvet düşkünüdür...

✦ ✦ ✦

"Ama...ama gerçekten bir canavar olduğunu düşünüyorsanız, onu, niçin teşvik ediyorsunuz? Niçin Nero'yu desteklemiyorsunuz? Nero iyi bir insan."

"Çünkü bundan sonraki İmparator Caligula olacak. Nero değil."

"Ama, onun için söylediklerniz doğruysa, çok kötü bir imparator olacak. Siz ki, tüm yaşamınızı Roma'nın hizmetine adamış..."

"Evet. Ama Kader'e karşı gelemezsiniz. Hem de Roma, o alçak oğlumun beni rafa kaldırmasına ve hakaret etmesine göz yumacak kadar nankör ve budala olduğuna göre... Beni, düşünebiliyor musun, yeryüzünün görüp görebileceği en büyük yönetici, üstelik annesi..."

R. Graves, *Ben Claudius*, İstanbul, 1989. ss 312-314

Adım adım ve darbe darbe, Caligula imparator oldu. Seçim'in, deseleksiyon sayılması gerekli hal idi. Diğer yandan bu deseleksiyon veya seçimi yapanın Tiberius olduğuna inanmış durumdayız, ancak, aynı Tiberius'un "ben Roma halkı için bir engerek yılanı ve bütün dünya için de bir piton yılanı besli-

yorum" dediğini biliyoruz.[20] Öte yandan, ikincisi, Caligula biyografisinde temel kaynaklardan birisi olan Suetonius'un da, anlatımının bir yerinde, "prens için bu kadar yeter, şimdi canavara bakalım" sözü pek ünlüdür. Üçüncüsü, imparatorluğunun bal ayları geçince, Roma'yı içinden yıkmak üzere hazırlandığı ve imparator yapıldığı pek çok söylenmişti; not etmemiz verimlidir.

Bununla birlikte imparator olması sevinçle karşılanmıştı, birinci nedeni, ilk Julio-Claudian imparator olmasıdır. Antonius'un kızı Antonia'nın torunu idi ki kız kardeşi Drusillia ile aralarında ensest ilişkinin kaynağı da bu Antonia'dır.[21] İkincisi, Caligula'nın, Germanicus'un oğlu olup Germanicus'un çok sevildiğini not etmiştim. Üçüncüsü Tiberius'den nefret ediliyordu; ölümü sevinçle karşılanmıştı; Caligula'nın imparator olması ise daha büyük sevince ve gösterilere yol açtı. Roma bir yana, taşrada ve bu arada, İskenderiye ve Kudüs'te büyük şenlikler yapıldığından haberdarız. Kudüs ayrı, İskenderiye'de de Yahudiler çoktular ve hemen pişman olsalar da, önce, Caligula'ya sevindiler.

Fakat ne yazık, Caligula'nın imparatorluğunun ilk ayları bayram ve balayı havasında geçerken, Caligula'nın birden bire hastalanması, kendinden geçmesi ve bilincini kaybetmesi çok büyük üzüntü yarattı. Halk sabahlara kadar uyumuyor ve her an Caligula'nın sağlık haberlerini bekliyor ve kurbanlar keserek tanrılarına dualar ediyordu. Senatörler içinde de çok büyük karamsarlığa kapılanlar olmuştu ve bunlar arasında, Caligula'nın yaşaması şartıyla kendilerini feda veya kurban edeceklerini söyleyenler de oldu; bunlar da söylediklerine pişman olma şansını elde edemediler ve çok acı ve ağır ödediler.

Genç ve vaat dolu imparatorun bu ani ve umutsuz hastalığının nedeni üzerinde çok durulmuş olduğunu biliyoruz. İlk akla gelen bunun bir epilepsi nöbeti olması ihtimalidir; çünkü hem bu derin kriz bir nevrasteni olarak görünüyor ve hem de Caligula'nın saralı veya epileptik olduğu biliniyordu. Suetonius, Caligula'da, "kutsal hastalık" denilen bu marazın bulunduğuna şehadet etmektedir;[22] modern yazarların hepsinde ise epilepsi üzerine ittifak

[20] W. Klingaman, *The First Century*, op.cit p. 201

"I'am nursing a viper for the Roman people and aphaoton for the whole world."

[21] Antonia, Augustus'un kızkardeşi Octavia le Marc Antonius kızı olmakla Germanicus'un annesi idi. Antonia, kendi evinde kaldıkları zaman Gaius Caligula ile kız kardeşi Drusilla'yı ensest ilişki halinde yakaladığını iddia etmiştir ve affetmemiştir. Ancak Caligula'nın diğer kız kardeşleriyle de ensest ilişkide olduğu hep ileri sürülüyor.

[22] **puer comitiali morbo vexatus:** Only Suetonius witnesses childhood epilepsy (comitialis morbus) for Gaius. It was traditionally the "sacred disease" because of its mysterious nature and awesome manifestation, and the latin name came from the fact that an attack during a meeting of the comita indicated a divine message that postponed elections. It is not likely that he suffered *grand mal* sezirues (dramatic attacks) when he was emperor, for if he had, *morbus comitalis* would have found a larger place in his story. The ancients thought that it often disappeared with the pubery.

In spite of Suetonius' straightforward assertion, Gaius did not necessarily suffer from

var. Ancak epilepsinin etkileri söz konusu olduğunda görüş ayrılıkları ile karşılaşıyoruz.

Caligula'yı normalize etmek isteyen ve herhalde standardizasyonu yönünde çaba harcayan Barrett, T. E Jerome'e dayanarak, "explains his erratic behaviour as the consequences of alcoholic intoxication, attributing his fainting fits to alcohol rather than epilepsy", demektedir, öyle anlıyoruz, Caligula belli aralıklarda bayılma nöbetleri geçiriyordu; ancak bu nöbetleri, epilepsi'ye değil aşırı alkole bağlama eğilimindeler. Profesör Ferrell ise, imparatorluğunun ilk aylarında Caligula'da görülen nerede ise ölümcül hastalığın nedenleri konusunda, o zaman da şimdi de kesin teşhislere ulaşmanın imkansızlığını not etmekle birlikte, bunu, başkalarının yanında, "the effects of epilepsy", epilepsinin etkilerine bağlayanların da olduğuna işaret etmektedir. Caligula, sar'a'lı ya da epileptik; bu noktada netiz.

Eski bir hastalıktır, "epilepsi" sözcüğü, "tutma" veya "hücum etme" fiilleri ile ilgili olmalıdır; Fransızca "saisir" veya "attaquer" fiillerinde karşılığını buluyor. Rusça'da epilepsi, hapadat' ve shvatit' fiilleriyle ifade edilmektedirler, ilki, "hücum" ve ikincisi, "tutmak" anlamında olup, "nöbet tutması" da "shvatit'" fiili ile anlatılıyor; Dostoyevski'nin büyük romanlarından Ecinniler'in İngilizce'ye "possessed" olarak çevrildiğini hatırladığımızda, epilepside hem "tutulma" ve hem de "hücum" ya da "nöbet" anlamları olduğuna hükmedebiliyoruz. Demek ki nöbet olarak ve ansızın bir hücum halinde ortaya çıkması epilepsinin ilk işaretleri arasındadır.[23] Daha açık bir söyleyişle, hastanın, ansızın duyularının yok olması ve bilincini kaybetmesi, epileptik halin habercileri sayılmaktadır.

Epilepsi'ye Arabi'de "sar'a" diyoruz, Ferit Develioğlu Lugatı'nda "tutarık"

---

epilepsy during his childhood. The relatively common seizures brought on by high fewer could have been mistaken or the diagnosisi influenced by the tendency to draw Gaius into parallel with Caesar who was supposed to have suffered from it as did Caludius' son Britannicus. Another possible explanation is the belief that epilepsy was transmitted by goats and was a punishment for offending the goddess of moon. Since Gaius was a goat who consorted with moon, the diagnosis might follow.

Donna W. Hurley, *An Historical and Historiograhical Commentary on Suetonius' Life of C. Caligula*,

[23] Le mot "épilepsie" (du verbe epileptikos, saisir) désignait autrefois toutes les crses au cours desquelles un sujet était privé, a l'improviste, de ses sens, c'est-a-dire au cours desquelles il perdait soudaninement connaissance.

....par les crises, partculierement spectaculaires, au cours dequelless la perte de connaissance s'accompagne 'd'un cri, d'une chute et de convulsions géneralisées violentes, suivies par un épisode de coma et par une phase de récupération pendant laquelle le sujet, qui émerge progressivement de l'inconscience, peut se livrer a des actes automatique in adaptés.

Encyclopedie Universalis, Volume 6, p.365

karşılığıdır; bu sözcük, "tutarık" çok güzel bir Türkçe olmakla daha çok "epileptik" ile özdeştir, sar'a ise, kabaca "düşme" anlamındadır.[24] Ancak yalnızca uygunluk değil, sözcüklerin tarihleri ve güçlü mantıkları var, "tutarık" sözcüğünde keskin bir mantıkla karşılaşıyoruz; pek eski bir bir hastalık olan "veba" yerine zaman zaman "felaket", salgın veya "ceza" sözcüklerinin kullanıldığını biliyoruz. Veba, gerçekten ve tarihsel olarak hem bir felaket ve hem de "Tanrı'nın cezası" olmuştur; "tutarık" için ise çok zaman sadece "hastalık" deniyordu. Demek, eski çağlarda çok yaygındı ve çaresi bilinmiyordu; "hastalık" tabiri pek yerindedir.

Tutarık ya da "hastalık" ikiye ayrılıyor; Fransızca "Grand Mal" ve "Petit Mal" deniyor, "büyük hastalık" ve "küçük hastalık" olmakla birlikte pek çok dilde ve teknik söylemde hâlâ "grand mal" ve "petit mal" kullanılıyor. Petit mal, zaman içinde kayboluyor ve ayrıca nöbetleri hafifdir;[25] bu nedenle üzerinde pek durulmuyor ve ben de durmuyorum.

Büyük hastalık önemlidir ve özellikleri ile ilgili bilgiyi bir ansiklopediden aktarmak istiyorum; ansiklopediler standart bilgileri içeriyorlar ve bu nedenle tartışma çekmiyorlar. Bu Ansiklopedi de, "grand mal, Fransızca'da büyük hastalık" dedikten sonra, büyük hastalık nöbetlerinde, "hasta bilinç kaybıyla düşer" bilgisini veriyor ve şöyle devam etmektedir: "Bacaklar ve kollarda gerilme ve bükülme görülür. Göğüs kafesindeki kasların kasılması nedeniyle çığlığa bağlı bir ses çıkar. 20 saniye kadar süren bu dönemin ardından bütün vücutta kısa süreli kasılma ve gevşemeler görülür. Bu sırada hasta düzenli so-

---

[24] "Sar'un is usually translated with epilepsy. It is derived from sara'a, 'to throw down', nad is therefore the semantic orbit of the 'falling sickness.'"

Owsei Temkin, *The Falling Sickness*, Baltimore. 1945,1994. p.151

Demek ki, Doktor Temkin, "sar'a" sözcüğünün "düşme" karşılığı olduğunu ileri sürüyor ki güven duymak durumundayız.

Kaldı ki Arabi bilgisine pek güvendiğim Cevat Hocam, "sar'a" için "yere çakılma" demektedir. Yere çakma, yere çakılma ve yere düşme, hep sar'a fiilinin anlamlarıdırlar. "Kapanmak" anlamı da var; "nöbet hali ile sadmeye uğrama", çok daha uygun ve yerindedir. Epilepside de sadme olduğu için, Cevat Hocam'a teşekkürlerimi unutmadan, bunu da, kayıt ediyorum. Öte yandan Cevat Hocam, Arabi'de güreş kelimesinin "musara" ve güreşçi'nin "musaria" olduğunu ekliyor; güzel, çünkü, "sar'a" krizi ile "sadme" birbirinden uzak değiller.

[25] Sıklıkla çocuklarda ortaya çıkan petit mal'da bilinç kaybının yanı sıra göz kırpma, kol ve bacaklarda kasılıp gevşeme, otomatik hareketler yaygındır. Nöbetler genellikle ileri yaşlarda kaybolur.

Ana Britannica, Cilt 19. s.89

Suetonius, Caligula'nın sar'a hastalığının "petit mal" olduğunu haber veriyor.

"Suetonius says that as a boy he experienced epilepsy, from the descriptions of his symptons it seems to have been the *petit mal* rather than the *grand mal* variety."

A. Ferrill, *Caligula–Emperor of Rome*, p.96

luk almadığından yüzü morarır, altına idrar kaçırabilir; yutkunamadığından ağzında biriken tükürük köpük halinde dışarı taşar." Bunlar sar'a hastalığında standart arazlar olup, eski ve yaygın bir hastalık olduğu için de pek biliniyorlar; düşme ve ağız köpürmesini görmemek veya unutmak herhalde imkansız olmalıdır. Dolayısıyla Büyük Hastalık'ta teşhis, ne yazık, doktor olmayanlar tarafından da yapılabilmektedir.

Demek ki epilepside, çığlık, bilinci kaybetme, anlamsız sözler ve özellikle ağızda tükürük köpükleri çok aşikar oluyorlar; soluk zorluğu da var, tükürük köpüklerinin nefes borusuna akması ihtimaline karşı, ağzı açık tutmaya çalışmak da ilk tedbirler arasında yer almaktadır. Bunu şu nedenle not alıyorum, kovülsiyon halinde bir hastanın bu sendromlara ilaveten ağzı açık tutulmaya çalışılıyorsa, herkes için teşhis daha da kolay olmaktadır. Bu kolaylığı yok etmek için ise, nöbet halinde hastanın gizlenmesi ve yanına kimsenin yaklaştırılmaması esas'dır. Buradan bir sonuç çıkıyor; Caligula'nın epilepsi hastalığının az not edilmesini, saklanmasına bağlayabiliriz; sar'alı prens ya da prinseps olursa, saklama hem daha çok gerekli ve hem de daha kolay olabiliyor; basit ama kaydetme gereğini duyuyorum.

Ana Britannica'dan aldığım bu kısa ve standardize edilmiş bilgiyi şöyle sürdürebiliyoruz; "nöbetin ardından yarım saat kadar uyku, bunu izleyen dönemde şaşkınlık duygusu, baş ağrısı, yorgunluk ortaya çıkar. Birbiri ardına çok sık yinelenen grand mal nöbetleri ölüme neden olabilir." Kuşkusuz her nöbette bilinç kaybı, nerde olduğunu bilememe, halk arasında "kontak kesilmesi" denilen bir boşluğa düşme görüldüğünden nöbetlerin sıklık kazanması herhalde hastada yapısal maraza da yol açabilmektedir.

Tabii bunun tersini de düşünebiliyoruz, bir epilepsi hastasının zaman zaman gaipten sesler çıkarması ve daha sonra açıklamakta güçlük çektiği ifadeler veya ibareler kullanması, nöbette olduğu anlamına da gelebilmektedir. Bir teşhis imkanı olmasa da böylesi çıkışları, tutarık krizlerine bağlamamız yerindedir.

Peki krizlerin sıklaşması ne demektir; bir yerde ölüme yolculuktan söz edilebilmektedir, ancak bunun çok nadir olduğunu düşünebiliyoruz. Öte yandan Bolşaya Sovyetskaya Ensiklopedya'da şöyle bir işarete rastlıyoruz, naryadu s prinadkami pri E, neredko nablyudayutsya postepenno razvivayuşçesya izmeneniya liçnosti, epilepside nöbetlerle birlikte tedricen artan bir kişilik değişikliği gözleyebiliyoruz. O halde tutarık hastalarının aynı insan olarak kalmamaları ihtimali var; bu, deseleksiyon bir yana, seçilenin seçilen adam olmaktan çıkışını da akla getirmektedir.

Suetonius'un Caligula'nın biyografisinde, "prens hakkında bu kadar açıklama yeter, şimdi canavara geçelim" dediğini not etmiştim ve hemen hemen her yerde okuyoruz. Bu bir bağlamda iki Caligula olduğu anlamına gelmektedir; bu konuda da, lehte veya aleyhte Caligula üzerine yazanlar birleşmekte-

dirler. Her Caligula uzmanı, bir modern prens ve bir de canavar anlatıyor; o kadar öyle ki, ansızın bir kişilik değişmesi, bütün anlatımlarda mutlaklıkla karşımıza çıkıyor.

Camus, değişim noktası olarak Drusilla'nın ölümünü alıyor; tapındığı kız kardeşi Drusilla'nın ansızın ölümü ile Caligula'nın saçma'yı bulduğunu kabul etmektedir. Bundan sonra Caligula hep öldürmektedir ve hep öldürürken kendisini de öldürüyor; Camus'nün "Caligula Oyunu" işte budur.

Ancak bundan önce de keskin bir kişilik değişikliğinin işaretlerine sahibiz. Aslında gerçekten böyle bir iki dönemli biyografiden söz edebilir miyiz; imparator oluşunu kutlama törenlerinde, imparatorluğunun ilk iki-üç ayında, 160 insanı kurban ettiği kayıtlıdır. Daha sonraki zamanlarında, oyunlarda, vahşi hayvanlara atılan küçük hayvanların pahalanması nedeniyle, toplanmış yoksullar ile mahkumların kullanıldığı hep aktarıldığına göre, 160 kurbanın çoğunun yoksul ve/veya tutuklu olduklarını tahmin edebiliyoruz.

Bilinç kaybı ile ve ölümcül halde uzunca bir zaman hasta yattığında, halkın günlerce sokaklarda beklediklerine ve uyumadıklarına, kurbanlar vererek dualar ettiklerine işaret etmiştim; sadece halk mı, zengin bir şövalye olan Atanius Secundus, Caligula yaşama dönerse bir gladyatörle savaşacağını ilan etmişti, hatırlıyoruz. Caligula iyi oldu ve bu şövalyeyi bir biri arkasında gladyatörlerle savaşmaya mahkum etti. Diğeri, Senatör Publus Afranius Potitus ise, Caligula yaşarsa intihar edeceğini söylemişti; iyileşti ve hemen senatörü, saray esirlerine emanet etti, soydular, çiçekler, daha doğrusu, çelenkler giydirdiler ve esir alayı ile Roma sokaklarında gezdirdiler. Senatör kurbanlık sayıldı, ağlamasına veya yalvarmasına bakılmadan sokaklarda dolaştırıldı ve sonunda bir uçurumdan fırlattılar. Bir ekzeküsyon şekli de Roma'nın tepelerinden kayalıklara atmak idi; yaptılar.

Bu, Caligula'nın imparatorluğunun hemen başında oluyordu. Dolayısıyla ne zaman "prens" ve ne zaman canavar olduğu konusunda kesin bir tarih veremiyoruz.

HOMOSEKSÜEL VE YAKINLARI İLE

Ensest ilişkiye nasıl bakacağız; Roma'da yüzde yüz "fena" sayıldığını söyleyecek durumda değiliz. Çünkü Caligula'dan sonra imparator olan Claudius, ki Caligula'nın amcası idi ve Caligula'nın kız kardeşi Agrippina ile evlendi. Demek, İmparator Claudius, böylece, kardeşi Germanicus'un kızı ile evlenmiş oluyordu ve Senato, amca-kız evliliğini onaylıyordu. "Fena" telakki edildiğini gösteren hiçbir işarete sahip değiliz.

Claudius, Agripina'nın başka bir evlilikten olan oğlu Neron'u, eş-imparator seçmişti; daha sonra Neron'un imparator olmasında imparatoriçe Agrippina'nın önemli rolü olmalıdır. Bu rol, Neron'un imparatorluğu zamanında

da devam etti, nerede ise Agrippina yönetiyordu. Yönetmeyi seviyordu ve Neron üzerindeki etkisini yitirmek istemiyordu; o kadar öyle ki, Ana-İmparatoriçe'nin, bu amaçla, oğlu Neron'u ayarttığı ve yatağına aldığı rivayeti var. Doğru mu, Agrippina'nın erkek kardeşi Caligula ile de cinsel ilişkide olduğu hep ileri sürülmüştür. Ancak, bunlar, herhalde bir noktaya kadar etkili olabildirler; sonunda Neron'un Agrippina'dan bıktığı ve annesini öldürttüğü hep malumdur, not ettiğimi hatırlıyorum. Burası Roma'dır.

Demek ki Roma'da ensest ilişkinin herhalde kötü sayıldığına karar vermemiz imkansızdır. Var, peki o halde; şimdi buradayız.

Başka bir soruya çevirebiliriz; Roma'da, bir tür "romanist şovenizm" var diyebilir miyiz, yerine "rumi müfrit-vatanperverlik" diyebiliriz ve şimdi soru budur. Bu soruyu Marcus Antonius'un serüveninden çıkarıyorum, Julius Sezar'ın katlinden sonra iktidarı gasp eden triumvira'nın en güçlü azası Antonius idi; prestiji çok yüksektir. Ancak Cleopatra ile evliliği değil, Augustus ile savaşa daha çok Cleopatra'nın gemileriyle ve Cleopatra ile birlikte gelmesi, hem prestijini ve hem de kendisini destekleyen birlikleri, senatörleri de diyebiliriz, kaybetmesine yol açmıştı. Çünkü bu tertip ile savaş, bir iç savaş olmaktan çıkıyor, dış savaş oluyordu; Mısır'da Cleopatra ile yaşayan Antonius'un bir "doğulu" sayılması bir yana, Roma'yı da Mısır'a ve dolayısıyla Doğu'ya taşıması ihtimaller arasına giriyordu. Öyle mi, eğer varsa, romanist şovenizmin talihi yaver gitti. Cleopatra ve Antonius yenildiler; Roma, Roma'da kaldı ve Mısır'a ulaşabilen Antonius ile Cleopatra, arka arkaya intihar ettiler.

Roma'da ve Mısır'da, o tarihte, intihar çok sıradan, ayrıca, ölümden kolay ve pek çok itibarlıdır.

Ayrıca Roma'dan farklı olarak Mısır'da ensest yoktu; yakınlar arasında cinsel ilişki doğal ve dolayısıyla "ensest" yok sayılıyordu, demek istiyorum. Firavun'lar kızlarıyla evleniyorlardı ve bu müessesenin Mısır Yahudileri'ne de miras kaldığını tespit edebiliyoruz. Devam edersek, Mısır-Helen İmparatorluğu'nda da benzer evlilikleri görüyoruz; Cleopatra kardeşleriyle evleniyor ve iki kardeş biri imparator ve diğeri imparatoriçe işleri idare ediyorlardı. Özetle, fena bir münasabet olarak ensest yok ve tabii sayılan bir münasebet var.

Peki Caligula'da oryantalist eğilimler var mıdır; o tarihte İskenderiye, diasporadaki en büyük merkezdi. Yahudiler güçlü ve kalabalıktılar. Bu dönemin önemli ve üstelik Yahudi kaynaklarından birisi Josephus ise, diğeri İskenderiye'li Philo idi, elenize olmakla birlikte hep Yahudi gözüyle bakıp yazıyordu. Hal böyleyken, Caligula zamanında İskenderiye Yahudileri büyük sıkıntılarla karşılaştılar, isyan ettiler. Bu bir ve ikincisi, Caligula, aynı sırada, kendisinin Tanrı sayılmasına ve kendisine tapınılmasına hükmedince bir büyük heykelinin Kudüs'teki tapınağa konmasını da emretti. Bu, emir tek Tanrı'ya inanan Yahudilerde şaşkınlık yaratmıştı ve bir tür terörize oldular.

İmparator Gaius'un bu çabaları, saçma veya kaprisli çıkışlar sayılabilir ve

öyle olduklarından da kuşku duymamamız gereklidir; ancak bütün bu saçmalıkların arkasında bir oryantalist yöneliş sezmemiz mümkündür. Pek çok senatörün böyle değerlendirerek ürktüklerini tahmin edebiliyoruz; çünkü, Caligula'nın bu meşhur ve herkesi ölmek üzere olduğuna inandıran hastalıktan çıkınca, ensest ilişki içinde olduğuna inanılan kız kardeşi Drusilla ile evlenmek ve Drusilla'yı yerine geçecek kimse ilan etmek istediği duyulmuştu.[26] Bunu bir tür "oryantalist hastalık" saydıkları ortadadır.

O halde bu gencecik kızın hemen ve ansızın ölümünü doğal sayabilir miyiz; artık, Roma'da, hiçbir prens veya prensesin ya da taht-varisinin ölümünü normal saymamayı öğrenmiş durumdayız.[27] Bunu şöyle de formüle edebiliriz, oligarşik body-politic'te, feodalitede ve tekeliyette komplo esastır;[28] seçimleri, par principe, darbe telakki etmemiz isabetli ve pek verimlidir.

Drusilla'nın ölümü üzerinde durmuyoruz; Drusilla önce, Cassius Longinus ile evliydi, amma, Caligula, kız kardeşinin boşanmasını emretti ve yerine, Marcus Aemilius Lepidus ile evlendirdi. Arkasından Lepidus'u varis ilan etti; ancak, işin bu yanı önemli görünmüyor, Caligula'nın Lepidus ile homoseksüel ilişkide olduğu hep ilan edilmektedir. Demek ki, kaynaklara güvenecek olursak, Caligula hem kız kardeşi Drusilla ve hem de kocası Lepidus ile yatıyordu; Lepidus, Caligula'nın erkek sevgilileri arasında en çok bilinenlerden birisidir.

Caligula, arkadaşlarının ve özellikle erkek sevgililerinin boyunlarını öpmeye bayılıyordu ve her öpüşünde de, "this beautiful throat will be cut whenever I please" demeyi ihmal etmiyordu; kısacası, "bu güzel boğaz, canım istediği an kesilecektir" sözünü pek seviyor ve her boyun öpüşünde tekrarlıyordu. Drusilla'nın ölümünden kısa bir zaman sonra da, homoseksüel ilişki halinde olduğu Lepidus'un boynunu koparttı; erkek sevgililerine sadistçe davranmaktan da haz aldığı kayıtlıdır. Ama yattığı her erkeği öldürtmediğini biliyoruz.

Aktör Apelles ile pandomimci Mnester, en çok adı geçenler arasında yer alıyorlar ve Caligula'nın bunlar ile homoseksüel ilişki içinde olduğu konusun-

---

[26] Here was a clear indication of the emperor's trobled mind: in fact the Senate had recently heard rumurs that Caligula, like the Ptolemies who ruled ancient Egypt, regularly engaged in incestuous relation with his closest female relations – in Caligula's case his three sisters.

W. Klingaman, *The First Century*, op.cit. p.222.

[27] Fatih Sultan Mehmet, çalışmamda, Osman'dan ve kardeşlerinden başlayarak, Osmanlı Hanedanı'nda sultan ve prenslerin, attan düşerek veya hamamda terleyerek, beklenmedik ölümlerini, a priori, doğal saymamak gereğini formüle etmiştim.

[28] Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan Kennedy'nin öldürülmesi, Başkan Nixon'un istifa ettirilmesi ve Oğul-Bush'un başkan seçtirilmesi ve ilan edilmesi komplodur.

da hiçbir kaynakta bir tereddüt okumuyoruz; öyle anlıyoruz, zamanın Roma'sının bu en ünlü oyuncularını, Caligula, yanından hiç eksik etmemektedir. Tiyatrolarda, kalabalık içinde, bu sanatçı ve pek ünlü partnerlerini öptüğü biliniyor; fakat sadece öpmüyor, sadece yatmıyor ve zaman zaman kırbaçlıyor veya boyunlarından bir ip ile sürüklüyordu. Hem hedonist ve hem de sadist'tir.

Homoseksüel ama nasıl; kaynaklar, hem aktif ve hem de pasif homoseksüel olduğu konusunda kuşku bırakmıyor, bu açıdan Caligula'nın İsa'dan sonraki ilk yüzyılın başlarında modernist olabildiğini görüyoruz. Ve bir cinsel-doymaz olarak tasvir ediliyor; nitekim Caligula'nın pasif cinsel ilişkide olduğu partnerlerinden birisi, bir kaynağa göre "youthful nobleman Valerius Catullus", imparatora hizmet ederken, her defa bitap düştüğünü söylemekten geri kalmıyordu. Şüphesiz, bu tür ifşaatında, şikayetten daha çok övünme tonu var; ama, övünmesi Caligula'nın katlinden sonraki zamanlara denk düşmektedir ki normal kabul edilmelidir. Gençlik dolu asil Catullus'un bu magistral hizmeti karşılığında, İngilizce kaynaklarda, "to bugger"[29] fiili kullanılmaktadır. O halde Valerius Catullus, Caligula'yı bugger etmiştir; övündüğünü çıkarabiliyoruz.

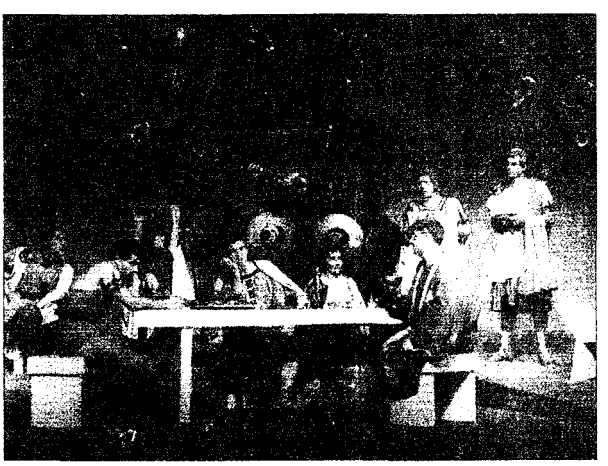
Hem küstah ve hem köle'dir.

[29] Redhouse'da, "bugger, i.f. kulampara, oğlancı, ..kulamparalık etmek", bilgisini buluyoruz. Herhalde "düzmek", daha Türkçe'dir.

Birinci Bölüme Birinci Ek

CALİGULA OYUNUNDAN FOTOĞRAFLAR*

* Devlet Tiyatrosu'nun sahneye koyduğu ve Kartal Tibet'in başrolünü oynadığı Camus'nün Caligula oyunu.

İkinci Bölüm
CUMHURİYET'İN ÇÖKÜŞÜ

İlah olmak istiyordu ve hayasız'dır.

Hakkındaki en bilimsel hüküm, Gravés'in tarihsel romanında, Livia'ya ait görünüyor; "he's treacherous, cowardly, lustful, vain, deceitful" diyordu,[30] her "küstah ve köle" misli, aşırı korkak olduğundan kuşku duymuyoruz. Şehvet-düşkünü ve daha doğrusu şehvet-perest idi ve çok yoğun bir dinsellik iddiasındadır. Tarih, daha mükemmel bir köle ve daha kötü bir yönetici kaydetmemiştir; bu yargıyı hâlâ geçerli bulmak durumundayız.

Balsdon ve Barrett, Caligula'ya tutarlılık izafe ediyorlar; nerede, hakikati mi arıyoruz, o halde, Caligula'da tutarlılık aramanın kendisini tutarsızlık saymak zorundayız. Kaldı ki ister "petit mal" ve isterse "grand mal", bir sar'alıda tutarlılık aramak lüks olmalıdır; böyle bir lüksten uzak kalıyoruz. Çünkü, hangisinde olursa olsun nöbetlerde, bilincini kaybediyordu ve ne söylediğini ya da yaptığını bilmiyordu. Bu kopuşlarda bazen küfrediyor ve bazen öpüyordu; demek, daha sonrasında, bir tutarlılık arayamıyoruz.

Hiç kuşku yok, Caligula'yı veya caligula giller ya da caligula-familyasını, yalnızca epilepsi hastalığı ile açıklamak istemiyorum ve sadece epileptik olanın, tutarlı ve ısrarlı olmasının imkansızlığına parmak basmak istiyorum. Asıl anomali, hem sağlık ve hem de yetişme açısından hiçbir hazırlığı olmadığı bir yere gelmesindedir ve kullandığı iktidar, Caligula'yı daha da bozmak eğilimindedir.[31] İktidara, sağlam ve hazırlıklı birisi olarak gelmiş olsaydı dahi, yi-

---

[30] Robert Gravés, *I Claudius*, 1934-1936, London. p.357

O, Caligula, "hain, korkak, şehvet-perest, boş, hilekardı", anlamındadır.

[31] Bu teoremin, mutlak iktidarın, elinde bulunduranları, mutlaka bozacağı ilkesinin, Roma'da da bilindiğini tespit etmek, hem şaşırtıcı ve sevindirici olmalıdır; Roma'nın büyük tarihçisi ve ele aldığımız dönemin en önemli kaynaklarından birisi olan Taci-

ne bozulurdu; ancak burada durmuyoruz, eline verilen iktidar, bu boş insanı, yaşayabilmek için sadece ikiyüzlülüğü talim ve sadece hile türleri tedris etmiş bu zavallı Gaius'u, bir "caligula" yapardı, bu nokta daha önemlidir ve bu nonkafkasyen transformasyon bir zorunluluk'tur.

Gaius'a verilen iktidar, bir malign kanseröjen tümör'dür.

Tam cahil, Osmanlı dili ile "ümmi" ve içi forme edilmemiş olduğu için, bozulma mutlak ve sınırsızdır. Ayrılığını burada görüyorum.

Ve bu hali teşhis edildiği için imparator yapılmıştır; benim çıkardığım ve düzenin mantığı işte budur. Augustus, cumhuriyet'i göstermelik hale getirmişti, senato'ya ve tribün'ler asemblesi'ne bağlı idare'yi monarşiye çevirmişti, bomboş, içinde hiçbir sınırlama olmayan Caligula'ya dıştan da bir sınır bırakmamıştı; absolute power corrupts absolutely teoremini, demek ki her aşamada, hatırlamak zorundayız. Artık tek sınır, ölümü idi ve Camus, Caligula'nın öldüre öldüre kendisini yok ettiğini yazarak, bunu da bir sınır olmaktan çıkarıyordu. Korkak, boş ve şehvetperest bir insanın sınırı da sınırsızlığı da ölümü'dür; bunu da, Camus'nün Caligula Oyunu'ndan hatırlıyoruz. Böyleleri, duvarlar'ına ve ölümlerine koşarlar. Teşnedirler, ancak, ne duvar'ı ve ne de ölüm'ü duyduklarını sanmıyorum. Korkuları ve şehvet düşkünlükleri önlerindedir.

---

tus'da okuyoruz. Yaşlı Senatör Arruntius, öldürüleceğini biliyor ve arkadaşları biraz eğilirse yaşayabileceğini söylüyorlar. "Hayır" diyor, "mutlak iktidar, deneyimli Tiberius'u, transformasyona uğrattı ve bozdu", yerine Gaius Caligula'nın geçeceği kesindir, ve "bir çocuk, tamamen cahil, bir cani olarak yetiştirilmiş", mutlaka daha çok bozulacaktır, bunları ekliyor.

"I foresee even grimmer slavery ahead", ileride daha acımasız esaret görmektedir. Tacitus, Yaşlı Senatör Arruntius'un bilek damarlarını kestiğini ve haklı çıktığını da haber vermektedir.

Tacitus, *The Annals of Imperial Rome*, Penguin Classics, 1956-1996. p.225

Tacitus

MUTLAK İKTİDAR
CALIGULA YETİŞTİRMEKTEDİR
NAMZETLER CAHİLLERDEN SEÇİLMEKTEDİR

"Certainly I might survive the few days until Tiberius dies. But in that cases, how I can avoid the young emperor ahead? If Tiberius, in spite of all his experience, has been transformed and deranged by absolute power, will Gaius do better?"

"Almost a boy, wholly ignorant, with a criminal upbringing, guided by Macro –the man chosen to suppress Sejanus, though Macro is the woes man of the two and responsible for more terrible crimes and national suffering."

"I forsee even grimmer slavery ahead. So from evils past and evils to come, I am escaping."

With these prophetic words he opened his veins. What followed showed the wisdom of his death.

✦ ✦ ✦

Tacitus, Annals, p.225

İlk üç pragraf tek idi, üçe böldüm. yk.

Eklenen şudur, böyle birisi, caligulagiller'den biri, çöküş aşamasında bir cumhuriyette, çöküşü kalıcı yapabilmek için mutlak gereklidir; ihtiyaç, keşfin anası olup, ihtiyaç mutlaksa, keşif de mutlak'tır, bu önermenin daha önce formüle edildiğini biliyoruz. Çöküntü varsa bir tepeleyiciye ihtiyaç olmalıdır, tepeleyici tepinen'dir, bu nedenle Caligula'yı bir tepeleyici olarak görmemiz yerindedir; çünkü, tepeledikçe "cumhuriyet" uzaklaşmaktadır. Buradaki "uzaklaşma" yönsüzlük olarak anlaşılmalıdır, Augustus cumhuriyet'ten ve cumhuriyetçiler Augustus'tan uzaklaşıyorlardı; demek ki cumhuriyeti hiç hatırlamayan ve bilmeyen katmanlar çıkarmak için tepeleyicilere ihtiyaç var. Caligula'dır ve keşifteyiz.

Demek ki, Caligula, bir bellek ve tarih silicisidir. Çökertilmiş kurumları tepelemektedir.

Cumhuriyet çökerken, tepeleyici çıkmaktadır ve rastlıyoruz.

Sar'a, tercih nedenleri arasındadır. Çünkü sosyolojik anlamda sar'alıda bellek ve tarih bilinci bulunmuyor. Tepeleme işini, içgüdüsel yapmaktadır; tepinmeyi, nöbet saymaktadır. Öyleyse kurduğumuz modelde, epilepsi esas değil tali etken durumundadır.

Tacitus

EN İYİ KÖLE ve HİLEKAR

A deceitful discretion concealed Gaius' horrible character. His mother's condemnation, his brother's destruction, elicited no word from him.

He faithfully reflected Tiberius' daily moods – almost his words.

This later prompted the famous epigram by Gaius Sallustius Passenus Crispus that there had never been a better slave or a worse master.

✦ ✦ ✦

Tacitus, *Annals*, p. 209

Tek paragraf idi. yk.

İmparator olunca, Annesi Agrippina'nın atıldığı yeri buldu, küllerini aldı, Roma'da büyük ve görkemli bir cenaze töreni yaptırdı, nerede ise, ilahe sayılacaktı. Yargılanmasıyla ilgili bütün belgeleri yaktırdı; demek çok kutsal görüyordu. Ama bazan, Agrippina'nın, Augustus ile Augustus'un kızı Julia arasındaki ensest ilişkiden doğduğunu söyleyebiliyordu; buna inanıyor muydu, bilmiyoruz ve bunu da bir nöbet ifşaatı sayabiliyoruz.[32] Kız kardeşi Drusilla ile ensest münasabeţ halindeydi, evlenip, Mısır'da olduğu üzere, helenize bir ahlak ve model ile kral ve kraliçe, birlikte yaşamak istiyordu. Drusilla ansızın öldü, Caligula önce ölü Drusilla ile sevişti, sonra yok oldu, nereye kaybolduğu bilinmiyor, bir ara tapınaklarda göründü ve dua etti; güzel, bütün bunları, hakkında yazılan her kitapta buluyoruz, ama, Gravés, Suetonius'un yazdıklarına pek uyan romanında, Claudius'a, "delilim yok, ama, Caligula öldürtmüştür" dedirtiyordu.[33] Olabilir mi, bir romanist değilim, ancak, yine de bana makul gelmektedir ve o halde Caligula'nın gözyaşlarına dahi inanmamak gerekmektedir. En azından inanmakta zorlanıyoruz. Nöbet olabilir.

[32] Tacitus, annesinin mahkum ve kardeşinin yok edilmesine hiç ses çıkarmadığını not ediyor. "Hilekar temkinlilik, iğrenç karakterini görmemizi önlüyordu" diyor; Crispus, haklıdır, "daha iyi bir köle ve daha kötü bir efendi bulmak imkansızdır", bunları da eklemektedir.

Tacitus, *Annals*, p.209

[33] Robert Gravés, *I Claudius*, op.cit. p.426

Pollio ve Claudius

HÜRRİYETÇİ'NİN PAYI: ZEHİR

✦ ✦ ✦

"Kimsin sen delikanlı? Adın Claudius değil mi? İyi bir aileden geldiğin belli. Ama seni tanımıyorum."

"Ben Tiberius Claudius Drusus Nero Germenicus'um."

"Aman Tanrım! Livy doğru söylemiş. Senin için yarım akıllı diyor herkes."

"Evet. Kekeme, topal ve çoğu zaman hasta olduğum için ailem benden utanır. Bu yüzden pek az çıkarım toplum içine."

"Durgun zekalı mı? Yıllardır rastladığım en parlak gençlerden birisin sen."

✦ ✦ ✦

"....Şimdi dinle! Onurla son bulacak uzun etkin bir hayat yaşamak istiyor musun?"

"Evet."

"Öyleyse başkalarının önünde her zaman topallamanı abart, bile bile kekele, sık sık hastalanmış gibi yap, saçma sapan konuş, kafanı salla, elini kolunu oynat. Eğer sen de benim görebildiğim kadar görebilseydin, güvenliğin ve zamanla en üst basamağa ulaşman için bunun tek yol olduğunu anlardın."

✦ ✦ ✦

Şöyle dedim, "Livy'nin Brutus öyküsü –Birinci Brutus'u diyorum- tarih olarak belki yanlış, ama bu dediğinize uyuyor. Brutus da yarım akıllı rolünü oynamıştı, halkın özgürlüğünü geri getirebilmek için."

"Ne dedin? Halkın özgürlüğü mü? Bu deyimin artık yaşamadığını sanıyordum genç kuşak arasında."

"Babam da büyükbabam da inanırdı, buna."

"Evet" diye sözümü kesti Pollio, "bu yüzden öldüler.."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Bu yüzden zehirlendiler, demek istiyorum."

"Zehirlendiler mi? Kim zehirledi?"

"Şşş! Yavaş oğlum....."

✦ ✦ ✦

"Allahaısmarladık, küçük Claudius. Halkın özgürlüğü konusunda bir çılgınlık etme. Bu, henüz gelmez. İşlerin çok daha kötüleşmesi gerek, iyiye gitmeden önce."

✦ ✦ ✦

Üç gün sonra Pollio öldü. Vasiyetinde, "Latin Tarihinin İlk Günleri" koleksiyonunu bana bırakmıştı, ama elime geçmedi...

Robert Gravés, *Ben Claudius*, İstanbul, 1987. s.120-122

✦ ✦ ✦

Raaflaub & Samons II

AUGUSTUS'A AMİGO: POLLIO

Such a "republican" categorization may have been most harmful in the case of Asinius Pollio. A. B. Bosworth's article, however, has corrected the previous orthodoxy, for he firmly establishes Pollio's relationship as an *amicus* to Augustus. Certainly Pollio and probably others among Augustus' *amici*, fostered independence and, to some extent, republican sentiments. But that does not make him part of any supposedly "arch-republican" opposition group. He disagreed with the *princeps* on certain issues and dared to speak his mind, bu he was not perpetually at odd with Augustus and his partisans and thus out of favor with the *princeps*.

K. A. Raaflaub and L. J. Samons II, *Opposition to Augustus*

K. A. Raaflaub and McToher, *Between Republic and Empire*, University of California Press, 1993. p.438-439

A. B. Bosworth, *Asinius Pollio and Augustus*, Historia, 1971.

✦ ✦ ✦

Sir Ronald

POLLIO: KORKAK CUMHURİYETÇİ

Pollio, the partisan of Ceasar and of Antonius, was a pessimistic Republican and a honest man.

Ronald Syme, *The Roman Revolution*, op. cit. 1939-1960. p.6

✦ ✦ ✦

Tacitus

TAKİYECİ KİMLİK: TIBERIUS

His character, too, had its different stages. While he was a private citizen or holding commands under Augustus, his life was blameless; and so was his reputation. While Germanicus and Drusus still lived, he concealed his real self, cunningly affecting virtuous qualities.

However, until his mother died there was good in Tiberius as well as evil. Again, as long as he favoured (or feared) Sejanus, the cruelty of Tiberius was detested, but his perversions unrevealed. Then fear vanished and with it sha-

me. Thereafter he expressed only his own personality by unrestrained crime and infamy.

Tacitus, *Annals*, pp.226-227
Tek paragraf idi, böldüm. yk.

Hayasız idi ve hayasızlıkta hiçbir sınır bilmiyordu; sarayında yapılan bir nikah töreni bitince, genç gelin için, "o benim karım" diyebiliyordu. Başkasının eşini almaya, Augustus-usülü evlilik dendiğini not etmiştim, ancak, Augustus, Tiberius'un babasına, eşi Livia'yı boşamasını söylemiş ve öylece evlenmişti. Caligula, böyle dolambaçlı yollara başvurmuyordu, bu genç kadını alıp götürdü, ancak birkaç gün sonra terkettiği de kayıtlıdır. Bu veya başka bir yolla, kısa bir süre için "eş" seçtiklerini salıverirken, bazılarına, cinsel ilişki yasağı koyabiliyordu; geneleve mahkum ettikleri de var.

Senatörler, Caligula'nın bulunduğu yerlere eşlerini ve kızlarını getirmekten korkmaya başladılar; istediğini o anda alıp bir arka odaya geçiyordu. Tabii seçimi yapmadan önce herkesin içinde, bir at seçercesine, muayene ettiği; her yerlerine baktığını veya elini soktuğunu söylemeye gerek duymuyorum. Sonra salona döndüğünde götürdüğü kız veya kadının yatak-performansı hakkında ince ayrıntıları içeren bir rapor veriyordu; bu muameleyi gören senatör veya konsül eşlerinden[34] intihar edenler olduğunu biliyoruz.

Belki de en kolay kurtuluş yolu budur; bir senatörün oğlunu idama mahkum ettiğinde, senatörü, idamda hazır bulunmaya zorluyordu, gelmemenin veya idam sırasında asık yüzlü olmanın karşılığı da ölümdür. Aynı şekilde yakını idam edilmiş bir senatörü akşam ziyafetine davet ediyor; neşeli olmasını emrediyordu.[35] Mecburdurlar.

Çok müsrif idi, sirklere ve gösterilere çok para harcıyordu, kısa zamanda, Tiberius'tan kalan hazineyi boşalttı. Yeni gelirler için vasıtalı vergileri artırmaktan başka çaresi yoktu; aslında bir ve belki de iki tedbirinin daha olduğu-

---

[34] Ama bir kadın, bir Konsülün karısı, daha sonra dostlarının gözü önünde kendisini öldürdü. Onlara, genç kızını Tiberius'un azgınlığından kurtarmak için, ona, kendisini sunmak zorunda kaldığını anlattı. Zaten, bu, yeterinde utanç vericiydi, ama sonra kocamış teke, uysallığından yararlanarak onu öylesine iğrenç eylemlere zorlamıştı ki, bunların anısıyla yaşamaktansa ölmeyi yeğlemişti.

Robert Graves, *Ben Claudius*, op.cit. s.272

[35] Yaşlı Lady Vitia, oğlu Gaius'un idamına yas tuttuğu için idam edildi, Tiberius zamanındadır ve Caligula'da daha çok var.

Tacitus, *Annals*, p.205

nu anlıyoruz. Bunlardan birisi şudur, servet sayımları yaptırıyor ve en zenginlerini, ki bunlar genellikle senatör veya şövalye idiler, halk düşmanı olmakla suçluyordu. Bu suçlamaları, en kısa zamanda, mahkum edilmeleri ve dolayısıyla bütün servetlerinin müsadere edilmeleri izlemektedir. Başkalarının mülklerini satmaya bayılıyordu, hedonizmi bu ölçüdedir. Bu bir, bunun yerine, zenginler, ki çoğu asil sınıfındandırlar, Caligula ile kumar oynamak ve şüphesiz kaybetmek şıkkı ile karşı karşıya bırakılabiliyordu; Caligula, tiyatro, at yarışları ve şehvet kadar bir kumar düşkünüdür. Para hırsının sınırsız olduğundan da haberimiz var.

Doğu'ya düşkünlüğünü bu çerçeve içinde ele almamız verimlidir; Doğu'da gördüğü, Tanrı-Kral'dır. Hatırlamamız yerindedir, Caligula, korku salabildiği sürece kendisinden nefret edilmesinde sakınca görmüyordu ve şimdi buna dinsel bağnazlığı eklediğini çıkarıyoruz. Fuhuşun en çok adileştiği, en öne ve en yükseğe çıktığı bir zamanda, dinsel bağnazlığın bir politika olması, herhalde dikkat çekicidir; bir mantık bulmak durumundayız. "Küstah ile köle" ve "cinsel orgy ile Tanrı-kral", bir yerde ve bir dönemde yan yana geliyorlarsa, bir nedeni olmalıdır; kendi halinde bırakamıyoruz.

Ama yine de şaşırmadığımı not etmek durumundayım, peki neden şaşırmıyoruz; çok basit, bir demokratizm saplantısıyla değil despotizmi anlamak üzere, ki bu aynı zamanda demokrasi'yi anlama çabasıdır, oligarşik ya da tekeliyet düzleminde, Montesquieu'yü okursak, "okumak" fiilini Althusser anlamında kullanıyorum, şaşırmamız imkansızdır. Çünkü mantığın irdelenmiş olduğunu görebiliyoruz; bize yeni durumlara uygulamak kalmaktadır. Belki tersinden söylemek daha verimlidir; bugünden bakarak daha net görebiliyoruz.[36] Diğer taraftan, böyle bir bakıştan bir de bir yan-ürün elde edebiliyoruz; Montesquieu, "oryantal despotizm" derken bir occidental despotizmi anlatmaya çalışıyordu, side-product işte budur.[37] Roma'da karşı-devrim ile kurulan da tam budur.

---

[36] Bir ek sunuyorum, yeni yazmıyorum, Devlet ve Hürriyet'ten bir "seçme" ile yetiniyorum. Daha çok "Montesquieu a l'Althusser" bölümüne dayanmaktadır. "Demokrasi İllüzyon mu?" katkısından da aktarmalar var. Sayfa numarası ve kaynak vermiyorum; asıl çalışmama bakılmasını tavsiye etmekle yetiniyorum. Devam etmeden önce "ikinci bölüme birinci ek" olarak sunulan bu aforizmaları okumayı, kuvvetle tavsiye ediyorum. Tamamını incelemek ise çok yararlıdır; Roma ile bugün arasında bağlar var.

Yalçın Küçük, *Tekeliyet I-Devlet ve Hürriyet*, İstanbul, 2006.

[37] Montesquieu, çok ilginç, Roma'nın "Görkemi ve Düşüşü" çalışmasında bunu açıkça söylüyor:

Mais, dans l'accord du despotisme asiatique, c'est –a- dire de tout gouvernement qui n'es pas modéere, il y a toujours une division réelle.

Demek ki, "asyatik despotizm" a la Montesquieu, her yerde, ılımlı olmayan hükümet, içinde gerçek divizyon olmayan düzen, anlamına gelmektedir. Burada "une division réelle", farklı görüşleri ve bunların gerçekten, politik arenada, savunulmasını ifade etmektedir.

Ch. Montesquieu, *De la Grandeur des Romains et de Leur Decadence*, Paris, n.d. p.75

Belki de Roma'yı yazmıyorum, yazdığım bir çöküş sürecidir. Korku, iğretilik, irtica, lumpen bir dünya, cezaların arttırılması yönünde günlük çığlıklar, tam bir ilgisizlik ve sessizlik ile kurumların içinin boşaltılması; belki de, bunları yazıyorum.

Fakat bir iç savaş sonrasında karşılaşıyoruz.

O halde bütün bunları yazabilmek için bir iç savaş gerekmektedir.

İÇ SAVAŞ

Bir yerde, Sir Ronald için, yirminci yüzyılın en önde gelen tasityen bilim adamı, leading Tacitean scholar, deniyor[38]; Ronald Syme ise, Julius Ceasar'ın öldürüldüğü yılın sonları için, "iç savaş başlamıştı" notunu düşmektedir.[39] Tacitus da bir başka yerde, Tarihler'de, ki M.S. 69 yılından başlıyor ve sadece dört imparatoru ele alıyordu, ayrıca "there were three civil wars" yollu haber veriyordu[40]; demek ki, dört imparator dönemine üç iç savaş sığdırabilmişler. Buradan anlıyoruz, Roma tarihi, bir açıdan da iç savaşlar tarihi'dir ve Romalı tarihçiler "iç savaş" nitelemesini yazmaktan çekinmiyorlar.

Bizde ise adı bile zikredilmemektedir; hep tekrarlıyorum, savaşları devletler ve iç savaşları tarihçiler ilan ediyorlar. Çekince var, Yıldırım'ın Timur'a yenilmesinden sonra yaşanan çok kanlı bir iç savaş idi, uzun sürdü ve en parlak prensler öldürüldüler; tahtın, en "çelebi" ve iddiasız şehzadeye kaldığını resmi tarih dahi kabul etmektedir. Bu dönemde her zaman en az iki taht veya devlet vardı; buna bile "fetret devri"[41] dendiğini biliyoruz. Dört başı bayındır bir iç savaş idi; mekanizmalarını anlamak için etüd etmek isabetli ve verimli olmakla beraber bizim analiz alanımızın dışında kalmaktadır. Bunun yerine, belli başlı mekanizmalarını, başka iç savaş'lar ilan etmekle, buralardan çıkarıyorum.

Demek, bizim tarihimizde "iç savaş" resmen yasaktır; ancak ben üç iç savaş ilan etmiş durumdayım. 1806-1826, 1906-1926, benim ilan ve kısmen yazdığım iç savaş'lar oldular; birincisinden "Tanzimat Reformasyonu", ikincisinden "Cumhuriyet" İdaresi'nin çıktığını söyleyebiliyoruz. Üçüncüsü için ise, 1966-1996, bir "Cumhuriyet" Savaşı diyebiliriz; ancak pek çok tereddüt

---

[38] Tacitus, *Annals*, edited by R.h. Marlin and A. J. Woodman, Cambridge University Press, 1989-1997, preface.

[39] Ronald Syme, *The Roman Revolution*, Oxford University Press, 1939-2002. p.127
"Civil war had begun, but winter enforced a lull in hostilities, with leisure for intrigue and diplomacy."

[40] Tacitus, *The Histories*, Penguin Classics, 1964-1995. p.16

[41] Batı dilleri ile "interregnum" diyebiliriz, iki ayrı dinasti arasında geçen zamandır. Arabi, iki peygamber arasındaki dönem anlamındadır.

içindeyim,[42] başladığı tarihten kuşku duymuyorum, fakat, bittiğini netlikle ilan edemiyorum.

Bu üçüncü iç savaşın bir yanında cumhuriyet'i çökertmek isteyen parti ve kuvvetler var. Görüyorduk ve artık biliyoruz, yalnız, cumhuriyet düşmanı parti ve kuvvetler, hiçbir şekilde, cumhuriyet'i yıkmak istediklerini ilan etmiyorlar. Peki bu önemli mi, Roma tarihinden çıkarıyoruz, Augustus hem cumhuriyeti yıkmıştır ve hem de kurtardığı iddiasını hiç terk etmedi. Yirmi yıl kadar süren iç savaş'ın arkasından, daha ilerde, kendi yazdığı, Res Gestae'de, after I have stamped out the civil wars, "iç savaş'ın kökünü kazıdıktan sonra", I was in absolute control everything, mutlak kontrole sahipken, cumhuriyet'i, Senato ile halkın eline bıraktığını, I transferred respublica, söylüyor; övünmektedir. Aslında Janus-like, "yunus-misli-iki yüzlü" davranıyor; görüntüyü kurtarmak iddiasından hiç vazgeçmiyor, demek istiyorum. "Cumhuriyet" sözcüğünü, "res publica", anayasal devlet anlamında, telaffuz ediyorlar; o halde her çökertmede bir iki yüzlülük tespit edebiliyoruz.

Peki çökertmek ne demek; burada, tam bir cevap olmasa da güçlü bir ip ucu için, birinci ekteki dokuzuncu aforizmaya, başvuruyorum. Montesquieu'nün kendisine kadar var olan üçlü formata, monarşi, aristokrasi, demokrasi, itibar etmediğini anlıyoruz; bunun yerine, cumhuriyet, monarşi, despotizm formatını öneriyor. Bu formata itibar edecek olursak, cumhuriyet'in çökertilmesi, despotizmin yerleşmesi demektir. Devam ediyoruz.

Buradan, alamet-i farika araştırmasına geçebiliyoruz; normal savaşta sıra askerleri ölüyorlar, iç savaşlarda elitler çökertilmektedir. Şöyle de söyleyebilirim, bir ülkenin elitini süpürmek mi istiyorlar, iç savaş en uygunudur. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki iç savaş komutanlarından U. S. Grant'ın, "eğer birisi kurallara körü körüne uyarak savaş yaparsa, yenilmesi kesindir"[43] sözü, deneyimlerini yansıtıyor olmalıdır; savaşları kurala bağlamak için yıllar sonra konvansiyonlar ürettiler, iç savaş'larda ise hiç kural yoktur. Hain, acımasız ve vahşi'dirler.

Hem "iç savaş" ve hem despotizm, hukuksuzluk üzerinedirler.

---

[42] Bu iç savaş'ın, bir "cumhuriyet savaşı" olduğundan da kuşku duymuyorum. Kuşkum, bitip bitmediği ve bittiyse bitiş tarihi üzerinedir. Zorluk, hâlâ yaşamamızdan ve güncel'de tarih düşmenin doğasından kaynaklanıyor.

Öte yandan, Marx, "Fransa'da İç Savaş", çalışmasında, 18 Mart'ta, Paris, gökgürültüsü ile uyanıyordu, "Vive La Commune!, Yaşasın Komün, nidaları yükseliyordu, dedikten sonra, hem "Komün bayrağı Dünya Cumhuriyeti bayrağıdır" ve hem de "Komün, bu Cumhuriyet'in pozitif biçimidir" formülasyonlarını ekliyordu.

"The flag of Commune is the flag of World Republic."

"The Commune was the positive form of that Republic."

Marx-Engels, *Selected Works in One Volume*, pp. 288, 256, 291

[43] If men make war in slavish obedience to rules, they will fail.

Peter G. Tsouras, *Civil War Quotations –In the words of the Commanders*, N.Y., 1998. p.106

İç savaş'ta hem en cesurlar ve hem de en yetenekli ve donanımlı olanlar temizleniyorlar. Brutus'un, cumhuriyet için, Julius Sezar'ı ve Charea'nın da Caligula'yı öldürdüğünü biliyoruz; her ikisi cesur ve gözü pek idiler; öldürüldüler. Cicero, Augustus'u destekliyordu ve öldürüldü; Roma'da en büyük meziyet iyi bir hatip olmaktı ve Cicero hâlâ çağının en büyük hatibi sayılmaktadır. Hatip idi, fikir istikrarı açısından ön planda değildi, hatiplerde bu meziyet aranmıyor, ancak kabiliyetli ve itibarlı idi; yerleşmekte olan despotizmin kabiliyete ve itibara hiçbir tahammülü yoktur, bunu, Roma'dan da çıkarıyoruz.

Roma mı, aristokratik bir cumhuriyet idi, ama idare, hızlı hareket gerektiğinde, bazen diktatörlerin bazen de triumvira'nın eline bırakılıyordu; Cicero'nun ölümü ikinci triumvira zamanındadır. Julius Sezar'ın öldürülmesinden sonraki iç savaşta, öldürenler kendilerine "liberator" diyorlardı ve "cumhuriyetçi" sayıldılar, bir ara, Antonius, Lepidus ve Octavius, triumvir oldular;[44] işte bu triumvira, bir "proscription" çıkardı, buna, "kanun-dışı ilan" listesi diyebiliriz. Örnekleri vardı, daha önce Sulla da bir "proscription" asmıştı;[45] ancak şimdi 300 senatör ve 2000 şövalye kanun-dışı ilan ediliyordu. Zamanı vardı, Cicero kaçabilirdi; Brutus'un Doğu eyaletlerindeki kampından başka belki kaçacak yeri yoktu ve belki "Devlet ve Hürriyet" çalışmamda geliştirdiğim "sığınak" kuramı işliyordu, sığınak yoktu, kaçamadı, başını kopardılar.

Cicero, Sezar'a karşı konspirasyonda yer almadı, ancak, bir "cumhuriyetçi" olarak Sezar'ın öldürülmesini destekliyordu. Öyle ama, Sezar ortadan kaldırıldıktan sonra cumhuriyetçilerin yapacakları bir iş olmadığı görüldü, cumhuriyetçiler cumhuriyete güvenmiyorlardı, içinden çürümüştü, bu anlaşılıyordu. İdare'yi, bir ara, triumvira'ya vermeleri de eşyanın tabiatına uyuyordu ve diğer yandan, triumvira, üç kişilik bir diktatorya demekti, üstelik Antonius, Lepidus ve Octavius bu diktatorlüğün geçici olduğunu biliyorlardı, birbirini ortadan kaldırmaya mahkumdular. Birisi bir diğerini öldürmek zorundadır, demek ki, iç savaş içinde özel savaşlar kaçınılmaz oluyor ve bunun için finansmana muhtaçlar.

Diktatoryalarda, proskripsiyon'un iki hedefe birden hizmet ettiğini anlıyoruz; bir kez, zengin senatörleri kanun-dışı ilan ederek, idam ile birlikte mal ve mülklerini müsadere yolunu bulmuş oluyorlardı ve ikincisi, yeni senatörler

[44] Buna ikinci "triumvira" denmektedir, birincisi ise Spartacus İsyanı'nı izleyen tarihlerde, Sezar, Pompey ve Crassus arasında, M.Ö. 60 yılında kurulmuştu; "yasal" olarak ilan edilmediği için, birincisini "triumvira" saymamak eğilimi de var.
The Oxford Classical Dictionary, Third Edition Revised, p.1555

[45] Üçüncü İç Savaş'ta, 12 Mart 1971 Darbesi sırasında, Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve daha sonra "Balyoz hareketi" denilen, en seçkin aydın ve üniversite hocalarının teslim olmaları emrine benzetebiliriz; ne olacaklarını bilemediler ve hapse konmuşlardı. Bizimkinde hapse konuyorlardı, Roma'da başları koparılıyor ve mallarına el konuluyordu.

yaratma kapısını açıyorlardı. Bunu başka şekilde de söyleyebiliyoruz, iç savaş'lar yönetici, "sınıf" sözü aşırı olabilir, katman ya da tayfasını değiştirmenin de düzenidir. Dolayısıyla, Roma, 300 senatör ve 2000 şövalyenin kanı ile bir kan hamamına çevrilirken yerlerine yeni senatörler atanıyordu;[46] çoğu taşradan geldiler ve hepsi acemidirler. Herhalde bunlar, Roma'da karşı devrim'de novi hominis olanlardır; yeni adamlar veya yeni kadrolar diyebiliyoruz.

İç savaş'ta yönetici tayfanın değişmesi mi, few men indeed who already belonged to the Senate before the outbreak of the Civil War achieve the highest distinction under the domination of the Triumvirs, İç Savaş'tan önce Senato'da olanlar içinden çok azı, triumvira'nın hükümranlığında, önemli bir yere gelebildi; Sir Ronald bu transformasyonu çok güzel formüle etmektedir. İç Savaş ya da karşı-devrim eninde-sonunda, bunun, realizasyonunu sağlamak içindir; şimdi tersinden de söyleyebiliyoruz, o halde üst kadrolar, siyasal ve idari, ki Roma'da bunları birbirinden ayıramıyorduk, toptana yakın ölçüde ve hızla, değişiyorsa ihtilal veya darbe var demektir. Buradayız.

Bazı tereddütlerden sonra Octavius, senatör temizliğinde en hırslı ve hızlı çıktı, ama, Cicero'nun idam emrini Antonius vermişti. Koparılan başı ve kesilen elleri, Roma'da, Forum'da, bir platformda günlerce sergilendi; "emsal" vermek, iç savaşlarda usüldür. Ve daha dindar ve çok daha muhafazakar bir Roma için, aydın düşmanlığı şarttır; Cicero'nun bir kürsüde sergilenen bir çift eli ve bir başı, yaşayan aydınları korkutmaya yarıyordu. Artık tapınaklara daha çok ihtiyaç var. Demek, İrani tırsı birader-i morg est deyişi, hep bilinmektedir.

Aydın yok etmek mi, belleği silmektir.

Belleksiz yetiştirmek şarttır.

Despotların erdeme ve itibara tahammülleri olmadığını, bunu çıkarıyoruz, tekrarlıyorum, amma bunu çıkarmak için Roma'ya ihtiyacımız var mı; Montesquieu, cumhuriyet'i erdemliler rejimi olarak tasnif ediyor ve çökerse despotizm çıkıyor. O halde "çöküş" tabiri yerindedir; yerine geçen de "döküntüler" rejimi olmaktadır, erdemsizler başa geliyorlar. Tersinden de söyleyebiliyorum, yerleşmiş bir döküntüler rejimi varsa, despotik bir idarenin varlığına hükmedebiliyoruz; Caligula ve/veya Claudius'un döküntü olduklarından artık hiç şüphe duymuyoruz. Erdem'e düşmandılar ve öylece yazmış durumdayım.

Bütün canlıların iliklerine kadar işlemiş bir korku, bunun sonucu kararsızlık ve kişisizlik, iç savaş'ın kaçınılmaz sonuçlarıdırlar; herhalde İrani'lerin "tırs birader-i morg est" deyişi, "korku, ölümün kardeşidir" anlamındadır, bu

[46] This was only one of the abominable sights that met the eye in Rome in the course of the blood bath in which three hundred senators and two thousand knights lost their lives.
Henry Thomson Rowell, *Rome in the Augustan Age*, London, 1962-1985. p.30-31

dönemi de tasvir etmektedir. Bunu, korku'nun ölüm sessizliği ve ölü kişiliksizliği olarak da ortaya çıkmasını, her yerde ve özellikle cumhuriyet ile özdeş kurumlarda ve Roma'da, başta, senatoda görüyoruz. Nitekim Gravés, senato'yu, "bağımsız karar gücünü kaybetmiş" olarak tarif ediyor.[47] Stockton ise senato'nun bu zaafiyetinin, Augustus'un istek ve planlarının çok ilerisine geçtiğini tespit ediyor;[48] doğru, çöküşü, düzenleyip icra edenlerin dahi ölçemeyeceğini kim bilebilir, biz de ex post bilebiliyoruz. Demek ki iç savaş'tan sonra yönetim şekli olan imparatorlukta, Augustus, cumhuriyet kurumlarının içini boşaltıyordu; yaptığı öldürmek'tir

Fonksiyon öldürmek ise, hayret etmek de mümkün görünmüyor; despotizm Senato'nun, daha doğrusu, zenginler meclisi olsa da, meclisin yetkilerini gasp üzerinedir. Her türlü tartışmayı kaldırma olarak da anlayabiliriz; bütün yetkilerin, bir elde toplanması olarak da ele alabiliriz.

Bu da kuraldır, Engels, Marx'ın "Fransa'da İç Savaş" çalışmasına yazdığı girişte, cumhuriyet'ten imparatorluğa geçerken, Louis Bonaparte'ın, bütün hükmetme mevkilerini, ordu, polis, kamu idaresi, işgal ettiğini kaydetmeden edemiyordu, sıra en son, Nasyonal Asemble'dedir.[49] Bu, Marx'ın diğer bir teoremi ile ilgilidir; her ileriye doğrı isyan, başarılı olamadığı takdirde, arkasından gelen süreçte, "devlet" daha da müstebit olmaktadır. Buna, tüm yetkilerin tek elde toplanması da diyebiliyoruz. "Spartakus Kalkışması", yenildikten sonra, Roma'da yaşananlar, bir karşı-devrim provası olmuştu; yenilen kalkışmalar, diktatör adayları için verimli topraktırlar.[50] Pompey ve Julyüs Sezar aklımıza gelenler arasındadırlar.

---

[47] "But the Senate had been voting according to direction for so long that they seemed to have lost the power of independent decision."

"Ama Senato öylesine uzun süredir yönlendirmeye göre oy vermişti ki, bağımsız karar gücünü hemen hemen yitirmiş gibiydi."

Robert Gravés, *I Claudius*, op. cit. P.242

Robert Graves, *Ben Claudius*, op.cit. p211

[48] David Stockton, *The Founding of the Empire*,

J.Boardman, J.Griffin, O. Urray, eds., *The Oxford History of The Roman World*, Oxford University Press, 1991. p.170

[49] *Marx-Engels Selected Works in One Volume*, p.274.

[50] Montesquieu de, bir yerde, ce ne furent plus les soldats de la République, mais de Sylla, de Marius, de Pompée, de César, artık Cumhuriyet'in değil, Sulla'nın, Marius'un, Pompey ce Sezar'ın askerleridir, dedikten sonra, diğer bir yerde, dans les guerres civiles, il se forme souvent de grands hommes, iç savaşlardan büyük adamlar çıkar, yollu eklemektedir. Montesquieu, burada Roma'yı bırakıp yakın zamanlara geçiyor ve pek çok ülkenin iç savaştan sonra güçlendiklerini not ediyor, misalleri çok, İngiltere'ye geldiğinde, Cromwell'in bir tarafın başında olduğu iç savaş'tan sonra İngiltere'nin çok saygın bir ülke haline geldiğini ileri sürüyor. Türkiye'ye iki kez parmak basıyor ve birinde "et nous voyons aujourd'hui la Perse renaittre des cendres de la guerre civile et humilier les Turcs, "işte görüyoruz, bu iç savaşın küllerinde yeniden doğan İran, Türkleri dize getirmektedir, demekten kendisini alamıyor." Benim yazdığım üçüncü iç savaş, içerde despotizme yönelerek bunları doğrulasa da, dış münasebetlerde incarné zafiyet olarak tekzip ediyor; fakat not ediyorum.

Ch. Montesquieu, *De la Grandeur des Romains*.. op.cit. pp. 72-90

Sir Ronald, bu durumu, halkın, hürriyetlerini, istikrarlı hükümet adına feda etmesi olarak formüle ediyor; demek ki başarıya ulaşamamış kalkışmaları izleyen iç savaşlar, "barış" yönünde bir istek yaratmaktadır. Roma'da halk, karnını doyurabileceği kadar buğday, Mısır'ın zaptı bir büyük buğday ambarına el koymak anlamına geliyordu, ve sirk ve kanlı gladyatör güreşleri bulabiliyorsa, "mutlu" olabiliyordu; bunun dışında indifferent ve silent idiler.[51] Despotizm'in alt katındadırlar.[52] Şimdi buradayız.

Cum domino pax ista venit.

Roma dilinde bu sözü, "kum domino paks ista venit" şeklinde okuyabiliriz, artık her dilde anlayabiliriz, despotizm ile gelen barış'tır; ama Sir Ronald bunu daha güzel bir İngilizce ile ifade ediyor, when peace came, it was the peace of despotism. O halde, cum domino pax ista venit ya da barış geldiyse, bu despotizmin sükuneti'dir. Öyleyse ve ne yazık, "halk" zaman zaman despotik bir rejimde olduğunu bilememektedir; bazen, karın doyuracak kadar buğday ve sirk, ki bu modern dilde "tribün" ve "magazin" anlamındadır, varsa, diktatorya altında yaşadığını anlayamamaktadır. Özellikle kaybedilmiş iç savaşların arkasından, halk bu havaya düşmektedir, Ferrill'in bir işaretinden, bundan, halkın bu düşüşünden demek istiyorum, bir kez daha, emin oluyoruz; Profesör Ferrill, Augustus, Roma sokaklarında dolaşırken halkın, Augustus'a, diktatörlük verilmesi için gösteri yaptığını haber veriyor.[53] Demek, diktatöre diktatörlük isteyen bir halk var; aynı dönemle ilgili olarak, Ferrill, Augustus, otokratik iktidarı, acımasızca tatbik ediyordu" demekten geri kalmıyor. Bunu da yüksek bir "cumhuriyet" edebiyatı ile yaptığını artık biliyoruz; "janus-like" veya "yunus-gibi" sözünü hak etmektedir.

İki nokta kaldı, daha doğrusu, iki savaştan söz etmemin zamanıdır. Birincisinde Brutus ve Cassius, yenildiler ve yok oldular ve ikincisinde, Antonius ile Cleopatra tarih sahnesinden silindiler. Cassius'unki kuşkulu olmakla birlikte hepsinin intiharı seçtiklerini kabul edebiliriz. Biri, M.Ö. 42 yılında, Philippi'de ve diğeri, M.Ö. 31 yılında Actium'da oldu; her ikisi de Roma'dan uzaktadırlar. Böylece, iç savaş sona eriyordu; bu iç savaşın sonunda "impara-

[51] İngilizce "kayıtsız" ve "sessiz" sözcükleri Camus'ye aittirler.

Bu arada, Nouvo Rome veya Second Rome olarak da adlandırılmış olan İstanbul'daki, futbol klüpleri arasındaki rekabeti, planlı olarak, evlere ve Taksim meydanına taşıma ya da mankenleri ya da şarkıcıları fuhuş rekabetine özendirme, aralarında sık sık son derece yapay "kavga" veya sataşmaları körükleme ile Roma arasında paralellik kurabilir miyiz; en azından çağrıştırdığını söylebiliyoruz. Demek, çöküş'ün sendromları ortak olabilmektedir.

[52] Montesquieu, "De la Grandeur des Romains" eserinde, "yan yana yığılmış cesetler" imajını kullanıyor; emekçiler, muharipler, tüccarlar, yüksek kamu görevlileri, asiller birlik içindeler, ama, sadece birileri diğerlerini, hiç mukavemet görmeden ezdikleri için, birlikteler, diyor. Ce ne sont pas des citoyens qui sont unis, mais des corps morts ensevelis les uns auprés les autres; gerçekten çok düşündürücüdür.

Ch. Montesquieu, *De la Grandeur des Romaisn et de Leur Décadence*, Paris, n.d. p. 75

[53] Arther Ferrill, *Caligula*, op.cit. p.16

tor" olan Augustus da bu iddiadadır, ancak kuşkum var. Çünkü pek çok mekanizması, bu arada toplu halde senatör tasfiyesi, daha sonra ve bu arada Augustian dönemde de devam ediyordu; ancak bir tarih vermek gerekirse, bu çağın öncesinde 31 yılını kabul edebiliyoruz.

Birinci savaş, Julius Sezar'ın 15 Mart , M.Ö. 44 yılında, Pompey tiyatrosunda öldürülmesinden iki yıl sonra gerçekleşti ve şimdi Bulgar'ların Plovdiv dedikleri Filipe'de yapıldı.[54] Sezar'ı öldürenler Brutus ve Cassius, Roma'da kalamıyorlardı; güvenli olmadıklarını tespit ediyoruz.

Julius bir diktatör idi ve uzun bir konpirasyon çalışmasından sonra cumhuriyet'i restore etmek üzere, Julius'u öldürmeyi başaran Brutus ve Cassius, işlerini bitirir bitirmez cumhuriyet'in ölmüş olduğunu anladılar. Nasıl anlamazlar ki, yalnızlığı derhal duydular, etraflarında kimsecikler yoktu, önce Roma'da hayatlarını emniyete aldılar ve sonra taşraya çıktılar. Sezar'ın ortadan kaldırılmasını desteklemiş olan Senato, derhal, yasalarını koruyacaklarına dair bir karar aldılar; bunu Roma'da toplanmış olan askerlerin istedikleri rivayetini biliyoruz. Hem af ve hem düzenine bağlılık yasası çıkardılar, teskin etmek zorundaydılar; daha ileri giderek, Sezar'ı deifiye ettiler, "Tanrı" saydılar ve bundan böyle adının, "Ceasar",[55] imparator ve prenslere isim olmasını kural kabul ettiler.

Öldürenler, ne yapacaklarını bilmiyorlardı ve asıl önemlisi, öldürdüler, ancak, iktidara el koymadılar; cumhuriyet'in restorasyonu için öldürmenin yeterli olduğuna inandılar. İktidar, boşluk bilmiyor ve ayrıca, "devlet" hiçbir zaman iki iktidar kabul etmemektedir; coğrafya planında mutlaktır.[56] Brutus, belki de doğal babası olan Julius Sezar'ı öldürmeyi göze alacak kadar iyi ve inanmış bir cumhuriyetçiydi, iktidarı almayı akıl edemeyecek kadar naif'tir, ve iç savaş şartlarını hazırlamış durumdadır.

Augustus, Sezar'ın evlatlığı idi ve bir vasiyetname çıktı, buna göre, Sezar, Augustus'u işaret ediyordu ve uzak-yeğen Augustus'un da, buna sarıldığını teşhis edebiliyoruz. Popüler değildi, Antonius'un adı çok daha güçlüydü, Augustus'a, "oğul" veya "oğlan" diyerek alay ediyorlardı; bir gelecek görmedikleri kesindir.

Antonius ise, ilk önce liberator partisine meyletti; konspirasyonu hazırla-

---

[54] Her zaman olduğu üzere. "fil" seven ve "lippos" da at anlamındadır. "atseven" karşılığıdır.

[55] "Kayzer" adı da "Sezar" demektir, Almanlar, "kral" anlamında "kayzer" çağırıyorlar. "Kayser" veya "Kayseri" adı da Sezar'dan geliyor; Türk solcularından Mahir Çayan ve arkadaşlarına mezar olan "Niksar". bunun, "Neo-Kayser", bozulmuş halidir.

[56] Üçüncü iç savaş, Türk aydın ve sosyalistlerinin, 1965 yılında tek başına "iktidar" olan Süleyman Demirel başkanlığında Adalet Partisi'nin hükmünü, yer yer geçersiz yapmalarından çıkmıştı. On beş milletvekili ile Meclis'e giren Türkiye İşçi Partisi'nin iktidarı almak veya paylaşmak niyeti yoktu. dikkatliydi; ama kendisini aşan bir dalga vardı ve Demirel iktidar olamıyor ve bu dalgada boğuluyordu. 1966 yılında iç savaş başlatıldı, başlatan Demirel olmasa da, iç savaş'ta gerici güçlerin komutanlarından birisi olmayı kabul ediyordu.

yanlar kendilerine her zaman "liberator" diyorlardı, Caligula'yı öldürmek için kendi aralarında fısıldaşanlar da aynı sözcüğe dayandılar. Hemen ortadan kaldırıldılar; ama Brutus ve arkadaşları hemen ortadan kaldırılmadılarsa, bunu, Antonius'un davranışına bağlamak durumundayız. Bir de Sezar'ın zamanında "cumhuriyet" sözü hâlâ ulu idi; Caligula'ya gelince ve Caligula ile beraber, köprülerin altından pek çok su akmıştı. Artık "cumhuriyet" sözcüğü korkutucu olmuştu ve bu nedenle, Caligula türünden saralı ve kaçık bir tiranı katleden cumhuriyetçiler hemen katledildiler.

İç savaş başlamıştır ve bu asker, daha da önemlisi para demektir. Julius Sezar hem çok zengindi ve hem de Roma'nın en büyük zenginleriyle işbirliği halindeydi; diktatoryası, büyük zenginler düzeni idi. "Oğul" ya da "evlatlık" Augustus, bu vasiyet ile, tamamını olmasa bile, çünkü Antonius acilci davranıp bir kısmına el koymuştu, Sezar'ın kasasını ve daha da önemlisi Sezar'ın destekleyicisi büyük zenginlerin desteğini elde etmiş oluyordu. Ayrıca, Sezar'ın intikamını almak ve Brutus ve arkadaşlarını ortadan kaldırmak programıyla ortada sadece Augustus vardı; tarihin cilvesi mi yoksa sınıfi zorunluluk mu, Julius'un temizlenmesini isteyen Senato, çünkü Sezar, Montesquieu'nün sözleriyle, César, de tout temps ennemi du sénat, Senato'nun her daim düşmanıydı ve hep alay ediyordu, şimdi intikam partisi'ne yöneliyordu. Cleopatra ile yaşayan Antonius'un durumu ise nisbeten daha iyidir, pek zengin Mısır'ın imkanlarına güveniyordu; Brutus zor durumdadır.

Sezar'ı hançerlediği zaman işini bitirdiğini ve hedefe ulaştığını sanan saf dil cumhuriyetçi Brutus şimdi iktidar savaşındadır; hem kendisini güvenceye almak ve hem de asker tedarik etmek üzere, zengin ve serüven sever Doğu'ya açıldı, Balkanlar ve Trakya'da bir ordu kurduğunu ve güçlendiğini biliyoruz. Ama Antonius önünde yenilmekten kurtulamadı; savaşları iyi giderken önce Cassius ya öldü ya da savaşı kaybetmekte olduğunu sandı ve intihar etti. Brutus ise yenildiğini anlayınca yaşamına son verdi; Antonius'ün pek üzüldüğü ve erguvani pelerini çıkarıp Brutus'un cesedinin üzerine örttüğü hep biliniyor.

Tacitus, Annals'ın üçüncü paragrafında, Brutus ve Cassius'un vahşice ölümleriyle ortada cumhuriyetçi kuvvetin kalmadığına işaret etmektedir. Bu büyük ve saf cumhuriyetçinin ölümü işte böyledir. Bunu izleyen Perusia savaşında, bu kez Augustus, o zamanki adıyla Octavian, kuvvetleri, Antonius'u sakladığı için Perusia'ya hücum ettiler ve aldılar; büyük katliam yapıldı. İç savaşlarda katliamlar birbirini izliyorlar; ölenler elit idiler. Kaybeden taraftaki senatörler ve diğer ileri gelenlerin bir kısmına "dönme imkanı bağışlanıyor ve çoğu katlediliyordu, usul budur.

Antonius'un Actium'da, Octavian'a yenilmesi anlaşılır bir iştir; Actium savaşının pek çok filmde de ele alındığını hatırlıyoruz. Filmlerde gösterilenin aksine, diğer taraftan, pek de güzel olmadığı kaydedilen Cleopatra, hakkındaki en güzel değerlendirme ile, "hem ikna eden ve hem de haz veren" bir kra-

liçe idi; kardeşleriyle de evlenebiliyordu, ama önce Julius Sezar'ın ve sonra Marcus Antonius'un başını döndürmesini bilmişti. Julius'dan bir, Antonius'dan pek çok çocuk doğurdu ve oğlan çocukları, daha sonra, tek Sezar iyi olabilir, ama, "bir sürü sezar kötüdür" ilkesi uyarınca, "tehlikelidir" demek istiyorlar, katlettiler. Önce, Cleopatra'nın öldüğünü sanan Antonius ve sonra Cleopatra canlarına kıydılar; Augustus, Antonius'un arkasından Cleopatra'nın intihar etmesinden de memnun olmuştu; Roma sokaklarında zincirlerle gezdirilen bir Cleopatra hoş olabilirdi, zaferi pekiştirirdi, ama, Augustus'un, eninde-sonunda tehlikeli mütalaa ettiğini anlıyoruz. Cleopatra'nın da kendisini zincirlere bağlı, Roma sokaklarında sürüklenirken görmek istemediğini tahmin edebiliyoruz; intiharı, herhalde, kurtuluşu oldu.

Diğerleri bir yana, Antonius'un iki büyük hata yaptığını söyleyebiliyoruz. Birincisi, Sezar'ın Cleopatra'dan olan çocuğunu veliaht ilan etmişti ve bu, yarı Mısırlı birisinin Roma'da imparator olması demektir. İkincisi, Actium Savaşı'na Mısır donanmasıyla katılmak bir yana Cleopatra da orada idi; daha önce de not ettim, bu, iç savaşı bir dış savaş yapıyordu. Octavius'un adamlarının bunu pek istismar etmiş olduklarından şüphe edemeyiz, o kadar öyle ki, Sir Ronald, nerede ise iki bin yıl sonra, Actium'da, kişilerin değil, Doğu ile Batı'nın savaştığını yazıyordu; Batı tarafında Sezar'ın Oğlu, Senato ve Roma halkı yerlerini almıştı.[57] Mısır, o zaman da "Doğu" sayılmaktadır.

Ege'deki bir boğaz'da ve Actium'da,[58] burnun açıklarında, 2 Eylül, M.Ö. 31 yılında, yapılan büyük deniz savaşında, Antonius ve Cleopatra ancak canlarını kurtarabildiler. Ama, yaşamlarını, o tarihte Roma ve Antakya ile birlikte dünyanın en güzel üç şehrinden birisi sayılan, ama, lüks, şatafat ve aşk denilince hepsini geride bırakan, İskenderiye'ye ulaşıncaya kadar sürdürebildiler. Herhalde usul idi; yaşamak yenmek biliniyordu, yenilene ise sadece intiharın düştüğü bir dünyada yaşıyorlardı. Usul'e, mertçe uydular.

---

[57] Balsdon, hızını alamayarak, bu galibiyetle, "başkenti İskenderiye, oryantal türden bir imparatorluğa" mani olan Octavius'un, böylece Batı medeniyetini kurtardığını, to have saved the Western civilization, yazıyor.

J. P. V. D. Balsdon, *The Emperor Gaius (Caligula)* ..op.cit. p.1

[58] Birkaç yıl sonra, Augustus, Actium'un karşına Nicopolis'i inşa ettirdi. Biz "Niğbolu" diyoruz.

Tacitus

AUGUSTUS: KİŞİSEL REJİM

When Rome first a city, its rulers were kings.

Then Lucius Junius Brutus created the consulate and free Republican institutions in general. Dictatorship were assumed in emergencies.

A Council of Ten did not last more than two years; and then there was a short-lived arrangement by which senior army officers – commanders of contingents provided by the tribes – possessed consular authority. Subsequently Cinna and Sulla set up autocracies, but they too were brief.

Soon Pompey and Crassus acquired predominant positions, but rapidly lost them to Ceasar.

Next, the military strength which Lepidus and Anthony had built up was absorbed by Augustus. He found the whole state exhausted by internal dissensions and established over it a personal régime known as the Principate.

Tacitus, *Annals*, op.cit., birinci paragraf.

Ben böldüm. yk

✦ ✦ ✦

Tacitus

BRUTUS: SON CUMHURİYETÇİ

The violent death of Brutus and Cassius left no Republican forces in the field.

Defeat came to Sextus Pompeius in Sicily, Lepidus was dropped, Antony killed.

So even the Caesarian party had no leader left except the 'Caesar' himself, Octavian. He gave up the title of Triumvir, emphasizing instead his position as consul; and the powers of tribune, he proclaimed, were good enouph for him – powers for the protection of ordinary people.

Tacitus, *Annals*, op.cit. üçüncü paragraf.

Ben böldüm.

✦ ✦ ✦

Ronald Syme

TIBERIUS: CUMHURİYET'İN CENAZE TÖRENİ

The greatest of the Roman historians began his *Annals* with the accession to the Principate of Tiberius, stepson and son by adoption of Augustus, consort in his powers. Not until that day was the funeral of the Free State consummated in solemn and legal ceremony.

The corpse had long been dead.

In common usage the reign of Augustus is regarded as the foundation of the Roman Empire.

The era may be variously computed, from the winning of sole power by the last dynasts through the War of Actium, from the ostensible restoration of the Republic in 27 B.C., or from the new act of settlement for years later, which was final and permanent.

Ronald Syme, *The Roman Revolution*, Oxford University Press, 1939-2002. ilk paragraf.

Ben böldüm. yk

ROMA'DA KARŞI-DEVRİM

Sir Ronald, Roma'ya mı, yoksa yaşadığı yılların Avrupası'na mı bakıyordu;[59] belki de düne bakarken bugünü gördüğünü söyleyebiliriz. Muhtemelen de bugünün merceğinden tarihi izliyordu; böyle de düşünebiliyorum, çünkü, "büyük" tarihçilerin çoğunun en son merceği kullanmaktan kurtulamadıklarını müşahede etmiş durumdayım.

Profesör Syme, sanki bugünü analiz ediyor, "çıplak", naked, ya da kendi başına bir despotizmin, her zaman ve her türlü hücuma açık olduğunu, "vulnerable," tespitle, imparator'un,[60] halka ve orduya dayanabileceğini görüyor. "Yetmez", Syme bunu ileri sürüyor, "bir oligarşinin yardımı olmadan" yönetmesi imkansızdır; despotizmin, herhalde oligarşik olma gereği, Sir Ronald'ın, Augustian dönemi incelemesinden çıkardığı bir ders'tir ve burada biizi ilgilendiriyor. Bunu, birinci ders sayabiliriz.

Devamla, "bir demokrasi ile imparatorluk yönetilemez" önermesini, ikinci ders olarak kabul edebiliriz. Syme'e göre, aslında ve ilk bakışta, imparator-

---

[59] Roma'da Mussolini'nin düzenlediği, Augustus imparatorluğunun kuruluşunun iki bininci yılı kutlamalarından, etkilendiğini düşünebiliyoruz ve diğer yandan "Stalin Anayasası" ile Augustus'un cumhuriyetçiliği arasında bağ kurduğu da bilinmektedir.

"In the eyes of the West, and in plan fact, Stalin was a dictator, but the form of his constitutional rule as the acknowledged head of the Soviet state continued to baffle observers no less than the 'constitutional reign' of the Ceasar Augustus."

J. Linderski, *Mommsen and Syme: Law and Power in the Principate of Augustus*,

K. A. Raaflaub and M. Toher, eds., *Between Republic and Empire*, op.cit. p.49

Tabii, Augustus'un kendisi için "princeps", birinci yurttaş, sözcüğünü seçmesi ve Stalin'in de "tavariş" ya da "yoldaş" hitabında ısrarı, arasında benzerlik kurmak kolaydır.

[60] Bu sözcüğün, "imperator", ilk çıkışında, bilinen "imparator" anlamı yoktu; "hükmeden" anlamı var, ancak "kumandan" demekti. Ve yalnızca, savaş kazanan kumandanlara "imperator" denebiliyordu; daha sonra bu ilk anlamının unutulduğunu tespit edebiliyoruz. "Emretmek" fiilinden türediği ise hep malumdur.

luklar, bir monarşi öngörüyorlar; bu ise, eninde-sonunda, one-man, bir kişi idaresi demektir ve monarşi'leri ön görseler de, ki bir kişi idaresidir, Sir Ronald, bunu da imkansız tarif ediyor. Şunu çıkarıyor, imparatorluk varsa ve sürüyorsa, açık veya gizli, bir yerde, "her zaman oligarşi olacaktır";[61] bunu da üçüncü ders yazıyoruz.

Şu eklemelere ihtiyacımız var; Montesquieu'nün, malum üçlü formatta, "demokrasi" yerine "cumhuriyet" kategorisini koyduğunu not etmiştim. Yerleştirdiğimizde, Syme'in derslerinden birisini, "cumhuriyet ile imparatorluk yönetilemez" şekline çevirebiliyoruz. Aşina olsaydı herhalde böyle koyardı, çok ilginç, tekrar tekrar analiz etmekle kalmayıp endeksine de baktım, Sir Ronald'ın, Montesquieu'yü ve özellikle "De la Grandeur des Romains" eserini önemsemediği sonucuna varıyorum, çok büyük eksikliktir. Ancak biliyoruz, melomanların çoğu, nota öğrenmeyi sevmiyorlar; buna mukabil, büyük tarihçiler de, genellikle at gözlüğü takmayı seviyorlar. Belki zorunluluktandır, anlıyorum; ama yine de kayıt ediyorum. Eksikliği tamir etme aşamasındayız.

Neden mi, daha doğrusu, neden Roma cumhuriyeti ile imparatorluk bir arada ve barış içinde yaşayamıyorlar; çok can alıcı bir mesele diyebiliyorum, ama yine de güzel, "Roma'nın Görkemi Hakkında" adlı eserde, bazı telkinlere rastlıyoruz. Birisi şudur, Rome etoit faite pour s'agrandir et ses lois étoient admirables pour cela.[62] Roma, büyümek için kurulmuştu ve kanunları, hayranlık uyandıracak ölçüde, bu işe, uygundurlar. İkinci telkin ise şöyle kristalize edilmiş haldedir; elle perdet sa liberté parce qu'ell acheva trop tot son ouvrage, işini çok hızlı olarak yaptığı için, hürriyetini, "libertas" diyebiliriz, kaybetti.[63] Bu kadar ve ben, Montesquieu'nün bir sözcüğünü kullanmama izin verilirse, bu kristalizasyona, "admirable" demek zorundayım.

Sulla, Pompey, Sezar, bu büyük generaller hep "dışarda" idiler ve hep savaşıyorlardı ve hep Roma'yı büyütüyorlardı; Marcus Antonius ve daha az ölçüde Augustus da, emperyal savaşlar yaptılar. Caligula'nın babası Germanicus, nerede ise Roma'ya hiç uğrayamıyordu, Almanya'yı romanize etmekle meşguldü, bebekken asker postalları giymeye meraklı Caligula yanındaydı;

---

[61] A democracy cannot rule an empire. Neither can one man, though empire may appear to presuppose monarchy. There is always an oligarchy somewhere, open or concealed.
Ronald Syme, *Roman Revolution*, 1939-2002, op.cit., p.346

[62] Montesquieu'nün bu az itibar gören eserini, Bilkent Üniversitesi-Halil İnalcık Collection'da bulabildim, çok eski bir nüsha ve "eski" Fransızca, a'lar hala "o" yazılıyor. Üniversite'ye ve Halil Hoca'ya teşekkürlerimi sunuyorum; Collection'daki bazı eserleri, fasiküller henüz açılmamış olduğu için, ilk kez benim okuduğum sonucuna vardım ki ayrıca memnuniyet ve minnetlerimi arz ediyorum.

[63] Benim, çok önce yapmış olduğum, 1961 yılında, binek otomobili lüks ve 61 Anayasa'sı ihtiyaç idi, ama, 1971 yılında, binek otomobili ihtiyaç oldu ve 1961 Anayasa'sı lüks ilan edildi, formülasyonuma çok yakındır. Tüketim araçları sanayii çabuk büyüdü; kemalist cumhuriyet dar geliyordu, iç savaşı başlattılar.

diğer yandan, Tiberius, kötü bir idareci ama önemli bir general sayılıyordu. Germanicus, Ermenistan'ı tedip etmek özere Doğu'ya gönderildi, imparator olmasına kesin gözüyle bakıldığı için zehirlendi; not etmiştim, "döküntüler" çağıdır,[64] Roma tarihinin en parlak generallerinden birisi idi. Generaller şöhretlerini iç savaş olmazsa dış savaşlarla elde ediyorlardı; oğlu, saralı ve kaçık Caligula dahi, Britanya sahillerinden topladığı birkaç çakıl taşı ve "sahte" esir ile kendisini Britanya fatihi ilan etmişti. Halbuki, Sezar'ın bitiremediği Britanya'nın fethini, Caligula'nın yerine geçen ebleh Claudius tamamlıyordu. Augustus, Sezar'ın evlatlığı ve Claudius, Germanicus'un hem yeğeni ve hem de damadıydı, Sezar M.Ö 44 ve Caligula M.S. 40 yılında öldürüldüler; hepsi yüz elli yıldır. Büyük bir hızla imparatorluk olduğunu görüyoruz.

Demek, Roma'da bir devrim gerekiyordu; Roma Cumhuriyeti'nin yazılı bir anayasası yoktu, ama, "cumhuriyet" sözcüğü, anayasal bir rejim anlamına geliyordu. Burada Marx'ın bir tespitini hatırlamamız yerindedir; "karşı-devrim" de, mekanizmaları itibariyle, devrim'dir, diyordu. O halde, "Roma'da Karşı Devrim" aşamasındayız.

Julius Sezar'ınki, en büyük zenginlerin rejimi idi; oğul Augustus, yerini alacaksa, en büyük zenginlerin rejimini devam ettirmek zorundadır.[65] Senato, bir yanda, Sezar'ın katlini desteklerken, diğer yanda, katlinden iki gün sonra, Julius Sezar'ın bütün yasalarının yürürlükte olduğunu teyid etmekle ve ilaveten bir de deifikasyon kapısını açarak, doğabilecek bütün tepkilerin önünü kesmiş oluyordu. Bunun karşılığında Octavian da, Sezar'ın intikamını almak ve "yeni düzen" kurmak için Roma'nın en zenginleriyle işbirliğini kabulleniyordu; işbirliği mi, Senato'nun kararıyla, Julius "Tanrı", dolayısıyla, Octavian da "Tanrı'nın Oğlu" katına çıktılar. Bu tarihten sonra Augustus bir de, "divi filius", Tanrı'nın Oğlu, sıfatını, adına eklemiş olmaktadır. Profesör Syme, bu işbirliği kotarma işi ve bu dönemle ilgili olarak, "capital felt secure" tespitini yapmaktadır, sermaye kendisini güven içinde görüyordu. Bir de şunu eklemektedir; aristokratik cumhuriyet paranın hakimiyetini çok zaman gizliyor ve bazen de önüne engeller çıkarıyordu, "yeni düzen", açıkça ilan etmese de, açıkça, patently, plütokratik idi,[66] "zenginler idaresi" anlıyoruz. Demek ki cumhuriyet'ten çıkış, ya da cumhuriyeti çökertme, paranın egemenliği önündeki tüm pürüzleri kaldırma anlamına geliyor; biz de, bu sayede ve bu yolla, "karşı devrim" kavramına açıklık getiriyoruz.

---

[64] Bizi bırakalım, Reagan veya Bush, döküntü değilse nedirler; oligarşik yönetimler, döküntülere mahsusturlar.

[65] Octavianus also won the support of private investors, among them some of the wealthiest bankers of Roma. Atticus. Who refused to finance the war-chest of the libarators.

Octavianus'un Roma'nın en büyük bankerlerinin desteğini kazandığını öğreniyoruz. Büyük bankerler, liberator'ların savaş kasası olmayı kabul etmediler; Sir Ronald haber veriyor.

Ronald Syme, *The Roman Revolution*... op.cit. p.131

[66] The aristocratic Republic had disguised and sometimes thwarted the power of money: the new order was patently, though not frankly, plutocratic.

ibid., 351

Görüyoruz, cumhuriyet'i restore etmek üzere Brutus'un Julius Sezar'ı öldürdüğü an, cumhuriyetin çoktan ölmüş olduğu da anlaşılmıştı. O kadar öyle ki, retrospectivement, şimdi daha iyi anlıyoruz; cumhuriyet'i kurtarmak ya da yerine başka bir düzen kurmak için ne bir plan ve ne de bir güç vardı, Brutus bir restorasyonu deneseydi, mağlubiyeti mutlaktır. Augustus'un da elinde bir plan ya da bayağı bir deyişle bir "yol haritası" yoktu; bu nedenle, ortaya çıkan imparatorluğu kendi içinde tutarlı veya herhangi bir şekilde sistematik sayamayız. "Böyle gelmiş, böyle gitmez", bunu biliyorlardı ve binaenaleyh, adım adım bir bina kuruluyordu, ancak mevcut olan, kökünden yıkılmıyordu. Hatta mevcut yapının bütün cepheleri ve görünüşü korunuyordu, sanki invisible bir "anıtlar kurulu", façade'a dokunulmasına izin vermiyordu; buna, özellikle dikkat edildiği meselesinde, hiçbir kaynakta, şüphe ile karşılaşmıyoruz.

J. Carcopino, ainsi Auguste a sauvegardé les apparences; mais il n'en pas moins solidement rétabli la monarchie derken tam bunu anlatmaktadır.[67] Görüntüyü korudu, ancak, bunu yaparken de sağlam bir monarşi kuruyordu; monarşi, hem tek-kişi yönetimi ve hem de bu tek kişinin halefini belirlemesi anlamındadır.

Ne demek, önümüzde önce bu soru var. Bu soruya en iyi cevabı, belki "manda" işini hatırlayarak verebiliriz; Birinci Dünya Savaşı sona ererken, daha çok Lenin'in deklarasyonlarının etkisiyle ve daha arkada kalmamak üzere, başta Amerikan Başkanı Wilson, Batı kampı liderleri, ulusların kaderini kendilerinin belirlemesi ilkesini kabul ve ilan ettiler. Bu başta Osmanlı olmak üzere, imparatorlukların tasfiyesi ile yerlerine bağımsız devletlerin kurulması anlamına geliyordu. Ancak savaşın sonu gelince, "barış" masasına oturduklarında, bunu hiç istemediklerini anlayıverdiler; o zaman hem devletleri kurmak ve hem de bağımsız yapmayıp ellerinde tutmak yolunu aradılar.[68] Bu arayışta ortaya çıkan "manda" düzeneği oldu; pek çok "kral" ve "devlet" vardı, ama, daha çok Büyük Britanya İmparatorluğu içinde kaldılar. İlk önce kimse manda'yı bilmiyordu, "hayırlı" sanarak, denize düşenin yılana sarılması misali, "manda" isteyen mazlum ülke kahramanları da vardı; sonunda bütün kararların Londra'nın elinde olduğu anlaşılmıştır. Görünüşte bağımsızdılar, ancak aslında, sömürge idaresi sürüyordu; "manda" işte budur.

Peki Augustus neden bu hileye başvurdu; bir kez bu sorunun, bir ve çok basit cevabı var. Augustus'un kendisi oldukça muhafazakar, aşırı dindar, batıl itikatları olan ve eski müssesse ve münasebetlere ziyadesiyle bağlı birisi idi, "taşralı" denmektedir. Dolayısıyla, kişisel planda da "devrimci" olmaktan uzak ve karşı-devrim yolcusu bir generaldi; Senato, birinci yönetici olarak, "konsul" seçiyordu, Augustus, kendisi için, hem o zamana kadar var olmayan "Augustus" ve "princeps" sıfat ve/veya makamlarını uygun buldu veya bulma

[67] Jérome Carcopino, *Profils de Conquérants*, Paris, 1961. p.320

[68] Yalçın Küçük, *Türkiye Üzerine Tezler*, İstanbul, 2006.

onurunu Senato'ya bıraktı, diyebiliriz. Bu ikinci sıfat, "princeps", şef veya "önder" anlamındadır;[69] ancak, lafzen, "birinci yurttaş" olarak anlayabiliyoruz. Görünüşte pek mütevazi'dir.

Hep cumhuriyeti kurtardığını söylüyordu; kurtardığına, "res publica restituta" diyordu ki "geri verilmiş" veya "onarılmış" ya da en uygunuyla "restore edilmiş" cumhuriyet anlamındadır. Bir de hükümranlığında, cumhuriyeti yazma veya övmeyi serbest bıraktı; yerine seçtiği Tiberius ile birlikte cumhuriyeti övmek, "ihanet" sayıldı, idam ile cezalandırılıyordu. O tarihten sonra cumhuriyetçilerin yer altına çekildikleri ve fısıltı ile konuştuklarını biliyoruz.

Nereden nereye, Tacitus'un, Annals'ın ilk paragrafında yaptığı özet mükemmeldir; Roma krallık idi, "cumhuriyet" oldu ve Augustus, " kişisel bir rejim" kurdu, "a personel regime known as Principate" ve buna "principate" deniyordu.[70] Tacitus, principate'in, kişisel bir düzen olduğunu kaydediyor; Roma'da "kişisel" olan, kesinlikle "cumhuriyet" değildir. Çünkü "cumhuriyet" mutlaka yasaldır ve Roma'da yazılı bir anayasa olmamakla birlikte, bu anlamda, anayasal kabul edilmektedir.

Bugün Büyük Britanya ne kadar "demokrasi" ise o ölçüde "demokrasi" ve Amerika Birleşik Devletleri hangi ölçüde "cumhuriyet" ise o kadar cumhuriyet'tir. Hangi yolla seçiliyorlar, bu meseleyi bir kenara bırakıyorum; ama iki meclis var, birine "senato" ve diğerine "avam" ya da "halk" meclisi diyorlar. Senato'dakilere "senatör" ve diğerlerine "tribune" adları veriliyordu; senato yönetiyor ve halk meclisi veto edebiliyordu. Demek hâlâ geçerli model, Roma'dadır.

---

[69] Augustus'un imparator oluşunun iki bininci yılı kutlanırken, 1930 yıllarında, genç Türk Cumhuriyetinin, bu kutlamalardan çok etkilenmiş olduğunu, şimdi daha iyi anlıyoruz. "August" bir de "ulu" demektir, bunun dışında, "şef" ve "önder" sözcüklerini hatırlıyoruz; fakat daha önemlisi heykeller, aşırı ölçüde Roma etkisinde kaldılar.

Bunlar var, ama, bir tarihçi, Augustus ile başka paralellikler kuruyor, aktarmam yerindedir.

"Centuries later Kemal Ataturk was successful because he did not speak of a Christian capendar, but of an international one; not of the Swiss civil code which he adopted in 1926, but of the Turkish one, not of the Latin alphabet, which supplanted the Arabic one, but of the Turkish alphabet, and the new dress, which forbaed the turban and the fez, was depicted as the civilized dress and not as the European dress."

Rostow Dankwart, *Ataturk as Founder of State*, Daeedlus 97, Summer, buradan aktaran,

Z. Yavez, *The Personality of Augustus: Reflection on Syme's Roman Revolution*,

A. Raaflaub & M. Toher, eds, *Between Republic and Empire*, op.cit. p.31

Z. Yavez, Atatürk'ün, Latin alfabesine "Türk", Batı giysilerine, "medeni" diyerek ve benzerleri var, Augustus'ünküne benzer bir temkinlilik sergilediğini ileri sürüyor; tartışmalıdır.

[70] principate, the regime established by Augustus.

Augustus tarafından kurulan rejime, principate denmektedir.

The Oxford Classical Dictionary, Third edition revised, p.1247

Principat/us, başlangıç, mebde, ilk ya da birinci makam, başkanlık, egemenlik, başkomutan, hükümdarlık, yönetim, başkomutanlık mevkii, imparatorluk. *Latince Türkçe Sözlük*, Dr. S. Kabaağaç-E. Alova, s. 474

Senatörler, asiller ve şövalyeler arasından seçiliyorlar veya atanıyorlar. Burada seçiliyorlar mı atanıyorlar mı, tartışma durumunda değilim; çünkü bir yanı ile kolay ve diğer yanıyla çok zor bir tartışmadır.[71] Senato oluştuktan sonra, bütün komutanları ve yüksek kamu görevlilerini, "magistrate" tabir ediyorlar, işte bu senato belirlemektedir; çok kısa süre için göreve geliyorlar. Montesquieu, bu belirlenenler için ve bu arada generaller hakkında, enfin le sénat voyoit de prés la conduite des généraux et leur otoit la pensée de rien faire contre leur devoir, diyordu; yaptıkları işleri yakından izliyor ve verilen görevlerden başkasını akıllarına getirmelerini men edebiliyordu. O halde , seçim sistemini hesaba katmazsak ve senatörlerin çok zengin olduklarını akla getirmezsek, tam bir "halk idaresi" diyebiliyoruz. Aklımıza getirirsek, "aristokratik cumhuriyet" tabir edebiliriz.

Augustus ne yaptı; bu görüntüyü muhafaza etmek için çok özen gösterdi ve muhafaza edebildiğini artık biliyoruz. Bunun dışında yaptıklarını şöyle sıralayabiliyoruz; birincisi, senatörleri korkutmayı ve sindirmeyi sürdürdü. Sık sık bir veya birkaç senatörü, ihanetten yok etmeyi ihmal etmiyordu ve princeps olduğu dönemde, M.Ö. 18 yılında, o zamana kadar temizlenmemiş 800 senatörün 500'ünü tasfiye etti. İkincisi, zaman içinde Senato'nun atama alanını daraltmayı bir politika bildi; artık önemli yüksek kamu görevlerine, atamaları kendisi yapıyordu ve kendi adamlarını seçiyordu. Komutanlar dahil, yüksek bürokrasiyi eline geçirdiğini söyleyebiliyoruz.

Üçüncüsü, halefini seçebiliyordu; burada iki nokta var. Daha önce gösterebildim, "seçim", parlak olanların öldürülmeleri ile başlıyor ve öyle devam ediyordu. Tiberius'a yer açabilmek için, en yakınları dahil, ki hepsi akraba idiler, daha iyilerin hepsini temizlemişti; bu usülün daha sonra da devam ettiğini biliyoruz. Caligula, saralı ve bilgisizdi; Claudius ebleh görünmeye çok özen göstermişti, ikisinin ortak yanı, hiçbir önemli kamu görevinde bulunmamalarıdır. Osmanlı, varisi olduğu Roma'dan öğrenmiş olabilir, veliahtları valiliklerle yetiştirmek esastır. Caligula'nın yetişmemiş olması ve tam bir cahil kalması, hayatta kalmasının da sırları arasındadır.

Dördüncüsü, anayasaya aykırı olsa da, Augustus'un halefini seçme gücünü, artık Senato da kabul ediyordu; Brutus'un iktidara el koymamasının bir nedenini de bu kabulde arayabiliriz. Demek ki, Augustus, hem cumhuriyeti kurtardığını iddia edebiliyor ve hem de yerine geçecek olanı tayin ediyordu; öyleyse tam bir iki yüzlülükle karşı karşıyayız.

Peki bütün bunlara ne gerek var; bu sorunun cevabı, korkutanların daha çok korkmalarındadır. Kurdukları bir plütokrasi idi, bunun için, Brutus'u yok edebildiler, amma, korkusundan kurtulamadılar.

Küstah ile köle, bir şahıs oldular. Korku ile despotizm, aynı katta buluştılar. Rejim plütokrasi ise, eğer bir büyük zenginler idaresi ise, irtica için çıkarılmış bir davet var. Şimdi buradayız.

---

[71] Otuzlu yıllardaki düzeneği "atama" sayıyorum.

İkinci Bölüme Ek

DİKTATORYA TABANI: KORKAK VE SOFTA

Bu arada, "Devlet ve Hürriyet" çalışmamı yeniden okuyunca, Caligula'da temel bakışın yerini de gördüm; başka bir söyleyişle, önceden "Devlet ve Hürriyet" üzerinde çalışmış olduğum için Caligula'yı teşhis edebildim. Kısacası, "Caligula" bir kurgudur; yeni bir "tarih" değil, sadece bir kurgu'dur.

Hiçbir yeni kaynağa dayanmıyor, ancak, en temel kaynakların bir bölümünü yeniden "okuma" denemesinden kaynaklanıyor. Roma dışında Hobbes'u ve Montesquieu'yü yeniden ve özellikle "demokrasi yanılması" dışından okumanın ayrı bir önemi var.

Yeniden "okumak" mı, daha önceki okumaların etkisinden kurtulmak, demektir.

Daha sonra, "Tekeliyet" üzerinde çalışırken ele aldım, ama, Althusser'in Montesquieu okuması da yenidir. Şimdi bu okumaların "yeni" olduklarını ve daha çok, anlayabiliyorum.

Bütün bunlar mı; hem "kapitalizm" ve hem de "demokrasi" kategorilerine de bir yeni bakışı içeriyor. Şöyle sıralayabilirim, a- peryodizasyon, b- süreleri c- etkinlikleri d- kutsanmaları veya bir Roma kurumunu hatırlatan bir sözcükle deification'ları konusunda sorular ortaya çıkmaktadır ve tereddütler oluşmaktadır. Bunları temelli sorular ve büyük kuşkular olarak görüyorum; sürelerini, her ikisini de her yerde hazır ve nazır bulmayı tartışmak ve daha da önemlisi, birbiriyle bağları açısından "divinize" etmekten uzaklaşmak durumundayız.

Herhalde yaşadığımız zaman noktasından bakmayı reddedemeyiz.

✦ ✦ ✦

Ufuk'ta bir red görünüyorsa, aforizma da bir yöntem'dir. Bu eki, bu yönteme yakın görebiliriz. Numaralama, okumayı kolaylaştırabilir ve deniyorum.

✦ ✦ ✦

1-) Bir yerde, the three decades from 1884 to 1914 separates the nineteenth century, yollu başlıyor, "1884 yılından başlayarak 1914 yılına kadar üç

on yıl, otuz yıl ediyor, XIX. Yüzyıl'ı ayırmaktadır" demektedir. Demek ki, otuz yıl bir geçiş dönemidir ve yeni bir peryod gelmektedir; Profesör Arendt, buna, "this is the period of imperialism" demekle, "emperyalizm" adını vermektedir, "bu, emperyalizm dönemidir" sözünden kuşkusuz bunu anlıyoruz. Hannah Arendt'in, bu dönemle ilgili önemli önermelerini, alt alta yazmanın yararlı olacağını sanıyorum.

"Emperyalistlerin gerçekte istedikleri, bir devlet olmadan, 'body politic' diyor, siyasi iktidarı genişletmekti."

"Emperyalizm, kapitalizmin son aşaması olmak yerine burjuvazinin siyasal yönetiminin ilk aşaması olarak kabul edilmelidir."

"....emperyalist çağda, biznızmen, iş adamları, politikacı oluyorlar ve devlet adamı ilan edilerek alkışlanıyorlar."

"Hobbes, hiçbir zaman tümüyle teslim edilmese de, burjuvazinin hakiki filozofuydu."

Burada, Profesör Arendt'in bu tespitlerini genişletmek ve değerlendirmek gereği duymuyorum; çünkü sadece bu çalışmamda değil, kuşkusuz burada çok daha açık ve belirgin olarak, yıllardır, tekeller düzeninde, kapitalizmde olandan başka bir siyasi rejim aramak gereğine işaret ediyorum. Filozof Arendt'in bu tespitleri, benim teorik işaretlerimle aynı yöndedir...

✦ ✦ ✦

2-) Burada Montesquieu'yü hatırlamak yerindedir; Montesquieu, üçe ayırdığı devlet türlerinden, monarşinin onur'a, demokrasinin erdem'e ve despotizmin de korku'ya dayandığını yazmıştır, demokrasi ya da hürriyet düzeni ile korku, birbirinin zıddı olmaktadır. Korku'nun bireyi köleleştirdiği kesindir; feodalitede, insanların, kendiliğinden ve isteyerek, ayrıca bir törenle, köleliğe geçtiklerine işaret etmiştim. Öte yandan, 1902 yılında Hobson, 1941 yılında Burnham ve 1951 yılında Arendt, emperyalizmin ancak ve içerden bakıldığı zaman tekelistlerin yönetimi demektir, köleleştirmekle, aynı anlama gelmek üzere, sürüleştirmekle, yönetim olabileceğini analiz ettiler.

✦ ✦ ✦

3-) Bütün bunlar bir yana, H. Arendt, Hobbes'un, hiçbir zaman bütünüyle kabul edilmemekle birlikte, burjuvazinin hakiki filozofu olduğu görüşündedir; Leo Strauss ise, "it was Machiavelli, that greater Columbus, who has discovered the continent on which Hobbes could erect his structure", Machiavelli ile Hobbes arasında bir devamlılık bulmaktadır. Professör Strauss, Machiavelli'yi Columbus'a benzetiyor, Avrupa Kıtası'nda adaları keşfettiğini düşünebiliriz ve Hobbes bunların üzerine devlet'i çıkarmıştır. Bu nedenle her ikisi de siyaset bilimin kurucusu kabul ediliyor; Hobbes'un açık iddiası var.

Profesör Strauss[72] hem bir Hobbes uzmanı ve hem de Hobbesien sayılıyor, Hobbesien olmak, korku'yu bir dinamik olarak kullanıp bundan bir dragon çıkarmak ve dragon'un hep büyümesini düşünebilmek, demektir. Bu, devlet'tir.

✦ ✦ ✦

4-) Hobbes'da devlet kuramı, demek ki a- korku'ya ve en önemlisi ölüm korkusuna ve daha da önemlisi "violent death" dediği, başka bir insan tarafından öldürülme korkusuna, b- bu korku ile "kul" olmuş ya da "yılgınlıktan kendilerinden geçmiş" ve dolayısıyla artık yurttaşlıktan çıkmış ve Hobbes'un yine de "citizen" tabir ettiği canlılara, c- yılgınlıktan başlarını kaldırmamaları ve kulluktan çıkmamaları için başlarında sürekli büyüyen bir canavara, Tevrat'taki levyatan benzeri bir civitas'a, dayanmaktadır. Baskıcı gücün hep artması, levyatan'ın hep büyümesi ve nedenle de yurttaşların incarné korku olmaları zorunludur ve başka şekilde söyleyecek olursam, yurttaş, yerini vücut kazanmış korku'ya bırakmak durumundadır.

✦ ✦ ✦

5-) Montesquieu'nün yaptıklarını, benim gözümle, göreceğiz, şimdi ve özellikle anti-Hobbes olduğunu not etmek istiyorum, mukaveleci olmadığı kesindir. Hobbes'a, insanların korkarak birbirinden kaçmasını anlamak mümkün, fakat, korku nasıl olur da, homo homini lupus olarak nitelenen insanları, bir mukavele etrafında bir araya getirebilir, sorusuyla karşı çıkıyordu. Monstesquieu'nün bir sağcı muhalif, opposant de droite, olduğunu yazanlar var, fakat, Marx'tan önce Marx'ın pek çok formülasyonunu dillendirdiğini ileri sürenlerin de olduğu ortadadır. Darwin, newtonizm'i, hayvanlar ve bitkiler alemine uyguluyordu; Montesquieu'nün de, çok daha önce, yasalar dünyasına tatbik etmek istediğini söyleyebiliriz, kanunların ruhunu ararken aradığı kanunların kanunu'dur. Montesquieu'ye, modern kavramlarla, strüktüralist demek daha isabetlidir; kuşkusuz, eğer strüktüralist ise, devlet biçimlerini

---

[72] Strauss, Amerika'daki komplocu ve judaik-mesyanik neo-konservatiflerin guru'su sayılıyor, daha doğrusu bu, neo-konservatiflerin işaretidir. Önceleri, neo-konservatif kampta iken sonra ayrılan Fukuyama, bu işarete, kuşku ile bakıyor. Doğrusu, Strauss'a ve felsefesine böyle bir rol vermek, beni de, hiç ikna etmemişti ve hala etmemektedir. Ancak, neo-konservatiflerin, Strauss yoluyla Hobbes'dan korku vektörünü aldıklarını düşünebiliriz; korkutma ve köleleştirmeyi politikalarının merkezine koyan bir tarikat olduklarından kuşku duymuyorum.
Fukuyama, neo-konservatifleri asıl yetiştirenin A. Wohlstetter olduğu görüşündedir.
"Leo Strauss said virtually nothing about foreign policy, however much students or students of students may have sought to translate his philosophical ideas into politics. The same cannot be said for Albert Wohlstetter, on the other hand, who was the teacher of Paul Wolfowitz, Richard Perle. Zalmay Khalilzad and other peple in or close to the Bush administration."
Francis Fukuyama, *After the Neocons-America at the Crossroads*, Profile Books, 2006. p.31
Bu ek'e ekledim. yk

tartışırken, "kuvvetler ayrılığı" ilkesini önemsemesi imkansizdır ve bu nedenle, Althusser'in Montesquieu'yü, bu ilke ile özdeşleştirmeyi "mythe" olarak nitelemesi çok yerindedir.

✦ ✦ ✦

6-) Bir nokta var, Montesquieu bugün "Kanunların Ruhu" kitabıyla anılıyor, adıyla özdeş olduğu anlamındadır ve gerçekten de 1748 yılında Cenevre'de yayınlandığında büyük heyecan yaratmıştı ve iki yılda 24 edisyon yaptığı kaydedilmektedir. Yalnız Montesquieu için bu ilk kez "best-seller" olmak demek değildi ve 1721 yılında yayınlanan "Lettres Persanes" gerçek bir sansasyona yol açmıştı, Amsterdam'da imzasız olarak basılmıştı, yazarının Montesquieu olduğu daha sonra öğrenildi ve bu, bir ve aynı kitapla yaratılan ikinci sansasyon'dur. Pers Mektupları ya da "İran Mektupları" denilen bu çalışmasını gün ışığına çıkarırken, yayınlandığında Güneş Kral'ın ölümünden altı yıl geçmişti, fakat, polis sistemi ve saldığı korku hala egemen olduğu için, Montesquieu'nün tedbirli davrandığını düşünebiliriz. "Mektuplar" sert bir eleştiridir; eleştirilerin, İran'dan Paris'e, gönüllü olarak "kaçan" bir İrani asilin mektuplarının içinde eritilmeğe çalışıldığını çıkarabiliyoruz. Erasmus, muhalefetini, mizaha ve Montesquieu, bir İranlı'nın turistik mektuplarına gizlemiştir, herhalde bunlar, "yeraltı" dışında gizli isyan yollarıdır.

✦ ✦ ✦

7-) Öyle sanıyorum, henüz giriş bile diyemeyeceğimiz bu başlangıç açıklamalarıyla bile, önemli açıklıklara yaklaşmış durumdayız; oryantal despotizm çözümlemelerinin başlatıcısı olan Montesquieu'nün, burada kastının Doğu değil Batı olduğunu tespit etmiş oluyoruz. Huxley'in, "Yeni Dünya" adlı romanıyla, sosyalizmi hedef aldığı ne kadar büyük bir çarpıtma ise, Montesquieu'nün de oryantal despotizm kavramı ile Doğu'yu anlattığı savları da, en az o ölçüde çarpıtmadır. Kuşkusuz, Doğu'yu da çözümlüyor ve anlamamıza katkıda bulunuyor; ama, maksadı, Fransa'daki rejimin despotik olduğunu göstermekti ve böylece, despotizm kavramına açıklık getirmek istiyordu.

✦ ✦ ✦

8-) Montesquieu'nün eserleri içinde Lettres Persanes ile De l'Esprit des Lois, bu ikisinin, en önemlileri olduğu konusunda bir ittifak bulabiliyoruz; bunların arkasından "Roma'nın Görkem ve Düşüşü Üzerine Düşünceler" gelmektedir.

✦ ✦ ✦

9-) Peki, "qu'est-ce que le despotisme", despotizm nedir, bu soru-formülasyonu, beklenebileceği üzere, Althusser'indir ve cevabı ile başlamak istiyorum. Yalnız, hatırlamamızda yarar var, Montesquieu, kendisine kadar var

olan üçlü devlet biçimlerinde bir değişiklik yapma durumundadır; akıl yürütmesini, monarşi, aristokrasi ve demokrasi formatı yerine, cumhuriyet, monarşi ve despotizm üçlüsü üzerinde geliştirmektedir. Montesquieu, analizini, bu sırayla sürdürüyor, despotizme sonunda geliyor ve Althusser, haklı olarak, Montesquieu'nün düşünce sisteminde sıralamanın ters olduğunu ve despotizmin ilk sırayı aldığını kaydetmektedir. Fransız filozof, en çok yakınlığı monarşi'ye ve en çok uzaklığı da despotizm'e duyuyordu; despotizmi, cumhuriyet'ten farklı ve monarşiye benzer görmektedir.

✦ ✦ ✦

10-) Althusser'in Montesquieu'de bulduğu despotizm tarifinin, şaşırtıcı ölçüde, modern ve güncel olduğunu söyleyebiliyoruz, donc sans passée ni avenir, le despotisme est le régime de l'instant, mükemmel bir tarif ile karşılaşıyoruz, despotizm, dünü ve yarını olmayan ve sadece an'ın rejimi'dir, demektedir. Bu kadar değil, bu tarifi, "cette précarité est, si l'on peut dire, assurée par la disparition de toute structure sociale", açıklamasıyla, "précarité" olarak özetlemektedir ki buna, "précarité" sözcüğüne, Türkçe karşılık olarak "iğretilik" kavramını buluyoruz. Çok güzel, böylece, Althusser'in ve tabii benim değerlendirmeme göre, despotizm, iğretilik düzeni olmaktadır.

Diğer yandan bu kavram, "précarité", artık Batı Avrupa'da, geniş yığınların sosyal ve politik mücadelesine girmiş ve nerede ise, halleri ile özdeşleştirdikleri sözcük olmuş durumdadır. Thatcher-Reagan gericiliğiyle birlikte, refah devleti kurumları tümüyle yıkıldığından ve sendikalar tümüyle etkisiz hale getirildiğinden beri, Batı Avrupa'da tekelistler hariç, geride kalanların hepsi kendilerini iğreti duymaktadırlar. Montesquieu, bunu, iğretileşmeyi, despotizmin koşulu saymaktadır ve şimdi, tekelokrasi için şart'tır.

✦ ✦ ✦

11-) Montesquieu, le gouvernement despotique a pour principe la crainte, despotik devletin temel ilkesinin korku olduğunu yazıyor ve Althusser'in yararlı bir notta, "mutlakiyetçiliğin teorisyeni" dediği Hobbes'un bütün devlet biçimlerinin temeline korku'yu koymasına karşılık Montesquieu'nün, motor ilke korku'yu, despotizmle sınırlı tuttuğunu ekliyordu. Öyleyse, bu tür bir okumada, Hobbes'un tekelokrasi teorisyeni, par excellence ve Montesquieu'yü de, hem bunu deşifre ve hem de buna muhalefet eden olarak görebiliriz.

Çünkü, Montesquieu'nün hemen arkadan gelen şu analizi, bugüne son derece uygun düşmektedir: "Demek ki despotik devlette yöneten ilke korku'dur, korku'nun hedefi de sükunet sağlamaktır; fakat bu da barışın sağladığı huzur değil, düşmanın işgal etmek üzere olduğu şehirdeki sessizliktir." Montesquieu, karikatürüne bakarak demokrasi'yi anlatmaya çalışırken, hep sinmişliğe ve sessizliğe işaret ediyor; bunlar varsa, demokrasi'den söz edemeyiz ve daha da önemlisi, haklılıkla ekleyebiliriz, sessizliğin nasıl imal edildiği önemli değil,

önemli olan sessizliğin kendisidir. Bu varsa, diğeri yoktur; teori'nin düğümünü, burada aramak yerindedir.

✦ ✦ ✦

12-) Tekelokrasi'de korku'nun, Montesquieu'nün tercih ettiği sözcükle "ressort", ki bunu, "motor" ya da hareket ettiren "prensip" karşılığı kullanabiliriz, olması ve aynı zamanda, tekelokrasi'de görülmemiş religiosité, dinsellik, olması son derece öğreticidir ve gerçekten öğreniyoruz.

✦ ✦ ✦

13-) Okumaya devam edersek, la sévérité des peines convient mieux au gouvernement despotique, çok ağır ve vahşi cezaların, en çok despotique devlete uygun düştüğü, ilkesini buluyoruz; sanki Montesquieu'yü okumuyor ve tekelokrasi'yi yazıyoruz, çünkü, artık Amerika Birleşik Devletleri'nde cezalar, vahşilerin vahşilere uygulamayacakları ölçüde vahşileşmiş durumdadır. Montesquieu, monarşide "ressort", onur, ve cumhuriyet'te ise erdem olduğunu ileri sürüyor, buna karşın, despotik devlette, motor ilke, korku ya da dehşet olunca, le gouvernement despotique dont le principe est la terreur, cezalar da "motor ilke" bağlantılı olmak zorundadır.

Kuşkusuz, korelasyon sadece motor farklılığından doğmuyor; eğer despotizmde, hiçlik'te bir eşitlik kurulmuşsa bu yaşama bakış ve yaşamın anlamında da kendisini belli etmektedir. Hiçlik'te yaşayanlar için, ölüm ile yaşam arasında sınır çok dardır ve hatta ikisi arasında fark kalmamaktadır; Hasan Sabbah'ın haşişiyun'larının, "assassin" o kadar kolay ve sanki cennete giderce ölümün üzerine atılmalarını, bu dünyada yaşamaları ile ölmeleri arasında bir fark görmemelerine bağlayabiliriz, kuşkusuz inanç var, ancak, ölmek de yaşamaktır. Bu durumda, vücudu parçalayarak, işkence ederek idam sistemine dönülmediği sürece, hapsi işkenceye çevirmek bir politika olarak karşımıza çıkıyor; tekelist düzende tespit ediyoruz.

✦ ✦ ✦

14-) "Le gouvernement monarchique ne comporte pas des lois aussi simple que le despotique."

"Aussi, lorsqu'un homme se rend plus absolu*, songe-t-il d'abord a simplifier les lois."

"Dans les Etats despotique, il n'y a point de lois: le juge est lui-meme sa regle."

"On entend dire sans cesse qu'il faudrait que la justice fut rendre partout comme en Turquie."

---

*César, Cromwell et autres

15-) "Si dans un Etat les richesses son également partagées, il n'y aura point de luxe; car il n'est fondé que sur les commodités qu'on se donne par le travail des autres."

"Le luxe est toujours en propotion avec l'inégalité des fortunes."

"Pour que les richesses restent également partagées, il faut que la loi ne donne a chacun le nécessaire physique. Si l'on a au dela, les uns dépenseront, les autres acquierront, et l'inégalité s'établira."

Üçüncü Bölüm
CALIGULA

Cumhuriyet'in restorasyonunu yaptığını, res publica restitua, hiç dilinden düşürmüyordu; ama asıl Roma'yı kurtarmış olduğu iddiası var; çünkü, Antonius kazansaydı, Roma'yı İskenderiye'ye götürecekti, aleyhindeki en etkili propaganda bu idi, artık biliyoruz. Bu durumda "Romulus" adını hak ettiğini düşünebiliriz, Roma'yı Romulus kurmuştu ve adını vermişti ve Octavianus kurtardığına göre, "ikinci kurucu" olarak Romulus adıyla onurlandırılması akla uygun düşüyordu.[73] Akla uygunsa, tarihe de uygundur; nitekim, Suetonius, bazı senatörlerin bu adı önerdiğini kaydediyor.[74] Ama, "Augustus" adına layık görüldüğüne göre, reddedilmiştir; nedeni hakkında bir mütalaada bulunabiliriz.

Birincisi "Romulus" kral olmuştu, "Roma Kralı Romulus" olarak hatırlanıyor; ama Octavianus da bir takiyeciydi, "cumhuriyet" iki yüzlülüğünü sürdürmede ve krallık çağrışımlarından uzak kalmada çok titizdir. İkincisi, "augustus" son derece dinsel bir sözcük idi; Suetonius, "augustus" adını önerenlerin, önerilerini, "when glorius Rome had founded been, by augury august" dizesiyle desteklediklerini de haber veriyor. Profesör Rowell bunu, "augury august", Latincesi ile, "augusto augurio", kutsal işaret veya kehanet olarak, anlıyor; böylece, Augustus, henüz ilah sayılmasa bile bir kutsallık, divinité ya da uluhiyet diyebiliriz, kazanmış oluyordu.[75] Çünkü cumhuriyetçi Roma'da, "au-

---

[73] İkinci Abdülhamid'in yerine Veliaht Reşat geçmişti ancak, 1915 yılında Çanakkale açıklarındaki İngiliz ve Fransız donanması Boğaz'ı geçse, İstanbul düşecekti ve geçemedi; bunun üzerine Sultan'ı, yüzyıllardır unuttuğumuz bir isimle ve Beşinci "Mehmet" çağırdık. İkinci Mehmet, İstanbul'u almıştı, kurtaranın da "Mehmet" olması yerindedir.

[74] "Some senators wished him to be called Romulus, as the second founder of the city. Suetonius, R. Graves, translator, *The Twelve Caesars*, Penguins Classics, 1957-1983. p.57

[75] H. Thompson Rowell, *Rome in the Augustun Age*, University of Oklahoma Press, 1962-1988. p.57

gust" sözcüğü, ancak, kutsal yerler, tapınaklar, güçlü işaret veya kehanetler için kullanılmaktadır; bir kişi için kullanılması yenidir.

Sözcük, etimolojik planda tartışmalı kabul ediliyor, kuşların belli bir tarafa yönlendirilmesini anlatabilir ya da doğrudan doğruya, "aug", artış kökünden gelebilir; herhalde refahın veya iyiliğin artışı tonu var.[76] "Augurs", Roma'da bir görev olup, "resmi kahin" diyebiliriz; Caligula da ilk önce "augurs" atanmıştı, dolayısıyla, bu ad, "Augustus", Octavianus'un dindar olduğu ve önderliği döneminde Roma'yı çok daha dindar ve muhafazakar yaptığı yollu tespitler ile ahenk içindedir.

Bu kadarla kalmıyoruz, Augustus'a bu isim verilirken, şimdiki Eylül Ayı'nda doğmuş olmasına rağmen, doğumu bir ay önceye alınarak, takvimlerdeki bu aya, "Augustus" denmesi de kararlaştırıldı, öncekine de katledilen Julius Sezar'ın adı verilmişti ve böylece, Roma takviminin, "temmuz" ve "augustos" aylarına kavuşmuş oluyorduk.[77] Demek yaşarken de, Tanrı ilan edilmemekle birlikte her fırsatta uluhiyet topluyordu ve Julius hemen tanrılaştırıldığı için bir de "divi filius", Tanrı'nın Oğlu, adını taşıyabiliyordu. O halde, Augustus, Senato'nun yetkilerini ve itibarını kırıp, her türlü yetkiyi elinde toplayarak, bunu Carcopino, ainsi Auguste a suvegardé les apparences, mais il n'en a pas moins solidement rétabli la monarchie grace au cumul, cümleciği ile özetlemişti, despotizmi yerleştirirken, Roma'lıları, daha çok tapınaklara giden, daha çok kurban kesen, falcılara ve büyücülere daha çok zaman ayıran, kendisi misli batıl itikatlarla yaşayan, bir topluluk haline getirmeyi de ihmal etmiyordu. Demek ki, despotizm ile irtica izdivacının ilk ve pek mükemmel örneklerinden birisini Roma'da keşfedebiliyoruz.

Senato'nun Augustus'a laik gördüğü sıfatlar arasında "merhametli" de var; ancak Suetonius'un yazdığı biyografi, bunu, hiç doğrulamıyor. Nerede ise hain tabiatlı birisi ile karşılaşıyoruz; Suetonius'da, güvenmediklerinin "düşman" tarafına geçmelerinin şartlarını hazırladığını ve sonra hepsini ezdiğini, daha da önemlisi mal ve mülklerini müsadere ettiğini okuyoruz. Bunu iç savaşta yapıyordu, iç savaş ise, eninde sonunda şehirler savaşıdır ve Profesör Syme'ın çok güzel tespit ettiği üzere, iç savaşlar aileleri ve en yakınları da bölmektedir. Doğal, başlarken hangi tarafta olacakları konusunda tereddüt yaşamış olanlar çokturlar, bu nedenle kaybedenlerin bazılarının "aman" dilemelerine şaşırmayız; biyografisinde Augustus, af dileklerine, kulağını tıkayan birisi olarak çıkmaktadır.

Asil bir baba-oğul Augustus'a esir düşmüştü, ikisinden birisine yaşam bağışlamıştı, seçimi baba-oğla bırakmıştı, baba ölümü seçti, yaşamı oğluna bı-

[76] *The Oxford Classical Dictionary*, Third Edition Revised, p.214.

[77] Batı dillerinde, daha sonraki yüzyıllarda, -us eki atılıyordu ve "july" ve "august" oldular. Fransızca, "julie" ve "auguste" olmakla, biz ikincisini Avrupa'dan aldık ve birincisi için de bir Sumer-İsrael Tanrısı olan "Temmuz" adında karar kıldık.

raktı ve idam edildi, ama Şef'in daha sonra oğlun da intihar etmesine "izin" verdiğini öğreniyoruz; her iki töreni de seyrettiği kayıtlıdır. Bu kadar mı, Perusia'yı aldıktan sonra, af dileyen 300 kadar şövalye ve senatörü zincirlerle bağlatan da Augustus oldu, artık zincirli esirdiler, Roma'ya götürüldüler; Tanrı Julius tapınağında canlı kurban edildiler, yine Suetonius haber vermektedir.[78] Kızı Julia'yı, fazla erkek düşkünü olduğu gerekçesiyle, ıssız bir adada, açlık sınırında ve mutlaka erkeksiz yaşamaya mahkum ettiğini not etmiştim, böylece öldürmüştü; bu bir yana, ancak, bu açıdan kendisinin de sicilinin temiz olmadığında bir şüphemiz yoktur. Ama bunları aktarmamız için bir neden görmüyorum, sadece şu kadarı yetebilir, bütün tasvirler efemine olduğu yönündedir; Antonius ise, Julius Sezar'a teslim olmanın karşılığında, evlatlığı, dolayısıyla varisi, olduğunu ileri sürüyordu. O halde, müstakbel "Tanrı'nın Oğlu", müstakbel "Tanrı Babası" tarafından "bugger" edilmekte bir sakınca görmemektedir. Peki sakınca olmalı mı, onlar ki Tanrı katındaydılar, o katta kadın-erkek ayrımına her zaman itibar edilmemektedir, bunu da öğreniyoruz ve şimdi biz buradayız.

Despotizm ile irtica el eledir.

Birisi varsa diğeri mutlaka oradadır; augustian dönemin incelemesinden bunu çıkarıyoruz. Şunu görüyoruz, halka dayalı rejimler, eninde-sonunda akılcıdırlar, ve ayrıca geniş tabanı var; uluhiyet'e ihtiyaç duymamaktadırlar. Şöyle de söyleyebiliriz, cumhuriyet ile sofuluk birbirinin düşmanıdırlar. O halde Augustus, cumhuriyet'ten uzaklaşırken, her adımında, ilahlara yaklaşmak durumundadır; gerçi öldükten sonra "Tanrı" yapıldı, ama, yaşarken de "Tanrı-Benzeri", idi, İngilizce "God-like" diyoruz, kamusal alanı, daha önce görülmemiş ölçüde, tapınak ve sunaklarla süslemiştir. Paralar ve/veya işlemeli taşlardaki imajı artık doğrudan doruya Tanrı çağrıştırmaktadır.

İkisi, "Tanrı-Benzeri" veya "Tanrı" arasında, ne fark var; insanlardan uzaklaşma söz konusu olduğunda bir fark bulamıyoruz. Bu açıdan bakınca, halktan uzaklaşma ile tanrılaşma yoluna girme arasında da fazla mesafe bulamıyoruz. Bunu, bulamadığımızı demek istiyorum, mantık planında bulabiliyoruz; öyleyse, mantıksal olarak bulduğumuzu, tarihte de görmek zorundayız, görmek ise, hep tekrarlıyorum, teorik bakmaktır. Teorik bakabildikçe, görmenin verimine, güvenimiz artıyor; buradan devam ediyoruz.

Yalnız, bir nokta var, Cumhuriyetçi Roma'nın, daha sonraki yıllarda anladığımız anlamda bir halkçı rejim olmadığını hep biliyoruz; bu nedenle aristokratik bir cumhuriyet olduğunu hep tekrarlıyorum. Tabanı sınırlıdır, fakat kurulmakta olan imparatorluk bu sınırlı olan tabana dayanmak zorundadır; cumhuriyet, tabanın rejimidir ve esas olan tabanın genişlemesidir. Augustus ise, büyük mülk ve zenginlik sahiplerini, senatörleri ve şövalyeleri, hem eziyor hem korkutuyor ve hem de imparatorluğa bağlamak istiyordu; bağlamak

[78] Suetonius, *The Twelve Caesars*, op.cit., p.61

istediği sürü'dür. İşte meselesi budur, binaenaleyh yeni bir ideolojiye muhtaçtır; işte irtica, muhtaç olunan ideoloji'dir ve aranan kan'dır, diyebiliriz.

Augustian dönemdeki bu mesele ve çözümüne, Pollini, çok güzel parmak basıyor; özünü görüyor, demek istiyorum, cumhuriyet çürümeye başlarken uç vermişti ve Augustus ile birlikte artarak devam etti, birincisi, Tanrı ile konuşma usulü çıktı. İkincisi, ister heykel şeklinde isterse paralarda olsun, imajlar yavaş yavaş Tanrı'ya benziyordu; Pollin'in kısa ve çok değerli incelemesinde bunu buluyoruz. Pollini, Augustus'un, bununla, bir yeni ideoloji yaymak istediği, began to propagate a new ideology, ve böylece asillerle yeni bir uyuşma arayışı içinde olduğu, the reconciliation of Rome's nobility, konusunda çok açıktır ve bizi de ikna ediyor. Stockton'un da çok değerli bir işareti var; Augustus, cumhuriyeti korur görünerek imparatorluğu ve aynı anlama gelmek üzere despotizmi yerleştirirken, kamusal alanları, Tanrı heykelleri, tapınak ve sunaklarla doldurmayı da ihmal etmiyordu. Hem eskileri tamir ettirdiğini ve hem de, kendisi adına olanlar da var, pek çok yeni tapınak yaptırdığını, başkalarıyla birlikte Stockton, yazıyor.

Fransız ansiklopedisi de, Universalis, Auguste'un, özellikle batıl itikatlara bağlı olduğunu, surtout superstitieux, kaydettikten sonra, Roma'yı tekrar Tanrılar'ın korumasına bıraktığını haber veriyor; Cumhuriyetçi Roma'da ve özellikle son zamanlarında ihmal edilmişti. Demek geriye bir dönüş var; Augustus'un adına emperyal kült'ler de icat ediliyordu, "irtica" ile bunu kastediyorum, çok daha kapsamlı idi ve pek çok geriye dönüşte, irtica'da, gözleyebildiğimiz aşkınlık ile, Roma'da da karşılaşıyoruz.

Tiberius ve Caligula, arkasından da Claudius, devam ettiler ve cumhuriyetçi Roma'yı dinsel-bağnaz Roma'ya çevirdiler.

Claudius'u da, Julius ve Augustus misli öldükten sonra Tanrı yaptılar.

Deifikasyon ile despotizm ise hep el ele yürüdüler.

DESPOTİZM İLE İRTİCA

J. Pollini

An important feature of religious belief and political rhetoric in the late Republic and the principate is the special relationship that individual leaders claimed to enjoy with the gods, an idea which served to enhance the leaders position in the state and to validate his acts. In the visual arts an association with the divine could be expressed most directly through assimilation or imitation of a divinity.

Divine assimilation compries either the alteration of an individual's portrait so that he looks like a god, or the representation of a god with some degree of physiognomic resemblance to a specific individual. In either case, there may be ambiguity as to whether a man is portrayed like a god, or a god like a man.

I would define divine imitation as the representation of an indivual with divine symbols or attributes and often nude or seminude.

✦ ✦ ✦

For the artistic imagery of the period under consideration, the major turning points were the victories at Actium and Alexandria in 31 and 30, respectively, and the establishment of the principate in 27 B.C., resulting in what is called to day the "first constitutional settlement."

✦ ✦ ✦

Having reestablished a form of constitutional government, Octavian, renamed Augustus, began to propagate a new ideology, one of the aims of which was the reconciliation of Rome's nobility, whose cooperation and support were needed to maintain peace and stability within the empire after a century of foreign war and civil conflict.

✦ ✦ ✦

Even R. Syme in his highly influential *Roman Revolution*, published half a century ago, did not give sufficient attention to numastic evidence; he also did not clearly distinguish between official and private art or give any sense of changes and modifications of Augustus' image in the visual arts in response to the changes in political situations. That Augustus monopolized all forms of artistic expression has often been indicated or implied by Syme and other historians without considering the actual evidence – or lack of evidence – for control or intervention by the *princeps* or his aides.

✦ ✦ ✦

By contrast, in private works of art created throughout his lifetime, Octavian/Augustus is commonly depicted as godlike. For example, in Gemma Augustea, a large cameo dated toward the end of his life, Augustus appears not *as* Jupiter, as some have claimed in the past, but rather *like* Jupiter – a subtle yet important distinction.

✦ ✦ ✦

With his important victory at Actium in 31 and his conquest of Alexandria in the following year, Octavian became at the age of thirty three the undisputed leader of the Roman world. No doubt impressed with his own success in overcoming Antony and Cleopatra, sure a sign of divine approval, Octavian now began to be represented as godlike on coinage issued in the West, including almost certainly in Italy.

✦ ✦ ✦

Direct association with the divine is unambiguously expressed in two series of *denarii* minted between 29 and 27.

✦ ✦ ✦

In summary, we have seen that in the late 40s B.C. divinities begin to appear on the state coinage with the features of a living leader, and the living in turn begin to be represented imitating divinities. Significantly, Octavian appars to have avoided this assimilation and imitation in official artistic media before his victories over Antony and Cleaopatra at Actium and Alexandria, a fact that has not been fully appreciated. With the great victories, however, Octavian also begins to be represented like a god, and divinities are portrayed with features like those of Octavian on the coinage issued under Octavian's direct *imperium*.

✦ ✦ ✦

David Stockton

✦ ✦ ✦

His election was the occasion for a massive demonstration of popular support, and this formal position as 'haead of national church' sat well with his programme of regeneration of traditional religion and morality.

Already the very name 'Augustus' with its 'by the grace of God' overtones had marked him out as somewhat larger than life-size; and in 2 BC he was formally accorded the title of 'Father of the Fatherland', *pater patriae*. Official deification had to await his death, but from very early days he had advertised that he was 'divi filius', the son of deified Julius Caesar.

For Virgil's Tityrus, *Eclogues* 1.7-8, 'He will always be a god, often will a tender lamb from flock be sacrificed at his altar', and for Horace, *Odes* 3.5.2-4, 'Augustus will be held to be a god here on earth with addition to the empire of Britain and Persia. The cult of his guardian spirit, his *genius* or *numen* became established in many western municipalities, temples were set up in most provinces to 'Rome and Augustus', and oaths were regularly taken in his name.

✦ ✦ ✦

Augustus took pains to restore the gods, and especially the old deities of Rome and Italy, to their pre-eminent place in public life. Many decayed or dilapidated temples and shrines were rebuilt, many traditional rites and ceremonies renewed or reinvigorated.

✦ ✦ ✦

He aimed to restore public confidence in divine providence, duty to fatherland and a secure sense of continuity and order and permanence.

Universalis

La posterité, sensible a cette oeuvre de restauration et de paix, et aussi aux échos d'un propagande bien orchestrée, a assimilé ce long regne a un "siecle", comme ce sera le cas plus tard pour Louis XIV.

Personellment indifferent et surtout superstitieux, Auguste rendit une vie un peu articicielle aux rites traditionnels, parfois negligés a la fin de la République, plaça l'Etat sous la protection d'Apollon, de Mars et de la Triade capitoline, et, pour d'évidentes raisons politiques, laissa se developper le cult impérial, a son *Genius* , a son *Numen*, a coté de celui de la déesse Rome, faisant diviniser César son pere, tolérant meme en Orient l'érection de temples et d'autels a son nom, mais refusant d'etre divinisé de son vivant, pour ménager la susceptibilité des Romains.

J. Pollini, *Man or God:Divine Assimilation and Imitation in the Late Republic and Early Principate*

K. A. Raaflaub & M.Toher, *Between Republic and Empire*, California University Press, 1989, pp 334-364

D. Stockton, *The Founding of the Empire*,

J. Boardman & J. Griffin & O Murray, *The Oxford History of the Roman World*, Oxford University Press, 1991. pp.161-162

Encyclopeaedia Universalis, Vol. 14. p.396

SUETONIUS'UN CALIGULA'SI

Bu dönemle ilgili Roma tarihçilerinin hemen hemen hepsinin Cumhuriyet sempatizanı olduklarını anlıyoruz; ancak Tacitus'da çok açık olarak görebiliyoruz, monarşiyi, daha doğrusu, tek kişilik idareyi tasvip ediyorlar. Bu nedenle, Cumhuriyet'i savunmaktan daha çok principate ile birlikte hürriyetlerin kaybolmasına üzüldüklerini not etmemiz daha doğrudur. Amma, Cumhuriyet'ten monarşiye geçmekle kaybedilen de sadece büyük mülk sahiplerinin hürriyetleri idi; nitekim Sir Ronald da bunu, "liberty was gone, but only a minority at Rome had enjoyed it" sözleriyle ve netlikle ifade ediyordu. Cumhu-

riyet'te de küçük bir azınlık hürdüler ve monarşi ya da imparatorluk ile hürriyetlerini kaybettiler.

Despotizm, önce elitleri sürüleştiriyordu ve sürünün hürriyete ihtiyacı yoktur. Despotun, sürü'ye ihtiyacı, mutlaktır.

Ama tarihçilerin hepsi de, bu hürriyetlerini kaybeden azınlığa mensuptular, hepsi, bugünki sözcüklerle yüksek bürokrattılar, senatör olanları da vardı; Suetonius da, senatör olmamakla birlikte, yüksek görevlerde bulunmuştu. Tarihçi Tacitus'un çağdaşı ve Yazar Pliny'nin yardımcısı oldu; bu sonuncu ile birlikte Asya'ya, ki şimdi "Küçük Asya" diyoruz, seyahat etti ve orada çalıştı. Hem gezmek ve hem de yüksek kamu görevlerinde bulunmak, Suetonius'u, tarih ya da biyografi yazıcılığına hazırlıyordu, hep yazdığını ve yazıcılıktan emekli olmadığını biliyoruz. Kaybolmamış olanları arasında, Suetonis'un "On İki Sezar" biyografileri, bugün bile değerinden kaybetmemiş durumdadır. Zaman zaman reddedilse, bazı bölümleri tekzip edilse de, Sezar'lar hakkındaki modern tarihçilerin anlatımları bile, eninde-sonunda Suetonius'a dayanmaktadır.

Romalılar tarihe, tarih okumaya ve yüksek bürokratları da yazmaya meraklıdırlar; o kadar öyle ki, belki bugün, diktatör ya da imparatorlarının tarih yazmalarına şaşırabiliriz, ama, hem Julius Sezar'ın ve hem de Augustus'un bugüne de kalabilmiş tarihleri var. Caligula'nın böyle bir merakı olmadığını artık biliyoruz; yaşamasında ve imparator olmasında bu tarihsizliğin rolü olmalıdır. Bir "tepeleyici" tarif etmiştim, cumhuriyet'in çöküntüsünü tepeleyecekti ve tarihsiz ve cahil olması pek isabetlidir.

Suetonius, Caligula'nın biyografisine, Romalı tarihçiler ve bu arada Suetonius, asıl adıyla, "Gaius", diyorlar ve -us eki atılarak "Gai" veya "Gay" demek de mümkündür, babası Germanicus ile başlıyor. Çok yerindedir; böylece Roma'ya biraz daha yaklaşmış olabiliyoruz.

Doğduğunda, Gaius öleli otuz yıl olmuştu, dolayısıyla, yazdıklarının bir bölümünü, Gaius ve Tiberius döneminde yaşamış olanlardan dinlediğini düşünebiliyoruz. Ayrıca her Roma seçkini misli Elence biliyordu; okuma ve yazma, daha da önemlisi tartışma, hatta münazara, Romalı eliti tarif ediyordu; Germanicus üzerine yazdıklarında bu nokta, pek büyük açıklıkla karşımızdadır.

Birincisi, Germanicus, Elence bir yana, tabiatıyla Latince, bir hitabet üstadı idi;[7] hitabet, Roma'da seçkin olmak için gerekli en önemli meziyettir, Julius Sezar'ın, büyük savaşları sırasında ve arasında da hitabet dersleri aldı-

[7] .. a past-master of Greek and Latin oratory and letters..
Suetonius, *The Twelve Caesars*.. op.cit. p.154

ğını biliyoruz.[80] Germanicus ayrıca dava vekilliği yapıyordu ki, bu da, bir meziyet ve yetkinlik sayılıyordu. Caligula'da bu tür meziyetler yoktur.

Glanwille Downey

ANTAKYA: AUGUSTUS & GERMANICUS

Of the magnificient public buildings that throughout the Empire symbolized the peace and prosperity of the Augustan Age, Antioch had a noble share.

✦ ✦ ✦

One of the major events in the history of Antiuch under Augustus was the foundation of the local games, which in time became the olympic games of Antioch, one of the most famous festivals of the Roman world.

✦ ✦ ✦

Among the children of Germanicus who witnessed his death at Antioch was the future emperor Caligula, then seven years old. Caligula's pious respect for the scene of his father's death led him, after he become emperor, to issue at Antioch a series of coins commemorating Germanicus and also to show noteworthy generosity to the city when it was damaged by an earthquake.

✦ ✦ ✦

Glanwille Downey, *A History of Antioch in Syria- From Seleucus to the Arab Conquest*, Princeton University Press, 1961, pp 169-168-187

[80] Hitabet'te ustalaşmanın yolu sadece ders almak değildir, münazara çok önemlidir. Yetişmenin ve bir tür "aydın" olmanın en ispatlanmış yolu olan münazara, bir eğitim ekzersizi ve bir jimnastik olarak bizde de, geçen yüzyılın ortalarına kadar sürmüştü. Bizde de "sürüleşme" çağının başında, münazara usülünün ortadan kalktığını müşahede ediyoruz.

Bu çağda Roma'nın en önde gelen üç şehri, Roma ile İskenderiye ve Antakya idi. Germanicus Antakya'da zehirlenmişti; Agrippina ve Caligula yanındaydılar. O tarihlerde, Roma'nın büyük zenginleri tatillerini Antakya'da, Defne'de, geçirirlerdi, Antakya'daki mozaik müzesi, Defne'deki zengin villalarından kalanlar ve çıkarılabilenlerdir. Defne, önce "Harbiye" adını aldı ve şimdi Antakya'nın varoşu olmalıdır; Defne'de zenginlerin öğleden sonra mutlak uyumak adetleri vardı, zenginlik işareti sayabiliriz. Bu öğleden sonra uyuma adeti, ki ben işkence sayardım, benim çocukluğuma kadar sürmüştü; öyle sanıyorum, bizlerin, Roma'dan ayrılışımızın tarihi çok yenidir.

Augustus, Antakya'yı, Senato'dan koparıp kendi yetkisine aldı; emperyal eyaletlerden birisi yaptı ve Antakya'yı ziyaret etmekten geri kalmadı.

Bu arada Donna Hurley, Downey'e dayamarak, Germanicus'un, Defne'de bir villada yaşadığını ve öldüğünü yazıyor.

The surrounding area contained pleasant villas and Germanicus in all likelihood did reside and die "near Daphne" i.e., near the shrine of Apollo outside the city proper.

Donna W. Hurley, *An Historical and Historiographical Commentary on Suetonius' Life of C. Caligula, American Classical Studies 32*, Atlanta, 1993. p.6

Roma'da seçkin olmanın üçüncü kanıtı yazmaktır; Germanicus, Elen komedileri yazıyordu ve bunlardan bazıları, bugünlere kalmıştır ve ayrıca edebi eserler çıkarıyordu. Bütün bunlara ilaveten, dördüncüsü, çok tanınmış bir generaldi, Almanya'da büyük zaferler kazandı, Ermenileri hizaya getirdi. Roma'da askeri ve sivil görevler için gerekli hazırlıklar değişmiyordu; hukuki yaşından önce konsül atanmıştı ve çok ünlü bir general olmuştu. Yakışıklı, ahlaklı ve iyi yürekli olduğu konusunda bir ittifak var.

İç savaş mı, askerler Roma'ya bağlılığı unutup komutanın askeri olmaya başlıyorlar; Augustus öldüğünde, askerler, Germanicus'un imparator olması için isyan ettiler. İsyanı doğrudan doğruya Germanicus'a karşıydı ve Germanicus, imparator olması için askerlerinin isyanını kan dökerek bastırabildi. Tiberius'a sadakatını gösterdi, Tiberius öldürtecektir.

Arada bir Roma'ya geldiğinde, Romalılar, görebilmek için birbirlerini eziyorlardı; Antakya'da öldüğü haberi gelince de buna hiç inanmak istemediler, ama, Tiberius'un marifeti olduğundan da kuşku duymadılar. Pagan dinleri hakkında bir bilgi edinebiliyoruz, bu haber üzerine, tapınakları taşladılar ve sunakları yıktılar, evlerinde yatmadılar. Ölmediğine inanmak istiyorlardı ve en küçük bir umutla[81] türkü yakıyorlardı.

✦ ✦ ✦

Her şey iyi oldu yine Roma'da
Her şey iyi yine bizim burada
Bütün acılarımız şimdi son buldu
Germanicus'umuz artık iyi oldu.

✦ ✦ ✦

Ama olmadı, cenazesi Antakya'da, Pazar yerinde, sergilendi ve sonra yakıldı. Kalbinin yanmadığı görülüyordu ve bu, zehirlenmiş olduğunun kesin kanıtı sayılıyordu. Tiberius'un marifeti olduğunda hiçbir kuşku bulunmamaktadır.

Peki aynı zamanda, buna, Augustus'un marifeti veya polis deyişi ile elimahsulü diyebilir miyiz; bu soru başka bir soruyu davet etmektedir. Böyle birisini Agustus neden evlat edinip varisi ilan etmedi; her işte "birinci", daha iyi bir princeps, "birinci", bulmak imkansızdır, bir ara düşündüğü biliniyor. Düşündü ve sonra vazgeçti ve sadece Tiberius'a evlat edinmesini emretti; herhalde Tiberius'un uygun zamanda öldürteceğine inanıyordu. Artık hep biliyoruz, iç savaş'tan sonra gelenler hep takiyeci oldular ve iki yüzlü, dememiz daha isabetlidir.

---

[81] all in well again at Rome/ All is well again at home/ Here's an end to all our pain/ Germanicus is well again.
Suetonius, *The Twelve Caesars*, op.cit. p. 155

Neden mi, birincisi, Graves de not ediyor, Augustus kendisinden parlak birisinin yerine geçmesini istemeyecek kadar iç-güvenden yoksundu. İkincisi, bir Brutus korkusu içinde idi; Germanicus'un hızla bir Brutus imal edilmesi mümkündür ve üçüncüsü, ki asıl önemlisi, Germanicus, cumhuriyeti gerçekten restore edebilirdi. Ahlaklı, bilgili ve yüksek kültürlü insanların cumhuriyet istemeleri eşyanın tabiatına uygundur.

Germanicus'un yaşaması ise, eşyanın tabiatına aykırıdır.

Cumhuriyet'i çökertme, bütün kabiliyetlerin önünü tıkamak demektir.

Tiberius, Germanicus'un diğeri iki oğlunu, Neron ve Drusus'u da, "halk düşmanı" ilan edip, Senato kararıyla idam ettirdi; Julio-Claudian dinastiden, nerde ise, ebleh Claudius, pek küçük torun Gemellus'tan başka kimseyi bırakmadı. Hem Claudius'un ve hem de Gaius Caligula'nın imparator olması hiç beklenmiyordu; Caligula'nın cehaleti bir yana, şef olmaya hazırlayıcı hiçbir makam ve görevde bulunmaması da bunun ispatı kabul edilmektedir. Fakat evlatlığı ilan etti ve Caprae Adası'na, yanına aldı; kopyasını yetiştirmekte olduğu hep ileri sürülüyordu, aşmıştır.

Kölelik tahsiline devam ettiğini düşünebiliriz, Suetonius, "the courtiers tried every trick to lure or force him into making complaints against Tiberius" notunu da düşüyor, saraydakiler, Caligula'yı, Tiberius aleyhine konuşmak için çok ayartmak istediler ve hatta zorladılar, ağzından bir tek sözcük dahi alamadıkları kesindir. O kadar öyle ki, annesinin veya kardeşlerinin öldürülmelerine en küçük bir ilgi göstermemişti; bu haber pek çok kaynakta var, ama, kaynakların kaynağının Suetonius olduğunu düşünebiliyoruz. Tiberius'un kendisine kötü muamelelerine de, lakayd davranıyordu ve aldırmıyordu; tam bir köle veya dalkavuk hali sergiliyordu. O kadar öyle ki, "dünyaya, daha iyi bir köle ve daha kötü bir efendi gelmemiştir" deyişi, Suetonius'un notunun İngilizce çevirisiyle, "never was there a better slave, or a worse master", cümleciği işte bu zamanda ve herhalde ikisi için söylenmiştir. Burada tarihin yerini mantığa bırakmasının mükemmel örneğiyle karşılaşıyoruz, herhalde "köle" ve "efendi" olarak iki kişi kastediliyordu, sonra tek kişiye indirgeyebiliyoruz; çünkü, zaman, Caligula'nın Tiberius'tan beter bir efendi olduğunu göstermiştir. Anlama şansımız ve kabiliyetimize güvenimiz tamdır.

Bir başka söz, Tiberius'un hem niyetini ve hem de ne yaptığını çok iyi bildiğini ortaya koyuyor, Suetonius da haber ediyor, Tiberius'un, Caligula hakkında, "Roma halkı için bir engerek ve dünya için de bir piton yılanı besliyorum" dediği rivayet edilmektedir. Bu da doğru mu, hep tekrarlandığına göre doğru sayılıyor; Tiberius'un öldürülmesi de bunu teyit etmektedir. Suetonius da, Caligula'nın, Tiberius'u zehirlediği, ancak daha nefes alırken imparatorluk yüzüğünün çıkarılmasını emrettiğini, issuing orders for the imperial ring to be removed while he was still breathing, bildiriyor ve bu bildiriyi, film sahnelerinden de hatırlıyoruz. Güzel, bu işte de muhafız kuvvetleri komutanı Macro ile beraberdi, Macro'nun karısı Caligula'nın metresi olmuştu, Tinto

Brass'ın filmine göre Macro, elinden tutup getiriyordu; amma, Tiberius'u, eninde-sonunda, Caligula mı yoksa muhafız kuvvetleri komutanı Macro mu öldürdü, çok emin olamıyoruz, çünkü, Suetonius da bu konuda kesin konuşamıyor. O halde Tiberius'un iki yılanı ile soracak olursak, imparatoru, engerek mi, piton mu öldürdü; pek bilemiyoruz. Aslında hiç de önemli değil, burada bırakıyorum.

Engerek mi, piton mu; herhalde hem küstah ve hem de köle'dir. Yüksek bir tahsil görmediğinden eminiz, amma, köleliği hep tedris ettiğini ve hasta ruhunun kaldırması imkansız sınırsızlıkta bir iktidarı eline geçirince, zorunlulukla, küstah[82] olduğunu anlıyoruz.

İmparator Caligula, küstah bir tepeleyicidir. Ölenlerden çok kalanlar ile ilgiliydi; "korktukları sürece, bırakın, benden nefret etsinler" sözü de, Caligula'nındır; sevmeyi ve özellikle sevilmeyi bildiğini söyleyemeyiz. Aslında bu, Roma'nın halidir; evliliği sadece cinsel haz ve politik dengeler için düşünebiliyorlardı, "algılayabiliyorlar" demek daha isabetlidir. Baba'nın oğula veya eşin kocasına bir sevgisine veya sadakatına pek ender olarak rastlıyoruz; belki o zamanlar yoktu ve belki de aşkı da sadakatı da feodalite aşamasında öğrendik ve tekeliyet'te yeniden kaybediyoruz.

Bunlar var; ancak Caligula'yı asıl tarif eden ölçüsüzlüğüdür. Ölçüyü sadece öldürürken tutturabiliyordu, kurbanında küçük küçük yaralar açılmasını istiyordu; "make him feel that he is dying" diyordu, küçük küçük açılan ve ağır ağır işleyen yaralarla ölümü duyacaklarına inanıyordu. O halde bütün tehdidi kalanlaradır.

Babalara oğulların, oğullara babaların idamını seyrettirmeyi seviyordu; hasta olduğunu söyleyerek mazeret bildiren babaya bir tahtırevan veya sedye gönderiyordu. Oğlu idam edilen senatörleri akşam ziyafete çağırıyor ve güldürmek için şakalar yapıyordu. Bu ziyafetlerde çok zaman senatör eş veya kızlarını, herkesin önünde muayene edip birisini alıp gidiyor ve bir süre sonra döndüğünde, geri getirdiği kadın veya kızın yatak performansını değerlendiriyordu. Mallarını müsadere etmek için "halk düşmanı" ilan ederek öldürdükleri ayrı, ya tepeleyerek öldürüyor veya tepelenmiş olarak yaşatıyordu; cumhuriyetten imparatorluğa geçişin bir kanalı da işte budur.

Suetonius da, "küstah", İngilizce çevirisiyle "arrogant" sözcüğünü kullanıyor; he behaved just as arrogantly and violently towards the other orders of society, demektedir, diğer toplumsal katmanlara karşı, "düzen" sözü daha isabetlidir, hem küstah hem vahşi muamele ettiği kesindir. Stadyumda, en saygı değer senatörleri, arabasının yanında koşturabiliyor veya idam ettirdiği senatörü, akşam yemeğine davet edip, birkaç gün sonra da, aynı senatörün intihar ettiğini yayabiliyordu. Tepelerken alay etmeyi ihmal etmemektedir.

---

[82] Farisi'den gelen bu sözcüğün aslı "gustah" olup, ölçüsüz, yırtık ve yüzsüz, atılgan anlamları var. Fransızca, effronté, insolent, audacieux, impertinent karşılıklarını buluyoruz. Biz daha çok "ölçüsüz" ve "yırtık" manasında kullanıyoruz.

Suetonius

BİR CALIGULA: SARALI VE SIK SIK BAYILIYOR

Gaius was, in fact, sick both physically and mentally.

In his boyhood, he suffered from epilepsy and although in his youth he was not lacking in endurance, there were times when he could hardly walk, stand, think or hold up his head, owing to sudden faintness.

He was well aware that he had mental trouble, and sometimes proposed taking a leave of absence from Rome to clear his brain; Caesonia is reputed to have given him an aphrodisiac which drove him mad.

Insomnia was his worst torment.

Three hours a night of fitful sleep were all that he ever got, and even then terrifying visions would haunt him – once, for intance, he dreamed that he had a conversation with an apparition of the sea.

He tried of lying awake the greater part of the night, and would alternately sit up in bed and wander through the long colonnades, calling out from time to time for daylight and longing for it to come.

I anı convinced that his brain-sickness accounted for his two contradictory vices- over-confidence and timorousness.

He was a man who despised the gods....

Suetonius, *The Twelve Caesars*, op. cit. Pp.178-179

Suetonius, Caligula'nın akli bozuklukları olduğu ve bunu bildiği konusunda bizi aydınlatmaktadır; zaman zaman ayakta duramıyor, düşünemiyor, başını dik tutamıyor ve Caligula hastalığını bilmektedir. Bu nedenle zaman zaman gizleniyor ve bu maksatla Roma'dan uzaklaşıyor; bunları da yazıyor.

Şu cümleyi de okuyoruz, I anı convinced that his brain-sickness accounted for his two contradictory vices-over-confidence and extreme timorousness, beynindeki hastalık iki birbiriyle çelişkili kötü huyunun de nedeni olmalıdır; hem aşırı-güven sahibidir ve hem de aşırı korkaktır. Suetonius'un bu tespiti ise fevkalade açıklayıcı görünüyor, hem "küstah" ve "korkak" olduğu yollu teşhis ile ahenk içindedir ve Suetonius'un bunu sara hastalığına bağladığını da, in his boyhood, he suffered from epilepsy, biliyoruz. Ancak sara veya epilepsi olmakla birlikte epilepsiden öte olduğunu düşünebiliyoruz; nitekim, Suetonius da, beyin-hastalığı, brain-sickness diyor, Caligula'daki sara sendromlarına ilaveten "beyin-hastalığı" demesi de, bizi, böyle anlamaya, yönlendirmektedir.

Sara nöbetleri sırasında bayıldığını ve başını dik tutamadığını ve düşünme kabiliyetini yitirdiğini öğreniyoruz; kız kardeşleri ile ensest ilişkide olduğunu

Suetonius da yazıyor, bu bir yana, ve güzel, ama, diğer taraftan, annesi Agrippina'nın Augustus ile kızı Julia arasındaki ensest ilişkiden doğduğunu ileri sürdüğünü de eklemektedir. Demek "ensest" saplantısı var, yalnız başka yerde teyit edilmiyor ve peki, bu nereden çıkıyor; dolayısıyla, bunu, nöbet sırasında bir saçmalama olarak kabul edebilir miyiz, önemli, ancak, sınırlarımızı aşan bir sorudur. Ayrıca kabul edecek olursak, nöbet içi saçmalamalarını saymak sorunu ile karşılaşırız ki çok zordur, o halde burada bu "saçmalama" problemini not etmekle yetinmek durumundayız.

Fahişelere özel ilgisi var, fahişe Pyrallis'e pek tutkun olduğu kayıtlıdır; genelev imarına ehemmiyet veriyor ve fahişeleri bir başka planda da unutmuyor. Hazine iflas edince ve müsadere ile kumar yolları aşırı ölçüde kullanılınca, vasıtalı vergilere dayanıyordu; bunlar arasında hamalların günlük kazançlarının sekizde birini ve fahişelerin de her gün bir vizitenin ücretini Caligula'ya verme mecburiyeti yer almaktadır.[83] Cinsel işleri maliye ile birleştirme yolunda pezevenkleri unutmamıştı, orospuluk kadar eski bu meslek sahipleri de vergi mükellefi oldular ve fahişeler ise evlenmeleri halinde de, günlük bir vizite vergilerini vermek zorundadırlar. Demek evlilik ile fahişeliği birleştirmede Roma'nın öncülüğü var.

Peki, sara hastalığı ile homoseksüalite arasında bir bağ var mı; Julius, böyle bir soruyu aklı getiriyor. Julius'un da epilepsisi vardı, amma, "her kadının erkeği ve her erkeğin kadını" sözünün de Julius için icat edildiğinden haberdarız. Şimdi, hal böyle iken, Gaius Sezar'ın epileptik olduğunu kaydeden Suetonius, bir de homoseksüelite işaretini düşünce, bir genelleme için iki sujenin az olduğunu ve en azından üçüncü sujeyi de araştırmak zorunda olduğumuzu bilmekle beraber, yine de bu sormanın çekiciliğinden kurtulamıyoruz.

Suetonius, Caligula'nın homoseksüel partnerleri konusunda bilinen isimleri sayıyor, asıl kaynak kendisi olabilir; bu sayımda, ensest ilişki içinde olduğu hep belirtilen Drusilla'nın kocası Marcus Lepidus, başta bir yerdedir. Ama burada başka kaynaklarda göremediğimiz bir ayrıntı eğilimi var, Suetonius, Caligula'nın partnerlerinin çoğuna "delice bir tutku" ile yaklaştığını da duyuruyor; komedyen Mnester'i, ki homoseksüel ilişki içinde idi, her yerde ve bu arada, tiyatroda, öpmekten kendini alamıyordu, saklaması ve saklanması yoktur. Caligula'da ölçüsüzlük ve utanmama esas'tır.

Bir de şunu duyuyoruz, homosexual relations, both active and passive, Caligula, hem aktif ve hem de pasif homoseksüeldir; demek, o zamanda dahi, homoseksüalitede, modernite'yi yakalamış haldedir. Suetonius, ayrıca, Caligula'nın pasivite'si meselesinde asil ve yüksek bürokrat bir aileden gelen Va-

[83] Bu tarihte Roma'da fahişelik önemli bir meslek idi. evliler için suç olan ilişkiler, fahişelerde serbest idi. Bu nedenle bazı asil kadınların, başlarında tehlike rüzgarının estiğini görünce, fahişelik kaydını yaptırmak üzere başvurdukları bilinmektedir.

lerius Catullus'un da adını veriyor; Valerius, Gaius'u "bugger" ettiğini ilan ediyordu.[84] Güzel ve kaynaklara güvenimiz artıyor; o halde ve bu yüksek güvenle, bir özet yerindedir; saralı ve homoseksüel, aktif mi pasif mi, böyle sorunu yok, "farketmez" dediği rivayet ediliyor. O halde geriye bir tek Tanrı olması kalıyor ki yaklaşıyoruz.

SAĞLAMA VE DEĞERLENDİRME

Çağdaşı, büyük Roma tarihçisi Tacitus, Gaius'un, orospulara merakını doğrulamaktadır, Roma'da tanınmış konsül Sabinus'un, annesi ünlü bir fahişe idi, Caligula'nın oğlu olduğu iddialarına, "kesinlikle mümkündür" diyebilmektedir; gerekçe olarak, Caligula'nın zevkinin fahişelere ve fahişe zevkinin de Caligula'ya pek denk düşmesini gösteriyor. Bunun dışında, Tacitus, Gaius'un sağlığı ve cinsel dünyası üzerinde önemli bilgi vermemektedir. Sadece bir yerde Macro'nun, karısı Ennia'yı, Calicula'nın yatağına attığını, Prens'i aşkına inandırarak evlenme vaadi koparmasını tembih ettiğini bildiriyor;[85] hal böyle olmakla birlikte, önce Tiberius ve Caligula için bir cinayet makinası olarak çalışan ve sonra Tiberius'un öldürülmesinde Caligula'nın cürüm ortağı olan Macro'yu, işi bitince, Macro'nun yerini alan yeni cellatlara teslim edenin İmparator Caligula olduğunun sağlamasını yapan da Tacitus'dur. Caligula'nın, metresi Ennia'yı öldürtmesi de bu tarihtedir.

Sadece sağlık ya da cinsellik değil, aslında Caligula üzerinde de fazla durduğunu söyleyemiyoruz, ancak vesveseli karakteri ile yüksek bürokratlardan korkusunu, önemli sayıp, kaydetmektedir.[86] Ayrıca, Tiberius ve Caligula zamanında yaşayanların, bundan sonra daha acımasız bir tiranın gelebileceğine inanmadıkları notunu düşüyor; bu notu, Nero'nun, despotizmde, her ikisini de geride bırakmasına borçluyuz. Tabii bundan ve yazdıklarının tüm havasından, Tacitus'un da, imparatorluk ile, hürriyetlerin gasp edilmesine üzüldüğünü anlıyoruz ki daha önce işaret etmiştim, tekrarlamış oluyorum.

Caligula'nın kişiliği hakkında, Suetonius'un tarihe nakş eylediği olumsuzlukların hemen hemen hepsine, özet halde olsa da, Tacitus'da da rastlıyoruz. Caligula hesabına, "bir hilekar temkinlilik" teşhis ediyor ve bununla, "iğrenç kişiliğini" saklayabildiğini ileri sürüyor; demek, şefin takiyeci şahsiyetinden şüphe etmiyoruz. Annesinin mahkumiyeti ve kardeşinin yok edilmesi karşısında ağzından bir tek sözcük çıkmıyor, Tiberius'un yanında köleliği çok dikkatle tedris etmiş olduğunu bir daha anlıyoruz; Tacitus, işte bu bağlamda, he

[84] .. a young man of consular family, Valerius Catullus, revealed publicly that he had buggered the Emperor..
Suetonius, *The Twelve Caesars*, op.cit. p.172

[85] Tacitus, *Annals*, Penguin Classics, p. 223

[86] Then Gaius Caesar's restless character and his fear of the official..
Tacitus, *Histories*, Penguin Classics, p. 244

faithfully reflected Tiberius daily moods –almost his words, yollu yazıyordu. Bu yazıma da bakarak, Capri'deki bu İkiliye, "Tiberius ile Maymunu" diyebiliriz, Caligula her gün maynun idi. Herhalde şaşırtıcı olmamalıdır, anlatımının tam burasında Tacitus, ünlü deyişi, "dünyaya daha iyi bir köle ve daha kötü bir efendi gelmemiştir" sözünü, tekrarlamaktadır. En iyi köle ve en kötü efendi, Tacitus'un buradaki metninde de, iki kişidirler; rol taksiminde, Caligula, "en iyi köle" ve Tiberius "en kötü efendi" rollerini aldılar. Ama daha sonra, Caligula'nın büyük marifetini, bu iki rolü birleştirmesinde görüyorum; hem "en iyi köle" ve hem "en kötü efendi", Caligula'dır.[87] Daha doğrusu caligulagiller familyası'dır; demek ki, nerede bir caligula varsa, aynı ve her zamanda, mutlaka, "en iyi köle ve en kötü efendi" durumundadır. Görüyoruz, buluyoruz, anlıyoruz.

Caligulaların her zaman bir köle ve bir küstah kişiliği var.

Ve caligulalar, kölelik ile küstahlığı, aynı şekilde korkaklık ile acımasızlığı, bir kişilikte yaşatabildikleri için varlar.

Sınırsız iktidar bir cahilin eline geçerse, "küstah" ve "ölçüsüz" kişilik kaçınılmaz olarak çıkıyor; o halde cehalet saptaması üzerinde özenle durmak zorundayız. Binaenaleyh, Suetonius'un Caligula biyografisi üzerine pek emekyoğun bir "commentary"[88] tertip etmiş olan Donna Hurley'in, Caligula'nın cehalet meselesini değerlendirmiş olması bir şanstır, bakabiliriz. Titiz çalışıyor, önce, Suetonius'un metnini alıyor, ex disciplinis liberalibus minimum eruditioni; Suetonius'un, Caligula için, liberal disiplinlerde az eğitimli ya da hünerli, eruditus, diyordu ve sonra bu konuda kaynakları ve yazılanları aktarıyor. Tabii disciplinus liberalibus'tan kastedilen matematik, müzik, literatür ve retorik'di; Doktor Hurley, Tacitus'un, Dio'nun ve ayrıca modern yazarların bu konuda, Suetonius'la aynı görüşte olduklarını ortaya koymaktan geri kalmamaktadır.[89] Dahası da var, daha da önemlisi, Doktor Hurley, hem Atina'da ve

[87] Ne ilginç ve ne güzel, Caligula'nın, "kötü efendi" ile "iyi köle" karakterlerini bir kişide birleştirmiş olduğu tespiti, Montesquieu'de de var; Montesquieu, artık nerede ise bir tekerleme yaptığımız, qu'il n'y avoit jamais eu un meilleur esclave ni un plus méchant maitre, sözünü tekrarladıktan sonra, bunların oldukça birbirine bağlı olduğunu ekliyor. "Sınırsız iktidar" varsa, bunu, bir kişi ister kullansın ve isterse o kişiye karşı kullanılsın, o kişide, "küstah ve köle" ya da "esir/efendi" ruh hali ile karşılaşıyoruz.

Caligula succéda a Tibere. On disoit de loi qu'il n'y avoit jamais eu un meileur esclave ni un plus m'echant maitre : ces deux choses sont assez liées, car la meme disposition d'esprit qui fait qu'on a été vivement frappé de la puissance illimité de celui qui commande, fait qu'on ne l'est pas moins lorsque l'on vient a commander soi-meme.

Ch. Montesquieu, *De la Grandeur des Romains*.. op.cit. p.116

Metindeki eski Fransızca yazıma dokunmadım. yk

[88] Roma'da, "commentarii", memoranda veya not-defteri anlamına geliyordu; augures veya pontifices'lerde, pagan-dinsel kolejler, kullanılıyordu. Burada Suetonius'un her önemli cümlesi veya önermesi ele alınarak, diğer kaynak ve işaretlerin ışığında değerlendirilmektedir.

[89] Donna W. Hurley, *Commenrary on Suetonius' Life of C. Caligula*.. op.cit. p. 189

hem de Roma'da bu liberal disiplinlerin tek amacının, alana, erdem vermek olduğunu da hatırlatıyor; Atina ve Roma, demek ki, eğitim ile karakter arasında mutlak bir bağ kurmaktır. Dolayısıyla, liberal disiplinler ile "eruditus" olmak ve ayrıca spor ile güzel bir vücuda sahip olmak çok önemlidir; bunlar insanı "güzel" yapıyorlar.

Cahil Caligula hep kompleks içindeydi ve bir de hem yakışıklı değildi ve hem de kısmen kel idi, İngilizce "balding" tabir ediyorlar, beyin-hastalığına bir de bunlar binmektedir. Belki artık hiç şaşırmıyoruz, bunlardan, özellikle son ikisinden kaynaklanan aşağılık kompleksi, Roma'nın kabusu olmuştu; saçlı ve bir de saçları güzel olanları yakalatıp enselerinden yukarısını kazıttırıyordu. Yakışıklı olanlara tahammül edemiyordu, Roma'nın en yakışıklı adamını da, birgün stadyumda önce uzun süre aşağılattıktan sonra lime lime ettirmişti; artık doğru kabul ediyoruz.

Titizlikle ele alıyor, Hurley'den, sadece Josephus'un itiraz ettiğini öğreniyoruz; Filistin'li Josephus, İskenderiye'li Philo ile birlikte, elenize ve hatta romanize olmuş Yahudi tarihçi idi, Caligula dönemi hakkında da önemli kaynak sayılıyorlar. Philo, İskenderiye'li bir Yahudi delegasyonu içinde, Roma'ya gelerek Caligula ile görüştüğü için, kişisel gözlemleri de var; Doktor Hurley'in yazdığına göre, Caligula'yı istikrarsız ve havai bulmuştu, Caligula'nın bu Yahudi delegasyondan ve delegasyonun da Caligula'dan ürktüğünü düşünebiliriz. En passant bu notlardan sonra, tekrar Caligula'nın bilgisizliği konusuna döndüğümüzde ise, Josephus, eridisyon babında, Tiberius ile yarıştığı kanaatını izhar eyliyordu; that Gaius competed with Tiberius in erudition although it did him no good, fakat bu da pek işine yaramamıştı, yollu ekleme de yapıyor. Bu işareti, Josephus'a uyarak bir parça eğitim sahibi olsa da, pek cahilane yaşadığı şeklinde anlayabiliriz; Elence bildiğini kabul edebiliriz, ama, Germanicus'a, hatta Tiberius'a ve hatta Claudius'a göre tam bir cahil olduğu noktasında ittifak buluyoruz.

Bu kadar önemli bir kaynak, Suetonius'den söz ediyorum, üzerinde, Doktor Hurley'den önce de değerlendirme çalışmaları yapılmış olması doğaldır; Doktor Hurley, çok kısa olarak da olsa, bunlar hakkında bilgi vermektedir. Donna Hurley, Suetonius'un, Tacitus ve Dio'nun ulaştığı kaynakları kullanmış olduğu konusunda da bizi rahatlatıyor; çalışmasında amacına ulaştığını da yazıyor. Çalışmasını, organizasyonu açısından dikkatli ve çok zaman da zekice buluyor; geçişler ince ve paralelliklerde üslublu ve bütün bunlara ilaveten belagati pek süslüdür. Caligula'nın kabalığı, en yakınlarından başlayarak uzak akrabalarını vuruyor, sonra dostlarını ve buradan da Roma halkını buluyor; Caligula'da, Roma halkına sevgisizlik, giderek kabalık ve arkasından nefret, esastır. Suetonius, kabalığın ya da saygısızlığın bu akışı ve transformasyonunu, Hurley'e göre, pek zarif vermektedir. İmparator'dur ve tabii zaman zaman lütufkar olabiliyor, vatandaşlara lütufları, bir düzenden daha aşağı düzene inişlerine paralel olarak azalıyor ve zulmü de aynı eğilimi sergiliyor,

herhalde ve hep artıyor; Hurley, burada geçen yüz yılın ortasında benzer bir değerlendirme yapmış olan Alman tarihçi Wolf Steidle'in, Suetonius'un, Caligula'yı yazarken, sanki bir sayfadan diğerine, zulm'ün hareketini resmettiği yollu işaretini hatırlayıp, bize de, hatırlatmaktadır, mennunuz. Hurley'in bu paragrafından,[90] belki de Suetonius'un Caligula'sını zulmün edebi kurgusu olarak algılayabiliriz.

Doktor Hurley, çocuklukta epileptik Caligula'nın bu hastalığının tek tanığının Suetonius olduğunu not ediyor; Roma'da da kutsal bir hastalık sayılıyordu ve "comitialis morbus" deniyordu ki bunu Türkçe'de "sara" olarak anlıyoruz. "Comitium", ki çoğulu comitia'dır, seçim için toplantı demektir; sara krizi, herhalde ilk görüldüğünde, comitia'da geldiği için kutsal bir mesaj anlamı yüklenmiştir, kudsiyeti buradan kaynaklanıyor. Donna Hurley, "grand mal", diğer deyişle "büyük hastalık" ihtimalini yüksek tutmuyor; çünkü, Suetonius çok tekrarlamamaktadır. Hurley, Caligula'da sara bulunmasının bir de keçiye bağlandığını not ediyor; keçilerden geçermiş ve ay tanrıçasını küstürmekle de olurmuş,[91] Caligula, ay tanrıçası ile cinsel ilişkiye girmek iddiasında idi ve bu nedenle keçi ile arasında ilişki kuruluyordu.

Donna Hurley, önce Latince metni, in adulescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam subitadefectione ingredi, stare, colligere semet ac suffere vix posset, yazıyor ve sonra İngilizceye çeviriyor;[92] zor yürüyor, ayakta duramıyor, vücudunu taşıyamıyor ve düşüncesine hakim olamıyor, bu Caligula'nın halidir. Doktor Hanım, bu teşhisi ciddiye alarak, bayılma nöbetleri geçirmesini, krizde aklını toplayamamasını ve kontrol kabiliyetini kaybetmesini, lobe epilepsy'ye bağlı "tutarak" olarak değerlendiriyor. Suetonius tek tanık olsa da, Caligula'nın, sara hastalığını hep gizlediği konusunda, modern yazarlar arasında, bir kuşku bulunmuyor. Saklamak, belki bu, doğrudan tanıkların az olmasının da nedeni'dir.

Devamla, cum omnibus sororibus suis consuetudinem stupri fecit, kadın-

---

[90] There can be no question that Suetonius accomplished what he set out to do. His organization is careful and sometimes even clever, his transitions neat, his parallels stylish; rhetorical flourishes abound, especially in the "middle lives" of which the *Life of Caligula* is one. Gaius' disrespect for his associates marches neatly from close relatives to more distant ones, then on to friends and finally to the Roman people as a whole; his favors to citizens descend systematically through the orders as does his cruel treatment of these groups.
ibid.s, p.vi

[91] The goat was sacred to the moon godess and to Haekate and is repeatedly mentioned in connection with epilepsy.
Oewsei Tomkin, *The Falling Sickness – The History from the Greeks to the Begining of Modern Neurology*, John Hopkins Universtiy Press, second edition revised, 1945-1994, p.11
Tomkin'in kitabından küçük bir ek var.

[92] "In his youth he possessed endurance except that sometimes he could scarcely walk, stand, collect his thoughts or support his weight."
Donna W. Hurley, *Suetonius' Life of C. Caligula*.. op.cit. p.181

lar iktidar kavgasının içindelerse, zina suçlaması çok yaygındı, ancak, partnerler aynı aileden ise suçlama ensest oluyordu; bu tespitlerden, Suetonius'un, Roma'da, asillerin aile yaşamının çok keskin bir gözlemcisi olduğunu çıkarabiliyoruz. Asillerde zina çok yaygındı, o kadar öyle ki bazı asil kadınların, suçlamaların çok ciddi cezai sonuçlarından kurtulabilmek için, tam zamanında, orospuluk kaydı yaptırdıklarını not etmiştim, orospuluk da bir meslek telakki ediliyordu ve orospular için zina suçu yoktur. Ensest ise çok nadir değildi; Suetonius, Caligula'nın kız kardeşleriyle ensest ilişkide olduğunu yazıyordu ki artık biliyoruz.

Doktor Hurley, başka kaynaklarda da, bu arada Dio'da da, aynı kayıtların bulunduğunu hatırlatıyor; üç kız kardeşi, Agrippina, Livilla ve Drusilla söz konusudur. Fakat ancak daha çok Drusilla ile ensest münasebette olduğu ileri sürülüyor; karı-koca misli yaşadıklarını ve Gaius'un, şeklen de evlenip, Mısır'da olduğu üzere, kral-kraliçe bir resmi protokol planladığı da, hep doğru kabul edilmektedir.

Hurley, Caligula'yı şahsen de tanımış olan Seneca ve Philo'nun ensest'ten söz etmediklerini haber vererek, there is no way to know whether or not Gaius had sex with Drusilla or any of his sisters, yollu yazıyor;[93] doğrudur, Caligula'nın kız kardeşleriyle seksüel ilişkiye girip girmediğinden emin olamayız. Kaldı ki diğer marifetleri meyanında pek de önemli görünmüyor; bununla birlikte, Caligula'nın kız kardeşi Agrippina'nın, daha sonra imparator olan Claudius ile, Claudius bunun için Senato'dan bir yasa çıkartmıştı, evlendiğini biliyoruz, Claudius amcasıdır. Ayrıca oğlu Nero ile de ensest ilişkide olduğu rivayet ediliyordu; Nero, biz ünlü "Neron" olarak biliyoruz, Claudius'un yerine geçmişti ve bir süre sonra annesi Agrippina'yı öldürttüğünden hiç şüphe etmiyoruz.

Caligula, kız kardeşi Drusilla ile seks yapıyor muydu; doğru, kesinlikle bilemeyiz. Peki amma, Drusilla'nın gencecik yaşta ansızın ölümünü nasıl açıklayacağız, ben "Fatih" kitabımda, Osmanlı vakanüvislerinin, Osmanlı prensleri için, "attan düştü, öldü" veya "hamamda terledi, merhum oldu" iddialarını hiçbir zaman, olduğu üzre, kabul etmememiz gereğine işaret etmiştim. Bu nedenle, Drusilla'nın bir cinayete kurban gittiğini düşünmemizin önünde mania yoktur ve cani, belki Caligula'dır. Bilemiyoruz.

Suetonius'un Caligula'sında şu var, nec umquam postea quantiscumque de rebus, ne pro contione quidem populi aut apud milites, nisi per numen Drusillae deieravit; bundan öğreniyoruz ki, Doktor Hurley'in İngilizce çevirisiyle Drusilla was the first imperial woman to become a goddess, Drusilla, Tanrı ve daha doğrusu Tanrıça yapılan ilk emperyal kadın oldu. Demek, Caligula, Drusilla'yı "Tanrıça" yapmıştı, kendisi de, Ay Tanrıçası ile cinsel ilişkiye girdiğini iddia edebiliyordu; uluhiyet ısrarı olduğu da kesindir, belki de bunun için Drusilla ölmeye mahkumdu. En azından düşünebiliyoruz.

[93] ibid. p.97

Senatörlerin ne hale geldiklerini anlayabiliyoruz, Doktor Hurley, Dio ve Seneca'ya dayanarak, bir senatörün, Livius Geminus, Drusilla'yı cennete yükselirken gördüğünü söylediğini, bize, haber veriyor;[94] çok büyük bir para ödülü hak ettiğinden de haberdarız.

Tanrı olarak ilan edilmeden önce Tanrı gibi davranılmasını istiyordu, önünde yere kapanmak şarttır. Her yerde ve bu arada, Kudüs'te, Tapınak'a, çok büyük heykelinin konmasını emretmişti; Yahudiler isyana hazırlanıyordu ki katledildi. Bunları yazmıştım; ama böylece, despotizm ile uluhiyet iddialarının yan yana ve el ele gittiğini bir kez daha görmüş oluyoruz.

Suetonius'den öğrendiğimize göre, kendisine layık gördüğü isimler arasında, "Sezar'ların En Güzeli ve En Büyüğü" var, bir diğeri de, İngilizce "Pious" yazılıyor. Bu tirana, bu despot'a, doğrusu, pek yakışıyor; yalnız, bu adı, İngilizcesi "Pious", "dindar" manasıyla, alamayız. "Ehl-i Takva" veya "Zühdü" çok daha isabetlidir.[95] Ayrıca "ehl-i takva" tabirini, "takva-i" ve "takvacı" olarak kullanmamız çok yerindedir ve amma ve lakin, yaptıklarını ve tercüme-i halini öğrenince de, bu takvacı'nın hakiki bir takiyeci olduğunu hemen çıkarıyoruz. Öte yandan, eski zamanlar yine de zamandılar, hep not ediyorum, feodalite hep kötü değildi ve eski olanların bazıları hala güzeldir; neden mi, eski zamanlarda, her takiyeci için olmasa da, bu türe "katli vaciptir" deniyordu ve Caligula ya da türü için, hala geçerlidir.

Caligula'yı öldürmek, meşru bir tiran-katli'dir.

Killing Gaius was justifiable tyrannicide.[96] Roma tarihçileri bu itikatta görünüyorlar; köle ruhlu bir despotu öldürmek meşru'dur. Ve bu, herhalde tarihsel bir emir'dir.

O halde şimdi Caligula'nın katli meselesine geliyoruz.

---

[94] A roman senator, Livius Geminus, swore that he saw her ascend to heaven and was paid a million sesterces for his acute vision.

ibid., p.100

[95] "Zühd: Dünyaya ait şeylere rağbet etmeyip perhizkar olmak, daima takvayı ilzam ile ibadette bulunmak yerinde kullanılır."

Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III. S. 665

[96] ibid., p.214. Bu sözün, Josephus'a ait olduğunu anlıyoruz.

Üçüncü Bölüme Ek

DÜŞME HASTALIĞI
Kısa Tarih

CASSIUS: But soft, I pray you, did Caesar swoon?
CASCA: He fell down in the market-place, and foamed
at mouth, and was speechless.
BRUTUS: 'Tis very like; he hath the falling sickness.
Shakespeare, Julius Caesar,[97] Act-One

Bu hastalığı, Shakespeare de "falling sickness" diyor, eski ve asıl adı budur, en çok "düşme hastalığı" olarak biliyoruz, belki de en iyi bir şekilde, Hipokrat ve Demokrit anlatıyorlar; "çiftleşme, bir hafif epileptik vuruş'tur" buyuruyorlar. Hastalığın tarihi üzerine yazılı "Falling Sickness" nam kitapta, Hipokrat ve Demokrit'in deyişleri, "coitus is a slight epileptic attack" olarak İngilizce'dir ve ben, bu kısa ekte, "attack" sözcüğünü, bazan "atak" ve bazan da "vuruş" olarak çeviriyorum.[98] Tıptaki adı, "epilepsi", Elence epilepsie, "tutma" veya "tutulma" sözcüğünden geliyor; epileptik atak'ta beyin ve duyular, tutuluyorlar ve bu nöbette, "epileptik", ki bu sözcük hem hasta hali'ni ve hem de hasta'yı anlatıyor, ama ben burada "hasta" demek istiyorum, kendinde olmaktan çıkıyor. Hipokrat ve Demokrit'in, epileptik hali, cinsel ilişkinin belli bir aşamasına benzetmeleri, öyle anlıyoruz, herhalde buradan kaynaklanıyor; herhalde fevkalade didaktik saymak durumundayız.

Antikite'den beri üzerinde duruluyor, daha eski tarihlerde de bilindiğini biliyoruz; Hammurabi Kanunları'na göre eğer bir esir satın alındıktan sonraki bir ay içinde "bennu" görülürse, esir satıcısına iade edilebiliyor ve burada "bennu", epilepsi ile özdeş kabul edilmektedir. Demek, hayli köhnedir ve bu

---

[97] - Ne, Sezar bayıldı mı?
- Pazar yerinde düştü, ağzından köpükler akıyordu ve konuşamıyordu.
- Düşme hastalığı var.
Shakespeare, *Julius Sezar*, Birinci Perde

[98] Owsei Temkin, *The Falling Sickness – A History of Epilepsy from the Greeks to the Beginnings of Modern Neurology*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1945-1994, p.32.
Bu kısa eki esas itibaren artık klasikleşmiş bu esere bağlı olarak yazıyorum. Zorunlu olmadıkça tekrar işaret etmeyi planlamıyorum.

kadar eski zamanlara gittiği için de "kutsal hastalık" sayılmasına şaşırmıyoruz; büyücülerde, kahinlerde, şair ve peygamberlerde olduğu nerede ise genel kabul'dür. Epileptik nöbet ile kendinden geçme veya vecd arasında bir paralellik kurulmasını anlayabiliyoruz; hastalığa İngilizce "absence", herhalde "kendinde olmama" ve hatta "kendinden geçme" olarak anlayabiliriz, dendiğini de, Doktor Temkin'den öğreniyoruz.

İlahi dünya ile bir bağ kuruluyordu; en çok Ay Tanrıçası Selen ile yakın durmaktadır ve buradan keçi'ye geliyoruz. Keçi de, Ay Tanrıçası ve Hekate için kutsaldır; Hekate ise, Antik Çağ Tanrıları içinde en olumsuz olanlardan birisi idi, büyücü ve sihirbazların Tanrısı sayabiliriz. Keçi'ye gelince, neredeyse epilepsi yüklü bir canlı kabul ediliyor; dolayısıyla, keçi eti yiyenler ve hatta dokunanların epileptik oldukları veya olabileceklerine inanılıyor. Bir olumsuzluk taşıyıcısıdır; yalnız bu durum, günah keçisi, Caligula Tarihi'nde olumlu bir yere sahip görünüyor, Caligula'nın Ay Tanrıçası ile sevişiği ve hatta cinsel ilişkiye girdiği iddiası var. Bu nedenle, gerçekte saralı olmadığı ve Ay Tanrıçası ve böylece keçi ile irtibat kurularak, haksız yere itham edildiği de ileri sürülebilmektedir. Günah keçisi, Caligula'da işe yarıyor; fakat sadece yakıştırma olup Caligula'nın saralı olduğundan kuşku duymuyoruz.

Antikite'de bir adı da "aura" idi, tam karşılığı olarak "yel" sözcüğünü önerebiliriz. "Yel" ile "tutulma" arasındaki bağ ise hep aşikar olmakla yel'e en yakın olan da cin'dir, ve bazen vücuda girip de tutanın yel mi cin mi olduğunu ayıramıyoruz; bu nedenle, hastalığın, cin veya diğer ruhsal güçlere ve kötülük tanrılarına bağlanması çok yaygındı. Bu kötülük tanrıları arasında ve başta bir yerde Hekate var; Hekate, beyne kadar gidiyor ve beyni burkuveriyor, düşme bu nedenledir.[99] Bu inanç, hastalara kötü yaklaşmak için önemli bir neden oluyordu; amma bu kadar değil, ilaveten, hastanın ağzından köpükler gelmesi, garip sesler çıkarması, kendi dişini kemirmeye başlaması ve ansızın düşmesi, epileptik olanları uğursuz saymanın da nedenleri arasındadır.

Dostoyevskiy'in "Budala" ve özellikle "Ecinniler" romanları, epilepsi hastalığı dendiğinde en çok akla gelen şaheserlerin başındadırlar. "Ecinniler" sözcüğü, "demon" ile bağlantılıdır, "cinlenmiş" olarak anlayabiliriz; ancak, İngilizce'ye "possessed" olarak da çevriliyor ki, bizim "tutarık" sözcüğümüzle denktir. O halde bir saralıyı, "ecinni" ya da "tutarık" mütalaa etmekte hiçbir tereddüdümüz bulunmamaktadır. Biz "yılbik" de diyoruz. Ne zaman düşeceğini ve ne zaman ne söyleyeceğini kestiremiyoruz.

Düşme, bu hastalığın en belirgin sendromlarından birisidir; bu nedenle

---

[99] Of Hekate a late Grek commentator said, "formerly people thought that those who fell down suddenly had been twisted in their mind by Pan especially and Hekate." This statement deserves attention because it implies the Notion of the "falling evil" which we shall find fully developed in the Middle Ages.

Owsei Temkin, *The Falling Sickness*, ..op.cit.,p.16

çok eski zamanlarda "caducus" da deniyordu;[100] İngilizler, "falling sickness" tabir ediyorlar, başka dillerde karşılıkları var ve Arabi "sar'a" tam budur, herhalde buradan geliyor. Bizim de Arabi'den alıp kullandığımız bu sözcüğün, "sar'a", yere çakılma, öylece düşme, "nöbet ile sadmeye uğrama hali" anlamları bulunmaktadır. Bu sözcük, bize, bu kutsal hastalığın tarifini vermektedir. O halde, "sar'a", düşüş haline ve epilepsi de tutulma'ya dikkati çekmektedir.

Epilepsi tarihi, Aydınlanma Tarihi'yle ilgili bazı ipuçları sağlıyor; bu ipuçlarının şimdiye kadar karanlıkta kalmasının bir nedeni de On Yedinci yüzyılı ve özellikle İngiliz Devrimi'ni ziyadesiyle ihmal etmemizden kaynaklanabiliyor, olabilir. Buradaki aydınlığı en çok Profesör Hill'e borçluyuz; Profesör Hill, yöntemsel planda, sınıf analizini sadece işçilere ve grev istatistiklerine bağlamanın sakıncalarını göstermişti. Ayrıca İngiliz Devrimi'nin hem çok dinsel ve çok da devrimci olduğunu da Hill'den öğreniyorduk. Profesör Temkin ise, In England, Enlightenment followed the intense religious excitement of the puritan age, dedikten sonra, İngiliz Devrimi'nin bu devrimcileri içinde, trembling, convulsions, frothing vakaların pek çok olduğunu kaydediyordu.[101] Büyük İngiliz Devrimi'nin dinsellik yüklü devrimcileri arasında, hep sarsılanlar, katılanlar ve ağızlarından salya saçanlar çoktular ve İngiliz Aydınlanması işte bu çokluğun arkasından gelmişti, bunu şimdi ön plana çıkarabiliyoruz.

Aydınlanma Hareketi açısından baktığımızda, epilepsi tarihinde ne görüyoruz; gördüğümüz şudur, bu hareketle eş zamanlı olarak, epilepsi tahlillerinden cinler kovulmuştur, artık hastalık cinlere, iyi veya kötü Tanrılara, büyülere ve büyücülere bağlanmıyordu. Epilepsi artık tümüyle sinir ve beyin sistemiyle ilgili bir hastalık sayılıyordu; Doktor Cheyne'in sözleriyle, o zamana kadar, büyücülük, efsunlama, sihir veya cinlenme ile açıklanan epilepsi artık tamamen Doğal Felsefe ile, Natural Philosophy, ele alınıyor ve tahlil ediliyordu. Belki de "possession" ya da epilepsi sözcüklerine tepki, Doktor Cheyne, bu büyük hastalığa, "Grand Mal", "nervous distemper" demeyi tercih ediyordu.[102] Bunu, nervous distemper, bir çeşit köpek hastalığı olmasının yanında, "köpekleme" veya "sinirsel huysuzluk" olarak da anlayabiliriz. Ben "ölçüsüzlük" demeyi tercih ediyorum;[103] "küstah ve köle" teşhisimize uygundur.

Hala "Grand Mal" veya sadece "hastalık" deniyor, demek ki epilepsi, tıpta,

---

[100] Bu sözcüğü biz hukuk tarihimizde "kadük" olarak kullanıyoruz, bir yasama döneminde tamamlanmayan yasa önerileri "kadük" oluyorlar; gündemden "düştü" anlamındadır.

[101] ibid., p.220

[102] I hope I have explained the nature and causes of the nervous distemper (which have hitherto been reckoned witchcraft, enchantment, sparcery and possession and have been the constant resource of ignorance) from the principle easy, natural and intelligible, deduced from the best and soundest natural philosophy.
ibid., 223

[103] "Temper" fiilinde kıvama, tav'a getirme anlamı var, "temperemant" da ölçülülük demektir ve ölçüsüzlüğü anlayabiliriz. Kaldı ki sar'a'lıda hezeyan hep var.

iktisattaki yünlü dokuma kadar, ki "Grande Industrie" tabir ediliyordu, önemlidir ve buradaki devrimsel gelişmenin Aydınlanma Hareketi'nin çıkışındaki etkisini, vice versa, sual etmek çok çekici geliyor; ancak bu çalışmamızı çok aşmaktadır. Not etmekle yetinerek arazlara geçmek ile yetinmek istiyorum.

Bazı krizlerde, (a) derin bir uyku ve bazı krizlerde de (b) sarsılma veya katılma dediğimiz convulsion görülüyor ve (c) çoğunda her ikisi var. Nöbet ile birlikte beynin ve duyuların tamamen tutulduğunu ve epileptik hastanın düştüğünü görüyoruz. Daha önce de not ettim, ağızdan salyalar akıyor ve saralı çok garip sesler çıkarıyor. Sonuna doğru idrarını tutamıyor;[104] dilini ısırması çok sık karşılaşılan bir durumdur.

Bir nokta da şudur, epilepsi analizleri, cinler ve tanrılardan kurtulunca, vücudun ve organizmanın bütününe ve fonksiyonlarına bakılmaya başlandığını tespit ediyoruz ki çok doğaldır. Burada üzerinde en çok durulan bir alan seksüalite oluyordu; Aydınlanma Çağı'nın büyük otoritelerinden birisi olan Tissot, çok büyük açıklık ve kesinlikle "that sexual excesses bring about epilepsy" diyebilmiştir, seksüel açıdan ölçüsüz ya da aşırı olanlarda epilepsi görebiliyoruz.[105] Doktor Tissot, klasik çalışması, On Masturbation'da, aşırı ölçüde masturbation yapanlarda epilepsi frekansının daha yüksek olduğunu not ediyor. Başka bir tanınmış üstad da, Doktor Fournier, "masturbation" yerine Tevrat'taki deyişle, onanism'i kullanarak, bununla epilepsi arasında bir bağ kurabiliyor; tabii masturbation yada onanism, burada, cinsel aşırılık olarak alınıyor. Bu nedenle epilepsiye bir çare olarak castration, hadım yapma, hep ileri sürülmüştür ve artık biliyoruz.

Modern zamanların en büyük epilepsi otoritesi sayılan Hughlins Jackson da, korku ile epilepsi arasında irtibat bulmaktadır; Doktor Temkin, bu mükemmel çalışmasında, Jackson admitted that fear could lead a epileptic fit, demektedir.[106] Ancak Doktor Jackson'ın korku ile epileptik atak veya nöbet arasında kurduğu bağ, aşırı emosyonun, bir insanın sinir sisteminde istikrarsız sinirsel hücreleri serbest bırakmasından kaynaklanıyor. Başka bir deyişle, çocukluğunda babası tarafından aşırı ölçüde korkutulmuş bir çocukta, sinir sistemindeki istikrarsız hücreler serbest bırakıldıkları için, epilepsi için elverişli bir vücut yaratılmış olmaktadır. Korku, destabilizasyonu yaratıyor ama kendisi stabl haldedir; bu durumda bizi, korku ile ölçüsüzlüğün aynı şahısta bulunabilmesi teoremine götürmektedir. O halde "küstah ve köle" asosyasyonuna, saralı hastalarda, daha ordiner bir hal olarak bakabiliyoruz.

---

[104] Altına işemenin ileri derecede sar'a halinde gözlemlendiği, occurs only at the most advanced levels, not edebiliyoruz. Dolayısıyla bir saralı, atak ile birlikte, altına işiyorsa, ileri derece saralı demektir.
ibid., p.392

[105] ibid., p.230

[106] ibid., p.352

Tabii bu tespit bir sar'ah için geçerlidir. Peki geçerli olan nedir ya da başka sözcükle bir sar'alının beyninin resmi nasıldır; bu soruya kolaylıkla cevap veriyoruz. Çünkü Jackson Çağı'nın büyük doktorlarından Gowers bir paragrafta bunu özetlemiş durumdadır. Bunu aktarmakla yetiniyorum: "In its slighter form there is merely defective memory, especially for recent aquisitions. In more severe degree there is greater imperfection of intellectual power, weakened capacity for attention and often defective moral control. Mischievous restlessness and irritability in childhood may develop into vicious and even criminal tendencies in adult life. Every grade of intellectual defect may be met with, down to actual imbecility." Demek ki ileri safhada sara varsa, entelektüel kapasitesinin çok büyük ölçüde bozulmuş olduğunu görüyoruz; böylelerinin, dikkati çok zayıf ve ahlaki kontrolu pek eksiktirler. Bunlar hep kavgacı, huzursuz ve uyumsuz bir çocukluk geçirmişse, bu tür epileptik hastalar, olgun yaşlarda kriminal eğilimler sergiliyorlar. Entelektüel zafiyetin her türlüsünü gösterebiliyorlar ve hayvani davranışlar bunlar arasındadır. Artık buradayız.

Böylece Doktor Temkin'e dayanarak sara hastalarını evimize getirmiş oluyoruz.

Dördüncü Bölüm
KATLİ

Doktor Hurley'in, Suetonius'un Caligula yazımının kronolojik olmadığı yollu saptaması ve daha doğrusu eleştirisi, çok yerindedir; ancak Suetonius'un böyle bir hedefi olduğunu ileri süremeyiz. Suetonius'un tarih yazmayı amaçladığını da söylemek zordur, "On İki Sezar" çalışmasını, en çok, prosopography disiplini içine koyabiliriz, Elence "prosopon", "kişi", sözcüğünden geliyor; kişileri yazıyordu. Yazdıklarında kronolojik bir dizge olmadığı pek çok doğrudur. Amma, bunu, sadece Suetonius'un eksikliği olarak görmemek durumundayız; Caligula üzerine yazılı modern çalışmalarda da bir kronoloji okumakta zorlanıyoruz.

Caligula, bir tarih değil bir "biyografi" ve çok daha doğrusu bir rol'dür.

Caligula, dünde değil, daha çok bugünde'dir.

Suetonius'un, "so much for the Emporer; the rest of this history must deal with the monster" [107] sözünü tekrarlamayan romanist kalmadığını da biliyoruz, "imparator için bu kadar yeter, şimdi bir canavarın hikayesine geçiyoruz"[108] anlamındadır. Böylece bir "canavar"[109] tescil ediliyor; ve bundan böyle Caligula'da, bir "prens" ve bir de "canavar" tarihi olduğuna hep inanılıyor, ancak eski veya yeni hiçbir anlatımda, "gündüz insan-gece canavar"[110] türü bir geçişe rastlamıyoruz. Yalnız pek çoğunda, adı verilmese ya da vurgulanmasa da, bir "watershed" var.

---

[107] Suetonius, *The Twelve Caesars*, Penguin Classics, p. 163

[108] Başka dillere de farklı farklı çeviriyorlar, bu da uygundur.

[109] Her ikisi de Farisi, "can" ve "avar" sözcüklerinden çıkıyor; ikincisi, "avardan" fiilinin şimdiki zaman partisipi, "avar" kelimesidir, "alan" veya "alıp götüren" anlamında olup, birlikte "can-alan" demektir.

[110] İskoç Romancı R. Stevenson'un, "Dr Jekyll and Mr Hyde" romanı, 1886 tarihlidir.

Camus ise çok net ve belki de Caligula'nın prens iken birdenbire canavar oluşunu ve nedenini, mümkün olabilecek en büyük açıklıkla, Camus'de görüyoruz. "İyi" prens birden "canavar" olmaktadır; Camus, bunu, Drusilla'nın ölümüne bağlamaktadır. Ölüm, saçma'dır, "insanlar ölüyor ve mesut olmuyorlar", bu Camus'nün Caligula'nın ağzına uygun gördüğü sözdür; Caligula, "saçma" ile karşı karşıya geliyor ve saçma'yı, hep öldürerek çözmeye başlıyor. Hep öldürmek, kendisini öldürmek'tir. Filozof Albert Camus bu itikattadır.

Karşındakini öldürmek, intihara[10] başlamaktır.

Doğrusu, Camus'nün bu ele alışını tartışmaya değer buluyorum; ayrımı buradan başlatmayı ve Drusilla'nın ani ölümünü bu denli önemsemeyi ikna edici bulmuyorum. Ancak karşındakini yok ederek kendini ortadan kaldırma teoremi, düşünce ve yol açıcı bir teorem olmalıdır; çok zengin ve üretken telakki ediyorum ki benim pek çok analizimde var.

Üçüncü iç savaş'ı başlatarak aydınları ve solu öldürmek, kemalist cumhuriyet'in intiharı oldu. Kemalistler, aydınları ve solu öldürmeye başlayarak, önce ihanet ve sonra intihar ettiler.

Bunu, yüksek bürokratlar ve plütokratlar yaptılar.

Önce ihanet ve sonra intihar edenler, yüksek bürokratlar oldular.

Aydınları ve solu öldürdükçe, yüksek olmaktan çıktılar. Düştüler.

Döküldüler ve döküldükçe, Cumhuiyet'i dökünlülere bıraktılar.

Döküntüler, döktükleridirler ve şimdi, başlarında taşımak zorunda kalıyorlar.

Caligula, hem bir döküntü ve hem de bir döküntü tepeleyicisidir.

Camus'nün oyununu, hep doğru bulmasam da, aklımızı açtığından kuşku duymuyorum.

O halde Caligula'yı "okumak" verimlidir ve devam ediyorum.

Peki neden okumalı, benim Caligula okumamda, bir familya arayışı var. Zamandan çıkararak, Caligula'nın ne zaman çıkacağını, araştırıyordum. Engels'in "ihtiyaç keşfin anasıdır" teoremi de, düşünme güçlüklerimi çözmede, hep yararlı oluyor; madde, Caligula'ya ihtiyaç gösteriyorsa, bir Caligula gelmektedir, zorunluluk teşhis ediyoruz. Çöküntü varsa ve cumhuriyet dökülmüşse, bir çöküntü tepeleyici bulunuyor; tepeleyici'nin kendisi de döküntü'dür.

---

[10] Bu sözcük, "suicide", Latince'den çıkmış görünse de, klasik Latince'de "intihar" karşılığı bu sözcüğün olmadığı ileri sürülmektedir. Çünkü, pronom'lar, burada "sui", ön-ek olarak kullanılmıyordu ve dolayısıyla, Roma'da bu sözcük, "bir domuzu öldürmek" anlamındadır. "İntihar" için, "iradi" veya "gönüllü" ölüm anlamına gelen, Elence'den, ödünç bir sözcük kullanıyorlardı.

Doğrusu, "gönüllü ölüm" Roma tarihine pek uygundur.

The Oxford Classical Dictionary, Third Edition Revised, p.1453

Camus, bir Caligula'nın ne zaman kendisini sürdürebildiği sorusuna cevap aramaktadır. Madde veya tabanın, nihilist olduğu zamana işaret ettiğini anlıyoruz. Nihilizmin tabanında, kayıtsızlık, indifference, ve tavanında, sessizlik, silence, var.

Kayıtsızlık ve sessizlik mi, her ikisi birlikte, sürü hali'dir.

Ne zaman yazdı, cevabını kolaylıkla buluyoruz, İspanya'da cumhuriyetçilerin yenildiği tarihte Camus, Caligula'yı düşünmeye başlıyordu.[112] Ayını zamanlarda tamamladığını biliyoruz;[113] daha sonra bazı düzeltmeler yapmıştı, ama, esas olarak Camus'nün Caligula'sı, cumhuriyetçilerin en umulmadık yenilgilerinin mahsulü oldu, zafere büyük umut bağlanmıştı, umut kırıldı. İspanya'da İç Savaş'ta, dünya aydını şahlanmıştı ve şu anda, aydından daha çok bir dünya-gençlik yükselişi olan '68 Mayıs'ını bir kenara koyarsak, son şahlanışı olarak biliyor ve kaydediyoruz. Demek ki Camus'nün Caligula'sı da bir iç savaş yenilgisinin mahsulüdür.

Nerede ise aynı tarihlerde, Sir Ronald, Roma'da, Mussolini faşizmi kurarken, yine Roma'da ve ancak iki bin yıl önce bir cumhuriyet yıkıcısını, Augustus'u, bulup çıkarırken, Camus de İspanya'da, faşist Franco'nun karşısında cumhuriyetçilerin yenilmesi üzerine, niteleme bana ait, bir cumhuriyet tepeleyicisi olarak, Caligula'yı buluyordu. Buluş, pek isabetlidir. İcatlar tarihinde, aynı icadın, farklı iklimlerde ve ancak aynı tarihlerde çıkabildiklerini, tespit edebiliyoruz; ayını yerdeyiz.

Bir, "Moskova Muhakemeleri" ile, Stalin-Hitler Paktı'nın bir kenara bırakabiliyorum ve ayrıca Camus, Caligula'yı, yüklenmeyi veya "hamile" olmayı da içeren bir Avrupa sözcüğüyle, "conceive" ederken henüz bu yakınlaşma yoktu, ikinci olarak, ilericilerin, İspanya'da yenilmesi kadar, ne, sosyalizmin göklerine, bu kadar kara bulutlar yığmıştı; bu felsefe yüklü soruyu not düşmekle yetiniyorum. Cezayir doğumlu, bir pier-noir olan ve Akdeniz iklimine hep bağlı Camus çok kötümserdi, komünist partisi'ne girmiş ve erken atılmıştı. Sosyalist iktidar'ın, cumhuriyetçilerin zaferini sağlamamasından utanç duyduğunu düşünebiliyoruz; Sovyetler Birliği'nin tek ülkede sosyalizmi yaşatabilmek için fazla fedakar ve fazla fedakarlık isteyen bir doktrinde olmasını hazmedemiyor olmalıdır. "Büyük Parti" tamahkar davranıyordu ve Camus'nün partisi yoktu; umutsuzluktan yanıyordu, anlayabiliyorum.

Bu nedenle, Lev Braun'un, Camus'nün, yakaladığı canavarı, meşrulaştırmaya yöneldiği, to legitimize his monster, tespiti çok yerindedir. O halde hem

---

[112] Caligula was conceived and for the most part written in the intellectual vacuum that followed the defeat of the republicans in Spain.
Lev Braun, *Witness of Decline-Albert Camus: Moralist of the Absurd*, New Jersey, 1974. p.43

[113] On the threshold of Camus' mature work stands Caligua. Since the play was for the most part written in 1938.
ibid. p.43

ilaveten ve hem de bu nedenle, Caligula'daki mantık açıklarını, Braun, bir de "the caligulists" diyor ki benim "caligulagil" sözüme yakın kabul ediyorum, görememiş olması da pek isabetlidir.[114] Kaldı ki, Camus de, sadece Suetonius'a dayanıyordu; defeatist bir hal var.

Var mı; şematize edilmiş bir canavarın karşısında da, nihilizm'i buluyoruz. Caligula'da, Camus'nün asıl hedefinin ve daha doğrusu düşmanının nihilizm[115] olduğundan hiç kuşku duymuyorum; "Soğuk Savaş" döneminde, en önemli "felsefe" akımı ekzistanyalizm'in de hedefi bu idi. Sartre ve çok daha büyük bir açıklıkla Camus, bunu yapıyorlardı ve Camus'nün, bu nihilizm düşmanlığından bir "isyan"[116] çıkarmak istediğinden eminiz.

İşte burada, John Cruickshank'da okuduğumuz, Camus's aim was not to study the psychology of a monster in human form but to investigate the consequence of taking nihilism to its logical conclusions, Camus'nün amacının, bir canavarın psikolojini incelemekten daha çok nihilizm'i mantıki sonuçlarına kadar uzatmak olduğu, tespiti de isabetlidir; bu da, gözünü, senatörlere ve tribünlere çevirmesi anlamındadır. Biz de gözümüzü, canavardan çok tabana çevirecek olursak, orada yalnızca, korku ve sinmişliği bulabiliyoruz; Caligulagilleri yaşatan da işte bu sinmişliktir.

Tekeliyet'te sinmişlik daha hazır ve daha pratiktir. Çünkü, sürü ve plütokrasi ile şematize edilebilmektedir ve aydınlar, iç savaş'ın küllerinden henüz kalkamıyorlar.

Tabii Camus'nün Caligula'sı, ilk kez, Liberasyon'un coşkusunu yaşayan Paris'te temsil edildi; Savaş'tan hemen sonradır, isyan'ın olmasa da rezistans'ın zaferini yaşıyorduk. Tam bu tarihte Camus de davet edildiği Amerika yolculuğuna çıkıyordu; hiç heyecan duymaması ve çok az yazmış olmasını, herhalde şaşırtıcı bulmuyoruz. Ancak ilk New York izlenimleri herhalde hari-

---

[114] Accordingly, Camus tries hard to legitimize his monster, against his better jugment.
It is surprising that the flaw in Caligula's – and the Caligulists' – logic does not clearly appear to Camus.
ibid., p. 50-51

[115] At the same time Camus had thought a great deal about the phenomenon of Nazism. He became convinced that Nazi doctrine, as certainly as his own conclusion in *Le Mythe de Sisyhe*, was the outcome of modern nihilism.
Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, Penguin Twentieth Century Classics,
Introduction by J. Cruickshank, p.16

[116] But Camus's fundamental humanity, together with persistent search for an elusive happiness, led him before long to attempt to replace indifference by rebellion and conset by refusal.
John Cruickshank, Camus'nün, kayıtsızlığı "isyan" ve rıza'yı da "red" ya da "refusal" ile değiştirmek istediğini not ediyor ki yerindedir. Çünkü ekzistansiyalistler mesyanik ilerlemeciliğe inanmıyorlardı, Soğuk Savaş'taki kayıtsızlıktan nefret ediyorlar ve eylemci insan arıyorlardı. Bu nedenle, özellikle, geçen yüzyılın ortaları için, ben, "biz hepimiz, gizli, ekzistansiyalis idik" diyorum.
ibid. p.14-15

kuladedir, gemide grip olmuştu, sarsılmış ve New York'u seyrederken ayakları titriyordu; at first glance, ilk bakışta, "iğrenç" ya da "kerih" ve bir de "gayri insani" buluyordu, jurnal'ında var.[117] Bir de şu, "terrible mediocrity of these people";[118] Amerika insanlarını müthiş mediokr bulmuştu, insanlardaki bu "bayağılık" karşısında, bu sözcüğü "vasat" anlamında kullanıyorum, irkildiğini[119] anlıyoruz. Havasız kaldığını, düşünebiliyorum

Aktaracağım üçüncü ve son notuna geliyorum, "Plague: it's a world without women and thus without air"; kafasında büyük romanı Veba'nın olduğunu görüyoruz ve Amerika ile bir bağlantı kurduğunu postüle etmek durumundayım. Herhalde Amerika'yı "kadınsız ve bu nedenle havasız" bir dünya olarak resmediyor; öyle algıladığından eminiz.

Öyleyse, Amerika, bir veba'dır.

Şöyle açıklayabileceğimi sanıyorum, bir nihilist aynı zamanda haz'cı ise bir hedonist demektir. Hedonizm'in objesi de kadınsa, bu, kadını tüketmekle özdeştir. Amerika, kadını ortadan kaldıran bir canlılar dünyasıdır; Camus'nün bunu gördüğünü görüyoruz.

Kadın'a, anlam yüklenmeden koşmak, öldürmek'tir. Anlam'sız sarılmak, boğmaktır ve çok sarılmak çabuk öldürmek, demek'tir.

Daha geriye gitmiyorum, Caligula bir hedonist idi ve Roma kadınsız kalmıştır.

Caligula ile Roma'da kadın ve hava bitmiştir.

Bunu anlayabiliyorsak, kadın'ın bitişini kavrayabilmemizden'dir.

Bir çöküntü veya döküntü tepeleyicinin, ki kendisi de bir döküntüdür, kadını ve böylece havayı bitirmesini artık kavrayabiliyoruz.

Camus, kadını ve bu yolla havayı tüketene, veba demektedir. Ve, La Peste'de, bir yerde, pendant les mois de septembre et d'octobre, la peste garda la ville repliée sous elle,[120] eylül ve ekim aylarında, Veba, kendi içine kapanmış şehri eline geçirdi, diyordu. Camus'ye göre, Caligula'yı yaşatan, bu bükülmüşlük, içine kapanmak ve kuşkusuz korku'dur.

Doğrusu ilk yazımında olup olmadığını bilemiyoruz, son eklemelerde konmuş olabilir, son eklemeler Amerikan davetinden hemen önce idi ve Caligula'da, Caligula "ben veba'yım" demektedir. Bunu, "felaket" anlamında kulla-

---

[117] Albert Camus, *American Journals*, Abacus Books, 1946-1990. p.32

[118] ibid., p. 53

[119] Camus'den on altı yıl sonra, çok güzel bir üniversite ortamında, Yale'de, New Haven'de, "Yeni Cennet" diyorlar, ortalama insanın bu kadar ortalama, "vasati" olması ile boğulduğumu hissediyordum.

[120] Albert Camus, *La Peste*, Gallimard, 1947, p.207

nıyor, başka bir yerde not etmiştim, "felaket", salgın, "ceza" ve "veba" her dilde, aynı anlamdadırlar.[121] Aynı anlamları da var, demek istiyorum.

Albert Camus

KATİLİN NUTKU

CHEREA: You're wrong. Our deaths are only a side-issue. He's putting his power at the service of a loftier, deadler passion; and it imperils everything we hold sacred. True, it's not the first time Rome has seen a man wielding unlimited power; but it's the first time he sets no limit to his use of it, and counts mankind, and the world we know, for nothing. That's what appeals me in Caligula; that's what I want to fight. To lose one's life is no great matter; when the times comes I'll have the courage to lose mine. But what's intolerable is to see one's life being drained of meaning, to be told there's no reason for existing. A man can't live without some reason for living.

FIRST PATRICIAN: Revenge is a good reason.

CHEREA: Yes, and a propose to share it with you. But I'd have you know that it's not on your account, or to help you to avenge your petty humiliations. No, if I join forces with you, it's to combat a big idea – an ideal, if you like – whose triumph would mean the end of everthing. I can endure your being made a mock of, but I cannot endure Caligula's carrying out his theories to the end. He is converting his philosophy into corpses and – unfortunately for us – it's a philosophy that's logical from start o finish. And where one can't refute, one strikes.

A VOICE: Yes. We must *act.*

Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, Penguin Twentieth Century Classics, p.53

Görülüyor, burada, Karea'nın ağzından Camus, Caligula'nın doktrininin, baştan sonuna kadar, mantıklı olduğunu söylemektedir ki katılmak imkansızdır. Buradan hareketle, "görüşlerini çürütemesen, vuracaksın" programını ortaya koyuyor. yk.

---

[121] Ha, sizinle paylaşmak istediğim güzel bir düşünce geldi aklıma. Yönetimim bugüne dek son derece mutlu geçti. Ne genel bir veba salgını, ne acımasız din kavgası, ne de bir hükümet darbesi oldu; kısacası sizi tarihe geçirecek hiçbir şey olmadı. Anlıyorsunuz ya, ben de bunun için kaderin çekingenliğini telafi etmeye çalışıyorum. Yani bilmem anladınız mı? Vebanın yerini tutuyorum.

Albert Camus, *Caligula*, Bertan Onaran çevirisi, Yankı Yayınları ss. 96-97

B. Onaran'ı çok değerli bir çevirmen olarak biliyorum. Ancak, bir, "geldi, aklıma" türünden manasız kurgular, aslında yoktur. Türkçe'de de yoktu, bir hastalık olarak çıktı ve salgın oldu, kaldı. İki, "acımasız din kavgası" değil, "dinsel inançlardan dolayı zulüm", olmalıdır, "persecution", engizisyon'un yaptığıdır, ve üç, "hükümet darbesi" geçmiyor, "isyan" doğrusudur. "Eksik olan Veba, işte o, benim" tercih edilmelidir. On Dördüncü Lui'nin ünlü sözü, "Devlet Benim" doğru bir örnek olabilir ve "Veba, benim", bu daha uygun düşebilir.

Ama B. Onaran, "plague" ve "epidemics" için "veba" karşılığını kullanıyor ki teşekkür ediyorum. Dili biliyor, fakat bu çeviri özensiz kalmaktadır.

CAMUS'NÜN CALIGULA'SI

Meselenin temelinde "iki" Caligula anlayışı var. Suetonius'un, "şimdi canavarın anlatımına geçiyoruz" geçişi de, bu anlayışı güçlendiriyor; aslında, bunu, Suetonius'un sözünü, bir soyutlama veya anlatım üslubu da sayabilirdik, benzerini, zaman zaman, hepimiz yapıyoruz. Bununla birlikte hiç maddi işaret yok değil, imparator olmasının yarattığı sevinç, ki bunu Tiberius'a duyulan büyük nefrete ve babası, maktul Germanicus'a azalmayan sevgiye bağlayabiliriz, homoseksüelleri Roma'dan çıkarması, sürgünde olanların dönüşüne izin vermesi, genel af ilanı, düşünce hürriyetini restore ile Senato'ya, gasp edilen yetkilerinin bir bölümünü iade etmesi ve benzerleri, ayrı bir dönem ve ayrı bir "Caligula" izlenimi verebiliyor; bunun karşısında da canavar kişiliğini buluyoruz. Hakikaten, "canavar" olunca, hem bu Indian Summer'a son vermiş ve hem de, insan aklını zorlayan yeni zulümler bulmuştu; romanlarda ve filmlerde, Caligula, bu "canavar" rolüyle biliniyor, popüler Caligula işte budur. Kitabi Caligula ise, iki kişiliklidir, bu durumda, geçiş noktası bir problem olarak kendisini zorluyor; Camus'nün oyununun dayanak noktası buradadır. Camus, Caligula'yı oynatmaya, bir pasajda başlamaktadır.

Güzel, ancak, şto sledat', çağdaşı veya çağdaşı sayılan Roma tarihçileri bir yana, modern romanistler tarafından yazılan uzman çalışmalarda bile, bu iki rol arasında, kesin ve kronolojik bir duvar göremiyoruz. Öte yandan, Caligula'nın hükümdarlık dönemi çok kısadır ve dört yıl çevresindedir, Suetonius dört yıldan daha az hesaplıyor; bu kısalık da bir peryodizasyon denemesine imkan vermiyor.

Camus'de değil, ancak bu "iki kişililik" postülasında, Caligula'yı rasyonalizasyon eğilimi de, in disguised form, olabilir; çünkü rasyonalizasyonu reddedenler, iki kişililik postüla'yı da kabul etmiyorlar. Profesör Ferrill bunlardan birisidir, ki değerlendirmelerine yakınlık duyduğumu not etmiş olmam gerekiyor, "Caligula did not have two personalities, one good and one bad" diyordu, katılıyorum; Caligula'nın birisi "iyi" ve diğeri "kötü" iki kişiliği olmadığını yazmaktadır.[122] Hep veya bir zaman, zulüm, boş-gurur veya aşırılık göstermemesi, başka deyişle hep zalim veya kaçık olmaması, iki kişilikli olduğu anlamına gelmemektedir; deli mücrimler bile zaman zaman pek sevimli olabiliyorlar; Doktor Ferrill bunları da not ediyor, aktarmamız yerindedir.

Başka cepheden yaklaşabiliriz, tarif edilmemiş ve hemen hemen sınırsız bir iktidarı, ki eline verilmişti, hasta ve sorunlu kafası taşıyamıyor olabilir;[123] öyleyse eline verilen bu sınırsız gücü duymaya veya anlamaya başlaması bir zaman meselesidir. Köle, iktidarın vücuduna yayılmasıyla küstah ve zalim ol-

---

[122] Arther Ferrill, *Caligula – Emperor of Rome*, Thames and Hudson, 1991. p.158.

[123] But imperial power, undefined and nearly limitless, was too great a burden for his sick and troubled mind to bear.
ibid., p.158

mak durumundadır; ama her zaman köle'dir. Kaldı ki, sınırsız iktidar, aklen sağlam insanları dahi bozmaktadır ve aklen bozuk olanları bozması ise mutlaktır ve hızla ve şiddetle bozar; Caligula'da okumamız gerekeni burada buluyoruz. Nitekim Karea'nın "tek yol: öldürmek" mesajlı nutkunda da, bunu, okuyoruz.

Bozma bir süreçtir ve cahil ile aklen malul olanda, bozulma veya dökülme daha hızlı ve çok daha tahrip edicidir; ana çizgileriyle, Karea'nın tarihsel hüküm de budur; kuşkusuz hükmü, daha doğrusu esbab-ı mucibe-i yazanın Camus olduğunu unutmamak durumundayız. Şimdi buradayız.

Siyaset felsefesini bırakıp Caligula'nın hastalıklarına geçiyoruz; bir geçiş, "transition", problemi olduğu açık, bunu kabul etmek durumundayız, bunun tahlili üzerine dört rapor var. Birincisi, (a), Caligula'nın epileptik olmasıdır. Ancak, epilepsi hastalığının tek başına yeterli olmadığını hep benimsiyoruz; kaldı ki "grand mal" olmadığı konusunda da ittifak var. Eğer grand mal, "büyük hastalık" teşhisine ulaşılsa, başka sonuçlara ulaşabiliriz. Bu nedenle epilepsi, daha büyük krizlerin içinde ve başında olabilir, bu bapta, Suetonius'un haberleri çok değerlidir. (b) İmparatorluğunun hemen başında geçirdiği ve nerede ise bütün saray erkanının yaşamından ümit kestiği hastalığından dönüşte "canavar" olduğu da düşünülebiliyor. Yaşarsa, "canım feda, Caligula için intihara hazırım" diyen senatörü, önce aşağılayıp sonra ölüme gönderdiğini veya "gladyatörlerle savaşırım" diyen bir diğerini, sağlığına kavuşunca, gladyatörlere yem ettiğini de biliyoruz. Amma bu büyük krizin nedeni veya bundan önce de "canavar" emirleri çıkarıp çıkarmadığı konularında hiçbir bilgimiz bulunmuyor. Ayrıca bu büyük krizin, eline geçen sınırsız gücün ağırlığından doğmuş olmasını da düşünebiliriz. (c) Önce metresi, sonra karısı ve kızı Drusilla'nın annesi, Sesonya'nın, Caligula'ya, müthiş etkili afrodizyak'lar verdiği de ileri sürülüyor; dolayısıyla, bu afrodizyakların çıldırtıcı, ki "delirtici" de diyebiliriz, etkileri de rapor edilmektedir. Güzel, olabilir; gerçekten Camus de, Sesonya'yı, bir hedonist olarak yaratıyor[124], Sesonya'nın tek Tanrısı vücuddur. Ancak, Sesonya daha önce dört evlilik yapmıştı, başından beri canavar'ın yanında olduğuna dair bir işarete sahip değiliz; ayrıca, daha önce not ettim ve notu sürdürmek durumundayım, canavar hiçbir zaman monogam veya tek-cinsel eşli değildi, halini anlatmak üzere "promiscuité" ve ya "düşükuçkur" deyişleri çok yetersiz kalıyor, hep saldırgan ve hep ölçüsüz'dür. İlaveten biliyoruz, Roma'da zehir ve afrodizyak sanayileri çok gelişmişti ve özel

[124] Caesonia, "the only god I've ever had is my body" diyordu.
A. Camus, *Caligula and Other Plays*, op.cit. p.42
Sesonya, Caligula'nın arkasından, Senato'nun isteğine uygun olarak, kılıç darbeleriyle parçalanmıştı, ölümü yüreklice karşıladığı rivayet ediliyor. Küçük kızını ise ayağından tutup duvara vura vura beynini parçalayarak, öldürdüler.
Roma'da bakireler, resmen öldürülemiyorlar, bunun için, cellatları, önce ırzına geçiyor ve sonra öldürüyorlar; öyle istidlal ediyoruz, küçük Drusilla çok küçük idi.

hallerde, daha iyilerini, Suriye'den sipariş de mümkün idi. Bu sektörde Suriye eşsizdir, nitekim Livia'nın, kendisine karşı cinsel iktidarsız kocası Augustus için has odalıkları, Suriye'den getirttiğini biliyoruz. (d) Bir de Camus'nün, bir kişilik değiştirici olarak bize sunduğu, Drusilla'nın ani ölümü ile Caligula'nın saçma'yı görmesi var. Saçma'yı görünce, sınırsız gücü duyuyor; buradan devam ediyoruz.

Böyle olsa da, Camus'nün, Drusilla'nın ölümü karşısında Caligula'yı yine de ikili yazdığını anlıyoruz; bir kez, ölümün arkasından kayıp olmuştu, ortaya çıkınca, görevlilere söyleyerek, bütün patrisyenlerin, çocuklarını mirastan çıkarmaları için yeni vasiyetnameler yapmalarını emretmişti. Hazirunun şaşırdıklarını tahmin edebiliyoruz, ama arkası var; ilaveten, en zenginler başta, patrisyenlerin listesinin yapılmasını buyuruyordu, yeni vasiyetnameden sonra idam edilecekler, idamın sırasının önemli olmadığını bildirmeyi unutmamaktadır. Camus, canavar'ın ortaya çıkışına işte böyle başlamaktadır.

Geçerken not etmek istiyorum, dar ekonomizm'i, düşünme sürecinin durdurulması olarak anlayabiliriz; Tiberius'tan kalan hazineyi hızla tükettiğini biliyoruz. Caligula, finansman sorunuyla çok çabuk karşılaştı, bu nedenle, mekanik marksistlerin, buna bakarak, canavar kişiliğini, ekonomik sorunlara bağlamaları da ihtimal dahilindedir. Ancak, ekonomik bakış her zaman yararlı olmakla birlikte abartmak, her zaman zararlıdır; müsadere ile zenginleri ve vasıtalı vergilerle halkı perişan etmeye çabuk başlamıştı, tespit ile abartmamak durumdayız. Bilim bir ölçü işidir, caligulagil ise hep ölçü dışı oldular ve görüyoruz.

Bir de açıklama var, "ah, sevgili dostlarım, nihayet, hükmetmenin yollarını anlamaya başladım, iktidar sahibi olmak, ululuk, imkansız olanları da yapabilme demektir"; Camus, saçma'nın çözümünü, imkansız'ın çalıştırılması olarak görmese de, bu andan itibaren, Caligula'dan yana olmadığını belli etmek istemiş görünüyor. Camus'nün felsefesi, saçma ile olumlu bir eyleme ulaşmak üzerine kuruludur ve Sesonya da, "bu keşfinizin bizi daha mesut edeceğinden şüphem var" diyor ki,[125] bu felsefeye uygun düşüyor ve ben de, böylece, Camus'deki geçişi özetlemiş oluyorum.

Fakat burada, gaybubetinden çıkınca, Caligula'nın ağzından çıkanlarda, bunlara da sözcüğün düz anlamında, saçma'larında diyebiliyorum, iki "red" var ki, daha önemli görüyorum. Bunlardan birinde, Karea'ya, Türkçe çeviri-

[125] B. Onaran'ın Türkçe ile İngilizce çevrilerini aktarıyorum. Benimkinden çok farklıdırlar.
Nihayet gücün yararını anladım. Bu güç, imkansıza şans tanıyor.
Ah, my dears, at last I've come to see the uses of supremacy. It gives impossibilities a run.
Buna sevinmeli mi, bilmiyorum, Gaius.
I doubt this discovery of yours will make us any happier.
Albert Camus, *Caligula*, B. Onaran çevirisi, op.cit. s.25
Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, op.cit. p.45

sindeki devrik kuruluşu yeniden devirerek, "edebiyatçıları sevmiyorum ve yalanlarına tahammülüm yok" diyordu. Bu reddi ihmal edemeyiz, Roma dilinde, hele bir imparator için, "edebiyatçıları sevmiyorum" demek, cahilleşme yolunu tutmaktır. Sürüler arasına karışmak, sürü olmak, olarak da telakki edebiliriz; despotizmde, zorunlu olarak, bunu buluyoruz.

Edebiyat sevenlerden, henüz, despot çıkmamıştır. Bunu, tersine de çevirebiliyoruz, edebiyatı reddeden, bir caligula'dır.

İkincisi, kaldığım yerden devam ediyorum, Drusilla ile olan ilişkisinin bir aşk olarak anlaşılmasını reddetmeye başlamasıdır; Sesonya, Caligula'daki bu yeni halleri görünce, bunu, Drusilla'ya olan aşkına bağlamak istiyor, "ama ben dahil başkalarını da seviyordun" diyor; itirazı var. Caligula'nın itirazı daha büyük, "ne kadar saçma, neden Drusilla'ya takılıp kaldın, sen, insana göz yaşı döktüren tek şey aşk mı sanıyorsun", aşkın reddine bu şekilde başladığını görüyoruz. Burada Caligula, Camus'nün aklıyla konuşuyor, "insanlar ağlarlar...çünkü dünya yanlıştır"; "saçma" filozofunun, bu şekilde, Caligula'nın saçmalarını düzeltmeye çalıştığını müşahade ediyoruz. "Herkes gibi ben de beynimden hasta olduğumu sanıyordum, hayır, bütün vücudum acılar içinde", kaybolunca, sanki vahiy geliyor ve bunları kavrıyor.

Sesonya'ya bir başka ifşaatı daha var, oyunun ileri sahnelerinde, aşkı tarif etmeyi deniyor; "birisini sevmek, onun yanında yaşlanmak demektir", sevme'yi tarifi budur. Bu tür aşk, benim alanımın, menzilimin, tamamen dışındadır; böyle sürdürüyor ve hemen duyuyoruz. Bir de, "yaşlanmış Drusilla, ölü Drusilla'dan daha kötüdür" diyor;[126] peki, ne zaman yaşlanmış sayacağız, herhalde, Camus'nün de, Drusilla'yı, Caligula'nın öldürmüş olabileceğini aklının bir köşesinde tuttuğunu, hissediyoruz.

Bunlara bağlı olarak Caligula'nın, edebiyatı reddedip aşkı yaşlanma ile özdeşleştirirken, ki yaşam menzilinden çıkarıyordu, bir de "kıskançlık devrimi" ilan etmesine şaşırmıyoruz. Bunu yaptığı sırada, nerede ise aynı zamanda iç içe üç sahne var. Birinde, Caligula kurmuş olduğu "milli genelev" ile ilgili sorunları tartışıyor, gelirlerin düşmesinden şikayetçidir. Hazirun, ki bunlar konsül, tribün veya senatör düzeyindedirler, vizite tarifesinin yükseltilmesini öneriyor, hazır olanlardan birisi de, Mereya idi. İkincisi, Mereya'nın elinde herhalde küçük bir şişe var, Caligula, bunun bir "antitode", panzehir, olduğuna hükmediyor. Hemen muhakeme ediyor, o halde, Mereya, Caligula'nın kendisini zehirleyeceğini düşünmektedir ve panzehirini yanında taşımaktadır; bu ise bir cürüm değilse nedir, bu aynı zamanda hüküm'dür. Tabii Mereya bu mantığa itiraz ediyorsa da, ayrıntısını kesiyorum, Caligula, yanındaki zehir şişelerinden birisini, zorla, Mereya'nın ağzına koyup kırıyor; Mere-

[126] To love someone means that one's willing to grow old beside that person. That sort of love is right outside my range. Drusilla old would have been far worse than Drusilla dead.
ibid. p.101

ya'nın, kıvrıla kıvrıla ve büyük acılar içinde ölmesinin uzun sürmediğini görüyoruz. Sonra mı, Mereya'nın küçük şişesinde astım ilacı olduğu anlaşılıyor, astımı vardı; Caligula, "fark etmez" diyor, "az sonra veya az önce, hepsi birdir", bunları da duyuyoruz.

Üçüncüsü, Hazirun meyanında Senatör Mucius ve eşi de bulunuyorlar; üçüncüsü, Caligula, o akşamki ziyafette Mucius'un eşini seçiyor ve bir odaya gidip, uygun zaman sonra, dönüyor, Senatör Mucius'un halini tahmin etmek zor olmamalıdır. Tam bu sırada Mucius'u pek neşeli bir sohbete davet ediyor, hazmetmesi gerekmektedir ve Senatör'ün, rahatsızlık iması olabilecek bir sözcük telaffuz etmesini de, Sesonya, şarap bardağını hep doldurup tatlı cilvelerle önlemektedir. Önlemese ne olur, Mucius da idam edilecek, Mucius, Sesonya'nın sunduğu şarapları midesine indirirken eşinin halini de içine sindiriyor, idamdan kurtuluyor; biz de, bu vesile ile, Sesonya'nın hiç kıskançlık duymadığını tespit edebiliyoruz.

Belki dördüncüsü, ama üç ile yetinebiliriz, Caligula, "açlık devrimi" üzerinde konuşmaktadır, buğday depolarının kapılarını kapatarak, Roma'yı açlığa mahkum etmenin faziletlerini anlatmaya devam etmektedir. Artık hür olduğunu da tekrar tekrar ilan ediyor, "bir kimsenin ancak başkasının zararına hür olacağını" da açıklıyor; absurd perhaps, but so it is, "belki saçma, ama işte öyledir" demeyi unutmuyor. Sonra, biraz önce karısını bugger ettiği Mucius'e dönerek, bu ilkeyi, "kıskançlığına tatbik et" emrini ita ediyor; tatbik ederse, halini, daha iyi anlayacağı haberini de unutmuyor. Bundan sonra da "kıskançlık çirkindir"[127] devrimci ilkesini formüle ediyor. Doğrusu, Romalı asiller açısından bir yenilik olduğunu söylemek zor, fakat, bunun bu kadar açık ve net bir biçimde ifade edilmesini önemli buluyorum.

Köle, köleleştirmektedir. Seçkinlerin, sürüleştirildiği bir dönemdeyiz.

O halde, Camus'nün Caligulası'nı okurken, burada bir deshumanisation tespit ediyoruz. Demek, Caligulagil, insan'dan veya insanlık'tan çıkarma için var. Bir köle olan Caligula, ancak bütün seçkinler köle olurlarsa hür ve mesut olabileceğini anlamış durumdadır.

Caligulagil mi, insandan tarifini çıkarına gericisidir ve yaptıkları toptan irtica olmaktadır.

Son bir nokta, Camus, Caligula'nın, kendisini öldürmek için hazırlık yapanlar olduğunu bildiğini yazıyor; doğrusu, bundan kuşku duymuyoruz. En azından hiç önemsemediği kesindir; Capri'de, Tiberius'un yanında, her an öldürüleceğini bilerek yaşadığını hep biliyoruz. Köle, ölüm ile senli-benli olandır, Karea ile, kendisini neden öldüreceğini tartışabiliyor, bu rahatlığı var ve bir senatör, suikast haberlerini getirince, Senatör'ü, bunun olmayacağına ik-

[127] "Still, what an ugly thing is jealousy!"
ibid., p.60

na etmeye çalışıyor. En yakın adamı, Helikon, suikastçıların hazırlığı konusunda son bilgileri getirdiğinde, dinlemiyor; "Ay" ile yaşadığı en son cinsel ilişkiler önemlidir, anlatmakta ısrar etmektedir. Helikon, "hayatına karşı bir suikast tezgahlanıyor, biliyor musun" dediğinde, Ay'ı kastederek "daha fazla ne olsun, tam üç defa yaptım" cevabını veriyordu. Artık Tanrı'dır ve Ay Tanrıçası ile sevişiyordu; bazan da Venus olmaktadır.

Fakat hep köle'dir. Artık, her köle misli ölüme kayıtsız'dır.

Öldüre öldüre, ölmeye alışmış bir hali var.

TEK YOL: ÖLDÜRMEK

İlhan Berk, Arif Damar üzerine bir şiirinde, aslında Arif'in üzerinden şairi ve sanatçıyı görüyordu, ezcümle, "körler senin yanında görüyordu" diyordu; hem mükemmel ve hem doğrudur. Camus, Suetonius'a dayanmakla birlikte, Suetonius'un yazmadıklarını da bize duyurmaktadır; derini görüyor ve görürler.

Caligula'nın katline gelince, Doktor Hurley, Gaius Sezar'ın katl işinde, Suetonius'un iki versiyonu olduğunu, alii traduntve bunun, duplex dehinc fama est, birden fazla kaynağa dayanmasından ileri geldiğini tespit ediyor;[128] gerçekten Suetonius da, "two different versions", iki ayrı versiyonun tedavülde olduğunu yazıyor.[129] Bunlardan birisine göre, Gaius Sezar tiyatrodan çıkarken, bir pasajda prova yapan genç tiyatrocularla konuşuyordu, suikastçılar hazırdılar, başlarında Karea var, geliyor ve "al, bunu" deyu boynuna kılıcını indiriyor; tamamlayan Sabinus'tur. Camus'nün oyununa göre, Caligula, Karea'nın kendisini öldüreceğine hiç inanmıyordu; artık öldürdüğünü biliyoruz.

Karea, inançlı bir elit olmasının yanında, çok yakışıklı idi, Roma kadınlarının gözdesiydi; yalnız sesi ince ve hali efemineydi; Caligula'nın kıskanmasına ve rahatsız olmasına şaşırmıyoruz. Sık sık Karea'yı küçük düşürüyordu; "Priabus"[130] ve "Venus" olarak çağırdığı bütün modern kaynaklarda yazılıdır.

---

[128] Suetonius may be accurate when he says that there were two basic versions. There are other indications that Suetonius used more than one source.
Donna W. Hurley, *Commentary on Suetonius' Life of C. Caligula*, op.cit. p.209

[129] Sutenios, *The Twelve Caesars* op.cit. p.183

[130] Priabus, Greek mythology, a god of fertility, whose symbol was the phallus. He was originally worshipped in the Hellespont area and his cult spread to Greece after Alexander's conquest and thence to Italy. By this time the Greeks had outgrown the more crudely naturalistic worship and Priabus seems to have been found broadly funny. He was adopted as a god of gardens, where his stature, a misshappen little man with enormous genitals, was a sort of scarcecrow and guardian deity.
The Oxfors Reference Dictionary, p.659
Çanakkale'li bir Elen Tanrısı, sembolü "fallus" olmakla erkek cinsel organı ile sembolize ediliyor. Bir tapınç olarak yayılmış ve daha sonra alay konusu olmuştur.

Suetonius da, Karea'nın grubundan başka konspiratörler olduğu kanısındadır ki, çok doğal bulmak durumundayız. Despot varsa, zıtların birliğine göre, zıddı olan sürü olacaktır; "despot" ile "sürü" zıtlığı, primer ekonomi politik derslerindeki, "üretim" ile" tüketim" zıtlığı ayarındadır, birisi varsa mutlaka diğeri var. Tabii burada sürüleşenler arasında veya başında senatörler, tüm elitler yer alıyor, o kadar öyle ki, bunlardan birisi, Senatör Secundus, katledilmesinden kısa bir zaman önce, aynı gün ve herkesin içinde, Caligula'nın ayaklarını öpüyordu; demek, hem sürüler var ve hem bir tek sığınak yoktu. Ne yapabilirler; onurlu insanlar için yaşamak öldürmek ile özdeşleşmiş durumdadır.

Bu sığınak yokluğunu genellememiz de mümkün; Caligula'nın da sığınağı olmadığını biliyoruz. Buna, Roma Cumhuriyeti'nin en büyük yıkıcısı olan Julius Sezar'ın da, Octavius, Julius'un çok zayıf bir taklitçisiydi, bir sığınağı olmadığını ekleyebiliriz. Julius da öldürüleceğini biliyordu; ne yapabilir, imparatorluğu, Doğu'ya ve daha doğrusu İskenderiye'ye taşıması akla gelmektedir.

Caligula'yı rasyonalize eden ve hakkında bir apolojetiks yazan Balsdon, bunu, açıklıkla kaydediyor, indeed he thought sometimes of moving his residence to Antium or of going at once to Alexandria, İskenderiye'ye taşınmayı pek ciddi olarak planladığından emin olabiliyoruz.[131] Ancak bunun katlini hızlandırdığından da aynı ölçüde eminiz; Romalılar Roma-şoveni idiler.

Suikast haberlerinin, fallar ve işaretlerden de çıkarıyorlardı, yayıldığı sırada, Caligula'nın uluhiyet iddia ve emirlerini de, bu çerçevede ve birlikte ele alabiliriz. Büyük bir heykelini Kudüs'te, Tapınak'a, diktirme tartışmaları sırasında katledildiğini hatırlıyoruz; Yahudiler isyana hazırlanıyorlardı. Uluhiyet belki de tek sığınağıydı, burada da amacının, hassaten pleb sektöründe, bir dokunulmazlık kazanmak olduğunu, düşünebiliriz; sürülerin daha çok eğilmeye ve tapınmaya ihtiyaçları var.

Suikast hazırlıklarında parola çok önemlidir, gizli hareket edenler, birbirini tanımak üzere parola seçiyorlar; bu konspirasyonun parolası "libertas" oldu, Brutus konspirasyonunda da aynı sözcük seçilmişti. Bunda, cumhuriyeti tekrar kurmak ve hürriyetleri restore etme anlamı gizlidir; şüphe etmiyoruz, amma, gizli kaldığını da artık biliyoruz.

Suetonius'un ikinci versiyonuna gelirsek, konspiratörlerden Sabinus, Gaius'a parolayı soruyor ve Gaius, herhalde alay olması için, "Jupiter" cevabını veriyor; Sabinus, "öyle olsun" diyerek, çene kemiğini ikiye bölüyor, özetle böyle okuyoruz. Ölüm çabuk geliyor ve kolay oluyor; belki de bunun için, Camus, Caligula'yı, "öldürme işini kolay yapıyorum, çünkü, çünkü ölmek de benim için kolaydır" konuşturuyor. Arkasından kalanları, pek de derin olmayan bir çukura atıyorlar.

---

[131] J. P. V. D. Balsdon, *The Emperor Gaius*, Oxford, 1934-1964. p.97

Neden ölmek Caligula için zor değildi, hedonist'dir; bugünün Amerika'sında görüyoruz, en çok, savaşta ölen Amerikalılar ve tüketimlerindeki bir penilik fiyat artışı, karşısında dayanıksızdırlar. Ölümden, günlük sigaralarındaki bir penilik zam kadar korkarlar. Ancak, her gün aynen tükettikleri tüketim metaından bir gün bile ayrı düşmek ölümden de zordur. Bu nedenle ölüm, kolay gelmiş olabilir; çünkü hedonizm, eninde-sonunda duymayı katletmektedir.

Camus, perdelerinden birisinin sonuna, Caligula ile Skipyo'nun diyaloğunu yazmıştı, "her insanda gizil bir rahatlama yolu var", Skipyo, konuşuyordu; yorgun hallerinde insanlar rahatlama yollarına sığınırlar; İngilizce, "secret solace", ki çok daha uygun düşüyor ve "dayanıklılığı artırıyorlar." Peki, Caligula'nın yok mu, bir "sığınak" veya bir "teselli kapısı"; yok mu, direkt soru budur. "Var" diyor;[132] var, tek tesellisi, "küçük görme", tek sığınağı, insanları, tahkir etmek ve tek rahatlama yolu, horgörü'dür.

Artık geldiği noktayı anlayabiliyoruz. İnsanı bütün tanımlarından çıkarırken bütün tanımları terk etmektedir. Karea, bir konspiratör hareketi kurarken, kafası hasta bir insanın eline sınırsız bir iktidar verilince, diğerlerine, yaşamın anlamını yitirmek düştüğünü açıkça tespit ediyordu. Artık herkes ceset ya da sürü olmak zorundadır. O halde, despotu öldürmemek, ceset olmak demektir ve ceset olmamak için ise, "tek yol", öldürmek'tir.

Caligula'nın katli sırasında, amcası Claudius, daha sonra, annesinin de adını taşıyan kız kardeşi Agrippina ile evlenmişti ve ebleh idi ve kekemeydi, bir dolaba girip saklanmıştı; korkuyordu ve öldürüleceğine inanıyordu. Aslında ebleh mi idi, değil miydi, doğrusu, bunu da bilemiyoruz, ancak, ebleh olursa veya taklidini yaparsa, hayatta kalabileceğini, Gravés'in romanında, okuyoruz. Peki, ihtilal mi, darbe mi; ayırt edebilecek halde değildi; "libertas" diyorlardı ve dolap içinde ölümü bekliyordu. Yakaladılar, aldılar, götürdüler ve imparator yaptılar.

Bir döküntüyü temizleyip diğerini başlarına çıkardılar.

---

[132] Scipio: Have you nothing of the kind in your life, no refuge, no mood that makes the tears well up, no consolation?

Caligula: Yes, I have something of the kind.

Scipio: What is it?

Caligula: Scorn.

Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, op.cit. p.69

Son sözcüğe, ki "küçük görme" ve "tahkir" olarak anlayabiliyoruz, Onaran ,"horgörü" karşılığını veriyor. Çok hoş; ama, hepsini kullandım.

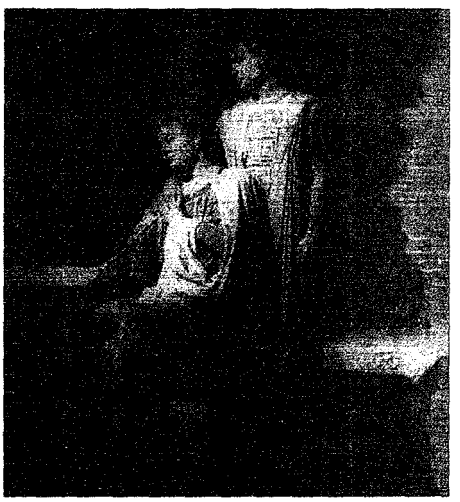

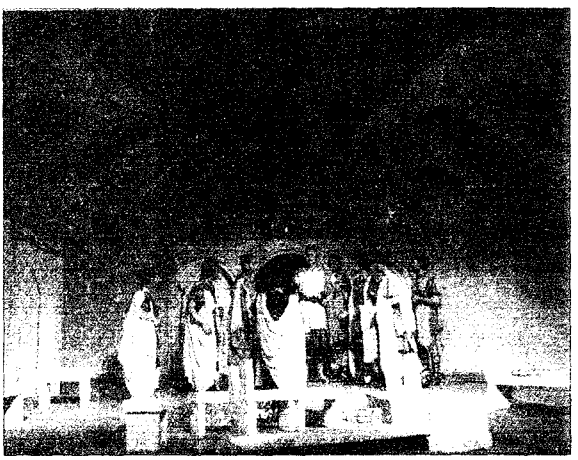

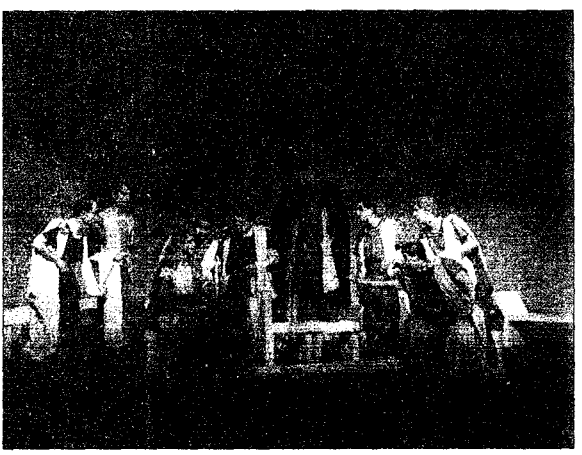

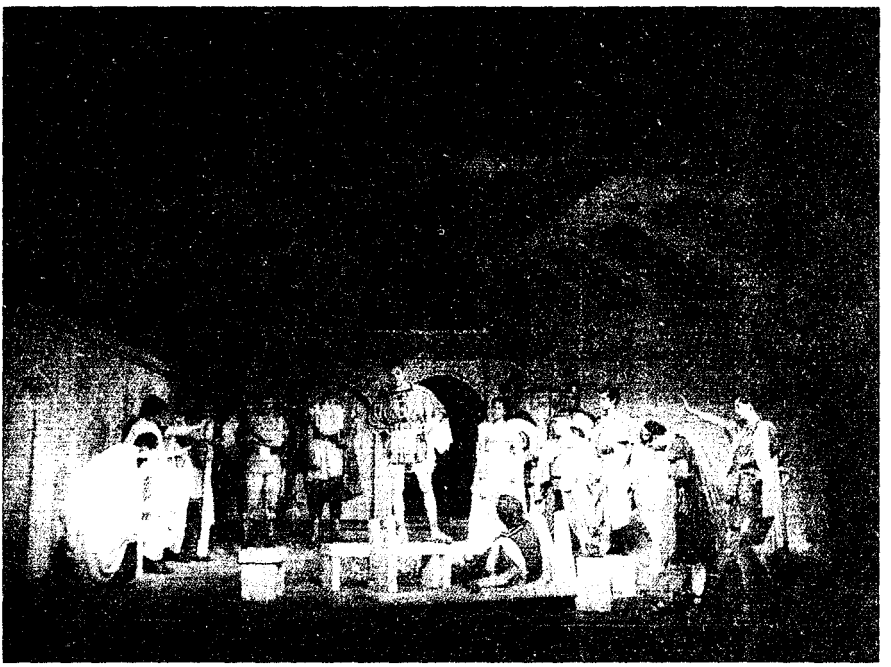

Birinci Bölüm
BÜYÜK KOMPLO

Bu bölümün adını koyarken çok tereddüt ettim; büyük mü, yoksa hain mi, komploların çoğunun hain olması bir yana "ihanet" sözcüğünün, bölümün önemini azaltmasından çekindim. Büyüktür ve şimdi daha iyi görüyoruz.

Peki ne görüyoruz; sonsuz tamahkar bir plütokrasi ile karşı karşıyayız. Her sömürgeci, Türkiye büyük zenginlerinden daha az sömürgecidir. Artık bunlar için "halkına" demek çok yersiz kaçıyor; her sömürgeci, sömürdüğü halka bunlardan daha yakın ve insaflıdır. Her sömürgeci bunlardan çok daha "kalıcı" ruh halindedir ve bunları, kesinlikle "kaçıcı" tarif etmek zorundayız.

Benim "Emperyalist Türkiye" adlı bir kitabım var; o aşamada, birincil zenginlikleri ve işleri, imalat sanayi ve dayanıklı tüketim araçları yapımı olan Türkiye'nin en büyük zenginleri mahreç zorluğundaydılar. İkincisi, yeni pazarlar için devlete muhtaç olduklarını hissediyorlardı ve Musul'u, ki Kuzey Irak'ın tamamıdır, almak ve ayrıca sovyetizm'in çökmesi üzerine açıldığını varsaydıkları İç Asya'ya kök salmak istiyorlardı. Bu politikanın vücut kazanmış hali Turgut Özal'dır. Paradoks sayılabilir, bu dönemde "enverizm" yüksekte tutuluyordu ve Enver Paşa, çok prestijlidir.

Özal, Musul'a girebilmek için, Birinci Irak Savaşı'na katılmak istiyordu ve Washington'un Kürt kartını göremiyordu ve belki de sadece ben o tarihte de Washington'un "Kürt Devleti" Projesi'ni çiziyordum. "Kürtler Üzerine Tezler" kitabımda var; Devrim Muhafızları'nın Tahran'da Amerikan Büyükelçiliği'ni işgal ile el koydukları gizli Amerikan belgelerinin bir bölümünü, bana, ulaştırdılar. Demek ki Amerika'nın "Kürt Devleti" Projesi belgelidir ve yayınlamış bulunuyorum.

Amerika'nın "Kürt Devleti" Projesi olduğu için, ayrıca Özal miyoptur, Washington, her ne şekilde olursa olsun, Türk Kuvvetleri'nin Musul'a girmesini istemiyordu; zaman zaman Musul'u Türkiye'ye ikram etmişti, ancak,

kendisinin girmeye karar verdiği zamanda Türkler'i istemediği kesindir. Fakat Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay da karşı çıkıyordu; bu karşı çıkışta Washington'un işaretlerinin ne ölçüde etkili olduğunu takdir edemiyorum. Ancak bir yandan Washinton'un politikası ve diğer taraftan Orgeneral Torumtay'ın blokajı, Özal'ın heveslerini kursağında bıraktı, bir darbe'dir.

Özal'ın içerdeki "Kürt Açılımı" da bununla bağlantılı gidiyordu; hem, ben uzman yardımcısı ve Özal yedeksubay-uzman ve hem de ben müdür ve Özal müsteşar, başbakanlıkta birlikte çalıştık, hiçbir zaman zeki ve bilgili bulmadım. Yalnız, her zaman fırsatları görebilen bir kafası vardı, fırsat gördü mü koşardı, yapmak istediğinin, Türkiye'yi büyütmenin yanında bir de "Kürt Birliği" anlamına geldiğini görebiliyordu. Kuzey Irak'ı ilhak için, bizim Osmanlı taksimatımızla "Musul" diyoruz, içerdeki Kürtler ile bir "pax" zorunludur; bunu anladığı mutlaktır. Tutarlı ve ısrarlı değil, ancak böyle bir arayış içindedir.

Vah zavallı Özal, hep miyoptu ve artık daha açık görebiliyoruz, demek ki, içerden ve dışardan püskürtülmüştür; "hevesi kursağında" kalmıştır" yollu ekliyorum. Miyoptu, boyunu aşan hevesleri vardı ve ölümüne yaklaşıyordu; miyoptu, göremiyordu ve sanki Roma'dayız.

Ummadığı yerlere gelmişti ve elinde büyük güç tutuyordu; bu tür insanların püskürtülmeyi anlamaları zordur. İç Asya'ya saldırdı ve orada da, Enver'inki kadar olmasa da bir başka hüsran bekliyordu ve bilmiyordu. Sırlar'da çok net gösterdiğimi sanıyorum; Enver'in, İç Asya'nın sığ derelerinde öldürülmesinde Lenin'in kararı ve parmağı var. Özal'ın, İç Asya seferinden terslenerek döner dönmez Ankara'da ansızın ölümünde, Washington'un dahli var mı; ilerde, tarih'in kaçınılmaz olarak böyle yazacağına inanıyorum ve şimdi geride bıraktığı ailesi bir cinayet olduğuna yemin etmektedir.

Kapitalizmde, aktörler küçük ve/veya küçükçe ve çok sayıda oldukları için, komployu düşünemeyiz. Anıa feodalitede ve tekeliyet'te, aktörler çok büyük ve çok azlar, komplo esastır. Bu nedenle, tekeliyet'te öldürmek, seçmek'tir ve ya zehirle ya da hançerle yapılmaktadır. Birinci yüzyılda Roma'da kendisini hissettirmeyen zehirler vardı; Marx, Roma denilince eşitsiz gelişme yasasını akıl etmektedir.

Tekeliyet'te, darbe seçim'dir.

Sözcüğü, Fransızca'dan alıyoruz, İngilizce'de t'si kalıyor, "complot" diyoruz; "com" birlikte anlamındadır ki aslını "co" veya "con" olarak biliyoruz, "n", "p" veya "b" öncesinde "m" söylenmektedir. Gerçekten de "inpossible" demiyoruz, "impossible" yazıyoruz ve anbar'ı, "ambar" telaffuz ediyoruz, Hint-Avrupa dillerinde kural budur. Farisi'de, "hem" ile yapılıyor, "hemzemin", veya "hemsaye", ki hemsaye, "birlikte gölge" ve dolayısıyla "komşu" anlamını veriyor veya hemrah" ki bu "yoldaş" demektir ve biz "-daş" ekini seviyoruz. "Plot", kurmak demektir ve "komplo", birlikte hazırlama veya planlama anlamını veriyor. Tekeller, çok az sayıda büyük'lerin varlığını kabul ediyor, "oligopol" diyoruz.

Bir başka açıdan da "birlikte" oluş var, Uğur Mumcu, Ocak Ayı'nda, Jandarma Umum Komutanı Orgeneral Eşref Bitlis Şubat Ayı'nda ve Turgut Özal Nisan Ayı'nda yok oldular. Uğur, bombayla kurban edildi, Eşref Paşa için, anında "Vezir Düşürmesi" tabir ettim ve Özal'ın doğal olarak aramızdan ayrılmasını hep kuşkuyla karşıladım. 1993 yılındadır ve anında "Darbe" teşhisi yaptım. Gizli Tarih'te, adını koydum; artık, "İsrael Darbesi" yazıyoruz.

Aynı yıl Türkiye'den ayrıldım, "gönüllü sürgün" oldum, İsrael Darbesi'nden sonra ve aynı yılda, birkaç ay gölgede yaşayarak emeklilik süremi doldurdum, çıktım. Çıktığımda, hakkımda hiç dava yoktu ve döndüğümde 37 dava açıldığını öğrendim. Bir "restorasyon" denemesi yapılıyordu, ayrıca hapisanenin, dışardan daha güvenli olduğunu düşünüyordum, hapse döndüm.

Çıktım, geldim, girdim.

Tekrar çıktığım tarihlerde, üç değişikliği, artık çıplak gözle de görebiliyorduk. Bir, Türk tekelleri daha da büyümüşler ve emperyalist deneyimleri artırmışlardı. Ve eşitsiz gelişme yasası işliyor, artık'ı yatıracak yerler arıyorlardı. İki, emperyalizm sömürgecilik mekanizmalarını tekrar kullanıyordu ve doğrudan doğruya gidip yerleşiyordu. Devletlerin birbirlerinin içişlerine karışmama ve ulusların kendi yazgılarını belirleme türünden ilkeler, artık çok köhne sayılıyordu. Üç, "ulus-devletler" yıkılıyordu ve sanki Roma'nın yıkılmasından sonraki feodalite dönemine dönüyorduk. Bir şartla, Amerika Birleşik Devletleri henüz yıkılmamıştı ve üstelik, Sovyetler Birliği'nin çöküşünü, Kartaca'nın yenilgisiyle özdeş tutarak "Punic Zaferi" dediler.

Bir de şunu ekleyebiliyorum, Türk tekelleri sanaviden ve özellikle imalat sanayiinden çekiliyorlardı; ticaret ve emlak gelirlerine yöneldiler. Bir tür "rantiye" oldular, Marx "parazit" tasnif etmektedir ve meşruiyetlerini yitirmeye başladılar.

Demek ki hırsızlığın ahlaksızlık sayılmadığı bir döneme giriyorduk ve hapse girmekten utanma dönemi kalkıyordu. Hırsızlık ve fahişelik ayıp olmaktan çıkıyordu; gasp ve kap-kaç'ı, "gecekondu" kategorisinden sonra, Türk insanının ikinci büyük keşfi sayabiliriz. Kap-kaç, mülkiyete karşı, bir düşük-yoğunluklu isyan'dır ve bunları yazarken çok acı duyuyorum.

Acı duymak mı, sınır kalmamıştır; Türk tekelleri artık Türkiye Cumhuriyeti'ne ihtiyaç duymuyorlardı ve artık "ulus-devlet", tekellere fazla büyük ve fazla modern görünüyordu. Cumhuriyet'i, daha küçük ve daha köhne yapmaya mecburdurlar ve komplolara muhtaçtırlar.

Plütokratlar için "ülke" artık bir "üs" ya da sıçrama tahtası'dır.

Şipsevdi halleri var, keşfediyorlar, başlarına çıkartıyorlar, yüceltiyorlar ve tapınıyorlar; sonra öldürüyorlar.

Tıpkı Roma'da olduğu üzere, adının dışında, cumhuriyet'in bütün kurumlarını yıkmaya mahkumdurlar. Bütün cumhuriyetçileri tasfiye etmeye ve hatta öldürmeye teşnedirler.

En büyük gaflet ve dalalet ittifakı
Milliyet,
15 Eylül 2002

Artık bırakın Sayın Başbakan

Türk basın tarihinin en büyük mutabakatı

Yeltsin'i örnek alıp, çekilmeli

Beddua ederler

MGK tavsiye kararı almalı

Kötülük yapılıyor

Batı, Başbakan'ı terk etti

ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfovitz yalnız Derviş'i aradı, IMF de yalnızca Derviş'le görüştü. Cem'in istifa etmesiyle AB Komisyonu Başkanı Prodi, Türkiye ziyaretini iptal etti

Brüksel ve Washington Ecevit'i Siliyor
Radikal,
12 Temmuz 2002

GAFLET VE DALALET İÇİNDEKİLER

Sultan Abdulhamit dönemine ait bir söz var, "kurtlarla birlikte ulumak" deniyordu; Sultan'ın, Meşrutiyet ilanını, böyle açıklayanlar olduğunu sanıyorum. Sunduğum bu ibret tablosundaki iki resim için benzer bir temennim mevcuttur; birisi Bekir Coşkun ve diğeri Okay Gönensin'dir, herhalde kurtlarla birlikte uludular ve Emin Çölaşan'ı bu listenin dışında tutamıyorum. Çünkü bu kampanyayı başlatan kimse olduğu yollu çok yaygın bir kanı var; eğer öyleyse hep eleştirdiği Mehmet Ali Birand ile başı çekmeleri herhalde tarihsel bir cilvedir. Ve cilve ise, ceza'dır.

Bu listenin bir özelliği şudur; buradan tarihin ne kadar mahkum edici olduğunu bir kez daha çıkarabiliyoruz. Başbakan Bülent Ecevit'in sırt ağrıları için bu kadar acımasız ve aynı zamanda insanlığa pek sığmaz bu kampanyanın aktörleri, Tayyip Erdoğan'ın hastalığı konunda hiçbir yazı yazamadılar. Bu kampanyanın mensupları, tahttan indirilen Sultan Murad'ın yeniden sultan olması isteğini ve fesadını çağrıştırdığını düşünen Sultan Hamid'e benzediler; Hamid "Murat" sözcüğünü yasaklamıştı ve bunlar da, kendileri için, "sar'a" sözcüğünü dahi kanun dışı ilan ettiler. Bu kampanyanın mensupları, bu teknoloji çağında, bir koruma veya şöförün bir hatası üzerine, bir otomobilin kilitlenebileceği ve ancak balyozla kırılarak içindeki hastanın kurtarılabileceği masalına dahi inandılar. "Hasta" sözcüğünü bile telaffuz edemiyorlar. Çünkü, bu bir kampanyadır.

İki noktayı not ediyoruz; birincisi "Türk basın tarihinin en büyük basın mutabakatı" deniyor ve Emin Çölaşan, Abdurrahman Dilipak ve Aydın Engin adındaki kimselerle aynı resmin içine giriyor; yeterlidir. "Artık Bırakın Sayın Başbakan" deyu bağırıyorlar; bunlardan kızını Nesim Anter'in oğluna vermiş bir Mehmet Barlas, Milli Güvenlik Kurulu'ndan tavsiye kararı istiyor. 15 Eylül 2002 tarihindeler; tavsiye olmasa da başlarında Hilmi Özkök, dört komutan orgeneral, Ecevit'i düşürmek için ellerinden gerekeni yapmışlardı; daha önce yazmıştım, şimdi haberdar olduklarını ekliyorum ve hemen özetlemek üzereyim.

Bu bir kampanyadır ve bir tarafında Washington ve diğer tarafında İstanbul durmaktadır. Washington'da ise, "neo-conservative" de denilen Siyonist Yahudileri buluyoruz ve o zaman Amerikan Savunma Bakan Yardımcısı olan Paul Wolfowitz'i komplo şeflerinden birisi görüyoruz. Wolfowitz'in en yakın bağlantılarının Mustafa Koç ile Cüneyt Zapsu olduklarını hep kayıt ediyoruz.

Bu kampanya şu aşama ve alternatiflerin başarısız kalmasından sonra ortaya çıkıyordu; bir, Bülent Ecevit'in, tatlı dille ikna edilerek, yerini, İsmail Cem'e bırakması bir şık ve bir komplo idi. Yalnız, Ecevit'in İsmail Cem'e güvenini çoktan yitirmiş olduğu çabuk anlaşıldı[1] ve iki, Hüsamettin Özkan üze-

[1] İbrani asıllı İsmail Cem, hükümetini kurarken, Ecevit'in dışişleri bakanı değildi; Cem'i, Cumhurbaşkanı Demirel istedi ve zorladı. Cem, Demirel'in dışişleri bakanı oldu ve Ecevit,

rinde duruldu, bu kampanyadan ötedir. Devlet legalitesinin çok zorlandığı bir hal ve o zaman Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün yumuşak ve başarısız bir darbe teşebbüsü mütalaa eyleriz. Orgeneral Özkök, "Ecevit İnsin, Özkan Binsin" komplosunun başı idi ve saraylardan başlatıldığını artık biliyoruz.

Bu ibret verici tabloda, iki tanınmış gazeteci eksiktirler; bunlar, Radikal Gazetesi'nin Ankara Temsilcisi Murat Yetkin ile Milliyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Fikret Bila oldular. Bila ve Yetkin hem bu talihsiz oyuna katılmadılar ve hem de oyunu, en azından, tarih önünde bozdular. "Deşifre ettiler", belki daha uygun düşmektedir.

Murat Yetkin

ORGENERAL ÖZKÖK:
"ECEVİT GİTSİN-ÖZKAN GELSİN"

29 Ekim 2001 Akşamı, Çankaya Köşkü'nde verilen geleneksel Cumhuriyet Bayramı davetinde orgeneral-oramiral düzeyinde bir grup generalle sohbet ediyordum. Sohbet giderek bu hükümetin ve özellikle de "Ecevit'in sağlığı bu kadar istikrarsız durumdayken" Türkiye'nin sorunlarına çözüm getiremeyeceği iddiasına kaydı. Sohbete başka generaller katıldı ve aramıza başka gazeteci katılmasına usta vücut manevralarıyla izin vermediler. Yıllardır Ankara kulislerinde haber çıkaran gazetecilerden biri olarak, bu söylenenleri kendilerine atfen yazıp yazamayacağımı sordum. Hayır, isimlerine atıfta bulunamazdım ama, "askerin hissiyatı buydu", kendi izlenimim olarak böyle yazabilirdim. Ne düşündüklerini sordum, "Ecevit'le olmuyor" dediler.

Yarım saate yakın bu sohbetin ardından, daha bir süre önce Bodrum'da Özkan'a Ecevit'in yerini teklif eden emekli orgenerallerin biriyle sohbete başladık. Emekli orgeneral koluma girip beni, az önce bana köşeli mesajlar veren iki muvazzaf orgeneralin yanına götürdü, yanında eşleri de vardı. "Murat'a anlattınız herhalde" dedi. Onlar da onayladılar. Bana döndü, "biz bunu Ecevit'e de ilettik, Özkan'a söyledik" diyerek Bodrum ve İstanbul buluşmalarını anlattı.

Şükrü Sina Gürel'i istemişti ve İsmail Cem, başbakan olmak hayali ile Ecevit'i bırakınca, Ecevit Şükrü Sina'yı dışişleri bakanı yapma imkanı buldu.

İsmail Cem, Musul'da, Kürdo-Judaik Devlet'in temellerini atan şahıstır ve Abdullah Gül, şimdi, bu katın üzerine, Kürdo-Judaik Devlet'in katlarını çıkmaktadır. Temeli sağlamlaştırmayı da ihmal etmemektedir.

Fikret Bila

GAZETECİLER İLE KOMPLO

Ecevit'in başbakanlığı bırakmasını isteyen bazı komutanlar bu önerilerini artık açıkça, gazetecilere, resepsiyonlarda söylemeye başlamışlardı.

Yetkin'in yazısında aktardığı bu istek ve öneriler, Ağustos'ta bir komutanla yediğim yemektę dinlediğim yaklaşımla, sonra da tüsiad'ın gündeme getirdiği başbakanlık değişikliği önerisiyle örtüşüyordu.

Askerler, daha önce yazılmamak koşuluyla açtıkları bu konunun yazılmasında, açıkça tartışılmasında bir sakınca görmüyorlardı.

✦ ✦ ✦

Ecevit'in başbakanlığı bırakması konusu sadece korgeneral düzeyindeki bu iki komutan tarafından değil, rütbe ve görev olarak daha üst düzeydeki komutanlar tarafından da dile getiriliyordu. Bunlardan birini, daha önce aktardığım gibi, bizzat dinlemiştim.

Murat Yetkin, *Tezkere*, İstanbul, 2004. s.56

Fikret Bila, *Sivil Darbe Girişimi ve Ankara'da Irak Savaşları*, Ankara, 2003. s.25-26

Başlıkları ben koydum.

Hürriyet
26 Mayıs 2002 Pazar
Komutada değişim
Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kıvrıkoğlu ağustosta görevi Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Hilmi Özkök'e devredecek.

Hürriyet, 26 Mayıs 2002

Çok hoş değil mi, sanki Roma'da bir saraydayız ve komutanlar, bir darbe üzerine fısıldaşıyorlar, İngilizce "conspiracy" diyoruz ki, "birlikte fısıldaşmak" anlamındadır. Matbuat açıkça bu işin içindedir; bu yüzden bu meşum tabloya, "mutabakat" değil, bazı yüksek komutanların borazancıları gözüyle bakabiliriz. Burada, komutanlar, İstanbul matbuatı, ki "Mütareke Matbuatı" tabiri çok daha münasiptir, ve bir de plütokratlar var. Şimdi, Washington'u, "Neo-Konservatifleri" ve "Siyonistleri" de göreceğiz. Buradayız.

Bir tek, o sırada Kara Kuvvetleri Komutanı olan Orgeneral Hilmi Özkök'ün adını veriyorum. Orgeneral Hilmi Özkök ki, 3 Kasım 2002 Günü, kritik bir seçim vardı, uçağa binip Amerika'ya gitmişti ve oradan Ak-istleri takdis eden mesajlar gönderiyordu. Kritik bir seçimin sonuçlarını Washington'dan takdis ilk kez başımıza gelmektedir ve oyların dörtte biri ile anayasa değiştirme yetkisi elde eden bir ekibe "meşru" diyen işte bu Hilmi Özkök'tür.

Bir nokta da şudur; Başbakan Ecevit, Ağustos Ayı'nda süresi sona erecek olan Genel Kurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun görevini bir yıl daha uzatmak istiyordu ve gerekçe olarak, Irak Savaşı ufukta iken deneyimli bir komutan olan Hüseyin Paşa ile çalışmanın güvenli olduğunu söylüyordu. Hakikatte, asıl neden, Hüseyin Paşa'yı, şimdi daha çok kullanılan sözcükle, "millici" bulmasıdır. Koalisyon ortakları, Mesut Yılmaz ve Devlet Bahçeli kabul etmediler; Yılmaz, kendisinin hükümet kurabileceği hayalleri içindeydi ve bu nedenle Hilmi Paşa'yı kendisi için hazırlayan bir hali vardı. Bahçeli'nin ise ne yaptığını anlamak kolay görünmüyordu; Kemal Derviş ile ve bir "oldu-bitti" ile erken seçimi zorunlu hale getiren de Bahçeli'dir. Demek ki, ak-istler'in Bahçeli'ye büyük şükran borcu var.

Ecevit, hükümetten düşürüldükten sonra belki de en sağlıklı ve en yararlı politik dönemini yaşadı; bütün propagandanın aksine, İbrani asıllı olmakla Dünya Bankası'nda uzman olarak çalışan Kemal Derviş'i, kendisinin çağırmadığını açıkladı ki çok önemlidir. Peki kim çağırdı veya gönderdi; Metin To-

İşte Hükümet: Fischer & Dervish

ker, "Kemal Derviş'in Amerika'dan geldiği açıktır da Amerika'dan gönderildiği hususunda ciddi kimselerin ciddi ifadeleri vardır" diyordu.[2] Çağrılmadığı ve gönderildiği konusunda şu anda hiçbir şüphemiz bulunmamaktadır ve gönderenin ve daha doğrusu Dervish'i seçenin ise, imf birinci başkan yardımcısı Stanley Fischer olduğunu artık biliyoruz.

Fischer Amerika'da "Yahudi Partisi" içinde önemli bir figür'dür ve imf yöneticisi olarak Türkiye ekonomisi ve hatta politikası konusunda pek yetkili olabiliyordu. Bu kadar değil, Fischer, hem Türkiye ekonomi ve maliyesinin yönetiminde söz sahibi idi ve hem de her türlü bilgiye el koyabiliyordu; İstanbul'da plütokratlarla yakın bağları vardı. İşini yaptı ve işi bitince, İsrael'e gitti ve şimdi İsrael Merkez Bankası'nın başındadır.

İşte tam bu sırada, bu mahut imza kampanyasından kısa bir süre önce, Başbakan Ecevit, çok büyük bir günah işledi ve İsrael'in Filistin Araplarına yaptığını soykırım ilan ediverdi; "Filistin halkına dünyanın gözleri önünde soykırım uygulanmaktadır" diyordu, Yahudiler çok kızdılar. İstanbul Matbuatı'nın daha çok kızdığını anlıyoruz, imza topladılar.

Tam bu sırada, bir tek isim veriyorum, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Özkök, Ecevit'in sırt ağrılarının başbakanlık yapmasına engel olduğunu anlayıverdi. Gerçi ilk önceleri, aynı kabineden İsmail Cem veya başbakan yardımcısı Hüsamettin Özkan'ı öneriyordu; "ne perhiz ne lahana turşusu", eğer yardımcıları matlup adamlarsa, başbakan sırt üstü uzanıp yardımcılarıyla hükümet işini sürdürebilirdi. Bahane'dir.

Türkiye, adım adım bir ak-ist karanlığa teslim edilmektedir.

İsrail ile 'soykırım' krizi

Ecevit'in sözleri Yahudi lobisini kızdırdı

Ecevit'in "Filistin halkına karşı, dünyanın gözleri önünde soykırım uygulanmaktadır" şeklindeki sözleri Türkiye ve İsrail arasında kriz yarattı. İsrail, Ecevit'in bu sözleri üzerine Ankara ve Tel Aviv nezdinde rahatsızlığını iletmek üzere iki ayrı diplomatik girişimde bulundu.

Hürriyet, 6 Nisan 2002

[2] Metin Toker, *Derviş Bunun için Gelmiş Olmalı*, Milliyet, 30 Mayıs 2001.

SİYONİST BAĞLANTILAR

Kısaca "neo-con" denilen neo-conservative'lerden söz etmem gerekiyor; ama ne yazık, Türkiye'deki yasaklardan birisi de budur.[3] Hepsi Yahudi'ydiler, "all Jewish", Reagan döneminde iktidar olmaya başladıklarını ve Oğul-Bush döneminde de Amerikan politikasına biçim verdiklerine, hep inanılıyor. Irak İşgali ve katliamlarını, neo-konservatiflere bağlıyoruz.

Neo-konservatifler, Yahudi siyaset felsefecisi Leo Strauss'u "guru" kabul ediyorlar, Strauss, Almanya'dan Amerika'ya göç etmişti ve Chicago'da ders verdi, tanınmamıştı ve adının duyulması Neo-Konservatif yükselişle birliktedir.[4] Bir Hobbes uzmanı sayabiliriz;[5] Hobbes'un devletin genesis'inde korku'yu ön plana çıkarmasından hareket ediyor. Hobbes, insanların birbirine vahşi olmalarının, homo homini lupus, bir devlete, yol açtığı iddiasındadır; devlet, hem bir leviathan ve hem de bir tür mukavele'dir ve temelinde insanların birbirine şiddet uygulaması ve korku var. Bu, Hobbes açısından, bilimsel bir tespittir. Strauss'un buna yaptığı ilave, korkunun bir politika aracı olarak kullanılması gereğidir; devlet olmak, korkutmakla mümkündür, demek istiyor. Dünyaya egemen olmak korkuyu egemen yapmakla mümkündür; neo-muhafazakarlar ile Strauss arasında bundan başka bir bağ kuramıyorum.

Fukuyama da, "Leo Strauss said virtually nothing about foreign policy" derken, benim bu görüşüme yaklaşmaktadır; bu tespite Fukuyama, öğrencilerinin ve daha doğrusu öğrencilerinin öğrencileri'nin, Strauss'un felsefi fikirlerini politikaya aktardıklarını eklemektedir.[6] Yalnız bir nokta var, burada geçen "öğrencilerinin öğrencileri" sözü, neo-muhafazakarlar arasında Strauss'dan ders alanların pek de bulunmadığını ima ediyor; bağı kuran Bloom'dur ve Strauss'un öğrencisi Bloom, daha sonra New York'ta öğretim üyesi olmuş ve pek çok neo-konservatif yetiştirmiştir.[7] Bunlardan birisi de Paul Wolfowitz; artık bizi pek çok ilgilendiriyor. İlaveten, Wolfowitz'in Chicago'da Strauss'un birkaç dersini izlediği rivayetini de biliyoruz.

Bloom'un öğrencisi Paul Wolfowitz de, tabiatıyla bir Yahudi'dir, babası da

---

[3] Bütün dünyanın dilinde olan bu "yeni-muhafazakarlar" üzerine, Türkiye'de matbuat pek suskun olmuştur; Sabah'ta bir dizi yazının dışında, hiç yer vermemek için pek titiz davranıldığını söyleyebiliriz. Hürriyet Grubu, neo-konservatifleri yok sayıyor, bunlar, Yahudi, siyonist ve komplocudurlar; Hürriyet Grubu'nun sessizliğine şaşırmıyoruz.

[4] Devlet ve Hürriyet'te ele aldım; Deniz Hakyemez ile şimdiki adı "New York Entellektüelleri" olan bir çalışmamız var, ilerliyor ve ayrıntı ile analiz etmeyi planlıyoruz.

[5] O kadar öyle ki bir mektubunda, "I have become a real Hobbes philologist" diyor; bunu, kendisini Hobbes dili uzmanı saydığı şeklinde anlayabiliriz.
Leo Strauss, *On Tyranny*, University of Chicago Press, 1961-200•, p.225

[6] F. Fukuyama, *After The Neocons –America at the Crossroads*, London, 2006., p.31

[7] New York entellektüelleri ve bu neo-konservatifler üzerine kitabı var.
A. Bloom, *Prodigal Sons–The New York Intelectuals & Their World,* Oxford University Press, 1986

New York'ta Bloom ile aynı yerde profesör idi; baba Wolfowitz bir süre de İsrael'de öğretim üyeliği yaptı, Paul dahil bütün aileyi İsrael'e götürdü. Bu şekilde, Paul Wolfowitz'in İsrael ile bir başka bağını da öğrenmiş oluyoruz; demek ki, İsrael bağlantısı pratiğe de dayanmaktadır. Kaldı ki, Paul'un Ablası Laura bir İsrael'li ile evli ve orada yaşamaktadır.

Bloom'un ve Paul Wolfowitz'in babasının öğretim üyesi oldukları ve daha sonra Oğlan-Bush İdaresi'ne hakim olan neo-konservatiflerin yetiştiği bu çevre için bir yerde, "the paterfamilias was warned against the bugger-familias" ifadesi kullanılıyor; bu "bugger" sözcüğünü, Caligula kitabımızdan da hatırlıyoruz. Öğretim üyesi-öğrenci ilişkisine "bugger-familias" denmesi dikkat çekicidir ki not ediyorum. Diğer yandan, aynı yerden ve hemen arkasından, Bloom'un homoseksüel olduğunu da öğreniyoruz; yalnız, öğrencilerinin bu konuda ağızları pek sıkı imiş, konuşmuyorlar, ama, Paul Wolfowitz later told an interviewer about Bloom, Paul Wolfowitz, bunu teyid etmiş durumdadır.[8] Demek ki Strauss ile neo-konservatifler arasındaki ana halkanın homoseksüel olduğunu Paul'den öğreniyoruz. Güzel, Paul, bunu nereden ve nasıl öğrendi; bunu bilemiyoruz. Amma ve lakin bu homoseksüalite ifşaatına güveniyoruz.

Fukuyama, neo-konservatiflerin asıl akıl hocasının Albert Wohlstetter olduğunu ileri sürüyor, bir stratej olup, was the teacher of Paul Wolfowitz, Richard Perle, Zalmay Khalilzad, diyor; Paul Wolfowitz, Richard Perle ve Zalmay Khalilzad'ı yetiştiren adamdır. Bu üçü ve bu arada Wohlstetter, Yahudi olmaları bir yana Türkiye politikalarının içinde hep yer aldılar, artık herkesin malumudur.[9] Wohlstetter biraz uzak kalıyor, yaklaştırmak durumundayım.

Frachon ile Vernet'in "Mesyanik Amerika" adlı kitaplarında bir ve pek önemli episod okuyoruz, başka yerlerde bulamıyoruz. Amerika'nın o zamanlar bu pek önemli strateji uzmanı, Wohlstetter, Şah'ın düşüşünden hemen birkaç gün sonra İstanbul'dadır ve dostlarıyla birlikte Boğaz'a nazır bir lokantada yemektedir. Bu, avec des amis a İstanbul, dostlarının bir kısmı Türk olmalıdır, kim olduklarını tahmin edebiliyorum, ancak kesinlikle öğrenmek zorundayım, "Karanlıklar Prensi" namdar Richard Perle de oradadır; masadakilerin birisi, "gelecek mesele nedir" yollu soruyor, herkes bunu, İran'dan sonra Türkiye'nin düşeceği şeklinde bir kaygı belirtisi olarak anlıyor, 1979 yılındayız ve Türkiye'de bir iç savaş var. Wohlstetter, "mesele değil cevap" an-

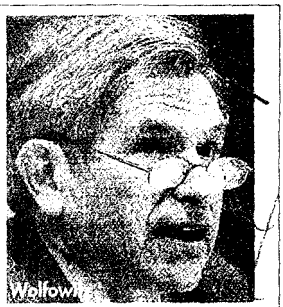
---

[8] James Mann, *Rise of Vulcans –The History of Bush's War Cabinet*, Penguin Books, 2004. p.25

[9] Bu neo-konservatifler üzerine ve ciddi bir araştırmada şunları buluyoruz:

Quelques jours apres la chute du shah (1979) , Wohlstetter dine avec des amis a Istanbul, dans un restaurant surplombant le Bosphore. "Est-ce le prochain probleme?" se demand un convive, craignant pour la Turquie le sort de l'Iran. "Non, c'est la réponse au probleme!" répond Albert. Richard Perle a pris chez son maitre l'idée d'une coopération tripartite etroite éntre Turquie, Israel et les Ettas-Unis.

A. Frachon - D. Vernet, *l'Amerique Messianique –Les guerres des néo-conservateurs*, Seuil, 2004. p.102

Ankara 'Şahinler'i şaşırttı

ANKARA'nın, Saddam'ın devrilmesine yönelik bir operasyon konusundaki isteksizliği, operasyonu isteyen ABD Yönetimi'nin şahinlerine gerçek bir sürpriz oldu.

UPI'de çıkan bir habere göre,"Ne kadar erken vurursak o kadar iyi" tezini savunan ABD Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz'in ortaya koyduğu planlar, Irak'ta rejim değişikliği amaçlı herakâtta Kuzey'den önemli bir saldırı başlatılmasını ve Türk Ordusu'nun da fiili desteğini öngörüyor. Pentagon kaynakları, ABD'nin, Türkiye'ye şimdiden asker ve savaş teçhizatı yığmaya başlamak istediğini, ancak Ankara'nın isteksiz davranmasının Wolfowitz ve diğerleri için gerçek bir sürpriz oluşturduğunu ifade ettiler. Wolfowitz, olası bir Irak operasyonunu yönetecek General Tommy Franks ile de anlaşamıyor. Afgan savaşını yürüten Franks, Irak operasyonu için gerekli miktarda akıllı bomba ve yedek parça bulunmadığı için, beklemek gerektiğini savunuyor. Irak harekâtı için yaz sonu ya da sonbahar telaffuz edilirken, Başkan Bush, Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Savunma Bakanı Rumsfeld, Wolfowitz ve Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı Condoleezza Rice'ın "Saddam'ın devrilmesi stratejik önceliğimiz" noktasında tamamen birleştikleri ifade ediliyor. ■ **Kasım CİNDEMİR**

Hürriyet, 24 Mart 2002

lamında karşılık veriyor, gelecek olan cevap'tır; Frachon ve Vernet, bu cevabı, "Türkiye-İsrael-Amerika" ittifakının kuruluşu olarak değerlendirmektedir. Ancak biz, retrospectively, "12 Eylül Darbesi" olarak anlamakta mazuruz.

Yahudi Lobisi, "Yahudi Partisi" daha uygundur, Amerika'da varsa Türkiye'de de var.

Türkiye'de İsrael, İsrael'den daha güçlüdür.

Türkiye'de bir "İsrael Partisi" var. Yavaş yavaş deşifre ediyorum.

Paul Wolfowitz'e geliyorum, fakat, kısaca "mesyanik" sözcüğüne değinmek zorundayım; neo-konservatifler, bütün dünyaya hakim olmadan ve bunun için korkuyu bir silah olarak kullanmadan, Amerika'nın güvende olmayacağı inancındadırlar. Diğer taraftan neo-konservatiflerin hemen hemen hepsi Yahudi ve hepsi mesiah'a bağlıdır; insanlığı kurtarıcı olan artık işçi sınıfı değil, Yahudi ırkı'dır. Bu nedenle İsrael'in güvenliği, dünyanın güvenliğidir ve bunun için de Irak'ın işgali, ilk adım olarak, şarttır.

Fakat Ecevit, İsrael'in Filistin Arapları'na yaptıklarını bir soykırım görmesinin yanında bir de Amerika'nın Irak'ı işgaline inanmamakta ve karşı çıkmaktadır. Siyonistler, neo-konservatifler ve Wolfowitz zor durumdadır.

Hürriyet için "neo-konservatif" sözü, çok uzun zaman mennu idi ve çünkü, Yahudilik ile özdeştir. Yine de, habere, "Ankara'nın, Saddam'ın devrilmesine yönelik bir operasyon konusundaki isteksizliği, operasyonu isteyen Abd Yönetimi'nin şahinleri için gerçek sürpriz oldu" şeklinde başlamaktadır, "şahin" bizde de var. Demek ki, Ecevit, Amerika'nın Saddam'ı devirmesine karşı çıkıyor; o halde Ecevit devrilecektir, bunu anlıyoruz.

Başka, şimdi artık Orgeneral Hilmi Özkök komplosunu ve İstanbul Matbuatı'nın "artık bırak Ecevit" yollu haykırışını daha iyi anlıyoruz. Bunları anlıyoruz ve bir de, hiç kimsenin tarih önünde bu hale düşmemesini diliyoruz. Düştüler.

Olovan

serdargut@yahoo.com

Washington'da Ecevit sonrası planlanıyor

ABD'nin Ankara Büyükelçisi **Pearson** ile **Mesut Yılmaz** ve **Kemal Derviş** ile yemek yiyip sohbet etmesi dahi önemli kişilerin mayasıyla yatırımcısı Washington'da bile nin sezilecek bir boşlukta Ankara'yı yarısının olarak görülmedi.

"Görünenin" dışında çok daha başka şeyler de olduğu ABD'nin bakışında.

Washington'da **"Türkiye'nin durumuna"** anlamlı bir yoğun ilgi dikkat çekmektedir. Bunun gerisinde bilgiler de...

Ve Türkiye'deki perde arkasında yaşanan siyasi kaygıları daha net olarak algılayabilmek için ABD'nin Başkentinde neler olup bittiğini, konuşulan konuyu nasıl yansıtıldığını da görmekte yarar var.

★ ★ ★

Türkiye'den kimlerin davet edileceği merakla beklenen Bilderberg Toplantısı bu yıl Washington'da yapılıyor.

Türkiye'den üç kişinin çağrılı toplantıya **Kemal Derviş, Özdem Sanberk** ve Koç Holding'in CEO'su **Bülent Özaydınlı**.

Neler konuşulduğu her zaman gizli tutulan toplantıya çağrılan isimlere bakılınca global ilişkilerin ciddi ve güçlü temsilcisi Türkiye'de **Ecevit** sonrası bir siyasi oluşumun nasıl olabileceği ve bu oluşumun ekonomik krizden çıkışa etkileyecek nasıl olacağını değerlendirmek için de ciddi bir ortam çıkıyor.

Türkiye'nin yakın geleceğinde **Kemal Derviş**'in çok daha etkin bir siyasi rol üstleneceği beklentisi Bilderberg Toplantısının düzenlenmesi ile daha da net olarak ortaya çıktı. Ama asıl önemli nokta onun bu ülkenin hangi çerçevede ekonomik ve siyasi düzenlemeler

O konuda henüz net bir şeyler yok. Uluslararası çevrelerde, çünkü **Kemal Derviş**'in rolünün nasıl olacağıyla ilgili çevrelerin birbiriyle görüşme birden yoğunlaştı.

★ ★ ★

Çok erken kesin kanaatlerden önceden bir tahmine göre **Mesut Yılmaz**, ABD Başkanı **George Bush** ile görüşme imkânını ciddi olarak arayışa başladı.

Bunun için öyle bir ortam devreye sokulmuş durumda: ABD Başkanı **George Bush**'un kardeşi Florida valisi **Jeb Bush**'a ANAP liderinin Başkan **Bush** ile Washington'da görüşme talebi iletilmiş.

Onun da bu talebi kardeşine iletmiş bulunduğu yer.

Bilderberg Toplantısında ve toplantının yapıldığı Washington'da Türkiye ile ilgili tartışmalar bir **Mesut Yılmaz**-**Kemal Derviş** ortaklığının Türkiye'yi nasıl ve ne şekilde yönlendirebileceği açılışa dönülüyor.

Bu konuda Avrupa Birliği'ne üyelik konusu çok önemli kazanıyor. **Kemal Derviş**'in ekonomiyi yönettiği bir ANAP hükümetinin Türkiye'yi Avrupa'ya tıpkı Türkiye'nin en güçlü yönlerini oluşturduğu bir ilişkiye yakın bir durum var gibi Washington'da.

Açıkça söylemek gerekirse **Mesut Yılmaz**'ın Avrupa konusunda yaptığı siyasi çıkışlar sonrasında Washington'da **İsmail Cem**'in Türkiye'nin siyasi yakın geleceğini dizaynedeki sonuçla olan çevrelerde oldukça geniş bir plana inanıldığı görülüyor.

Bir anlamda denilebilir ki Washington'daki çevrelerin gözünde **Mesut Yılmaz** Türk dış politikasının yönlendirmesi konusunda güvenirliğini Avrupa meselesine tam sahip çıkmasıyla sağladı.

★ ★ ★

Ne olup bitecek gibi tabii ki tam bilinemez ve tabii ki Türkiye sadece Washington'dan alınacak sinyallerle siyasi kararını vermeyecek.

Ancak Washington'daki son günlerde olan bitenlerden ortaya çıkan net sonuç şu: **Ecevit** döneminin artık bitmiş sonra erdiğini görmek ve bundan hoşnut olmak, pozitif yorumlar yapmak tamamen bir arayışlara başladığıdır.

"Seçim" lafı Amerikalı çevrelerce zaman zaman edilse de bu Amerikan yönetiminin öncelikli değildir.

Washington'da birinci tercih **Kemal Derviş**'in siyasetten de güçlü olduğu bir liderleşmesi, ikinci tercih siyasi süreçlerin tam tepetaklanmasını, gerekirse anlaşmaların da yeniden yeni **Kemal Derviş**'in rolünün büyük olacağı, sonuçlara teknik çözümler getirme gücü olan bir geçiş hükümeti, en son olarak üçüncü tercih ise seçime gidilmesidir.

Çünkü hem de devre dışı Amerikan yönetimi 11 Eylül sonrasında siyasi İslama referans alan partilere bakışı radikal biçimde değiştirdiler ve eskiden **"demokrasinin gereği"** çerçevesinde kabul gösterdikleri bazı gelişmeleri bugün artık Washington'da fazla sıcak bakılmadığını sezmek ile beraber yeniliş olmuşlardır.

Ve tabii ki Türkiye'de seçim fazlası yapılsa ne olur konulu kamuoyu araştırmaları Washington'da da geniş ilgiyle okunmaktadır.

Bir Beşinci Kol: Dervish
Hürriyet, 31 Mayıs 2002

Wolfowitz nabız yokladı

ABD Savunma Bakanı Yardımcısı Paul Wolfowitz, 'Şu anki Irak yönetimi Ortadoğu'da en büyük tehlikedir. Türkiye'nin bu konudaki görüşlerini nüreki bulduruyum' dedi.

Wolfowitz, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nca (TESEV) Conrad Otelinde düzenlenen toplantıda, 'ABD-Türkiye İlişkileri' konulu konferansında Türkiye'deki siyasi belirsizliklerin ekonomik açıdan yeni sorunlara yol açtığını belirten Wolfowitz, siyasi istikrar sağlanırsa ekonomik gelişmenin de devam edeceğini vurguladı. Wolfowitz, Türkiye'nin AB yolunda çok önemli aşamalar kaydettiğini de ifade ederek, 'Türkiye'nin Avrupa kurumlarıyla tam olarak bütünleşmesi, Türkiye'nin, Avrupa'nın ve ABD'nin çıkarındadır. Bazı Avrupalılar Türkiye'nin AB'ye (neliğini istediğini ve Türkiye'nin Kopenhag kriterlerini yerine getirmesini beklediğini ve' dedi.

Türkiye'nin bazı konularda, özellikle Irak'a ilişkin çok ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu da belirten Wolfowitz, 'Şu anki Irak yönetimi ABD kitabı ülke tehlikesidir. Bir bu tehlikeyle sonsuza kadar yaşayamayız' dedi. Wolfowitz, Kuzey Irak'taki yapının Kürt-demokratik kurulmasının Türkiye'nin hoşnutsuzluğuna değil, 'ABD içinde bazen kabul edilmez' olduğunu kaydetti.

Derviş'le görüşme

Konferansın sonra Conrad Otelinden ayrılan Wolfowitz, saat 19.30'da Mustafa Koç'un Kanlıca'daki yalısına geçti. Wolfowitz'in, Mustafa Koç ve yakın çevresinden önce gelen Devlet Bakanı Kemal Derviş'le akşam yemeği için Yemeğe ABD Büyükelçisi Robert Pearson, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Daniel Amstrong ve DTP Genel Başkanı Mehmet Ali Bayar da katıldı.

Koç-Wolfowitz-Dervish
Hürriyet, 15 Temmuz 2002

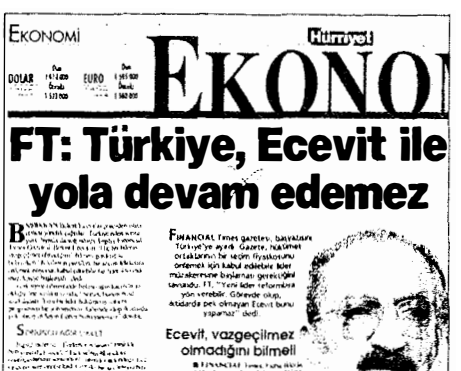
The Times: Ecevit Avrupa'nın hasta adamı

Türkiye, 150 yıl önce Avrupa'nın 'hasta adamı' diye bilinen Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine geçmişti. Şimdi ise The Times, yayımladığı 'Avrupa'nın hasta adamı Ecevit' başlıklı yazıda Ecevit'in rahatsızlığının Türkiye'yi yeni bir ekonomik krize sürüklediğini belirtti.

Ecevit'in Yeni Krizin Eşiğinde

Ekonomist: Türkiye'nin geleceğini Irak'a atıyor

Avrupa Matbuatı Hücumda
Hürriyet, 6 Temmuz 2002

Ekonomi

Hürriyet

FT: Türkiye, Ecevit ile yola devam edemez

Financial Times gazetesi, bankalara Türkiye'ye ayırdı. Gazete, hükümet ortaklarının bir seçim öncesinde ortaklığı için kabul edilebilir bir müzakereye başlamasının gerekliliği tavsiyesinde bulundu. FT, 'Yeni ideler reformlara yön verebilir. Görevde olup, aldandığı pek olmayan Ecevit bunu yapamaz' dedi.

Ecevit, vazgeçilmez olmadığını bilmeli

Ecevit İnsin-Cem Çıksın
Hürriyet, 3 Temmuz 2002

Beş haber-belge sunuyorum.

Bir; Hürriyet'in o zamanki Washington temsilcisi Serdar Turgut, "Washington'da Ecevit sonrası planlanıyor" haberini yazıyor, 31 Mayıs 2002 tarihindedir. Kemal Dervish, Dışişleri eski Müsteşarı Özdem Sanberk ve Koç'tan Bülent Özaydınlı, Bilderberg'e çağrılıyorlar. Üçünün de İbrani asıllı olmaları yüksek ihtimaldir; en az ikisinden kuşku duymuyoruz.

İki; Financial Times, "Ecevit İnsin-Cem Binsin" haberini yazmış ve 3 Temmuz 2002 tarihli Hürriyet aktarıyor. İsmail Cem, İbrani asıllıdır ve bakanlığı sırasında Musul'daki Kürdo-Judaik Devlet'in temellerini atmıştır. Şimdi A. Gül, katları çıkıyor.

Üç; 6 Temmuz 2002 tarihli Hürriyet'ten, başta The Times, Avrupa matbuatının hücuma geçtiğini öğreniyoruz. Ecevit, "Hasta Adam" ilan edilmiş durumdadır.

Dört; 12 Temmuz 2002 tarihli Radikal'den, Brüksel ve Washington'un Ecevit'i sildiklerini öğreniyoruz. a) Wolfowitz, sadece Dervish'i muhatap almaktadır ve b) Brüksel'de Komisyon Başkanı Prodi, Cem'in istifası üzerine Türkiye'ye gelmekten vazgeçmektedir.

Beş; 15 Temmuz 2002 tarihli Hürriyet, Wolfowitz'in İstanbul'a geldiğini duyuruyor; başlık yorumludur, "nabız yokluyor." Sonra Mustafa Koç ve Kemal Dervish ile Paul Wolfowitz kapanıyorlar.

Dışişleri Bakanlığı, İstanbul'a ve bir eve taşınmıştır.

Osmanlı'nın son zamanında, Taksim'de, sonra Park Otel olan yerdeydi. Ve Amerika, Cumhuriyet ile birlikte, Ankara'ya taşınmasını hiç kabul etmedi. Şimdi Cumhuriyet öncesine dönülmektedir.

İşte İstanbul Matbuatı'nın, "Bırak Ecevit, N'olursun, Bizi Bırak" nameleri, işte bundan tam iki ay sonra, 15 Temmuz 2002 tarihindedir. Diğerleri tutmayınca bu nameleri döktüler ve bu da işe yaramadığı için "Erken Seçim" icat ettiler.

Bütün bunlardan bir tespiti açıklıkla yapabiliyoruz; siyonizmin, Türkiye komiseri, Wolfowitz'dir. Bunu bulabiliyoruz. Wolfowitz'in iki en yakını ise Mustafa Koç ile Cüneyt Zapsu'durlar. Zapsu'nun da İbrani asıllı olduğunu tahmin edebiliyoruz; ancak, Wolfowitz ile bu samimiyeti ne zaman ve nasıl başladı, bilemiyoruz. Bununla birlikte, Zapsu'nun Washington'a gittiğinde zaman zaman Wolfowitz'de kaldığı haber veriliyor ki doğru olmamasını temenni ediyorum. Bu kadarını fazla telakki ediyorum.

HAM MEYVAYI DALINDAN

Şimdi "Jet Fadıl" da tesmiye edilen Fadıl Akgündüz'den söz etmek durumundayım. Hikayesi bilinmeden yakın zaman politikasını tam olarak kavrayamayız. Burada yazmayı planlamıyorum;[10] sadece not ediyorum. "Siirt Seçimleri", plütokrasinin kin dökümü'dür. Bir intikam seçimi diyebiliriz ve iki "Siirt Seçimi" biliyoruz. Birisi meşru ve diğeri gayri meşru'dur.

Meşru olanda Fadıl Akgündüz seçildi ve gayri meşru olan ile Tayyip Erdoğan, milletvekili yapıldı.[11] Milletvekilliği, gayri meşru'dur.

Bu arada yazmak zorundayım; en azından daha sonraki gelişmelere baktığımızda, Erbakan Hükümeti'nin laisizm gerekçesiyle devrildiğini kabul edemeyiz. Güzel bir Frenk sözü var, bir insanı büyü ile öldürebilirsiniz, yalnız kahvesine miktar-ı kafi arsenik şarttır; devrilmesinin üç maddi nedenini bulabiliyorum.

Bir; Necmettin Erbakan, Cumhuriyet döneminde İslam'ın siyasallaşmasında önemli figürlerden birisi olmasının yanında, "milli sanayi" politikasını da savunuyordu, Malezya'dan, Akgündüz vasıtasıyla binek otomobil ithaline kapıları açtı. Ucuz otomobil başta Koç, yerli, otomobil yapımcıları ve montaj sanayicileri çok zorladı. Çıkarlarını sarstı, demek istiyorum ve Erbakan kendi kahvesine arsenik koyuyordu; Özal'ı yetiştiren O'dur.

İki; bedelsiz ithal yoluyla, daha çok Almanya'dan, çoğunluğu ikinci el, otomobil getirilmesine izin verdi; belli miktarda döviz bildirme ve sokma şartına bağlıdır. Bu ise başta Koç, binek otomobilcilere ikinci ve büyük darbe olmuştur. Kahvesine arsenik koymayı sürdürüyordu.

Üç; Hazine'nin bankalarla ilişkileri için "havuz sistemi" hazırlığını duyurdu; Hazine, parasının bir kısmını özel bankalarda tutuyordu ve aynı zamanda, bütçe finansmanı için özel bankalardan borç alıyordu. Kısacası, bankalarda parası varken bankalardan borç alıyordu; yalnız parasına düşük faiz, borcuna yüksek faiz uygulanıyordu. Bunu ortadan kaldırmayı vaad etti; Koç ve Sabancı'nın değirmenlerine akan suyu keseceğini ilan etmişti; günahı büyüktür.

Ne Akgündüz'ü ve ne de Erbakan'ı aklamıyorum; ekonomi-politik yazıyorum. Erbakan da, yetiştirdiği Özal misli ölçüsüz ve Özal'ın moda ettiği sözcükle, tahtası eksikti, bunları yaparken, her türlü tahrikten geri kalmıyordu; ancak hem milli ekonomiyi savunuyor ve hem de Araplar'a dostluk söylüyordu. Yaptığı budur ve dolayısıyla, her ikisi de devrilmeyi ve hapse girmeyi hak ettiler. Hapisliği, Akgündüz'e, cezaevinde ve Erbakan'a evinde, lütfettiler.

Asla, bir daha "Refah Olmasın"; Mustafa Koç'un Yahudi kökenli danışmanı Soli Özel ile birlikte, Amerika'dan aldığı direktif işte budur. "Amerika" di-

[10] Mutlaka yazılmasını öneriyorum.

[11] Bu bölüme çok kısa bir ek var.

ABD'den TÜSİAD'a:

AKP RP'nin kopyası olmasın

■ WASHINGTON'da, ABD yönetiminden üst düzey yetkililerle görüşen TÜSİAD heyetine, "Umarız, AKP, RP'nin yaptığı hataları tekrarlamaz" mesajı iletildi. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Mustafa Koç've beraberindekiler, Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi'nden Dan Fried ve Dışişleri Bakanlığı'ndan Marc Grossman ile bir araya geldi. Mustafa Koç, TÜSİAD Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Ali Babaoğlu ve Özel Danışman Soli Özel, ayrıca, ABD Kongresi'ndeki Türk Dostluk Grubu'ndan temsilciler ile görüştü. TÜSİAD heyeti, ABD Savunma Danışma Kurulu Başkanı Richard Perle ile de özel bir yemekte buluştu. TÜSİAD heyetinin temasları sırasında, Irak'ta olası bir operasyon, AB, Kıbrıs, Türk ekonomisi ve 3 Kasım seçimleri ele alındı.

Mustafa Koç

IRAK: Koç ve TÜSİAD heyeti, Körfez Savaşı ve Irak'a uygulanan ekonomik ve ticari yaptırımların Türkiye'ye verdiği zararları ve getirdiği yükü masaya yatırdı. Heyet, yeni bir askeri operasyonun krizden kurtulmaya çabalayan Türkiye'ye ilave yükler getireceğini kaydetti ve ABD'nin bu konuyu gözönünde bulundurması gerektiğini gündeme getirdi. ABD'ye, TÜSİAD'a, "Türk ekonomisinin durumunu yakından izliyoruz. IMF destekli programınızı destekliyoruz. Türk ekonomisinin hassas dengelerde işlediğini de biliyoruz. Bütün bunları dikkate alacağız" mesajını iletti.

Grossman ve Perle'den Sipariş

yoruz, ama somut olarak Grossman'ı anlıyoruz, ki Yahudi'dir; bu kadar mı, Koç'un özel bir yemekte, "Karanlıklar Prensi" Perle ile de görüşmeyi ihmal etmediğinden eminiz. Perle de Yahudi'dir; başkalarıyla görüşemiyorlar ve güya bunlar iş adamıdırlar.

Güzel, amma, ben, "Akp, Rp'nin Kopyası olmasın" sözünü kimin kime söylediğinde tereddüddarım. Bir, Koç, Yahudi Lobisi'ne söylemiş olabilir, iki, Yahudi Lobisi'nin Koç'a söylemiş olması mümkündür, üç, birbirlerine söylemiş olmaları daha büyük ihtimal görünüyor. Fakat bir ihtimal daha var; bu da, Yahudi Lobisi ve Koç'un birlikte ak-istlere söylemeleri ihtimalidir. Eğitimdedirler ve Roma usülü ölümcül bir eğitimden söz ediyorum.

Doğru, bir İslamist hükümet talebi nettir; fabrika içinde "sulh" için buna ihtiyaçları mutlak görünüyor ve kesinlikle biliyoruz. Buna ilaveten, Güngör Uras ile Ege Cansel'in bana verdikleri özel tartışma notlarında çok yerinde tespit ettikleri üzere, akp, köyden, başta İstanbul olmak üzere, şehre gelen ve önce palazlanmış esnaf olanların partisi olarak ortaya çıkıyordu;[12] bunlar, içlerinden geldikleri köylüden ve içlerine girmek istemedikleri işçiden nefret ederler ve ediyorlar. Başka deyişle en çok halka karşı bir tayfadırlar ve sadece ve sadece zenginleşmek istiyorlar; kurulmuş partiler içinde halka ve emekçilere en karşı fırka budur; bu düşmanlıkları, plütokrasi için tercih nedenleri arasındadır.

Başkaları da var; İsrael dayanamıyordu, ayakta kalabilmesi için büyümesi şarttır ve

[12] Sabanci Dinastisi'ni Çukurova'dan tard eden Uzan'lar ile Türkiye'nin "en zengini" ilan edilen Karamehmetler'i ihmal etmiyorum. Karamehmetler'in zenginliklerinden bir bölümünü Koç'a aktarmak ve aynı zamanda Uzan'ları Çukurova'dan çıkarıp Sabanci Dinastisi'ni ipka etmek de çok önemlidir. Ak-istlere hükümet verme şartnamesinde bu da var.
Ancak bütün bunları başka yerlerde ve çok önceden yazmış bulunuyorum. Tekrarlamıyorum. Musul'u ve Kıbrıs'ı teslim şartını ise tekrarlamak zorundayım.

Dördüncü Bölüme Ek

MONTESQUIEU: ROMA'DA CUMHURİYET'İN ÇÖKÜŞÜ

Güzel, Camus'nün, Caligula'yı yazarken Suetonius'a dayandığını hep söylüyoruz, bütün kaynaklar bunu kaydediyorlar; aslında, Caligula üzerine bütün modern çalışmaların da temelinde Suetonius var. Dolayısıyla, bunu tekrarlamakta mazurum, fakat, yine de "hep mi" demekten kendimi alamıyorum. Bir de şunu ekleyebilirim, Camus kalibresinde birisinin, cumhuriyet'in çöküşü üzerine bir trajedi yazarsa, trajediyi hep uçuruma yaklaşan bir trende, uçurumdan ters yönde koşarak kurtulma çabasına benzetiyorum ve dolayısıyla Caligula'nın trajedya olduğundan hiç şüphe etmiyorum, Montesquieu'yü ihmal etmiş olmasına hiç ihtimal veremiyorum.

Tabii başka bir nokta var; Montesquieu'nün bu son derece ihmal görmüş eserini, De la Grandeur des Romains et de leur Décadence, görmemiş olmasını da düşünebiliriz. Kim gördü ki; bu soruyu sormakta çok haklıyız, her yerde ve her ansiklopedide görülmemiş olarak görüyoruz. Fakat, bunun karşısında, bir başka nokta dava var; büyük yaratıcılar, hep görülmemişi görüyorlar.

✦ ✦ ✦

True, it's not the first time Rome has seen a man wielding unlimited power; but it's the first time he sets no limit to his use of it, and counts mankind, and the world we know, for nothing. That's what appeals me in Caligula; that is what I want to fight.

✦ ✦ ✦

He is converting his philosophy into corpses and -unfortunately for us- it's a philosophy that's logical from start to finish. And where one can't refute, one strikes.

✦ ✦ ✦

Camus'nün Caligulası'ndan aldığım[133] ve Caligula'ya karşı bir darbe beyan-

[133] Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, Penguin Twentieth Century Classics, 1944-1984, p.53

namesi, telakki ettiğim bu cümleleri nerden çıkarmış olabilir; mükemmel bir siyaset felsefesine dayanıyorlar. Montesquieu'nün "sınırsız iktidar" üzerine yazdıkları bir konspirasyon liderinin ağzında tekrarlanıyor; Karea, "bizi hiçe indiriyor" diyor. İsyanı, buna itiraz ile başlamaktadır ve bu nedenle buna, dayanmaktadır; Montesquieu'ye demek durumundayım.

Buna bir de "felsefesi, cesete dönüştürüyor" önermesini ekleyebiliyorum.

Bunun altına da, Montesquieu'nün, pek çok ihmale uğramış pek mühim, "Roma'nın Görkemi ve Çöküşü" çalışmasından, iki paragraf koymak istiyorum. Karşılaştırıyoruz.

✦ ✦ ✦

Mais, dans l'accord du despotisme asiatique, c'est-a-dire de tout gouvernement qui n'est pas modéré, il y a toujours une division réelle.

✦ ✦ ✦

Le laboureur, l'homme de guerre, le négocient, le magistre, le noble, ne sont joints que parce que les uns oppriment les autre sans résistance; et si l'on y voit de l'union, ce ne sont pas des citoyens qui sont unis, mais des cops morts ensevelis les uns les autres.

✦ ✦ ✦

Burada da ölü vücutlar'ı, cesetleri buluyoruz; ikisinde de fail, aynıdır ve despottur.[134] Montesquieu, bu çalışmasında da, zamanında olmasa da şimdiki zamanlarda pek çok hakkı gasp edilmiş bir diğer eserinde, Lettres Persanes, gün ışığına çıkarmış olduğu, asyatik despotizm'den söz ediyor ve herhalde hatırlıyoruz, okunması doyumsuz bu Mektuplar'da, bu başlık altında, "asyatik despotizm" demek istiyorum, On Dördüncü Lui Fransa'sını yazıyordu; Birinci Yüzyıl Roma'sını analiz ederken de, asyatik despotizm'den söz etmektedir. O halde, Montesquieu aracılığıyla, Caligula ile asyatik despotizmi yan yana getirebilmemiz çok büyük verim yüklü görünmektedir.

Birlik mi, bazan despotizmin barışı ve birliği'dir. Nerede sınıflar ve katmanlar ezilmiş ve ezilerek bir birlik oluşturulmuşsa, despotizm vardır. Yurttaşlar yok, üst üste veya yan yana yığılmış cesetler var. Ben, daha büyük bir kibarlıkla, "sürü" diyorum.

Birlik mi, rezistans kalmamıştır.

Barış mı, despotizm'e karine'dir.

Bu da güzel, peki, Montesquieu, Tiberius'a bakınca ne görüyor; gördüğü, en zalim tiranidir. Tiberius dönemini, denizde bir bahtsızın, üzerinde kurtulacağını sandığı tahtanın üzerinde boğulmasına benzetmektedir. Tiberius'un

[134] Ch. Montesquieu. *De la Grandeur des Romains et de leur Décadence*, Paris, n.d. p.75

zulmü, en zalim olanıdır; çünkü, yasaların gölgesinde ve yargıçların eliyle yapılmaktadır.

Tiberius mu; en büyük şansı, şüphelendiği her bahtsızı mahkum edecek yargıç bulabilmesindedir ve hatta daha fazlasını buluyordu. Bu, bir; ikincisi, Montesquieu, bu yolun, Julius Sezar tarafından açıldığında pek ısrar ediyor. Sezar, "cumhuriyet partisini yenince", senato'daki dostları ve düşmanları, iktidar'ı sınırlayan yasaları ortadan kaldırmak için birbirleriyle yarıştılar ve Sezar'a her türlü şerefi yağdırdılar. Dahası var, Julius'un, hoşlandığı her kadına sahip olma hakkı olduğunu savundular.[135] Demek, cumhuriyet yıkıcılığının Julius Sezar ile başladığını Montesquieu de tespit etmektedir.

Julius ile Tiberius arasında Augustus var.

✦ ✦ ✦

Il n'y a point de plus cruelle tyrannie que celle que l'on exerce a l'ombre des lois, et avec les couleurs de la justice, lorsque on va, pour ainsi dire, noyer des malheureux sur la planche meme sur laquelle s'etoient sauvés.

✦ ✦ ✦

Et, comme il n'est jamais arrive qu'un tyran ait manqué d'instruments de sa tyrannie, Tibére trouva toujours des juges prets a condamner autant de gens qu'il en put soupçonner.

✦ ✦ ✦

Augustus'a gelince, Montesquieu, Augustus'da, halkın iktidarını gasp eden bir korkak görmektedir. Şef Augustus, savaş halinde iken, elinde silah varken, hep askerlerin isyanından ve "barış" halinde ise konspirasyonlardan korkuyordu. Askerleri idare ve konspirasyon'a mahkum gördüğü senatörlere zulmetmek, politikası oldu; ve Sezar'ın başına gelenleri gözünün önünden hiç uzaklaştıramıyordu. Sezar'ın yaptıklarını yapmaktan titizlikle kaçındı ve askerlere görülmemiş bir gevşeklik ve korkaklık ihsan etti.

Şef, halkın yasa yapma ve yargılama iktidarını gasp etti.

✦ ✦ ✦

Voila le clef de toute la vie d'Auguste.

✦ ✦ ✦

August avoit oté au peuple la puissance de faire des lois, et celle de juger les crime publics.

✦ ✦ ✦

Lorsqu Auguste avoit les armes a mains, il craignoit les révoltes des sol-

[135] Dion nous dit que quelques-uns allerent jusqu'a proposer qu'il lui fut permis de juir de toutes les femmes qu'il plairait.
ibid., p.112

dats et non pas les conjurations des citoyens; c'est pour cela qu'il ménagea les prmiers et fut si cruel aux autres. Loesqu'il fut en paix, il craignet les conjurations et ayant toujours devant les yeux le destin de César, pour eviter son sort il songéa a s'éloigner de sa conduite.

✦ ✦ ✦

Bazen, modern söyleyişle, Tiberius'un klonlanmış kopyesi de sayılan ve halefi olan Caligula için, "dünyaya daha iyi bir esir ve daha kötü bir efendi gelmemiştir" deyişini, Montesquieu de not ediyor. Ancak bir eklemesi var, "en iyi esir" ile "en kötü efendi" rollerini bir kişide, Caligula'da birleştirebilmektedir; aynı neden, aynı kişilikte kölelik ve köle taciri sendromlarına yol açabilmektedir. Neden, hiç kuşkusuz, "la puissance illimité" olarak teşhis ediliyor ki, Caligula'da Camus'nün kaynağına yaklaşmış oluyoruz. "Sınırsız iktidar" çok önemli bir teşhis durumundadır.

Açıklayıcı olabilir, bir parantez açabilirim, Montesquieu de ben de "demokrasi" sözüne itibar etmiyoruz; "cumhuriyet" yeterlidir. Cumhuriyet ise, iktidarı sınırlamak demektir ve her kim "sınırsız iktidar" vaaz ediyorsa, bir cumhuriyet düşmanı ve yıkıcısıdır.

O halde, beğenmek veya beğenmemek hürriyeti var, ancak, "cumhuriyet" varsa, kamusal işlerin yürütülmesinde yavaşlık şarttır. Ve işlerin daha hızlı yürütülmesinde ve ölçeklerin büyütülmesinde, hiçbir zaman, erdem bulamıyoruz. "Küçük her zaman güzeldir", demeyi sürdürüyoruz ve tabii sürdürüyorum.

Parantezi kapatıyoruz, bilgiler, Suetonius'dan geliyorsa siyaset felsefesi Montesquieu'ya ait görünüyor. Camus, "absurd" felsefesini, oyun kurucu bir "espiri" olarak yerleştirmektedir.

Montesquieu'nün "Görkem ve Düşüş" çalışmasını "okursak", ne kadar materyalist bir bakışı olduğunu da hemen görüyoruz; çok çarpıcıdır. Roma halkını analiz ediyor, (a) tribünlerde seyrettikleri ile vahşileştiklerini, il étoit devenue les plus vil de tous les peuples, böylece, bütün halkların en bayağısı ve alçağı olduklarını, (b) insani davranışı, sadece çocukları ve esirlerde deneyebildiklerini ve bunun ise cezalandırmak ile sınırlı kaldığını, başka bir deyişle, Fransızlar'ın ancak kolonilerde gördükleri yırtıcılığı, "férocité", bildiklerini, (c) yuttaşlara, yendikleri ve esir aldıkları düşman halklara davrandıkları türden muamele ettiklerini (d) emretmek ile emir alma arasındaki geçişi yaşamadıklarını haber veriyor. Bunlardan bir sonuç çıkarmaktadır; Roma halkı, "pleb" diyoruz, artık en kötü imparatordan dahi rahatsız olmamaktadır. Roma'da "iyi" ve "kötü" imparator ayrımı kalkmıştır; demek ki sürü yaratılmışsa, tiran veya despot'a şaşmıyoruz. Caligula ya da caligula-familyası ise, ben ekliyorum, bellekleri tümden silmek ve bir zamanlar cumhuriyet olduğunu ve cumhuriyetçilerin yaşadıklarını tümden unutturmak içindir. Bir dökün tü ve bir tepeleyici olarak tarif ediyorum.

✦ ✦ ✦

Caligula succéda a Tibere. On disoit de lui qu'il n'y avoit jamais eu un meilleur esclave ni un plus méchant maitre: ces deux choses sont assez liées, car la meme disposition d'esprit qui fait qu'on a été vivement frappé de la puissance illimité de celui qui commande, fait qu'on ne l'est pas moins lorsque l'on vient a commander soi-meme.

✦ ✦ ✦

Cette épouvantable tyrannie des empereurs venoit de l'esprit général des Romains. Comme ils tomberent tout-a-coup sous un governement arbitraire, et qu'il n'y eut presque point d'intervalle chez eux entre commander et servir, ils ne furent point préparés a ces passage par des moeurs douces : l'humeur féroce resta; les citoyens furent traités comme ils avoient traité eux memes les ennemis vaincus, et furent gouvernés sur le meme plan Sylla entrant dans Rome, ne fut pas un autre homme que Sylla entran dans Athenes...

✦ ✦ ✦

Les Romains, accoutumés a se jouer de la nature humaine dans la personne de leurs enfants et de leurs esclaves, ne pouvoient guere connoitre cette vertu que nous applons hımanité. D'ou peut venir cette férocité que nous trouvons dans les habitants de nos colonies, que de cet usage continuel des chatiments sur une malheureux partie de genre humain? Lorsque l'on est cruel dans l'état civil, que peut-on attendre de la douceur et de la justice naturelle?

✦ ✦ ✦

Le peuple de Rome, ce que l'on appeloit plebs ne haissoit pas les plus mauvais emperuers.

✦ ✦ ✦

Despotizm, keyfi düzendir. Hükmeden ve yargılayan aynı ve tek kişi olmaktadır.

Drusilla, Tanrıça'dır ve Drusilla için ağlamak suçtur. Ağlamamak da suçtur, çünkü Caligula'nın kız kardeşidir. İşte Caligula budur.

✦ ✦ ✦

...et Drusille, a qui il accorda des honneurs divines, étant morte, c'étoit un crime de la pleurer, parce qu'elle étoit déesse et de ne la pas pleurer, parce qu'elle étoit sa soeur.

✦ ✦ ✦

Cumhuriyet, neden çöktü? Montesquieu'nün cevabı çok kısadır; Roma çabuk büyüdü. Gerçi Roma büyümek için kuruldu ve yasaları buna göre yapılmıştı, mükemmeldi, ama ne var ki, çabuk büyüdü. Yasalar köhne oldular.

✦ ✦ ✦

Rome étoit faite pour s'agrandir et ses lois étoint admirable pour cela.

Elle perdet sa liberté, parce que'ell acheva trop tot son ouvrage.

✦ ✦ ✦

1961 yılında modern ve hürriyetperver bir yasa, bir anayasa, ihtiyaçtı ve otomobil ise lüks'tü; 1971 yılında, binek otomobili ihtiyaç yapıldı ve anayasa köhne sayıldı ve "lüks" ilan edildiğini hatırlıyoruz.

Bir büyük iç savaş'a, bu tarihten, beş yıl önce başladılar.

Bir iç savaş içinde, önce ihanet ettiler ve sonra çökerttiler.

Caligula Kitabına Ek

ÇEVİRİLER

Deniz Hakyemez-Barış Zeren

Ronald Syme

ROMA DEVRİMİ

Bu kitabın konusu, İ.Ö. 60 ile İ. S. 14 yılları arasında Roma devletinde ve toplumunda yaşanan dönüşümdür. Kitap, İ.Ö. 44-33 yıllarını kapsayan bir dönem içinde Augustus'un iktidara yükselmesini, egemenliğini kurmasını içeren merkezi bir anlatı etrafında şekillenmiştir. Söz konusu dönemde iktidarın ve mülkiyetin şiddetli bir el değişimine tanık olunmuştur; Augustus'un eylemleri de devrim sürecinin pekiştirilmesi olarak görülmelidir. Bununla birlikte, burada altı çizilen, Augustus'un kişiliği ya da eylemleri değil, destekçileri ve yandaşlarıdır. Dolayısıyla hükümet oligarşisinin oluşması, Cumhuriyet ile İmparatorluk dönemlerini birbirine bağlayan siyasal tarihin baskın teması olarak kendini göstermektedir; Anayasa'nın adı ya da kuramsal dayanağı ne olursa olsun, gerçektir ve somut olan işte bu oligarşidir.

✦ ✦ ✦

En az konu kadar, anlatım biçimi ile ele alınış tarzı da açıklanmaya muhtaçtır. Roma tarihinde merkezi yer tutan bir çağı anlatırken, hepsi de Cumhuriyetçi duygular besleyen Sallust, Pollio, Tacitus gibi tarihçilerin etkisinde kalmaktan kendimi alıkoyamadım. Dolayısıyla Augustus'a karşı açıkça eleştirel bir tutum aldım. Öte yandan Sezar'a ve Antonius'a daha insaflı yaklaşmışsam bunun nedeni – bir Cumhuriyetçi olmasına karşın Sezar'ı ve Antonius'u destekleyen – tarihçi Pollio'nun kişiliğine ve fikirlerine bakılarak anlaşılabilir. Bu, Cicero ile Livy hakkında söylenenleri de açıklayacaktır.

Ne var ki, Şeflik yönetimi[136] siyasal hürriyeti ilga ederken iç savaşı önlemekte ve apolitik sınıfları beslemektedir.

Hürriyet mi, istikrarlı hükümet mi; işte Romalılar'ın önündeki soru buydu; ben de bunu tam olarak onların tarzıyla yanıtlamaya çalıştım.

136 Şeflik: Principate (ç.n.)

Augustus-Tiberius-Caligula

CUMHURİYET İLE TEKELİYET ARASINDA

"En başlarda Roma kentini krallar yönetirdi". Brutus hür Cumhuriyet'i kurdu; cumhuriyetin işleyişi olağanüstü durumlarda ya da iç savaş zamanlarında diktatörlükle ya da başka istibdat düzenleriyle kesintiye uğruyordu. Pompeius'un ve Crassus'un hükümdarlığı Sezar tarafından, Antonius ile Lepidus'unki de Augustus tarafından alaşağı edildi. "(Augustus) karşısında iç çekişmeler yüzünden iyice tükenmiş bir devlet buldu ve Şef[137] unvanını kullanarak bu devleti emri altına aldı" (urbem Romam a principio reges habuere... (Augustus) cuncta... nomine principis sub imperium accepit). Tacitus Annals adlı yapıtının girişinde bunları söyler. Başka deyişle, döngü artık kapanmıştır; Roma artık bir kez daha monarşiyle yönetilmeye başlamıştır.

Agustus, diye devam eder Tacitus, armağanlarla ordunun, ucuz buğdayla halkın, barışın sevimli yüzüyle herkesin gözünü bağladı. Giderek senatonun, yargıçların hatta yasaların işlevlerini elinde topladı. Kimse direnmedi; en öfkeli ruhlar, savaşlar ve yasaklamalarla saf dışı edilmişti, öbür soylular, kölece boyun eğmeleri ölçüsünde kendilerine bahşedilecek servet, nişan ve güvenlik beklentisiyle uysallaştırıldı. Yeni düzen, eyaletlere ise sürekli kavga eden hükümranların ve yozlaşmış yüksek kamu görevlilerinin[138] neden olduğu acılara bir son vermeyi vaat etti.

✦ ✦ ✦

Zamanında, bu çalışmaya katkısı bulunanlar olarak hepimizin paylaştığı ama henüz onurlandıracağımız kişinin bilmediği en büyük arzu, kitabımızı *The Roman Revolution/Roma Devrimi* yapıtının ellinci yılı vesilesiyle Sir Ronald'a atfetmekti. Ama 4 Eylül 1989'da, bu yıldönümüne üç yıl kalmışken kendisi aramızdan ayrıldı. Bugün derin bir üzüntü ve hürmetle, bu cildi o sıradışı akademisyenin anısına adıyoruz.

Tacitus

MUTLAK İKTİDAR CALIGULA YETİŞTİRMEKTEDİR
NAMZETLER CAHİLLERDEN SEÇİLMEKTEDİR

"Tiberius ölünceye dek birkaç gün daha yaşayabilirim. Ama böyle yapsam da, müstakbel genç imparatoru nasıl durdurabilirim? Tiberius bile onca de-

---

[137] Şef: Princeps; Komutan anlamı da barındıran 'İmparator' unvanından farklı olarak, ulusal önder. (ç.n.)

[138] Yüksek Kamu Görevlisi: Lat., Magistrate; sözlükler "magistrate" sözcüğüne çoğunlukla "yargıç" karşılığını önerseler de, Roma'da bu unvandaki görevliler, yargılama dışında da neredeyse her idari konuda çok geniş yetkilere sahipti. Bu nedenle "magistrate" sözcüğünü "yüksek kamu görevlisi" olarak çevirmeyi uygun bulduk. (ç.n.)

neyimine rağmen, elinde tuttuğu iktidarın etkisiyle değişim geçirdi, akli dengesini yitirdi. Gaius bu durumla daha iyi başa çıkabilir mi?

"Hepten cahil bir çocuk; Sejanus'u ezmesi için atanan, korkunç suçlardan ve tüm ulusun acı çekmesinden sorumlu, belalı bir adam olan Macro'nun ellerinde, haydut gibi yetişmiş."

"Daha da acımasız bir kölelik döneminin yaklaşmakta olduğunu görüyorum. Bu yüzden, kaçtığım hem geçmiş, hem de gelmekte olan kötülüklerdir."

Bu kahince sözleri sarf ettikten sonra damarlarını kesti. Müteakip olaylar, onun ölürken sergilemiş olduğu bilgeliği ortaya koydu.

EN İYİ KÖLE VE HİLEKAR

Hilekar ketumluğu, Gaius'un korkunç kişiliğini gizliyordu. Annesinin zorlamaları da, kardeşinin yok olması da ağzından tek sözün çıkmasını sağlayamamıştı.

Tiberius'un gündelik ruh hallerini aslına sadık biçimde taklit ediyor ve neredeyse tamamen onun ağzıyla konuşuyordu.

Bu durum, daha sonra Gaius Sallustius Passenus Crispus'un "dünyada bu kadar iyi bir köle ve bu kadar kötü bir efendi daha olamayacağı" yolundaki ünlü epigramını yazmasına vesile oldu.

Raaflaub & Samons II

AUGUSTUS'A AMİGO

Bu tarzda bir "cumhuriyetçi" sınıflandırması, Asinius Pollio söz konusu olduğunda, son derece zararlı olabilir. Bununla birlikte, A. B. Bosworth'un makalesi, Pollio'nun Augustus'la bir *amicus*[139] ilişkisi içinde olduğunu sağlam biçimde sergileyerek, o güne dek sürmüş ortodoks görüşü düzeltti. Pollio hiç kuşkusuz, bu arada Augustus'un başka bazı *amicus*'ları da büyük olasılıkla, bağımsızlığı ve bir yere kadar da cumhuriyetçi duyguları teşvik etti. Ama bu, Pollio'yu herhangi bir "önder cumhuriyetçi" muhalefet grubunun üyesi yapmaya yetmez. Şef ile bazı konularda görüş ayrılığına düşmüş ve fikirlerini dile getirme cüretini göstermiştir, ama Augustus ve yandaşlarıyla sürekli bir karşıtlık içinde olmamış, Şef'in gözünden düşmemiştir.

Sir Ronald

KORKAK CUMHURİYETÇİ

Sezar ile Antonius'un yandaşı olan Pollio, karamsar bir cumhuriyetçi ve dürüst bir insandı.

[139] *amicus*: Lat., "arkadaş". (ç.n.)

Tacitus

TAKİYECİ KİMLİK: TİBERİUS

Onun kişiliğinin de farklı katmanları vardır. Bir sivil yurttaş iken ya da Augustus'un buyruklarını yerine getiriyorken saf ve temiz bir yaşamı vardı; ünü de öyle yayılmıştı. Germanicus ile Drusus henüz yaşıyorken, o gerçek benliğini gizledi, erdemli bir insanmış gibi davrandı.

Bununla birlikte, annesinin ölümüne kadar Tiberius'un içinde iyilik ile kötülük bir arada varoldu. Gene, Sejanius'u överken (ya da ondan ürkerken) Tiberius'un acımasızlığı nefretle anıldı, ama sapkınlıkları henüz ortaya çıkmamıştı. Derken korkusu uçup gitti, onunla beraber utanç duygusu da. Ondan sonra dizginsiz suçları ve rezilliğiyle dalgasıyla hep kendi kişiliğini dışavurdu.

Tacitus

AUGUSTUS: KİŞİSEL REJİM

Roma'nın bir kent olduğu zamanlarda yöneticileri, krallardı.

Sonra Lucius Junius Brutus konsüllük sistemini ve genel olarak da hür Cumhuriyet kurumları yarattı. Diktatörlük, acil durumlarda devreye sokuluyordu.

Bir Onlu Konsey'in[140] ömrü iki yıldan uzun sürmüyordu; sonra yüksek rütbeli askerlere– aşiretlerin sağladığı birliklerin komutanlarına– konsül yetkisi tanıyan kısa ömürlü bir düzenleme yapıldı. Ardından Cinna ve Sula otokrasiler kurdular, ama onlar da kalıcı bir başarı elde edemedi.

Kısa süre sonra Pompeius ile Crassus önemli konumlara geldiler, ama bunları çok geçmeden Sezar'a bırakmak durumunda kaldılar.

Sonraları, Lepidus ile Antonius tarafından kurulan askeri güç de Augustus tarafından soğuruldu. Augustus karşısında iç çekişmeler yüzünden iyice tükenmiş bir devlet buldu ve bunun üzerine Şeflik olarak bilinen kendi kişisel rejimini kurdu.

✦ ✦ ✦

BRUTUS: SON CUMHURİYETÇİ

Brutus ile Cassius'un vahşice öldürülmesinden sonra meydanda hiç Cumhuriyetçi güç kalmamıştı.

İlk yenilgi Sicilya'da Sextus Pompeius'a nasip oldu, Lepidus düşürüldü, Antonius öldürüldü.

[140] Onlu Konsey: İngilizce metinde *Council of Ten*

Sezarcı partide 'Sezar'ın, Octavianus'un[141] kendisinden başka önder kalmamıştı. Triumvir unvanını bıraktı, bunun yerine konsüldeki mevkiini öne çıkardı; tribünün güçlerinin–sıradan insanların sağlayacağı korumanın gücü– kendisi için yeterli olduğunu ilan etti.

Ronald Syme

TIBERIUS: CUMHURİYET'İN CENAZE TÖRENİ

Roma tarihçilerinin en büyüğü, *Annals* adlı yapıtına, Augustus'un üvey evladı ve evlatlığı, iktidarında da sağ kolu olan Tiberius'un, Şeflik mertebesine çıkışıyla başlıyordu. O güne kadar Hür Devlet'in cenaze merasimi resmen yapılmış değildi.

Oysa cenaze uzun süredir ortadaydı.

Genelde Augustus'un hükümranlığı, Roma İmparatorluğu'nun kuruluş dönemi olarak görülür.

Bu çağın sınırları çeşitli biçimlerde çizilebilir; Actium Savaşı'yla birlikte son hükümdarların yegane iktidar haline gelmesinden, İ.Ö. 27'yılında Cumhuriyet'in göstermelik restorasyonundan ya da bundan dört yıl sonra çıkarılan nihai ve kalıcı yeni uzlaşma kanunundan başlatılabilir.

DESPOTİZM İLE İRTİCA

J. Pollini

Cumhuriyet'in son dönemleri ile şeflik döneminde dinsel inancın ve siyasal belagatin önemli bir öğesi, önderin tanrılarla kurduğunu iddia ettiği özel ilişki idi; bu anlayış, önderin devlet içindeki konumunu güçlendiriyor, hareketlerine daha da fazla geçerlilik kazandırıyordu. Görsel sanatlarda ilahi olanla buluşma, en doğrudan biçimde, ilahi olanla özdeşleşmeyle ya da onun taklit edilmesiyle temsil edilebiliyordu.

İlahi olanla özdeşleşme, ya bireyin portresinin, tanrı gibi görüneceği biçimde değiştirilmesiyle ya da tanrının belli bir bireyi az çok andıracak biçimde temsil edilmesiyle gerçekleştirilebiliyordu. Her koşulda, insanın mı tanrı gibi, yoksa tanrının mı insan gibi çizildiği belirsiz kalabiliyordu.

İlahi olanın taklit edilmesini, bir bireyin kutsal simgelerle ya da sıfatlarla ve çoğunlukla da çıplak ya da yarı çıplak bir halde temsil edilmesi olarak tanımlayabilirim.

✦ ✦ ✦

Bu dönemde sanatsal imgelerin kullanılması söz konusu olduğunda, baş-

[141] Octavianus: Augustus'un diğer adı. (ç.n.)

lıca dönüm noktalarını, sırasıyla 31 ile 30 yıllarında gerçekleşen Actium ile İskenderiye savaşları ve İ.Ö. 27 yılında bugün "birinci anayasal uzlaşma" olarak adlandırılan şeflik düzeninin kurulması olarak kabul edebiliriz.

✦ ✦ ✦

Yeniden bir tür anayasal hükümet kuran Octavianus, ya da yeni adıyla Augustus yeni bir ideoloji yaymaya başladı; bu ideolojinin amaçlarından biri, Roma'nın soylularını barıştırmaktı; ne de olsa asırlık savaş ve iç çatışma sürecinden sonra huzuru ve istikrarı sağlamak için soyluların işbirliğine ve desteğine gereksinme duyuluyordu.

✦ ✦ ✦

R. Syme'in yarım asır önce yayımlanan oldukça etkileyici yapıtı *The Roman Revolution/Roma Devrimi*, nümastik kanıtları yeterince dikkate almamıştı; resmi sanat ile sivil sanatı da birbirinden net biçimde ayırmamış ya da görsel sanatlarda Augustus imgesinin, siyasal durumdaki değişmelere göre değişmesinde ve farklılık geçirmesinde bir anlam yakalamamıştı. *Şef* ya da yardımcılarınca gerçekleştirilen denetim ya da müdahalelere ilişkin gerçek kanıtları – ya da kanıt yokluğunu – dikkate almayan Syme ve diğer tarihçiler, daha çok Augustus'un tüm sanatsal ifade biçimlerini tekelleştirdiğini anlatır ya da ima ederler.

✦ ✦ ✦

Tersine, ömrü boyunca üretilmiş sivil sanat yapıtlarında Octavianus/Augustus çoğunlukla tanrıyla benzer olarak betimleniyordu. Örneğin, Augustus'un yaşamının son dönemlerinde yapılmış bir kabartma olan Gemma Augustea'da, Augustus bazılarının geçmişte iddia ettiği gibi Jüpiter olarak değil, Jüpiter'e *benzer* bir biçimde görünmektedir – bu çok ince ama önemli bir ayrımdır.

✦ ✦ ✦

Actium'da 31 yılında kazandığı önemli zafer, hemen bir yıl sonra İskenderiye'yi fethetmesi Octavianus'u otuz üç yaşında Roma dünyasının tartışılmaz önderi yaptı. Kendisinin Antonius ile Kleopatra'ya boyun eğdirişinden de etkilenmiş olan Octavianus (hiç kuşkusuz bu ilahi bir kabul gördüğünün de işaretiydi) artık Roma'nın batısında, neredeyse tüm İtalya'da çıkarılan sikkelerin üzerinde tanrıya benzer/tanrı-benzeri bir biçimde temsil edilmeye başladı.

✦ ✦ ✦

İlahi olanla doğrudan bağlantılandırılma 29 ile 27 yılları arasında bastırılan iki dizi *denarius*'da[142] da açık seçik görülmektedir.

[142] Denarius: Roma para birimi (ç.n.).

Özetle, İ.Ö. 40'lı yılların sonlarına doğru devlet sikkelerinde ilahların görünmeye başladığını saptıyoruz; bunlarda bazen ilahlar yaşayan önderin suretine uyacak biçimde, bazen de önderler ilahların taklidi biçiminde çiziliyordu. Çarpıcıdır; Actium ve İskenderiye'de Antonius ile Kleopatra'ya karşı zafer kazanmasından önce Octavianus, resmi sanat araçlarında bu içselleştirme ve taklit öğelerine başvurmaktan kaçınıyordu; bu da yeterince dikkate alınmamış bir gerçek. Bununla birlikte, Octavianus söz konusu büyük zaferlerden sonra tanrıya benzer biçimde temsil edilmeye başlamış ve onun doğrudan *imperium*'u döneminde çıkarılan sikkelerde ilahlar, Octavianus'un fiziksel özelliklerini andıracak biçimde resmedilmiştir.

✦ ✦ ✦

David Stockton

Seçilmesi üzerine kitlesel bir gösteriyle halkın desteği ortaya kondu; 'Ekklesia'nın başı'* sıfatıyla işgal ettiği resmi mevki, geleneksel dini ve ahlakı diriltme programıyla pek güzel örtüşüyordu.

Nitekim 'Augustus' adının kendisi, içerdiği 'Tanrı'nın lütfu' çağrışımıyla, onun ölümlü bir varlıktan daha büyük bir şey olduğuna işaret ediyordu; İ.Ö. 2 yılında 'Pederlerin Pederi', *pater patriae*, unvanını resmen üstlendi. Resmi ilahlaştırma siyaseti ancak ölümünden sonra başladı, ama daha ilk günlerinden beri Octavianus kendisini 'divi filius', tanrılaşmış Julius Caesar'ın oğlu olarak tanıtıyordu.

Vergilius'un *Eclogues/Egloglar* 1.7-8'de Tityrus'un ağzından anlattığına göre, 'O her zaman tanrı olacaktır, sık sık da sürünün içinden bir koyun, onun sunağında kurban edilecektir', Horatius ise *Odes* 3.5.2-4'te şunları anlatır: "Augustus, Britannia ve Pers imparatorlarıyla birlikte yeryüzündeki tanrı olarak itibar görecektir. Onun koruyucu ruh kültü, onun *genius*'u ve *numen*'i pek çok batı kentinde tesis edildi, 'Roma ve Augustus'un pek çok eyaletinde tapınaklar inşa edildi, antlarda hep onun adı anıldı.'

✦ ✦ ✦

Augustus, tanrıların, özellikle de Roma ile İtalya'nın eski ilahlarının, halkın yaşamındaki öncelikli yerlerine yeniden yerleşmeleri için büyük çaba gösterdi. Çürümüş ve harabeye dönmüş pek çok tapınak ve mabet yeniden inşa edildi, pek çok geleneksel ayin ve merasim tazelendi ya da diriltildi.

✦ ✦ ✦

Halkın takdir-i ilahiye, vatani görevlere, düzen ve istikrarın sürekli kılınmasıyla gelecek güvenlik duygusuna olan bağlılığını yeniden kurmayı amaçlıyordu.

* İngilizce metinde "church" kullanılıyor. Kilise Hıristiyanlık çağrıştırdığı için biz "Ekklesia"yı tercih ettik.

Glanwille Downey

ANTAKYA: AUGUSTUS & GERMANICUS

Tüm bir imparatorlukta Augustus Çağı'nın huzur ve refahını simgeleyen muhteşem kamu binaları açısından Antakya ayrıcalıklı bir yere sahipti.

✦ ✦ ✦

Augustus zamanında Antakya tarihinin en önemli olaylarından biri, yerel oyunların düzenlenmesiydi; bunlar zamanla, Antakya'nın olimpik oyunlarına dönüştü ve Roma dünyasının en ünlü festivallerinden biri oldu.

✦ ✦ ✦

Germanicus'un Antakya'da ölümüne tanıklık eden çocukları arasında yedi yaşındaki, müstakbel imparator Caligula da bulunuyordu. Babasının ölüm anına olan sofuca hürmeti Caligula'yı, imparator olduktan sonra Antakya'da Germanicus'un anısına bir dizi sikke basmaya ve depremden harap olduğunda kente dikkate değer bir hayırseverlik göstermeye sevk etti.

Suetonius

BİR CALIGULA: SARALI VE SIK SIK BAYILIYOR

Aslında Gaius hem fiziksel hem de zihinsel olarak hastaydı.

Çocukluğunda saradan muzdaripti ve gençliğinde oldukça dayanıklılık göstermişse de ani bayılmalar yüzünden yürümekte, ayakta durmakta, düşünmekte, başını dik tutmakta güçlük çektiği zamanlar olmuştu.

Zihinsel sorunları olduğunun pekala farkındaydı; kendisine zihnini dinlendirmek için bir süre Roma'dan ayrılması önerildiği de olmuştu; Caesonia'nın, Gaius'a onu deliye döndüren bir afrodizyak verdiği söylenir.

Uykusuzluk ise çektiği en büyük işkenceydi.

Gecede topu topu üç saatlik düzensiz bir uykuya razıydı ve o zaman bile tüyler ürpertici düşler görüyordu – örneğin bir keresinde, rüyasında denizden çıkan bir hayaletle konuştuğunu görmüştü.

Gecenin büyük bölümünde uyanık halde uzanmaya çalışıyor, olmazsa yatakta oturuyor ya da sıra sıra sütunlar boyunca volta atıyordu; zaman zaman gün ışığını çağırıyor, onu özlemle bekliyordu.

Kanımca bu zihinsel hastalığı, ondaki birbiriyle çelişkili iki özellikten ileri geliyordu – aşırı güven ile korkaklık.

Tanrıları küçük gören bir adamdı.

✦ ✦ ✦

"Eğer bir devlette zenginlikler eşit biçimde bölüştürülmüşse, lükse yer olmaz; çünkü lüks, başkalarının çalışmasıyla elde edilen mallardan beslenir."

"Lüks her zaman servet eşitsizliğiyle doğru orantılıdır."

"Zenginliğin eşit biçimde bölüştürülebilmesi için, kanun herkese fiziksel gereksinmelerini sağlamalıdır. Bunun ötesinde, birileri uğraşıp didinirken başkaları kazanıyorsa, eşitsizlik ortaya çıkar."

İKİNCİ KİTAP

HASTA CUMHUR

Koç: Tayyip Bey'in 1 milyar doları varmış

KOÇ Holding Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç, siyasetin para işi olduğunu söylerken, Tayyip Erdoğan'ın başını çektiği Yenilikçiler'in sahip olduğu soylenen 1 milyar dolar için "Nasıl biriktirmişlerse, onun mali bir derdi olacağını zannetmiyorum" yorumunu yaptı. Koç, Erdoğan'ın kendisini yenilediğine inanmadığını da açıkladı.

CNN Türk'te "Eğrisi Doğrusu" programında Taha Akyol'un sorularını yanıtlayan Rahmi Koç, ekonomiden siyasete kadar birçok konudaki yorumlarını anlatırken, kendilerini Yenilikçiler olarak adlandıran grubun lideri Tayyip Erdoğan'a ilişkin görüşlerini de açıkladı. Koç, şunları söyledi:

"Tayyip Bey'in bir geçmişi var. Muhtelif partilerden geldi. İstanbul belediye başkanlığı yaptı, üç ay mahkum oldu. Bazı İngilizler der ki, liderler hapishaneden geçer. O da derslerinin hepsini yapmış oldu. Şimdi Tayyip Erdoğan yeni bir misyonla soyunuyor. Bu iş para meselesi. Tayyip Erdoğan'da çok para olduğunu radyolardan dinledik. 1 milyar dolar para biriktirmişler, nasıl biriktirdilerse. Dolayısıyla onun mali derdi olacağını zannetmiyorum. Tayyip Bey, kendini yenilediğini söylüyor, ben kendisini çok yenilediğine inanmıyorum. Bunlar bir misyon yürütüyorlar."

Tayyip Erdoğan ile Necmettin Erbakan arasındaki farkın görüş farklılığı değil, izlenen yol olduğunu söyleyen Rahmi Koç, sözlerine şöyle devam etti:

"Bunlar bir misyon olarak yürürler ve ondan kolay kolay ne sağa, ne de sola sapacaklarını zannetmiyorum. Bugüne kadar kurulan partilere bakalım, Milli Nizam, Milli Selamet, Refah, Fazilet, şimdi de Saadet partisi. Saadet hariç bunların hepsi tökezledi, kapatıldı. Buradan bir mesaj alınması lazım. Türkiye'de bu yoldan gidilmiyor mesajını alamadılar şimdiye kadar. Hep aynı şeyde ısrar ediyorlar. Erbakan mazlum bulundu, bu iş kurnaz adam, bu işin babası. Erbakan'ın müthiş bir zeka oyunu ve manevraları vardı. Ne zaman Erbakan cezalandırıldı parti bölündü. Tayyip Bey'in de

SİYASETTEKİ yeni oluşumları değerlendiren Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç, "Bu iş para meselesidir" derken, "Tayyip Bey'de çok para olduğunu öğrendik, 1 milyar dolar biriktirmişler, nasıl biriktirdilerse" diye konuştu.

Personel fazlalığı yaşamıyoruz

■ **KRİZDEN** korunmak için Koç Grubu'nun de herkes gibi kemerleri sıkıldığını söyleyen Rahmi Koç, "3 bin 500 kişi çıkarmışız. 50 bine yakın insanı çalıştırıyorduk, çünkü işler açılıyordu" dedi. Bazı işçileri, tekrar işler açıldığında ihtiyaç olacak diye çıkartamadıklarını ve ücretsiz izin verme yoluna gittiklerini belirten Koç, "Bir kısmını da çıkaramıyoruz, çünkü çıkarmak için, tazminat için paramız yok. O parayı daha iyi yerlere kullanmak için çıkaramıyoruz" diye konuştu.

Yatırımlardan vazgeçilebilecekleri askıya aldıklarını, vazgeçemeyecekleri ise uçuza mal etmeye çalıştıklarını anlatan Koç, bazı yatırımları ise devam ettirmek zorunda olduklarını kaydetti.

Para kuş gibidir, ürkütülmemeye bakın

■ **KRİZ** nedeniyle Türkiye'den yurtdışına ne kadar para çıktığı konusunda bir tahmin yapmaktan kaçınan Rahmi Koç, "Elde done yok, kim bilecek. Merkez Bankası Başkanı çıksa şu kadar desc, kim bilecek. Sistemde dolaşan kayıtsız para var, onu bile kimse bilmiyor ki" dedi. Yurtdışına para çıkarmanın çok uzmanlık isteyen bir iş olduğunu, hem amaçlık bilenlerin yapabileceğini söyleyen Koç, "Para sadece yurtdışına çıkmadı, yastık altına da gitti. Küçük yatırımcı beklemede, o paraların sistem içine girmesi gerekir" diye konuştu. "Para kuş gibidir" diyen Koç, ürkütülmemesi gerektiğini vurguladı.

Hürriyet, 5 Ağustos 2001

Sabah, 5 Ağustos 2001

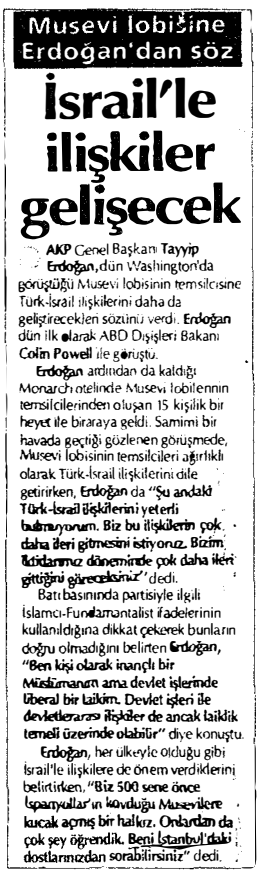
bu bir Kürdo-Judaik Devlet'e ilaveten Irak'ın işgali ile mümkün değerlendiriliyordu, birbirinden ayrılmamaktadır. Yalnız bu proje, aynı zamanda, Türkiye'nin, Birinci Dünya Savaşı yenilgisini fiilen de kabul etmesi demektir; Musul'u ve Kıbrıs'ı red şarttır.

Öyleyse bir "Redd-i Musul ve Redd-i Kıbrıs Fırkası" aranmaktadır.

Önce yenilgiyi ve sonra küçülmeyi kabul anlamındadır. Çünkü Musul'da Kürdo-Jüdaik devlete razı olmak, Diyarbakır'dan vazgeçmeyi de beraberinde getirmektedir.

Ve Roma'dayız, hep korkutarak hazırlıyorlar.

Buradan hemen ham meyvaya geliyoruz; önceleri bütün kapılar kapalıydı ve eğitiliyordu. Sonra kapılar açılmaktadır. Eğitimde, "hayır" dememeyi öğrenmek esastır ve "yemin" de istenmektedir.

Musevi lobisine Erdoğan'dan söz

İsrail'le ilişkiler gelişecek

AKP Genel Başkanı Tayyip Erdoğan, dün Washington'da görüştüğü Musevi lobisinin temsilcisine Türk-İsrail ilişkilerini daha da geliştirecekleri sözünü verdi. Erdoğan dün ilk olarak ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell ile görüştü.

Erdoğan ardından da kaldığı Monarch otelinde Musevi lobisinin temsilcilerinden oluşan 15 kişilik bir heyet ile bir araya geldi. Samimi bir havada geçtiği gözlenen görüşmede, Musevi lobisinin temsilcileri ağırlıklı olarak Türk-İsrail ilişkilerini dile getirirken, Erdoğan da "Şu andaki Türk-İsrail ilişkilerini yeterli bulmuyorum. Biz bu ilişkilerin çok daha ileri gitmesini istiyoruz. Bizim iktidarımız döneminde çok daha ileri gittiğini göreceksiniz" dedi.

Batı basınında partisiyle ilgili İslamcı-Fundamantalist ifadelerinin kullanıldığına dikkat çekerek bunların doğru olmadığını belirten Erdoğan, "Ben kişi olarak inançlı bir Müslümanım ama devlet işlerinde liberal bir laikim. Devlet işleri ile devletlerarası ilişkiler de ancak laiklik temeli üzerinde olabilir" diye konuştu.

Erdoğan, her ülkeyle olduğu gibi İsrail'le ilişkilere de önem verdiklerini belirtirken, "Biz 500 sene önce İspanyollar'ın kovduğu Musevilere kucak açmış bir halkız. Onlardan da çok şey öğrendik. Beni İstanbul'daki dostlarımızdan sorabilirsiniz" dedi.

Erdoğan: "Beni İstanbul Yahudilerine Sorun"
Hürriyet, 11 Aralık 2002

Buna Tayyip Bey'in "eğitim dönemi", diyebiliriz. Bu eğitimden sonra, ne plütokrasiye ve ne de Yahudi Partisi'ne hiç "hayır" dememiştir ve bunu kesinlikle biliyoruz. Eğitimi budur ve üniversite diploması buradadır; sağlığının böyle bir eğitime uygun olduğunu izleyen bölümlerde sergiliyorum.

Peki kapıların açılma tarihi ne zaman; bunu kestirmek kolay görünmüyor. Sadece bir ipucuna sahibiz; Erdoğan, öyle anlıyoruz, 10 Aralık 2002 tarihinde Washington'da ve Yahudi Partisi'nin önündedir. Bir, "İsrael ile ilişkileri geliştirmeyi" taahhüt ediyordu, yemini var ve iki; Yahudi Partisi'ne, "beni İstanbul'daki dostlarınızdan sorabilirsiniz" diyordu. Bunu bir ifşaat sayıyoruz.

Demek, İstanbul Yahudileri'nin, Amerika'daki Yahudi Partisi'ne "iyi referans" vereceğinden emindir.

İşte ikinci "Siirt Seçimleri" bundan sonraya denk gelmektedir.

Fakat ikinci "Siirt Seçimleri" gayrimeşru'dur.[13] Dolayısıyla Erdoğan'ı milletvekili sayamıyoruz. Bu nedenle de milletvekili olarak cumhurbaşkanı seçimlerine girmesi imkansız olmaktadır.

[13] Çok kısa bir ek var.

Birinci Bölüme Birinci Ek
ERDOĞAN MİLLETVEKİLİ Mİ?

Tayyip Erdoğan'ın, Washington'da, Yahudi Partisi önünde, "İsrael ile İlişkiler Gelişecek" yemin töreni, Türkiye'de, 11 Aralık 2002 tarihinde yayınlandı. Aynı ayın başında Siirt Milletvekili Fadıl Akgündüz, Meclis'te usülüne uygun olarak milletvekilliği düşürülmeksizin yakalanıp hapse konmuştu. Halbuki bütün parlamentolarda, cürm-u meşut hali hariç, yemin etmiş bir milletvekili ancak, Meclis kararı ile Meclis'ten alınabilmektedir.

Görüyorduk, Meclis'in kendisini korumaması bir yana, işler aceleyle yapılmaya başlandı; birkaç sandığın usulüne uygun olarak sayılmadığı gerekçesiyle, muhtemelen sonuçları etkilemiyordu, "Siirt Seçimleri" iptal edildi ve derhal yenilenmesine karar verildi. Bu aceleciliğin nedenini çok kısa bir zaman içinde öğrenebildik.

Türk seçim hukukunda bu şekilde bir ilde seçim iptal edilirse, seçim sadece, iptal edilen seçime girmiş olanlarla yenilenmektedir, bu herkesin bildiği ve üstelik hiç tartışmadığı bir esas'dır. Dolayısıyla, iptal edilen seçimde aday olmamış bir kimsenin bu seçime girmesi asla mümkün değildir ve hukukun vahim ihlalidir. Türkiye'de parlamenter sistemde geçmiş uygulama bu yöndedir.

Hal böyleyken, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından milletvekili olamayacağı karara bağlanmış bulunan Erdoğan, Washington'daki yemin töreninden sonra bu seçime girmeye talip olmuştu. Bütün hukukçular reddettiler. Siyasi Partiler tatbikat ve hukukunu yürüten Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, bunun imkansız olduğunu ilan etti. Hoş, Erdoğan artık güvenli hissediyordu ve bunu "havayı bulandırma" olarak nitelendirdi; kapıların açıldığını, hukukun yırtıldığını Erdoğan da görüyordu. Kapılar açılmış ve hukuk kapatılmıştır; bunu, tekrar tekrar anlıyoruz.

İşte tekeliyet budur.

İdari kararlar mı; idari işlemlerle ilgili davalara bakan Danıştay'ın başkanı Nuri Alan da "önceden belirlenmiş adaylara dokunmadan seçim yapılır" diyordu. Demek ki, seçimlerle doğrudan doğruya ilgili bir yargı kurulu başkanı ve bir başsavcılık, Erdoğan'ın aday ve sonradan milletvekili olmasını, hukuken, meşru görmediler.

Hukuk bitmiştir.

Seçim, darbedir ve darbeyi vuran alabilmektedir.

Roma'dayız. Cumhuriyet'in temellerine hedonist kazmalar inmektedir.

O halde Tayyip Bey, fiilen milletvekili olsa da, hukuken meşru olmaktan çok uzaktır.

Her cumhuriyet çökerken darbe seçim'dir ve seçim darbe'dir.

Yeni takvime gerek yok

DANIŞTAY Başkanı **Nuri Alan,** YSK'nın Siirt'te istifa formülü ile yeni aday gösterilmesine vize vererek **Erdoğan'a** adaylık yolunu açan kararını eleştirmişti. Yargıtay'daki bir panelin tartışma bölümünde bu konudaki görüşünü açıklayan **Alan, "Bir seçim bölgesinde iptal nedeni tamamen adayla belirlendikten sonra oylamalara yönelik yapılmışsa, artık önceden belirlenmiş adaylara doku[illegible]nulmadan se[illegible]çim yapılır** olarak **Yeni bir seçim takvimi** [illegible]n, bir **oluştur**[illegible]nin **ya da gerı**[illegible] **yoktu** " [illegible]leri demişti. Si[illegible] seçim bölgesinde 3 Kasım Milletve[illegible] Genel Seçimine [illegible] **katılan adaylard**[illegible] bu süre içerisinde ölen olmadığını veya nitelik kaybına uğrayan olmadığını vurgulayan **Alan, "Bu liste üzerinden seçim yapılmalıydı"** demişti.

BAKU'DEN MESAJ

Havayı bulandırma çabası

AKP Lideri **Tayyip Erdoğan,** Siirt seçimlerine **katılamayacağını** açıklayan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı **Sabih Kanadoğlu'na** bir gün sonra, **"Havayı bulandırma"** mesajı verdi. Azerbaycan'daki temaslarını sürdüren **Tayyip Erdoğan,** dün TRT'nin Bakü bürosunu ziyaretinde gazetecilerin

Cumhuriyet Başsavcısı Danıştay Başkanı:
"Erdoğan Siirt Seçimlerine Giremez"
Hürriyet, 9 Ocak 2003

Birinci Bölüme İkinci Ek

LATİN AMERİKA'DA TAYYİP'LER

.....Tam, Tamim, Tartas, Taurel, Tawa, Tayb*, Tayeb*, Tayeb*, Teboul, Teixeire, Teixeire/Pinto...

✦ ✦ ✦

.....Spinoza, Spizzichino, Strologo, Suares, Suied, Tabib, Taieb*, Taigan**, Tanougi, Tapia, Tedeschi, Timsit, Tisignia, Tito, Tivoli, Tolcciano, Toubiana, Uzan***...

---

* Tayib veya Tayyib ya da Tayyıp okunurlar.

** Taygan okunur.

*** Uzan okunur.

Jeffrey S. Malka, *Sephardic Genealogy–Discovering Your Sephardic Ancestors and Their World*, Avatoynu Inc. 2002. pp. 294-295

İkinci Bölüm

TAYYİP BEY ÖNCELERİ AYAKKABI ÖPÜYORDU

Peki, neden ayak değil de ayakkabı öpüyordu; bu soruyu ortaya atmak mümkündür, ama, saçmadır. Ayak öpebilirdi, o zaman da neden "ayakkabı öpmüyor" sorusu akla gelebilir, ancak, nihayet akla gelebilmektedir. Fakat buradaki "öpme" fiili, öpülen yere baktığımızda, hiç de akıl ile ilgili görünmüyor; kuşkusuz "hasta" diyemeyiz. Amma hayata ayak veya ayakkabı öperek başlayan bir çocuğun ileride hasta olabileceğini düşünebiliyoruz.

İster "ayak" ve isterse "ayakkabı" olsun, eğer öpülüyorsa, herhalde korkudan kaynaklanıyor olmalıdır. Çocuklukta aşırı korkutulmanın sar'a hastalığına yol açtığı ise tıpta tespit edilmiş haldedir; Doktor Temkin,[14] bize, epilepsi hastalığının büyük üstadlarından H. Jackson'un, korkunun sara nöbetlerine yol açtığını gösterdiğini haber veriyor, Jackson admitted that fear could lead a epileptic fit, demektedir.

Erdoğan'ın hasta olduğunu düşündürebilen işaretlerden yoksun kalmıyoruz. Dışişleri eski bakanı İsmail Cem İpekçi'nin Teşvikiye Camii'ndeki cenaze törenindeki hali çok dikkat çekicidir. Resme baktığımızda Tayyip Bey'in kontrolsuz olduğunu hemen teşhis edebiliyoruz, acılı bir oğula başsağlığı dilerken bu kadar gülmesini herhalde normal-dışı mütalaa edebiliyoruz.

Kahkaha atan veya gülen resimlerine hemen hemen hiç rastlamıyoruz, camide ve cenaze töreninde, aşırı şiddetle gülebilmektedir. O kadar öyle ki acılı oğulun da gülmek zorunluluğu duyduğunu anlayabiliyoruz. Bu nedenle, hastalıkla ilgili çok çeşitli teşhis iddialarından birisini, Doktor Bahçeli'nin "Erdoğan Patolojik Hasta" haberini buraya alıyorum.

---

[14] Owsei Temkin, *The Falling Sickness – A History of Epilepsy From The Greeks to the Beginnings of Modern Neurology*, The Johns Hopkins University Pres-Baltimore, 1945-1995, p. 352

İlhan Selçuk'un "Saralı Cumhurbaşkanı İster misiniz?" ser levhalı uyarı-yazısı ise bu bölüme ektedir. Cumhuriyet'te çıkan bu mühim yazı, "yazık olacak Cumhuriyetimize..." ifadesi ve noktaları ile sona eriyor. Çok büyük bir isabet görüyorum; "Caligula" kitabımla, Roma'da ve başka yerlerde cumhuriyet'in nerede ve nasıl sona erdiğini tahlil ettim, cumhuriyet'lerin çöküşünü artık duyabildiğimi sanıyorum.

✦ ✦ ✦

İlhan Selçuk

Yazık Olacak Cumhuriyetimize...

Recep Tayyip'in cumhurbaşkanlığı olasılığı var...

Yüzde 25 oyla Meclis'in yüzde 65 çoğunluğunu ele geçiren akp bunu yapabilir; rte Çankaya'ya çıkabilir...

Akp'ye takiyyeci deniyor...

Rte'ye* saralı deniyor..

Herkese sormalı,

Çankaya'da saralı bir cumhurbaşkanı ister misiniz?

Tayip Bey'in sağlığı konusundaki tüm soru işaretleri önce bu bakımdan yetkili hekimler tarafından yok edilmeli.

Yoksa Türkiye zıvanadan çıkacak...

Yazık olacak, Cumhuriyetimize...

* Cümle başlarındaki karakter hariç, yazılarımda büyük harf kullanmıyorum. Bizim eski yazımızda da böyle bir ayrım bulunmuyor.

✦ ✦ ✦

Babası Ahmet idi, annesini, ikinci eş almıştı ve çocuklarına esir terbiyesi uyguluyordu. Sanki elinde bir kırbacı vardı, sallıyordu ve çocuklarına, bu arada Tayyip'e, otoriteye tapınmayı öğretiyordu. Tayip Bey de yıllar sonra "otoriteye saygılıydık" diyerek kabul etmektedir; aslında tapmaktadır. Ama kabul etmeme kabiliyeti var mı; hakkında yazılı kitapların birisinde "evin cezaları bile deniz kurallarına göreydi" deniyor[15] ve herhalde korsan denizciler anlatılıyor. Rize'den gelen Ahmet Bey, deniz yollar işletmesinde bir iş bulmuştu, "kaptan" denmesinden hoşlandığını anlıyoruz.

[15] Ruşen Çakır-Fehmi Çalmuk, *Recep Tayyip Erdoğan*, İstanbul, 2001. s.16

Çakır-Çalmuk, kitaplarında, "Reis Kaptan çok otoriter bir adamdı, denizciliğin kendine has kurallarını evinde de yaşardı" diyorlar ve yine anlıyoruz, herhalde evde bir korsan terörü uyguluyordu; çünkü, "kapıdan içeri girdiğinde otorite ilan edilmiş olurdu". Burada korsan terörü hatırlatması yerindedir; çünkü günlük terörün bir ayin şekline dönüştüğünü çıkarabiliyoruz. Bu günlük ayinin sonuna doğru, küçük Tayyip'in, babasının ayakkabısını öpmesi var ve bunu hep birden ağlama izlemektedir. Bütün aile bir süre birlikte ağlıyorlar.

Montesquieu, mutlak iktidarın mutlaka bozacağını yazıyordu; böyle birisini, ne verilirse bozar. Ama bu sınırsız iktidarın sınırsız bozduğunu görüyoruz ve "yaşıyoruz" demek istiyorum.

Herhalde dayak, tavana asma ve benzeri işkencelerin sonunda, Küçük Tayyip ayakkabı öpüyor ve hep birlikte ağlıyorlar. Teskin olma bu yolladır. Ve plütokrasi teskin olmaktadır.

Ayakkabı mı, potin mi; bilemiyoruz. Deniz yolları işletmesinin verdiği Sümerbank kunduraları da olabilir, kabadırlar.

Amma ayakkabı veya potin, bilemiyoruz; amma öpüyorlar, biliyoruz. Çakır-Çalmuk yazıyorlar ve ben aktarıyorum. İşte bu plütokratik barış'tır; ayakkabı öpmeye dayanmaktadır.

Babasının Ayakkabısından Hikmetyar'ın Dizlerine
Star, 10 Temmuz 2003

Çocukken, evde, hep birlikte ağlıyorlar. Büyüyünce, Teşvikiye'de ve cenazede gülüyorlar. Plütokratların en çok istedikleri Türkiye işte budur.

"Reis Kaptan sinirli bir adamdı. Sinirlendiğinde evden kimse ona yaklaşamaz, irtibat kuramazdı. Ama onun Recep Tayyip'e karşı özel bir ilgisi vardı. Tenzile Hanım da bunu keşfetmişti. Evin babası sinirli olduğunda iş Recep Tayyip'e düşerdi. Hemen Reis Kaptan'ın yanına sokulurdu. O kollarına sığındığında Reis Kaptan'ın siniri kalmazdı. Recep Tayyip babasını üzdüğünde inanılmaz bir şey yapardı: Reis Kaptan'ın ayakkabılarını öperdi. Bunu gören Reis Kaptan sakinleşir, gözlerinden yaşlar süzülür, bütün çocuklar da babalarıyla birlikte ağlardı."

Ağlamayı sürdürüyor. Otoriteye bağımlılığı da baki'dir.

Babasının yerini Washington, Tel-Aviv ve bir de plütokrasi almış görünmektedir. Tüm "Kasımpaşa" iddialarına karşın, Washington ve plütokratların hiçbir emrinin dışına çıkmadığını biliyoruz. Otoriteyi tanımada ve öpmede bir eğitimi var.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Kerim Cem'e başsağlığı dileklerini böyle aktardı.

Teşvikiye Camii & İsmail Cem'in Cenazesi & Neşe
Milliyet, 27 Ocak 2007

'Erdoğan patolojik hasta'

MHP ile AKP arasındaki "kafatası" polemiği tırmanıyor. MHP lideri Devlet Bahçeli, Başbakan Tayyip Erdoğan'a yeni verirken "patolojik hasta" dedi.

Yazılı bir açıklama yapan Bahçeli, Erdoğan'ın milliyetçiliği hedef alan sabırlar yaptığını belirterek, "Türk milliyetçiliği düşmanlığının AKP'nin seçim kampanyasının ana teması ve taşıyıcısı olacağı anlaşılmıştır" dedi. Erdoğan'ın Türk milliyetçiliğini ırkçılık, ayrımcılık ve kafatasçılık olarak suçlamalarını "heyecan" olarak nitelleyen Bahçeli, "Başbakan Türkiye'nin varlığına, milli onuruna ve geleceğine sahip çıkılmasından, Türk milletinin birliğinin ve milli kimliğinin üzerinde fitnelerden rahatsızdır" dedi. Erdoğan'ın şuur altındaki önyargılarını ve komplekslerini hoşgörmediğini savunan Bahçeli, şunları söyledi:

Devlet Bahçeli

VAHİM KLİNİK TABLO

"Türk milliyetçiliğini karalamak ve aşağılamak için çok tehlikeli bir faşistlik misyonu üstlenen Başbakan'ın içinde bulunduğu ruh hali, bu anlamda çok vahim bir klinik tablo oluşturmaktadır. Bu kangren haline gelen patolojik hastalığın yeğine tedavi yolu seçimi sandığıdır. Türk milletinin sandık başında necelli edecek siyasi iradesi, bunun en etkili tedavi reçetesi olacaktır." ANKARA

Sabah, 7 Şubat 2007

İkinci Bölüme Birinci Ek

PENCERE

Saralı Cumhurbaşkanı İster misiniz?..

Çocukluğumuzdan bu yana hepımız *'sara'*yı biliriz; kimi zaman kaldırımda bilinçsiz yatan birini göstermişlerdir...

- Yardım edelim mi?..
- Hayır, dokunma, sara...

Saranın Frenkçesi epilepsi...

Ayıp değil saralı olmak; kimi zaman kişiye yakışır bile...

Dostoyevski saralı değil miydi?..

★

Ne var ki bir subay saralı -özel vurgusuyla- *'olabilemez!..'*

Kimi meslek ve makam sarayı kaldırmaz...

RTE Başbakan olduğundan bu yana çoğu kişiden Erdoğan'ın saralı olduğunu işitmiştim...

Balyozlu macera bu kuşkuyu somut biçimde ve açık seçik gündeme getirdi; oysa devlet hayatında bu gibi konular soru işareti kaldırmaz...

İşin şakaya gelir yanı yoktur; devletin belirli noktalarında görevli kişilerin sağlık konularında gizlilik ülkenin aleyhinedir...

★

Balyozlu kurtarmaoperasyonundan sonra ayağa kalkarak hayata merhaba diyen Recep Tayyip gazetecilere açıkladı:

- İyiyim!..

Allah daha da iyilik versin!..

Her krizden sonra saralı iyi olur; ama, işin ciddiyeti rafa kaldırılamaz...

Başbakan saralı mı, değil mi?..

Halk gerçeği öğrenmeli!..

★

Türkiye'yi olağanüstü bir gerilime sürükleyen Recep Tayyip'in derdi nedir Allahaşkına?..

Takıyyeci mi, değil mi?..

Neden müseccel bir mürteci olduğu kendi yazısıyla sabit **Dinçer**'i Başbakanlık Müsteşarlığı koltuğunda oturtuyor?..

'Minareleri süngü, kubbeleri miğfer, camileri kışla' yapmayı neden düşünüyor?

Ülkenin barışa, dostluğa, kardeşliğe ihtiyacı varken nedir bu gerilim, çatışma, kavga ortamının nedeni?..

Yoksa Başbakan gerçekten saralı mı?..

★

Recep Tayyip'in cumhurbaşkanlığı olasılığı var...

Yüzde 25 oyla Meclis'in yüzde 65 çoğunluğunu ele geçiren AKP bunu yapabilir: RTE Çankaya'ya çıkabilir...

AKP'ye takıyyeci deniyor...

RTE'ye saralı deniyor...

Halka sormalı:

- Çankaya'da saralı bir cumhurbaşkanı ister misiniz?..

Tayyip Bey'in sağlığı konusundaki tüm soru işaretleri önce bu bakımdan yetkili hekimler tarafından yok edilmeli...

Yoksa Türkiye zıvanadan çıkacak...

Yazık olacak Cumhuriyetimize...

İlhan Selçuk

Cumhuriyet, 22 Ekim 2006

Üçüncü Bölüm
AĞLIYOR VE KATILIYOR DOKTOR TEDAVİSİNE İHTİYACI VAR

Tayyip Erdoğan'ın, Birinci İsyan'ın ilk baskısını toplatmak üzere, kırk milyar tazminat talebi dahildir, dava açmasının nedenlerinden birisini burada aramak durumundayız. Bu, bunun dışında "berat" adıyla ilgili tahlillerim, Erdoğan'ı çok kaygılandırmıştı ve köle matbuatın hal-i perişanından kaygısının devam ettiğini çıkarabiliyoruz. Ancak davayı, hastalığıyla ilgili bu yazdıklarıma ve "berat" analizine, dayandırmamayı tercih ediyordu; çünkü plütokrasi tarafından geldiği yere getirildiğini de çok iyi biliyordu. Basın ve televizyonlar ise plütokrasinin organlarıdırlar; Tayyip Erdoğan'ın hastalıklarının bilinmesini istemiyorlardı ve hiç istemediler.

Plütokrasi Tayyip Bey'e ve Tayyip Bey plütokrasiye güveniyorlar ve hastalık sözünden pek korkuyorlar. O halde dava dilekçesini hazırlarken, fincancı katırlarını ürkütmekten ve plütokrasinin kölesi büyük gazetecileri zor durumda bırakmaktan kaçınmaları son derece mantıki'dir; bizim de güvenimiz var.

Çocuklarına koyduğu isimler ve damadının adı, "berat", takiyyecilik iddialarına hem daha büyük bir ciddiyet ve hem de yeni boyutlar getiriyordu; dolayısıyla hastalığı ve/veya "berat" üzerine bir dava büyük ve köle matbuatı ve plütokratik kanalları çok zor durumda bırakabilirdi, Erdoğan'ın bundan kaygılandığını tahminimizi tekrarlamak zorundayım. Bu tahmin ve bu nedenle, biz de savunmamızı buna dayandırdık; Erdoğan'ın, eserimizde görmek istediği hakaretin dayanaksız ve asıl kaygılarının başka yerlerde ve işaret ettiğimiz sayfalarda olduğunu ileri sürdük, ağladığı ve katıldığı bir gerçektir ve gerçeği biliyorduk. "Berat" adı ise diğer bir gerçektir; bunlarda veya bunları aktarmakta hakaretamiz bir nokta yoktu; hakaret etmek türünden bir amacımız dahi yoktur. Davaya rüyet eden mahkeme bunu kabul etti ve bu, Erdoğan'ın, ilk mahkemede reddedilen ilk hakaret davası olmuştu; hep malumatdarız. Demek ki, "İsyan", Erdoğan'a galip geliyordu ve başlangıç sayıyoruz.

Köle matbuat, en büyükleri en köledirler, Tayyip Bey'de hep bir "Kasımpaşa Hali" yazmayı tercih ettiler; halbuki sık sık ağlamakta, düşmekte ve çok zaman hastaneye zor yetiştirilmektedir. Çünkü çok zayıf bir ruh hali var; otoriteye ve plütokrasiye çok bağlıdır ve bu bağlı hali gizleyebilmek üzere "Kasımpaşa Hali" gerekli olmaktadır. En büyük ve dolayısıyla en köle gazeteciler, Tayyip Bey'e bir "kabadayı" veya bir "Kasımpaşa'lı İmajı" yükleyip hep söz dinleyen halini hep gizliyorlar. "İsyan", bunu bozuyordu ve devam ediyoruz.

Zayıf ruh halinin olumsuzluklara hiç dayanamadığını ilk kez, Barış Yarkadaş'tan öğrendik; bir gazeteci olarak Erdoğan'ı takip görevi vermişlerdi ve her gün izliyordu. 1991 Genel Seçimleri'nde Başkan Erbakan Erdoğan'ı kazanabileceği bir yere koymamıştı, bu milletvekili olamayacağı anlamına geliyordu; bu haberi aldığında Erdoğan'ın ağladığını ve ancak doktor müdahalesi ve iğne yapılması yoluyla kendine geldiğini yazan Barış Yarkadaş'tır. Kitabı 2004 yılında yayınlanmıştı ve tekzip edilmediğini biliyoruz.

Yalnız Barış Yarkadaş'ın anlatımında, bir yerde "doktora götürmek" ve diğer yerde de "doktor getirmek" ibareleri geçmektedir; bu da, ağlayarak katılma halinin birden fazla gerçekleştiği izlenimini vermektedir. Bunun sık sık olduğunu düşünmemiz isabetlidir; çünkü bir kez de herkesin önünde ağlamıştı ve kızının özlemiyle gözyaşı döktüğü ileri sürülmüştü ve ben de hiç inandırıcı bulmadığımı yazmıştım. Kaldı ki, kızının özlemiyle gözyaşı döken her kim olursa olsun, önemli kamusal görevlerinden uzaklaştırılmak zorundadırlar.

Hasta mı; bu bir soru'dur, Tayyip Bey'in bir özel hastalık dolayısıyla "raporlu" olduğu yazılıdır, "haber olmuştur" demek istiyorum ve bunu, bu bölüme ek olarak sunuyorum. Gerçekten var mı, varsa kaç tane ve ayrıca ülke dışında da rapor yazıldı mı,[16] bu sorular da akla gelebilmektedir.

Barış Yarkadaş'ın, Tayyip Bey'de rastlanan, "ağlama-kasılma-iğne ile gevşeme" halini yazmak için çok büyük dikkat sarf ettiğini anlayabiliyoruz. Çünkü bunu yazabilmek için bir yerde "yoğun duygusallık" ve diğer yanda "Erdoğan'ın sinirli ve tepkisel karakteri" ifadelerini kullanmaktadır. Bu ikincisi ise, bir başka açıdan ziyadesiyle, açıklayıcı olmaktadır; çünkü Aydınlanma Çağı ile birlikte cinler ve büyüler ve benzerleri, epilepsi analizinden çıkarıldığında, hastalığa, "nervous distemper" denilmeye başlanmıştı ve ben de bunu "sinirsel huysuzluk" olarak anlamayı önermiştim; "Düşme Hastalığı" kısa tarihi'nde var.

---

[16] Erdoğan'daki hastalığa, "Düşme Hastalığı" demek isabetli görünüyor, tıpta "falling sickness" olarak biliniyor. Bu hastalığın, "Falling Sickness" tarihi üzerine en temel çalışmanın, The Johns Hopkins University tarafından yayınlandığını biliyoruz, Baltimore'dadır. Baltimore'daki hastane ise epilepsi alanında tanınmıştır, not ediyorum.
Owsei Temkin, *The Falling Sickness*, Baltimore, 1945-1994

Barış Yarkadaş

AĞLADIĞI VE GEVŞEDİĞİ AN

Meclis'e büyük önem veren Erdoğan, listedeki yerinin kendisini Ankara'ya taşıyamayacağını anladığında, bu haberi kendisine ileten arkadaşının yanında gözyaşlarını serbest bırakacaktı. Haksızlığa uğradığını düşünen Erdoğan, hizmetten uzak kalacağını düşündüğü için, gözyaşlarını saklamadı. Doktorlar, lider ruhlu kişilerde yaşanan bu duruma, "yoğun duygusallık" adını veriyordu. Erdoğan'ın durumunun da buna benzer olduğunu söyleyen bir partili, başkanı doktora götürmeye ikna etti.

Halbuki Erdoğan'ın doktora gitmesine gerek yoktu. O, içinde bulunduğu durumu hazmedemiyor, tepkisini kimseye zarar vermemek için gözyaşlarıyla ortaya koyuyordu.

✦ ✦ ✦

Ancak Erdoğan'ın yakın çevresi kendisiyle aynı fikirde değildi. Erdoğan'ın sinirli ve tepkisel karakterini bilen yakın çevresi, başkanın duygusal yanını bildiğinden hemen bir doktor getirtti. Başkan, yakın çevresinin güvendiği bir isim olan doktorun telkinlerine kulak verdi. Doktor, ilk tedavisinin ardından, kasları gevşetmek için bir iğne yaptı. Erdoğan ise şimdi biraz daha rahattı.

Barış Yarkadaş, *Hepsi Yaralar Sonuncusu Öldürür*, İstanbul, 2004. ss.50-51

✦ ✦ ✦

Yarkadaş'tan ne öğreniyoruz, hemen sıralayabiliyorum. Bir, ansızın ağlıyor ve kasılmaktadır. İki, doktora gitmekten korkmakta ve kaçmaktadır. Üç, ancak güvenilir olduğuna inandırılırsa doktor kabul etmektedir. Dört, Erdoğan hastalığını bilmektedir. Beş, Erdoğan, hastalığının bilinmesi halinde kamu görevlerine gelemeyeceğinden emin görünmektedir.

Buradan bir soru çıkıyor ve soru şudur; Washington biliyor mu, bu sorudan kaçınamıyoruz. Çünkü biliyorsa, Erdoğan'ı önemli yerlerde tutmak isteyeceği açıktır; hem içerde ve hem dışarıda benzerleri tercih ediyorlar.

Burada bir açıklamaya ihtiyaç var; benzer bilgileri, üç buçuk yıl kadar önce, bana, en yakın çevresinden verdiler. Demek ki Erdoğan'ın yakın çevresi o kadar güvenilir görünmüyorlar veya bana çok güvenenleri var.

İki sonuç çıkarıyoruz, bir, bu krizin ne sıklıkta geldiğini bilmiyoruz. İki, ama her krizi saklamak için büyük çaba harcadıklarını biliyoruz. Üç, Erdoğan'ın hastalığının, bu türün, "Grand Mal" da deniyor, en yüksek aşaması olduğunu düşünebiliyoruz.

Grand Mal'da en yüksek aşama'dadır.

Üçüncü Bölüme Ek

Milli Gazete
MİT'TE HASTALIK RAPORU VAR

9.11.2006

İlginç bir MİT raporu...

İlginç bir belge var elimizde. Bir MİT raporu. Bilgi Notu da denebilir. Tek sayfalık...

Milli İstihbarat Teşkilatı İstanbul Bölge Başkanlığı tarafından hazırlanmış. Raporun Tarihi 18.02.1995. Yani tam 11 yıl öncesine dayanıyor. Ama raporun tarihinden daha ilginç olan; "raporun içeriği." Çünkü raporun konusu "Tayyip Erdoğan'ın Sağlık Durumu"yla ilgili. Geçtiğimiz günlerde Başbakan Tayyip Erdoğan'ın sağlığı ile ilgili tartışmalar oldukça yoğun bir gündem oluşturmuştu. Ama rapordan da anlaşılacağı gibi meğer MİT bu konu ile yıllar önce ilgilenmiş.

Herhangi bir spekülasyona neden olmamak ve sağlık üzerinden yapılan tartışmaları doğru bulmadığımız için içeriğine değinmiyoruz.

Sadece şunu söyleyebiliriz; Sözkonusu rapor, neredeyse bir Tıp doktoru titizliğiyle hazırlanmış. O kadar ki teşhisin tıp bilimindeki adına bile yer verilmiş. Başka detaylar da var. Ama dediğimiz gibi herhangi bir spekülasyona neden olmamak için burayı atlıyoruz.

Devam edelim. Çünkü bazı sorularımız olacak.

Tayyip Erdoğan 27 Mart 1994 seçimlerinde İstanbul Belediye Başkanı seçilmişti. Raporun tarihi ise 18.02.1995. Yani bu bilgi notu, Tayyip Erdoğan'ın Belediye Başkanı seçilmesinden kısa süre sonra hazırlanmış. Soru şu olabilir; MİT Erdoğan'ın belediye başkanı olmasından sonra sağlık durumuyla neden yakından ilgilenmiştir? MİT Bütün belediye başkanlarının sağlık durumlarıyla ilgilenir mi?

Raporda başka önemli ayrıntılar da var. Mesela bu bilgi notu "Genel Kurmay İstihbarat Daire Başkanlığı'na gönderilmiş. Çünkü Rapor'dan anlaşıldığına göre Genel Kurmay da Tayyip Erdoğan'ın "Sağlık durumuyla" ilgili MİT'den "bilgi" istemiş.

MİT'ten Genel Kurmay'a gönderilen bilgi notunun "Öncelik Derecesi"

"Çok İvedi" olarak düşülmüş. Bir soru daha Neden: "Çok İvedi"? O günlerde kamuoyunun bilmediği "ivedi" bir gelişme mi vardı?

Ve son soru. Merakımızı bağışlayın, Belediye Başkanı iken hakkında rapor tutulan Tayyip Erdoğan, şimdi Başbakan. Yani bu bilgi notunu hazırlayan MİT de bizzat kendisine bağlı. Tayyip Bey, Başbakan sıfatıyla MİT'ten kendisi hakkında tutulan dosyayı istese, ne olur? Mesela bu ilginç belge de karşısına çıkar mı?

Dördüncü Bölüm
DÜŞME HASTALIĞI

Peki, had safhada sar'a hastalığı ise ve bunu düvel-i muazzama biliyorsa, bu bilgiye bigane kalabilir miyiz; cumhuriyet'i önemseyenler için böyle bir soru, herhalde, saçma'dır. Çünkü, Türkiye'de yüksek makama gelmiş veya gelmeyi isteyen bir kimse saralı ise, ayrıca bunu saklıyorsa ve Düvel-i Muazzama bunu biliyorsa, bu, her zaman bir şantaj durumudur. Gerçi saralılar çok itaatkardırlar ve çok zaman şantaja ihtiyaç kalmayabilir; amma, bu halini saklaması bile ayrı bir tehdit içermektedir. Bu, bir, ancak, ikincisini daha mühim görebiliriz ve ikincisi şudur, bu ve benzer şantaja açık halli olanları, Büyük Devletler'in, yüksek makamlara getirmek isteyeceklerini daha çok düşünebiliriz.

Bir büyük devlet, en yüksek makamlarda, bir saralı görmeye teşnedir.

Bir büyük devlet, hastalıklı cumhurbaşkanına meyaldır. Başkaları bir yana hem Reagan ve hem de Bush'un hasta olduklarını biliyoruz.

Ve nerede yüksek makamlara hastalar ve bu arada saralılar gelmişlerse, bu, cumhuriyet'in sonuna işarettir. İsa'dan önce kırkıncı yıl ile İsa'dan sonra kırkıncı yıl arasında, Roma Tarihi'nden bunu çıkarıyoruz.

Dolayısıyla ihmal edilemeyecek bir durum ile karşı karşıyayız. Bu ihmal ile, İlhan Selçuk'un sözleriyle, "yazık olacak Cumhuriyetimiz'e"; kim "yazık" ediyor, böyle bir süreçte en büyük sorumluluk saralı'da görünmüyor. Asıl sorumluluk, en çok köle olan, büyük matbuatın, en büyük gazetecileri'ndedir. Onları ve sorumluluklarını biliyoruz. Arkasından hala iktidar mevkiinde olanlara işaret edebiliyoruz.

Hastalığa, "Kutsal Hastalık" veya "Grand Mal" da deniyordu, ki "Büyük Hastalık" anlamındadır ve buradan hareketle sadece "Hastalık" dendiğini artık hep öğrenmiş durumdayız. Öte yandan bu büyük hastalığın bir adı da "ca-

ducus" idi, çünkü, hasta birden bire düşüyordu ve caducus'un tam karşılığı düşme'dir. Biz bu sözcüğü hala "kadük" olarak kullanıyoruz, artık tıptaki adının da, İngilizcesi ile "falling sickness" veya "falling evil" olduğunu ezberliyoruz, düşme hastalığı'dır. Saralı hasta, hemen ve hep düşmektedir.

İlgi çekicidir, yukarıda, "saralı hasta" demiş bulunuyorum, "sar'a" yazımı Arabi aslına daha uygundur. Bu sözcük Arabi'de "yere çakılma" anlamına geliyor ki, yere çakmak veya "yere çakılmak" ya da "yere düşme" manaları da var. Saralı, nöbet[17] halinde sanki sadmeye uğramıştır; Araplar'da güreşlerde "sadme" önemlidir ve güreşçi bir sadme ile rakibini yere düşürüyor. Güreş, "musara" demek olup güreşçi "musaria" tabir ediliyor; aynı kökten geldiklerini anlayabiliyoruz.

ERDOĞAN kürsüde bir ara dengesini kaybetti. Hemen arkasındaki koruma müdürü düşmesini engelledi.

Hürriyet, 18 Şubat 2007

Neden düşüyorlar; "epilepsi" de diyoruz ve bizde "tutarık" pek uygun düşmektedir, "yılbik" de var. Hastanın birden bire beyni ve tüm duyuları tutulmaktadır ve adeta birden bire "yok-adam" olmaktadır; düşmeyip de ne yapacak, düşmektedir. Hasta "possessed", tutulmuş olsa da, pek çok yanını tutamamaktadır; ağzından salyalar akması, garip sesler çıkarması, ağzının çarpılması belli başlı semptonlar arasındadır. Sarsılıyor, kasılıyor, idrarını tutamıyor ve tükürüklerinin nefes borusuna kaçması ve/veya dilinin nefes almasını engellemesi de mümkün ve muhtemeldir.

Saralı bu sırada "yok-adam" durumundadır; ancak bu saydığımız araz, tam atak veya tam nöbet halindedir. Tam nöbet dışında ise sık sık uyuma, uyuşuk hal, bilinç azalması, nerede olduğunu bilememe, ağzından çıkanı kulağın duymaması, sonradan kazanımlarını tümden unutarak çocukluk diline dönme, Tayyip Erdoğan'da bu argo ve en kibar deyişle çok kaba elfaz olarak ortaya çıkıyor, en çok gözlenen arazlar arasındadırlar.

---

[17] "Güven Hastanesi Skandalı" da diyebiliriz; hiçbir diktatoryada böylesine utanç verici bir yalan kampanyası olduğunu sanmıyorum. Büyük köle matbuatın köle gazetecileri sanki toptan ahmaklık halini seçtiler ve hiç sıkılmadan, "akıllı otomobil" ve benzeri yalanları icat ettiler. Sadece sara olmadığını göstermek üzere yayın yaptılar.

Aydınlık Dergisi, hem "milletten gizlenen risk" ve hem de "Sara Nöbeti Geçirdi" başlıklarını kapak yaptı. Ekte sunuyorum.

Bunları, benim ve Emin Şirin'in televizyon açıklamalarını, Tercüman'ın tam sayfasını hep duymadılar ve görmediler; onlar ki ahmak ve kör'düler.

Demek ki sadece yoğun nöbet halleri değil, "normal" davranışları da önemli olmaktadır. Önem şuradadır; Erdoğan'ın zaman zaman söylediklerini tevil etmek üzere de bir veya daha çok memur tutmak ihtiyaç haline gelmiş durumdadır. Bu memurlar, söze, "yanlış anlaşıldı, öyle demedi ve şöyle dedi ki" yollu başladıkları için, bu memuriyet "dedi ki" tabir edilmektedir. Bu göreve atananlara da, Erdoğan'ın "dedi ki" memurları adını veriyoruz. "Yok-adam" hallerindeki sözlere kılıf bulmakla meşguldürler.

Tarihin çok eski zamanından beri biliniyor, bazen, şair ya da peygamber hastalığı olarak adlandırılsa da, halk arasında kötü ve uğursuz sayılıyor. Diğer hastalıklar ayrı, nöbet varsa, sokaktaki halk, hastayı hemen saralı teşhis edebilmektedir. İşte mesele de buradan kaynaklanıyor.

Dört yol denenmektedir, sırasıyla sayabiliyorum. Bir, Tayyip Bey, şatafata çok düşkün görünüyor, Büyük Kurtarıcı'nın bu dünyadan ayrıldığı sarayda, İstanbul belediyesinin işlerini dahi izleyebilmektedir. Ama bir apartman katında kalmaktadır. Apartman katıyla başbakanlık konutu arasındaki fark, daha doğrusu önümüzdeki vakada en önemli ayrılık, bu ikincisinde, devlet memuru konumunda hizmetlilerin bulunmasında düğümleniyor. Hasta, özel yaşamı dolayısıyla devlet hizmetlilerinden uzak kalmak zorunluluğunu duyuyor ki, başka nedenleri olması da mümkündür. O halde, ileride de bu yola devam etmesini ve resmi konut zorunluluğu çıkarsa, yakın hizmetlileri devlet dışından seçmesi ihtimalini düşünebiliyoruz.

İki, koruma görevlileri ve özel kalem erbabını da ayrıca "güvenilir" olanlardan almaktadır. Sözcüğü laisize ederek tarikat'tan diyebiliyoruz.

Üç, nöbet halinde, yöneticilerine ayrıca güvenilen hastaneler esastır; gata'dan veya üniversite hastanelerinden kesinlikle kaçınılmaktadır.

Dört, hastanelere gidiş ve oradaki tedavi ile çıkış tümüyle gizli tutulmaktadır; hasta uzun günler karantina altına alınmaktadır. İlave yapabiliriz, ancak, şematize edersek hali budur.

Bu hal, Tayyip Erdoğan'ın hastalığının çok ileri safhada olduğu izlenimini vermektedir.

Dört madde, Erdoğan'ın ve laisize tarikat'ın mensuplarının da bu çok ileri aşamadaki sara hastalığını bildiklerinden kuşku duyamıyoruz.

Böyle hallerde, büyük matbuat ile büyük kanallara büyük mezenformasyon düşmektedir. Doğrusu, büyük matbuat, işini, karartma ve tahrifatı, büyük bir istekle yapmaktadırlar. Çünkü plütokrasi'nin aparatçikleri'dirler.

Dördüncü Bölüme Ek

GÜVEN HASTANESİ'NDE ERDOĞAN'IN SARA NÖBETİ

Beşinci Bölüm
BABASI TAYYİP'İ TAVANA ASARDI

Üç Kasım 2002 Seçimleri'nden sonra hükümet verilen ekibin, yüksek bürokrasinin son otuz beş yılda en çok istediği fırka olduğunu açıklamıştım. Önce çok yadırgansa da, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök, bu açıklamamın sağlamasını yaptılar ve beni ibra ettiler. Acı bir şükran borcum var; halbuki yanlış çıkmayı çok istediğim hallerim olmuştur, birisi de buydu. Olmadı ve ne yazık, yanlış çıkamadım.

Düşünmek mi, hep yeni önermelerle çıkmak mı; çok zaman yanlış çıkmaya, büyük özlem duyuyorum. İki nedeni var, bir, bazı düşündüklerimde, aklım ile gönlüm çatışıyorlar ve ben hep gönlümdeyim. İki, bir düşünen adam heykeli için, yaşamak mı, zaman zaman yanlış olmaktadır.

Doğrulandı, ama yanlış olmasa da, eksiktir; plütokrasinin en çok özlediği kadro idi, şimdi tamamlıyorum. Bir adım daha ileri gidebilirim ve şimdi buradayız.

Peki tamamlamış oldum mu; hayır, "özlediği" de yetersiz kalıyor, plütokrasinin ruhu ve beynidir. Baka baka, demek, artık, ben burada en çok plütokratları görüyorum; hep nöbet halindedirler ve ağızlarında hep salya var. Dilleri bükük, yüzleri çarpılmıştır ve şimdi bakanlıklar semtine baktıkça plütokratları görüyorum. Bazen yüksek komutanların tebriklerini iade için de bakanlıklara geliyorlar.

Bakanlıklar mı, ne kadar çok severdim, ellili yılların ikinci beş yılında, bakanlıklarda nümayiş yapıyordum ve izleyen altmışlı yılların ilk beş yılında başbakanlıkta çalışırdım. Bazen, İsmet Paşa Hazretleri başkanlığında toplantılara katılırdım ve Süleyman Demirel başkanlığındaki toplantılardan kaçamazdım. Sonra kaçtım.

Bizde hiçbir on yıl, bir sonrakine ve bir öncekine benzemiyor. On yıllar,

hep dans ediyorlar. Bu söz'e ekte, "insan halleri", ve "küçülme savaş" kitabımda da on yılların serüveni olarak danslar var.

Baktıkça, artık Bakanlıklar'da, hiç güzel görmüyorum.

Baktıkça, artık ak-istleri ve Recep Tayyip Erdoğan'ı hiç görmüyorum. Gözümü çevirdikçe, gözümün önünde travesti-plütokrasi var. Artık hükümette çıplak plütokratlar var, gördüklerimiz ise kötü bir çizgi film'dir; karanlıkta hortlaklar var.

Barış mı, plütokratik'tir. İstikrar mı, despotizm'dir.

Türkiye mi, hayır, İsa'dan sonraki ilk otuz beş-kırk yılda Roma'dır.

Peki görüyorlar mıydı; Erdoğan'ı, babasının tavana astığını biliyorlar mıydı, bildiklerini bilmemiz için maddi dayanaklara sahibiz. Çünkü, Çakır-Çalmuk kitabı, 2001 yılında yayınlanmıştır;[18] kritik bir yıldır, çünkü o tarihe kadar plütokratlar Tayyip Bey'e muhalefet ediyorlardı ve sonra döndüler. Dönmelerinde mülakatı ve Çakır-Çalmuk biyografisini okumalarının bir etkisi var mı; ben olduğuna inanıyorum. Çünkü bu plütokrasi, en yüksek makamda, tavana asılmayı talim etmiş olanları tercih ederler. Ama Washinton'da da okunmuş olmalıdır; tekeliyet, sağlıksızlığa meyleder.

"Hava kararmadan önce eve girmek zorundaydık. Bizim evin karşısında Müşerref Abla dediğimiz bir komşumuz vardı. Ben beş-altı yaşlarındaydım. Çocuğum ya, küfür ediyorum ona. Beni almış karşısına. Ben küfrettikçe onun hoşuna gidiyor, o da benim popoma vuruyor. O vuruyor, ben küfrediyorum. Babam gelince hemen şikayet etmiş beni. Bunlardan haberim yoktu tabii. Babam içeri giriyor..."

"Alıyor beni tavana asıveriyor. Ancak ellerimden mi koltuk altlarımdan mı bağlamış onu hatırlamıyorum. Orada 15-20 dakika kalmış olacağım ki dayım gelip beni kurtarıyor."

Beş-altı yaşından bunları hatırlatıyor ve herhalde bir gün başbakanlık koltuğunu verecekleri hiç aklına gelmiyor; Çakır ve Çalmuk, "Müşerref Abla, Recep Tayyip'in ağzının bozukluğundan faydalanarak, ona küfrettirir, katıla katıla güler, sonra da poposuna vurarak cezalandırırdı" yollu yazıyorlar.[19] Demek ki Tayyip Bey, beş-altı yaşlarından itibaren küfürde ve tavana asılmada eğitimlidir.

Beş-altı yaşında bir çocuk, yirmi dakika kadar tavanda asılıdır; herhalde bir defaya mahsus diyemiyoruz. Korkmuştur ve herhalde sara için yatkın olmuştur, korkutulma ile arada bir bağ olduğu tespit edilmişti; böylece plütokrasinin tercihini anlayabiliyoruz. Çok zenginler, tutarsızlığı severler; çünkü tekeliyet tutarsızdır.

---

[18] Çakır-Çalmuk da Leyla İpekçi röportajına dayanıyorlar ki 1995 tarihlidir. Leyla İpekçi röportajı, Yeni Yüzyıl, 8 Ocak 1995

[19] R. Çakır-F. Çalmuk, *Recep Tayyip Erdoğan*, Metis Portre, 2001. s.17

Tutarsızlıkları görmeyecek kadar tutarsızdırlar ve tutarsızlıkları görmekten çok korkuyorlar. Tayyip Bey'in "Güven Hastanesi Vakası" çok güzel bir örnektir; bir şeker krizinin bu kadar uzun sürmeyeceğini bile inkar ettiler. Şeker krizinden bir hasta, krizi atlattıktan sonra "aslan gibi" çıkıyor; Tayyip Erdoğan sallanıyordu. Bütün işaretler, sara yönündeydi ve bir gazetede bu birinci sayfadan haber yapılmıştı.[20] Tartışmaya bile cesaret edemediler. Sadece, "hayır, o söylenen değil" yollu yayın yaptılar. Söyleneni söylemekten dahi korktular.

Bunlar mı gazeteci, İsmet Paşa, bu hallerde "güldürmeyin, beni" diyordu. Zavallıdırlar.

Hiçbir ülkenin matbuat tarihinde böyle bir yalan makinası olduğunu sanmıyorum. Bundan bir önemli sonuç çıkarıyorum; Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye'nin büyük zenginlerine fazla büyük ve fazla ileri gelmektedir. Küçültmeye ve karartmaya kararlıdırlar. Aynı yolda ısrar ediyorlar.

Artık her birinden daha küçük ve her birinden daha karanlık bir devlet peşindeler.

Şunu tekrarlamak zorundayım; bir, nöbette saralı düşmektedir ve Tayyip Bey hastaneye taşınırken, sedyede kolları sarkıyordu. Fotoğraf çektirmemeye ve çekilenleri toplamaya çok gayret sarfettiler; genç yaşta bunamış büyük zenginler, bunun üzerinde dahi durmadılar. Kim görse anlayabilirdi; bir saralıyı mühim makamlara getirmeye mecbur olduklarının anlaşılmasını istemiyorlardı. İki, nöbette saralının ağzından salyalar akmaktadır ve bunu da göstermemek için "akıllı otomobil" yalanını uydurdular. Kapanıyormuş ve açılmıyormuş; bu halkı ahmaklaştırmaktır. Üç, otomobili balyozla kırdırdılar; atak geçinceye kadar kimsenin görmemesini sağlamak istiyorlar. Sanki cumhuriyet değil ve bir karanlık oda'dır. Hortlakları var.

Bu mu ve ne çıkıyor; plütokrasi çok çaresizdir ve kıldan ince bir köprüdedir.

Tamahkar ve hedonist ve korkaktır.

Bir de şu çıkıyor, daha doğrusu çıkıyor mu; Tayyip Bey hala koltuk altlarından asılmış gibi yürüyor. Babasından miras mı; mümkün ve muhtemel görünüyor.

---

[20] Bu bölüme ek olarak sunuyorum.

Beşinci Bölüme Ek

HASTANE ÖNÜNDE TULUAT

Halk'a ve ● ● olaylara
Tercüman
Bektaşilik ve masonluk
Başbakan'ın rahatsızlığı günün konusu oldu
EPİLEPSİ TARTIŞMASI
Parti ortaya atılan iddiaları 'mesnetsiz' diye yalanladı

Halka ve ●laylara Tercüman, 19 Ekim 2006

Altıncı Bölüm
ÜNİVERSİTE DİPLOMASI[21]

[21] Anayasa, cumhurbaşkanı olabilmek için, dört yıllık yüksekokul şartı getirmiş durumdadır. Buna "üniversite" diploması diyoruz. Tayyip Erdoğan için bir cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmadan önce bir üniversite diploması ibrazı şarttır.

Özal, Süleyman Demirel ve en son olarak, Ahmet Necdet Sezer için böyle bir belge ibrazı ihtiyaç olmamıştı; çünkü cumhurbaşkanı olmadan önce başbakanlık müsteşarlığı, genel müdürlük ve anayasa mahkemesi başkanlığı makamlarında bulundular ve mutlaka üniversite bitirdikleri için karinedirler.

Tayyip Erdoğan, üniversite mezuniyetini gerektiren hiçbir görevde bulunmamıştır. Yedek subay okuluna gittiği kesindir, ancak, yedek subay arkadaşı veya komutanı çıkmamıştır. Şahit kapasitesinde, üniversite arkadaşı veya üniversiteden bir profesör de bilmiyoruz. Şimdiye kadar kendisini bağlayan bir açıklaması da duyulmamıştır. Her epileptik hasta misli ölçüsüzdür, amma, "biz de üniversitede okuduk" sözünü telaffuzdan imtina etmektedir.

Olabilir, üniversiteyi sevmediği için diplomasını saklaması ihtimal dahilindedir. Kaldı ki yedek subay okulunda duhul ettiğini biliyoruz.

Ancak, artık bir cumhurbaşkanı misli davranıyor; ama yine de, adaylığını 15 Nisan tarihine erteliyor. Bunu, "bir oldu-bitti" tertibi olarak görmemiz de yerindedir. Tayyip Erdoğan, hastalığının, en son anda önüne bir engel olarak çıkmasından pek kaygı duyuyor. Ancak bir üniversite diploması yoksa, bu da bir kaygı nedenidir.

Usulüne uygun bir diploma ibrazı, seçimden önce, şarttır.

Cumhuriyet'in son cumhurbaşkanı üzerine bir ve Erdoğan'ın el yazısı üzerine bir diğer ek var.

Altıncı Bölüme Birinci Ek

AHMET NECDET SEZER HAZRETLERİ BİRİNCİ CUMHURİYETİMİZİN SON CUMHURBAŞKANI MI?

Saddam'ın idamını ve Bush'un yeni Irak stratejisini nasıl değerlendiriyorsunuz? İdam nasıl sonuçlar doğuracak?

Bütün bu soruların nirengi noktası şudur: Artık Yirminci Yüzyıl'ın başında ortaya çıkan emperyalizm kavramı yeterli olamamaktadır. Burada şunu da görüyoruz: Artık emperyalizm sömürgeciliğe de dönmektedir, bütünüyle sömürgeciliğin unsurlarını da taşıyor. İkisi arasındaki fark şuydu: Emperyalizm, banka sistemini yönetirdi, kredi sistemini yönetirdi, üsleri vardı, ama emperyalizm, dolaylı olarak yönetiyordu. Kolonyalizmde ise geliyordu ve hem kuklalardan hükümeti vardı ve hem de doğrudan, kabaca, yönetiyordu. Şimdi bu aşamadayız; emperyalizm, sömürgeciliğin aletlerini de kullanmaktadır. Bu, bir.

Irak'ta gördüğümüz bir ikinci nokta, bir başka yerde de söylediğim gibi, Iraklılar, bizim doğru okumadığımız tarihimizi ya yeniden keşfettiler yahut doğru okuyarak bundan yararlanıyorlar. Bu, ne demektir? Halka silahı dağıttılar. Bizim Kurtuluş Savaşımız'da, bazı komutanlar, bunlar içinde Yakup Şevki Paşa'yı anıyorum, başkaları da var, önce ellerindeki silahı işgalcilere vermeyerek, potansiyel mukavemetçilere dağıttılar. Yakup Şevki, Erzurum'dan çıkmadı, Mustafa Kemal Paşa'nın görev kağıdında, Şark'ta bazı komutanların silahları depo ettiği ve halka dağıttığı açıkça yazılıdır. Bunları toplamakla görevlendirilen Paşa, kurtuluş savaşını bu silahlarla yapıyordu. Şimdi Iraklı mukavemetçilerin silah sıkıntısı çekmediklerini görüyoruz. Bu çok akıllıca bir politika olmuştur.

Burada bir parantez açmama izin verir misiniz; bir takım ahmaklar, "Özbekler Tekkesi olmasa, Anadolu'ya kimse gidemeyecekti" izlenimini veriyorlar, tarihi tahrif ediyorlar. Anadolu mücadelesinde, Konya'daki yirminci kolordunun, başında Ali Fuad Paşa vardı ve Erzurum'daki dokuzuncu kolordunun, başında Kazım Paşa vardı, askere fazla ihtiyacı olmamıştır. İkincisi, her yerde Teşkilat-ı Mahsusa vardı, adamları vardı ve bunlar Anadolu'daydı. Kaldı ki Anadolu ile İstanbul arasında sınır ve sınır muhafızları da yoktular; o halde, Özbekler Tekkesi masalını, tarih yazımını judaize etme çabası olarak anlamak durumundayız. Tahrifattır.

Bir de bizim solun ahmakları var, Teşkilat-ı Mahsusa'yı bir tür Mit veya cia benzeri sanıyorlar; hayır, geniş Türk-İslam iklimde Türkist ihtilaller çıkarmak üzere kurulmuş bir ihtilal örgütüydü. İmparatorluğu, daha Doğu'ya kaydırmak ve belki daha geniş bir coğrafyada yeniden inşa etmek hedefi vardı. Bunu yapamadı, kurtuluş mücadele ve mukavemetini başlattı.

Saddam'ın bizim mücadelemizden, ki o tarihte onlar da "biz" idiler, bizim tarihimiz o zamanlar onların da tarihi idi, çıkardığı ikinci ders bu olmuştur. Baas'ın bazı kadrolarını gizliye çıkarıp mukavemeti hazırladığını anlıyoruz. Şimdilik mükemmel bir hazırlık olduğunu görüyoruz.

Buna ilave edilecek şudur, artık Araplar'ın bizim de kabul ettiğimiz ve benimsediğimiz kahramanları var. Daha önceki zamanın tahliline girmiyorum, Saddam, işgalle birlikte bir kahramandır ve kahraman olarak ölmüştür. Ölümü önünde saygıyla eğiliyorum.

Bütün bunlara ilaveten, herkesin de söylediği gibi, dağ fare doğurdu. Bush, bir fare daha doğurdu, demek istiyorum. Bush'un bu yeni planı hakkında, Senatör Kennedy, Bush'un Vietnam Savaşı, dedi. Yeni bir Vietnam olur mu, olmaz mı, bu püskürtülür mü, bunu göreceğiz. Şartları ve şansımız var.

ABD'nin ve bazı Batılı ülkelerin, "Kuzey Irak'a asker yığalım, Türkiye'nin oraya girmesini engelleyelim" şeklinde bir demeçleri var. Bunlar Türkiye'yi Kuzey Irak'a çekme provokasyonu mu; yoksa, Türkiye'de böyle bir hazırlık mı var? Kuzey Irak'taki gelişmelerin iç siyasete etkisi nedir?

Ben, öteden beri şunu söyledim: Amerika Türkiye'nin Musul'da, Irak'ta olmasını istemiyor. Condolezza Rice'ın söylediği, "Eğer Irak'ta başarılı olamazsak, bir Kürt devleti olur" şeklindedir. Ancak, Kürt devleti olursa, Türkiye rahatsız olur ve müdahale eder, görüşündeler ve bunu istemiyorlar. Görünen şudur ki: Kürt devleti olduğu takdirde, Türkiye'nin müdahale etmeyeceği şartları hazırlamak istiyorlar. Mesele bu kadar basittir. Türkiye oraya müdahale eder mi? Hiç zannetmiyorum.

Akistler, yeni bir imajla iki seçime gidiyorlar. Bir yandan Tayyip Bey, "ben cumhurbaşkanı olursam, eskisi gibi yapmayacağım, Türkiye'yi Akp Hükümeti'yle değil, yüksek bürokrasiyle yöneteceğim." demek istemektedir. Mit Müsteşarının çıkışı, Merkez Bankası Başkanı'nın "Özür dilerim. Enflasyon yüksek oldu; düzelteceğim" demesi, İstanbul'da acemice olsa da şehir planlaması ile çıkması, sınırlamalardan söz etmesi, hep bu yöndedir. Bunları seçim kampanyasının bir parçası olarak değerlendirebiliriz. Irak'a müdahale de bir seçim kampanyası işi olarak görünüyor. Bu güçleri yok; İsrael ve Washington bağlılıkları sürdükçe imkansız görünüyor.

Ayrıca istemeli miyiz; düzenli kuvvetlerimizi, Türk askerini, oraya sokmak demek, tıpkı Kızılderili filmlerinde gördüğümüz gibi, tıpkı Kızılderilileri kıydırır gibi kıydırmaktır. Maceradır. Hakkımız yoktur ve yazıktır.

Kuzey Irak'a girmek, Barzani'yi karşınızda bulmak demektir. Washington'un artık bölgedeki gücü Barzani Kürtleri'dir ve bundan geri döneceklerini beklememiz için bir neden göremiyorum.

Ayrıca bugün dün değildir. Türkiye'nin Irak'a girmesi halinde, Diyarbekir ve çevresinde Barzani yanlısı bir isyanı ihtimal dışı tutamayız. Artık Türkiye'de Barzani'nin her gün güçlendiğini kabul etmeliyiz. Atı alan Üsküdar'ı geçti. Ahmet Türk'ü meclise sokmazken, Barzani yanlısı milletvekillerini unutamayız. Gazeteleri ve televizyonları var.

Pkk pkk diye diye Barzani'ye devlet kuruyoruz.

Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olma ihtimali önümüzdedir.

Tam bu noktada, "Türkiye barışını arıyor" konferansı nereye oturuyor?

Aydın Doğan, Radikal gazetesini Barzanicilerle, İsrailcilere tahsis etmiştir. Bunu ilk defa söylemiyorum. "Türkiye barışını arıyor" kongresini yapan Radikal gazetesidir. Ben görmedim, ama Radikal gazetesi 2 günlük toplantıya ilişkin manşetler de vermiştir. Yazarlarının çoğu, gidenlerin çoğu, Radikal gazetesinindir. Aydın Doğan, Radikal gazetesini Barzanicilerle İsrailcilere vermiştir, burada görüyoruz; Radikal'de sadece Barzanici Kürtler, Yahudiler ve dar anlamda Kürt-Yahudiler var. Bu toplantılar onlarındır.

Yaşar Kemal mi, Yahudi Tilda ölünce, Baban'lardan S. Baban ile evlendi. Baban'ların Kürt Yahudisi olma ihtimali yüksektir. Öyle işaret ediliyor. Yaşar, Mitterand'dan sonra Berlin'e yanaşmıştı ve şimdi Barzani'nin borazanını öttürüyor; ağaların yazarıdır ve ağa'sız yapamıyor. Ataç'ın anılarından da öğreniyoruz, "Ağam Yaşar" deniyordu.

Türkiye'yi Irak'a Kürdo-Jüdaik Devlet'e hazırlıyorlar. Rice, zamana ihtiyaçları olduğunu ima etmektedir. Türkiye'nin itirazının yumuşatıldığı zamanda Kürt Devleti'nin resmileşmesi söz konusudur.

Peki ne yapmalı?

Önümüzde bir Kıbrıs modeli var. Bugün geç kalındıysa, o bizim kabahatimiz değildir. Devletleri yaşatmak bir ciddiyet, bir mantık meselesidir. İncirlik'ten kalkan uçaklarla Barzani bölgesine koruma sağlamak Barzani Devleti'ni kurmanın ilk aşaması oldu. Şimdi, pkk'yı tasfiye etmeyi istiyoruz, güzel, ancak, bunun en çok Barzani'nin ekmeğine yağ sürmek olduğunu bilmek zorundayız.

Artık çaresiz olduğumuzu bilmek zorundayız, o halde ve çare tükenmezse, çare bulmak zorundayız. Üç senedir veya beş senedir söylüyorum; Atina, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini en fazla isteyendir. Avrupa Birliği, Ege Bölgesi'ni elenize etmenin yoludur. Müzakarelerin kesilmemesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Ayrıca, Batı'da bir banka veya limana, İsrael'liler yüz

verirse Atina iki yüz veriyor. Batı'da, Yahudi-Hıristiyan Rekabeti var. Savaşı da diyebiliyoruz.

Doğu'da pkk-Barzani rekabeti hız kazanıyor; Ahmet Türk, Diyarbakır bizi desteklemedi, derken, Barzani'nin gücüne de işaret etmiş olmaktadır. Barzani rüzgarında ayrıca İsrael var.

Manzara budur.

Çare gereklidir.

Benim önerim, a- Türkiye'nin Kürtleri olmalıdır. B- Kuzey Irak'a örtülü savaş uygulanmalıdır.

Sayın Emre Taner'in çıkışının Kuzey Irak'la bir ilgisi var mı? Sizin tabirinizle, Emre Taner yeni bir maksimalist strateji mi öneriyor?

Emre Bey'in bu çıkışının, Cemil Çiçek'in de söylediği gibi, Hükümet'le bir ilgisi var. Emre beyin çıkışında iyi olan nokta, bir istihbarat örgütünün başındaki birisi olarak, Musul'da, özellikle petrol açısından çok değerli olan Kerkük'te 600 bin kadar Kürt'ün yerleştirildiğini söylemesidir. Bu, Kerkük'ün İkinci Filistin olduğu anlamındadır. Gidenler ve yerleşenler arasında Türkiye Kürtleri'ni de düşünebiliriz.

Mit Müsteşarının açıklamasının bu tarafı önemlidir. Ancak, buradan ileriye gideceklerini zannetmem. Neden zannetmem? Hem yüksek komutanlık, hem bugünkü Hükümet, İsrail ve Amerika'yla bağlarını önemli ölçüde değiştirmeyi göze almadığı müddetçe, ciddi adımlardan uzak kalırlar. Dolayısıyla Mit'in bu açıklamasını, Gizli Tarih'te ileri sürdüğüm bir kavramla, "maksimalist" sayamayız. Şu anda kafalar minimalist değil ve hatta mini-minimalisttir.

Maksimalizm, olursa başkalarının işidir.

Kim yapacak?

Onu bilemem. Ama Türkiye solu, neredesiniz? 1960'lı yıllarda solculuk daha adım adım ilerlerken, "Ortadoğu Devrimci Çemberi" dediler. Şimdi yoklar, olanlar çok azlar ve sadece çember çeviriyorlar.

Nadire İçkale'nin otelindekileri "sol" saymıyorum. Çoğu neo-reaksiyoner veya yeni-mürtecidirler. Yaşar Kemal, 1969 yılında, Türkiye İşçi Partisi'nden ve soldan ayrıldı. 1970 yılında Tip Kongresi'nde "Türkiye'de Kürtler vardır" kararı alınırken ne Yaşar Kemal ve ne Vedat Türkali vardı. Resimlerini gördüm, o günlerden bir tek Tarık Ziya Ekinci, otelde oturuyordu. O kararda ben vardım, ama Nadire İçkale'nin otelinde oturanlarla değil yolumu, sokaklarımı dahi ayırmış durumdayım.

Onların bir çözümü ve çaresi yoktur ve bizim var.

Kürt Meselesi, artık Kürtleri aşmıştır. Eski kalıplarla ve eskimiş kafalarla bakamayız.

Bir kez daha söyledim, Edirne'nin İstirdatı var. Trakya Muvakkat Cumhuriyeti var. Bunları okusunlar ve benim kitaplarımda varlar, korsandan ucuza alabilirler. Çare tükenmez, bunu görüyoruz. Var ve yazıyorum.

Siz daha önce yazmıştınız, Mit Müsteşarlığı için Zergun Korutürk'ün kararnamesi hazırlandı diye fakat her nedense, çıkmadı. Son 3 aya kadar da Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği için adı geçti. Ama şimdi bakıyoruz, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü'ne atanması söz konusu.

Burada yanlışlıklar var. Büyükelçilik yapmış bir kimsenin Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü olmasını anlamamız zordur. Özel kalem kafa ve bilgi gerektirmeyen iştir ve daha genç memurlar yapıyorlar. Bir de başdanışman ve sözcü diyorlar, bunları bir kişide birleştirmek kural dışıdır; Ahmet Necdet Bey yapıyor.

Bu noktaya gelince, bana çok çeşitli bilgiler geliyor. Tayyip Bey Lizbon'a gittiğinde Zergun Hanım'la konuştu. Evvela onu Mit Müsteşarı yapacaktı. Zergun hanımın Mit Müsteşarlığı için kararnamenin yazıldığını da biliyorum, ama durdu. Benim tahminimce, durduran, o zamanki Mit Müsteşarı Şenkal Atasagun'dur. Çok üstünü örterek söyleyecek olursam, Zergun Hanım'ın Tahran'da, Humeyni ihtilalinden önceki Tahran'da, bölge istihbarat örgütlerinin rutin toplantılarının birinde Türk delegasyonunun içindeyken, genç bir Mit Mensubu olarak Türk delegasyonunu içindeyken, Mossad delegasyonuyla çok ileri ilişkiler kurması Mit mensupları arasında çok büyük rahatsızlıklara yol açmıştır. Burada şu noktanın altını çizelim: 1958 gizli anlaşmasından itibaren Mit'le Mossad arasında çok yakın ilişkiler vardır, içtikleri su ayrı gitmez. Bu biliniyor ve Zergun Hanım, yakın ilişkiler kurabilmiştir ve belki de ileri gitmiştir.

1958 yılı Ben Gurion-Adnan Menderes gizli anlaşmasından beri ve gün geçtikçe iki ülke istihbarat ve güvenlik teşkilatları içiçe çalışıyorlar. Nitekim Yiğit Alpogan milli güvenlik sekreteri olur olmaz, Tel-Aviv'e gitmişti. Hizbullah'ın Lideri Nasrallah'ın yerini, İsrael'e Türk istihbaratının verdiği haberleri de çıktı. Vermese de olur, bizim bildiğimizi Mossad da biliyor. Ama öyle anlıyoruz ki Zergun Korutürk ölçüyü tutturamamış ve Mit'ten çıkarılmıştı. Tayyip Erdoğan'ın bunu öğrenince müsteşarlıktan vazgeçtiğini anlıyoruz.

Korutürk'ler, özellikle Emel Korutürk, karakaşi'dir ve Selah Cimcoz'u biliyoruz. Sanıyorum Zergun hanım'ın eşi de bu adı taşıyor. Cumhurbaşkanı, neden bunu yapıyor, onu bilemem. Yaptı mı? Tavsiye etmem. Benim söyleyeceğim budur.

Cumhurbaşkanlığı tartışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Chp, Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı olmasını istiyor mu?

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı'nın şimdiye kadar ortaya koyduğu itirazları çok çocukçadır ve hukuk dışıdır. Bir defa, daha önceden Tayyip Bey

yasaklıyken, "gel, ben seni Başbakan yapayım" diyen Baykal'dır. "Eşinin başörtüsü engel değildir" sözü de Baykal'a aittir Baykal'ın yüzde 26 oyla, meclisin üçte ikisine hakim olmaya bir itirazını bilmiyoruz. Eski bir milletvekilidir, bir ilde seçim yenilenirken önce aynı ilde seçime girmemiş olanların aday olamayacağını bilmesi lazımdır. Buna da itiraz etmediğini biliyoruz.

Tayyip Bey, cumhurbaşkanlığı için anayasa'da yazılı özel şartları yerine getiriyorsa, ayrıca memur olmasına mani hali yoksa cumhurbaşkanı seçilebilir. Ancak henüz bu noktaya dahi gelmedik.

Tayyip Bey olmazsa kim olur?

Onu bilemem. Herkes öneride bulunuyor. Hilmi Paşa'nın adı hâlâ geçiyor. İlter Türkmen, "adını vermeyeyim" diye iki kişiden bahsetti. Hikmet Çetin'i ve Rıza Türkmen'i aday gösterdi. Aday bulunur.

Ancak, benim görüşüm şudur: Tayyip Bey, Anayasada yazılı olan Cumhurbaşkanı olma şartlarına sahipse ve çok ciddi olarak def'i edilmezse -olmayabilir, kimse def'i etmeyebilir- o zaman Tayyip bey Cumhurbaşkanı olabilir. Ancak ben Tayyip Bey'in henüz kendinde bu şartları göremediği izlenimini ediniyorum. Görürse, Tayyip Bey Cumhurbaşkanı olabilir ve başkasına bırakacağını sanmıyorum.

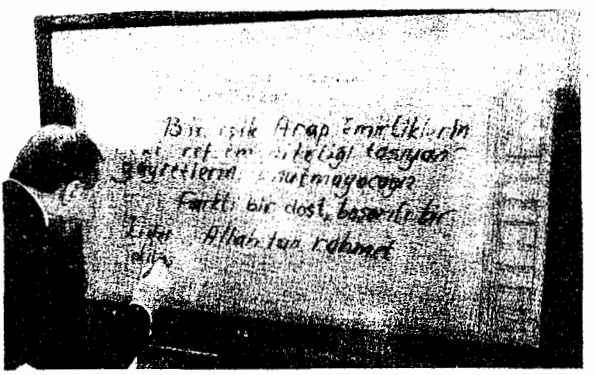
Fethullan Gülen'in ısrarla bu sonucu önlemeye çalıştığını duyuyoruz. Ancak şartları varsa, Tayyip Bey'in eli mahkumdur. Aday olursa, akist vekiller çok sevinirler; çünkü Tayyip Bey'den kurtulmak istiyorlar.

Peki olursa ne olur, a- kemalist cumhuriyet'in son cumhurbaşkanı olabilir. b- Tek başına bir akist hükümette, Akif Dediki'nin, Musa-Harun ikilemi işlemezse, Gül'ün dışında, bir köşke sıkışıp kalması da ihtimal dahilindedir.

Altıncı Bölüme İkinci Ek

DİPLOMASI: EL YAZISI

Başbakan'ın Türkçesi tartışılıyor

Erdoğan, geçen yıl hayatını kaybeden BAE lideri Al Nahyan'ın kabrini ziyaret etti. Erdoğan, bir çadırın içine kurulmuş, plazma ekranda tasarlanmış "kabir özel defteri"ni imzaladı. Türk heyeti "elektronik defter" şaşkınlığı yaşarken, Erdoğan, kabirden çıkışta buzlu çilek suyu içti.

Erdoğan, eski BAE lideri Şeyh Zayed Bin Sultan Al Nahyan'ın kabrindeki plazma ekrandaki kabir özel defterine el yazısıyla taziyelerini bildirdi. Erdoğan'ın yazdığı metin şöyle:

"Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki reform niteliği taşıyan gayretlerini unutmayacağız. Farklı bir dost, başarılı bir lider... Allah'tan rahmet diliyorum."

Dil Derneği Başkanı Sevgi Özel, Erdoğan'ın ifadelerini şöyle yorumladı: "Hiç şaşırmadım. Yazım yanlışları çok fazla. Reform, reformdur. Gayret değildir. Lider kelimesindeki 'L' harfi küçük olmalıydı. 'Farklı bir dost' yerine 'iyi bir dost' diyebilirdi. Yazısı güzel değil. Akıcı bir Türkçeye sahip değil."

Dil alanında yaptığı çalışmalarla tanınan yazar Necmiye Alpay da şunları söyledi:

"Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki derken 'i' harfinden sonra kesme işareti koymalıydı. 'Farklı' sıfatı yıpratılmış, bütün reklamlarda kullanılıyor. Bizim politikacıların neredeyse hepsi böyle..."

Milliyet, 29 Eylül 2006

Yedinci Bölüm
ÇÜRÜK

Kısaca "çürük" deniyor, "çürük raporu" ve "çürüğe çıkma" kullanılan deyimlerdir. Rapor alınarak askerlik hizmetinden kurtulma anlamındadır. Çürük raporlarının bazısı, herhalde kamu görevine de engel sayılıyor. "Sar'a" nedeniyle "çürük" olanların, amme hizmetlerinden de memnu olmalarını anlayabiliyoruz. Çünkü sık sık beyinleri ve duyuları tutuluyor; Doktor Temkin, çocukluğunda şiddet içinde yaşamış olanların kriminal eğilimler geliştirdiklerine de işaret ediyordu. Hep huysuzdurlar.

Bihakkın çürük çıkmak için pek çok hastalık var. Bunlar, tedavilerindeki ilerlemelere göre, değişiyorlar. Bu arada son zamanlarda homoseksüalite nedeniyle çürüğe çıkmanın zorlaştırıldığı ileri sürülmektedir.

Eskiden yoksul aile çocukları ve bihakkın "çürük" raporu alıyorlardı; zengin aileden olanların da çürüğe çıkma yolunu bulduklarını biliyoruz. Şimdi çürükçülükte bir gelişme var; profesörler dahi çürükçü çıkabiliyorlar.

Bunların tesbiti, genel olarak, ihbarla olmaktadır.

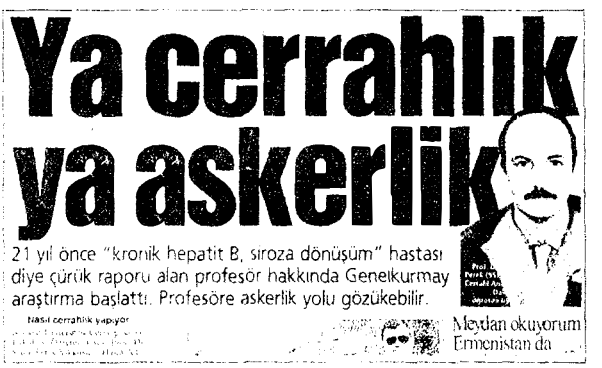
Geçen yıllarda, çürük tarihimizde bir önemli aşamaya eriştik; bir milletvekilinin çürük raporunun usülüne uygun olmadığını tespit ile askerlik yapması kararına varmıştık. Bu kuşkusuz, bir asker kaçağının, milletvekili olmasının imkansızlığı olarak da anlaşılıyordu. Çürükçünün milletvekilliği kadük oldu, "düşürüldü" demek istiyorum.

Ekteki haberler, çürük raporu işinin bir sektör haline geldiğini göstermektedir. Albay rütbesinde askeri personel de çürükçülere çürük raporu çıkarmaktan tutuklandılar; bu, bu sektörün hem büyüdüğü ve hem de silahlı kuvvetler tarafından, takibe alındığı anlamına gelmektedir.

Yeni bir ad verildi, "iki seçim" deniyor ve bu seçimlerden önce, parlamen-

toda çürük raporluların tespitinde büyük isabet var. Çürük yollardan çürük raporu alanların ayıklanması, eski deyişle, "intihabın selameti nokta-i nazarından elzem" görünmektedir.

Plütokrasinin aparatçiği halindeki büyük matbuatın ise hiç de böyle görmeyeceğini şimdiden görüyorum.

Ya cerrahlık ya askerlik

21 yıl önce "kronik hepatit B, siroza dönüşüm" hastası diye çürük raporu alan profesör hakkında Genelkurmay araştırma başlattı. Profesöre askerlik yolu gözükebilir.

Meydan okuyorum Ermenistan'da

Hürriyet, 4 Kasım 2006

Profesöre çürük raporuyla askerden kaçma suçlaması

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Sadık Perek'in 21 yıl önce Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nden sağlam olduğu halde "çürük raporu" alarak askerlik yapmadığı iddia edildi. Açılan soruşturma Prof. Perek aleyhine sonuçlanırsa kendisine 55 yaşından sonra askerlik yolu gözükecek.

Prof. Dr. Sadık Perek

Rapor sahte çıkarsa veren de ceza alır

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Halil Yanardağ:

"Biz aldığımız itibarı değerlendirip rektörlük kanalıyla iki ay önce Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'na iletmiştik. Kendisinin 'Kronik Hepatit B, Siroza dönüşüm' teşhisli raporu var. Belgenin sahte olduğu anlaşılırsa, hem ceza alır, hem askerliğini yapma durumu olabilir. Askerlikte zaman aşımı olmuyor. Rapor sahteyse ve raporu veren hastayı ve onlar da ceza alır. Sonuç rektörlüğe bildirecek. Perek'in, dosyasında 'Askerlikten muaftır' raporu olduğu için su anda asker kaçağı değil. Siroz kronik bir hastalık, geriye dönüşümü olmuyor, iyileşme şansı yok. Biz ancak sirozlu kişi başvurursa çalışmamızın sağlığını yapıyoruz. Şu anda kendisi çabuşyor ve bize böyle bir başvurusu yok."

İ[illegible] Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğretim üyesi [illegible] rinden Prof. Dr. Sadık Perek'in 12 Nisan 2005'te Ankara GATA'dan 'kronik hepatit-siroz' teşhisi' kopularak askerliğe elverişli olmadığına dair "çürük raporu" aldığı iddia edildi.

Bu iddia üzerine Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanlığı, konuyu İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne iletti. Hakkında başlatılan soruşturma ve iddiaların üniversite içinde yayılması üzerine, 3 ay önce, meşgul işi genç sevdiceği vasıtasıyla emekliliğini isteyen Prof. Perek, daha sonra kararından vazgeçip başvurusunu geri aldı. Prof. Perek, "21 yıl evvel Hepatit B hastasıyım. O zamanın şartlarında hastalığım için düzeyde seyrettiği için [illegible] çürük raporu verdiler. Durumum ola yok ama 21 yıl önceki meseleyi rektörlüğümüz araştırmışlardır anlayamadım" dedi.

Perek, hakkındaki iddiaların tamamen yalanlarken, rektörlük konuyla ilgili Genelkurmay Başkanlığı'na başvurdu. "Gizli belge" ibaresiyle Prof. Perek'in üniversitedeki soruşturma dosyasına konulan raporunun gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, Genelkurmay Başkanlığı'nın bu hastalığı soruşturma sonucu belli olacak. Genelkurmay, Perek'in yeniden askeri hastaneye sevkini isteyip askerliğe elverişli olup olmadığını belirleyecek. Eğer Perek'in askerlik yapamayacağına dair bir hastalığı olmadığı tespit edilirse, 55 yaşındaki profesöre askerlik yolu görünecek.

■ Fatma AKSU/İSTANBUL

Hastasına bilgi vermek zorunda

İstanbul Tabip Odası Başkanı, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Özdemir Akarı:

"Kronik Hepatit B hastası, 'taşıyıcı' değilse hekimlik yapabilir. Ancak cerrahi işlemlerde bir risk sözkonusu olduğundan, bu olayda çalışan doktorların, taşıyıcı olmasalar bile bu durumu hastalarına açıklamaları gerekli. Siroz tıbbi olarak görev yapmasını engellemez. Ancak siroz hastalığının geri dönüşüm şansı yok. Kronik Hepatit B tanısının nasıl konulduğuna ve su anda ekip rama 'takmak lazım. Karaciğer biyopsisi yapılmadan, Kronik Hepatit B tanısı [illegible] mak hemen hemen imkansız."

Yedinci Bölüme Ek

ÇÜRÜKÇÜLERİN TAKİBİ

Çürük raporu için otel süiti

Askerlik için çürük raporu hazırlayan çetenin lideri Başçavuş Demirbaş'ın, Ankara'da 5 yıldızlı otelde aylığı 6 bin dolara tuttuğu süit odadan işleri yönettiği belirlendi.

Gizli Irak oturumu yapılıyor

■ f6-24

Kral hayatı yaşıyor

Raporlarıyla 9-12 bin YTL alan çete liderinin hesabında 1 milyon 200 bin YTL çıktı. Geçtiğimiz günler 2'si albay, 3'ü astsubay, 5'i kaptan, 29'u subaydı, 22'si tutuklandı.

Rus kızla evlendi

Tüm suçlamaları kabul eden çete lideri Aytekin Demirbaş, iki çocuk annesi eşinden boşanıp bir Rus kızla evlendi. Ankara Ümitköy'de villa kiralayıp burada yaşamaya başladı.

Sahte kaşe-mühür

Demirbaş'ın otel odasında ve evinde yapılan aramalarda rapor düzenlemek için kullanılan sahte kaşe mühür, 2 adet bilgisayar ve 3 adet fabrika ele geçirildi. ■ 7

Nurettin KURT

Rapor paralarıyla kral gibi yaşadım

9 ila 12 bin YTL karşılığında yaklaşık bin kişiye çürük raporu düzenlediği tespit edilen çetenin elebaşı Başçavuş Aytekin Demirbaş'ın banka hesabına 1 milyon 200 bin YTL yatırılmış. Demirbaş dadesinde, parasını otel, kira, nevzin, yemek ve eğlence için harcayınca kral'lar gibi yaşadığını söylediğ

Aytekin Demirbaş

Astsubay itiraf etti

Milliyet

Albaya çürük raporu tutuklaması

Hürriyet, 23 Ocak 2007

Albay Murat A., tutuklanarak cezaevine konuldu.

Albaya çürük raporu tutuklaması

TÜRKER KARAPINAR Ankara

Sahte çürük raporu hazırlayan çetenin, rapor karşılığında aldıkları parayı "hediye", parayı teslim *alan kişileri de "Mehmetçik" diye tanımladıkları* ortaya çıktı. Çetenin, askerlik için şubelere giden Doğu ve Güneydoğu Anadolu doğumlu kişilere, talep etmemelerine rağmen askerlik yapmak istemeyecekleri düşüncesiyle rapor hazırladıkları, ardından da para istedikleri anlaşıldı.

Ankara Başsavcılığı ve Ankara İl Jandarma Komutanlığı'nın, Çankaya, Mamak, Etimesgut ve Sincan'askerlik şubelerinden, askerlik yapmak istemeyenlere sahte çürük raporu verildiği iddiasıyla başlattığı operasyon sürüyor. Operasyonun ilk gününde aralarında subay ve astsubayların da bulunduğu 22 kişi tutuklanmıştı. Dün de Ankara Nöbetçi 3. Sulh Ceza Mahkemesi hâkimliğinde ifadesi alınan Albay Murat A. tutuklandı.

Çeteye istihbarat desteği

İlk sorgusunda suçlamaları reddeden Murat A., tutuklanan bazı isimleri tanıdığını doğrularken, çetenin istihbarat desteği aldığı da anlaşıldı. Tutuklu Astsubay Aytekin Demirdaş, sorgusunda, operasyon başlamadan bir süre önce jandarma istihbarat'ta görevli Selim adlı kişinin kendilerini arayarak, "dikkat edin" dediğini anlattı.

Milliyet, 24 Ocak 2007

Sekizinci Bölüm
YİNE SAKLANDI

Şunları sıralayabiliriz; birincisi, başbakanlık mesleği, oturularak yapılan bir iştir. İkincisi, şimdiye kadar, Türkiye Cumhuriyeti'nde başbakanlık koltuğunda oturan bir kimsenin, "uzun süreli ayakta kalmaktan" bel spazmı olduğu duyulmamıştır. Üçüncüsü, Tayyip Bey, futbolcu ve sporcu olduğu iddiasındadır. Ayakta kalmaya alışık olması gerekiyor ve bu nedenle "bel spazmı" ilanını inandırıcı bulamıyoruz.

Bütün gazeteleri, Milliyet, Hürriyet ve Sabah'ı tekrar tekrar incelediğimizde "resmi" haberi hep tekrarladıklarını tespit edebiliyoruz. Hiçbir soru yok; neden Bakanlıklar'a oldukça uzak ve yeni bir hastahane olan Bilkent Semti'ne yakın Atatürk Hastanesi'ne götürüldüğü dahi tartışılmamış görünüyor. Ekte sunduğum Akşam Gazetesi'nin haberine göre, Tayyip Bey, "dayanamıyorum, arkadaşlar" diyerek bakanlar kurulu toplantısını yarıda bırakmıştı. Dayanamayacak halde bir hastayı yeni ve uzak bir hastaneye götürmek dikkat çekicidir.

Çünkü Güven Hastanesi'ne intikal ettirilen nöbette, Güven Hastanesi'nin çok yakın olduğu ileri sürülmüştü. Bu kez, Tayyip Bey, "dayanamıyorum" derken en uzak hastane seçilmiş olmaktadır.

Zamanında çeşitli açıklamalarla işaret etmiştim; bu hastane, adını "Atatürk" koymuşlar, eski Trafik Hastanesi kadroları ile kuruldu, ancak, şöyle ki, Trafik Hastanesi'ndeki laik bilinen doktorların hiçbirisi, Atatürk Hastanesi'ne aktarılmadılar. Yönetici kadroları ise, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden transfer edildiler.

Van'da, Rektör Profesör Yücel Aşkın'a bir komplo tatbik edilmişti; gelenler, bu komplo sırasında Van'dan ayrıldılar ve ayrılırken de Profesör Aşkın'ı desteklemediklerini belli ettiler. Başhekimlik dahil her türlü şefliklere atama-

ları ak-ist hükümet ve bakan Recep Akdağ yapmıştı. Demek ki, daha önceki bölümlerde de işaret ettiğim üzere, Tayyip Bey, bu hastalığında sadece güvenilir doktorlara veya hastanelere gitmektedir.

Erdoğan'ın bu krizi sırasında da, Erdoğan'ı, "güvenilir" olanlardan başka hiç kimsenin görmediğini biliyoruz. Bir ve aynı ekip "bel spazmı" demiştir ve hepsi budur. Yazılı ve resmi bir açıklamadan da haberimiz bulunmamaktadır.

Daha da önemlisi şudur; Tayyip Erdoğan'a üç gün yatak istirahati verildiği, tekrar incelediğim bütün gazetelerin haberleri arasındadır. Güzel, ancak, bel spazmı teşhisi ile kas gevşetici iğnelerin yapıldığını da bildiğimize göre, en azından evinde çalışması ve hasta ziyareti kabul etmesi doğaldır. Ancak Erdoğan'ın eve kapandığı bu dönemde kendisini hiç kimsenin görmediğini biliyoruz. Süleyman Demirel ve Mehmet Ağar, sadece telefonla "geçmiş olsun" diyebildiler.

Bir ve çok daha önemli nokta şudur; kriz veya atak ya da nöbet sırasında, Erdoğan'ı, bir yabancı'nın görmemesi için aşırı özen gösterildiği kesindir. Akşam Gazetesi'nin ekte sunduğum haberinin ilgili bölümünü buraya alıyorum

✦ ✦ ✦

Akşam Gazetesi
19 Nisan 2006

BASINLA KÖŞE KAPMACA

* Saat 18.00'e doğru, Erdoğan'ın tüm programlarının iptal edildiği haberi geldi.

* Buna rağmen başbakanlık önünde korumalara 'çıkış' için alarm verildi.

* Erdoğan'ın Atatürk Hastanesi'ne bir hasta ziyaretinde bulunacağı bildirildi.

* Başbakan, beklenmedik şekilde ana kapı yerine, asansörlü arka kapıdan çıkış yaptı.

* Başbakanlık önüne getirtilen makam aracının 'basını şaşırtma planı' olduğu ortaya çıktı.

* Erdoğan'ın hareketinin ardından, konvoyu takip eden basın araçlarının önü kesildi.

Demek ki Tayyip Erdoğan, her krizde saklanmaktadır.

Yüzü bu kadar saklanıyorsa ve hiçbir yabancı'nın görmesine izin verilmiyorsa bunu sar'a nöbeti düşünmek zorundayız.

Çünkü bel spazmı veya şeker atağı olan bir hastanın yüzünü görmekte hiç-

bir sakınca bulunmamaktadır. "Bir yabancı" tarafından herhangi bir teşhis imkansızdır.

Ancak nöbet halinde bir saralıyı gören bir bekçi dahi sara olduğuna yemin etme kapasitesindedir.

Bu nöbetler hangi sıklıktadır; bunu bilemiyoruz. Çünkü her zaman hastaneye gitmek kaçınılmaz olmayabilmektedir.[22] Evde kalmak ve güvenilir bir doktor ekibi getirtmek mümkündür; böyle düşünebiliriz. Fakat nasıl düşünürsek düşünelim, rehabilitasyon için gerekli süre çok uzun görünmektedir. Bu nedenle ağır sara muhtemeldir.

[22] "Yurtiçi ve yurtdışı seyahatleri nedeniyle Ankara'da bulunmadığı için özellikle muhalefetin eleştirileriyle karşılaşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, son üç gündür, Subayevleri semtindeki evinden çıkmadı."
Haberx, 27.12.2005, 10:55

Sekizinci Bölüme Ek

YÜZÜNÜ GÖSTERMEMEK İÇİN YOL KESME

AKŞAM

1906 Çarşamba

ÜÇ GÜN KİMSELER GÖRMEDİ

Sağlık Bakanı Recep Akdağ, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın sağlık durumuna ilişkin bütün ayrıntıları Akşam'a açıkladı. Akdağ'ın verdiği bilgiye göre, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın önceki gün belinden rahatsızlanarak hastaneye kaldırılmasının ardından doktorlar, Başbakan'a üç gün istirahat verdi. Hastanede bel mr'ı çekilen ve ağrı kesici ile kas gevşetici ilaç kullanmaya başlayan Başbakan, üç günü evinde geçirecek.

Bakan Akdağ, Başbakan Erdoğan'ın hastaneye gidişinden evine dönüşüne kadarki süreci şöyle anlattı: 'Sayın Başbakan'ın sağlık durumu iyi. Tıpta mekanik bel ağrısı dediğimiz, halk arasında kas spazmı denen bir rahatsızlık. Bunun için kas gevşetici ve o bölgedeki ağrıyı azaltıcı iki ilaca başladılar. 2-3 gün de evde istirahat verildi. Yorgunluktan ya da ani yapılan bir hareketten kaynaklanmış olabilir. Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Başbakanımızın MR'ı çekildi. Hamdolsun durumu iyi.' DYP Lideri Mehmet Ağar da Başbakan Tayyip Erdoğan'ı telefonla arayarak, 'geçmiş olsun' dileklerini iletti.

'Dayanamıyorum' dedi, Ecevit'in asansörüne bindi

Kas spazmı geçiren Başbakan Erdoğan, Bakanlar Kurulu toplantısını yarım bırakıp, basını atlatmak için Başbakanlık'ın arka kapısından Ecevit'in asansörüyle çıktı...

Hafta sonu çıktığı Tunceli, Erzincan, Kocaeli, Sakarya ve Yozgat gezisinin yoğun temposundan dolayı yorulan ve rahatsızlığı beline vuran Erdoğan'ın sancıları, önceki günkü Bakanlar Kurulu toplantısında iyice arttı. Erdoğan, bunun üzerine, 'Çok sancı var, dayanamıyorum arkadaşlar. Siz devam edin' diyerek, odasına çekildi. Burada doktorları tarafından kontrol edilen Başbakan'ın durumunun ciddi olduğu anlaşılınca, Atatürk Hastanesi'ne gidilmesine karar verildi. Erdoğan, Başbakanlık'tan ayrılırken basın mensuplarıyla köşe kapmaca yaşandı.

Ecevit yaptırmıştı

Erdoğan'ın ilk kez kullandığı asansör, 2002 yılında dönemin Başbakanı Bülent Ecevit için yaptırılmıştı. O dönem yürümekte güçlük çeken Ecevit için, makam odasının bulunduğu birinci kata, Başbakanlık A Kapısı'nın hemen karşısına bir asansör inşa edildi. Seçimden bu yana atıl duran asansör ilk kez önceki akşam kullanılmış oldu.

Basınla köşe kapmaca

• Saat 18.00'e doğru, Erdoğan'ın tüm programlarının iptal edildiği haberi geldi.

• Buna rağmen Başbakanlık önünde korumaları 'çıkış' için alarm verdi.

• Erdoğan'ın, Atatürk Hastanesi'ne bir hasta ziyaretinde bulunacağı bildirildi.

• Başbakan, beklenmedik şekilde ana kapı yerine, asansörlü arka kapıdan çıkış yaptı.

• Başbakanlık önüne getirilen makam aracının 'basını şaşırtma planı' olduğu ortaya çıktı.

• Erdoğan'ın hareketinin ardından, konvoyu takip eden basın araçlarının önü kesildi.

Hüsniye ORAL/ANKARA-Ali Ekber ERTÜRK

Dokuzuncu Bölüm
ERDOĞAN'IN NÖBETLERİ

In its slighter form there is merely defective memory, especially for recent acquisitions. In more severe degree there is greater imperfecting of intellectual power, weakened capacity for attention and often defective moral control.
W. R. Gowers, *Epilepsy and Other Chronic Convulsive Diseases*, London, 1881.

Bu epigraph'ı, Temkin'in "The Falling Sickness" adıyla yayınladığı epilepsi tarihinden aktarıyorum, Caligula kitabımın eklerinde "Düşme Hastalığı" üzerine kısa tarihte de var. Kısaca özetliyorum, a) nöbet hafif ise bellek zaafı ortaya çıkıyor ve saralı özellikle yakın zamandaki kazanımlarını unutmaktadır. Bu durumda hasta eski diline dönüyor ve çocukluğunda öğrendiği kaba elfazı sıralamaya başlıyor. Dolayısıyla Tayyip Erdoğan'ın argo ve küfürlerini buraya koyuyoruz.

Eğer nöbet daha ağırsa, b) beyindeki bozulma daha büyüktür, hep tanıdıklarını tanıyamamasını veya karıştırmasını böyle anlayabiliriz. Tayyip Bey'in, Genelkurmay Başkanı Özkök'e, "hocam" demesi bu kategoridedir. Demek derece derecedir; c) ahlaki kontrolun kaybolduğu haller de olabiliyor. Tayyip Erdoğan'ın, derdini anlatmak için kendine yaklaşan bir çiftçiye, "anası" ile başlayarak söyledikleri sözler buradadır.

KURU VE SULU

Ne güzel, tahmin ediyordum, ancak bu vesile ile öğrendim; Hürriyet'in, Erdoğan için bir whitenning ekibi olduğu anlaşılıyor. Bu sözü, Hürriyet'te ve benzeri gazetelerde okumamıştım, beni uyardılar ve "gerek sulu, gerek kuru"

sözünü bilmiyordum. Beni uyaranlar çok şaşırmışlardı ve ben de daha sonra gata'da psikiyatri profesörlüğü yapmış Albay Dostumuza da sordum, son derece dar bir çevrede kullanıldığını öğrendim.

> "Gerek sulu, gerek kuru tüm uyuşturuculardan gençlerin uzak durmasını ve buna yönelik ilişkilerin gençliğimizin geleceğini karartmak olduğunu özellikle ifade etmek istiyorum. Anneler, babalar da yavrularının üzerinde bu konuda daha hassas davranmalıdır. Okul yönetimlerimizle ilgili olarak gerek öğretmenlerimizin gerek müdürlerimizin, vermekte oldukları mücadeleleri çok daha hassas ve çok daha fazlasıyla vermeleri gerekmektedir."
>
> Dünya Online, 9 Ocak 2007.

Demek ki Erdoğan, anneler ve babaların, ilaveten öğretmen ve okul yöneticilerinin "kuru-sulu" sözlerinin ne anlama geldiğini bildiklerini sanmaktadır. Herhalde bunu söylerken nöbette olduğunu varsaymaya mecburuz.

KONUK BAŞBAKANA EL ENSE

Çok sık olduğunu düşünmek durumundayız. Tayyip Bey, yine nöbettedir ve kendinden geçmiş haldedir. Konuk bir başbakana el ense çekmesini başka türlü anlayamayız. Ayrıca bu hastalığa "absence" de deniyor ve ben "yokadam" diyorum; burada kendinde görünmemektedir.

Kendinde olduğu zamanların ise az olduğuna hükmetmek durumundayız.

Hürriyet, 20 Eylül 2005

SKANDAL: "FAZLA İÇMEDİN DEĞİL Mİ?"

Hiçbir kamu deneyimi yok, her türlü devlet terbiyesinden yoksun ve hiçbir zaman kendinde olamamaktadır. Kendinde olmama halini yayıyor ve aslında tarihsel misyonu bu olmalıdır; Türkiye'nin Üçüncü Selim'den bu yana bütün kazanımlarını kazımak için ortadadır.

Bunu şuradan da anlıyoruz, Erdoğan, Avusturya'nın Ankara Büyükelçisi'ne, durup dururken, "fazla içmedin değil mi" diyor ve Milliyet Gazetesi, bunu "sözleriyle takıldı" olarak aktarmaktadır. Bu aktarmayı, bu tür Matbuat'ın, Erdoğan'a, düzenli "makyaj" yapma vazifeleriyle de açıklayabiliriz. Fakat bu makyajın çok ötesindedir; çöküntü ve döküntü halidir.

Milliyet, 3 Ekim 2005

Avusturya'nın Erdoğan şikâyeti

Avusturya Başbakanı ile görüşmesinin içeriğini açıklayan Erdoğan, Viyana'nın tepkisini çekti

HABER MERKEZİ

Lüksemburg'daki AB genişlemeden sonra Avusturya, Başbakan Erdoğan'ın TBMM'nin yeni yasama yılı resepsiyonunda Viyana'nın Türkiye karşıtlığıyla ilgili yaptığı açıklamalarından ve Avusturya Başbakanı Schüssel ile yaptığı telefon görüşmesinin içeriğini açıklamasından duyduğu rahatsızlığı Dönem Başkanı İngiltere'ye iletti.

Erdoğan, 1 Ekim Cuma akşamı verilen resepsiyondan önce Schüssel ile bir telefon görüşmesi yaptı. Avusturya'ya işlem ederek "Viyana'da olduğum kabul edilemez" çıkışı yapan Erdoğan, Schüssel'den, "Türkiye için imtiyazlı statüde ilişkilerimiz yok. 17 Aralık'ta söylediklerimizin arkasındayız" karşılığını aldı.

Daha sonra resepsiyona geçen Erdoğan, burada Avusturya'nın Ankara Büyükelçisi Marcus Caligasi'ye, "Başbakan'ın konuşam, hoşuna mı gitti?" dedi.

'Tam bilmiyorum'

Büyükelçi, "Tam bilmiyorum, siz anlatın" demekle yetindi. "Schüssel'in imtiyazlı statüde ilgili söylediklerini duydun mu" diyerek devam eden Erdoğan, karşılık vermeye fırsat bulamayan Caligasi'ye, "Fazla temsilen değil mi" sözleriyle takıldı. Bu gelişmelerin ardından Avusturya Dışişleri Bakanı Ursula Plassnik dün başkanlık görüştüğü İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw'a, "Erdoğan'ın Schüssel'le yaptığı telefon görüşmesinin içeriğini açıklamasından rahatsızlık duyduklarını" söyledi. Kulislere yansıyan bilgilere göre, Avusturya Dışişleri Bakanı'nın Straw'a, Erdoğan'ın açıklamaları, Sivas'daki seçimleri kaybetmelerinde etkili olduğunu söylediği de öne sürüldü.

Tayyip Bey'in her adımına "gaf" demek mümkündür; Avusturya Başbakanı ile konuşmasını açıklaması da gaf'ları arasındadır. Ancak sayıları o kadar çoğaldı ki, "gaf" ile izah edemeyiz, çünkü, "gaf" olsaydı azalması gerekirdi; oturduğu sandalya, en az kabiliyetli olana dahi, öğretmektedir. Bu nedenle bunu da, nöbetler listesine ekleyebiliyoruz.

"PAŞAM" MI "HOCAM" MI?

Profesör Nermin Abadan Hocamız, o sırada henüz doktor asistandı ve bize sanayi sosyolojisi derslerine girerdi ve ünlü Hocamız Yavuz Abadan ile evliydi. Derslerimizde sık sık "Hocam ve Kocam Yavuz Abadan" diyordu ve çok hoşumuza gidiyordu, öyle hatırlıyorum. Yazık, Tayyip Bey, "Hocam ve Paşam" demeyi bile akıl edememektedir; mazur'dur ve nöbet halinde olması gerekmektedir.

Genelkurmay Başkanı Hilmi Paşa ise bu ekibin en büyük destekçileri ara-

sında ve belki de başındadır; "Hocam hitabını duymadım" demektedir. Fakat fotoğrafta da görüldüğü üzere yan yanadır. Bir Genelkurmay Başkanı'nın bir siyasal takımı desteklemek uğruna kendi inandırıcılığını bu kadar kolay israf etmemesini temenni etmek durumundayız.

Televizyonlar da göstermişler ve her ikisi yan yana ve bir otomobilin yanındadırlar; Erdoğan "Hocam buyrun beraber gidelim" demektedir. Daha sonra, Özkök, "duymadım" derken, Erdoğan, "Hocam" ile Beşir Atalay'a hitap ettiği iddiasındadır. Atalay ise orada ve televizyon karelerinde hiç görünmemektedir; işte nöbet budur.

Erkan Mumcu, Erdoğan'ın kafası için ve genel olarak "kısa devre yaptı" teşhisini yapıyor; bilimsel bulmuyorum. Doğrusu bu sırada nöbettedir; epilepsi, beynin ve duyuların tutulması anlamına geliyor ve artık şahısları ayırt edememektedir. Sadece Özkök'ün kendinden büyük olduğunu duyabiliyor; kendinden büyük olarak belleğinde ise "Hoca" bulunmaktadır. O nöbette, yanında olan herkes, Gowers'ın işaret ettiği üzere hep çocukluk zamanını hatırlayabildiği için, "hocam" olmaktadır.

Eğer Özkök'ten korkmuş olsaydı "baba" diyebilirdi, çünkü, çocukluğunda babasından çok korkuyordu. Babası, Küçük Tayyip'i öldüresiye dövüyor ve çok zaman kollarından tavana asıyordu; küçük Tayyip babasının ayakkabılarını öpüyordu. Sonra ağlamaktadır.

O halde, Orgeneral Özkök'e "Paşam" yerine "Hocam" dediği için, nöbet halinde bile, Özkök'ten korkmadığı sonucuna varıyoruz. Bu, Özkök'ün başarısıdır.

✦ ✦ ✦

'Hoca' Atalay'mış!

Büyükanıt'ın ifadesi çarpıtıldı

Milliyet, 25 Mart 2005

MORAL DENETİMİNDE ZAYIFLAMA

Gowers, nöbetin daha ağır olması halinde, saralının moral denetiminde önemli zayıflamalar olduğuna işaret etmektedir. Tayyip Erdoğan'da bu zayıflamalara sık sık rastlandığı haber verilmektedir; bazan devlet-işi resmi toplantılarda, muhataplarına, en kibar sözcükle, çok ağır hitabette bulunduğu ileri sürülmektedir. Bir süre sonra, bu hitabetten habersiz olabilmektedir.

Doktor Gowers'in kullandığı "moral" sözcüğünü "davranış normu" olarak anlıyorum; yüksek makamı işgal eden bir kimsenin halinden şikayet eden bir yurttaşa "artistlik yapma lan" demesi, Erdoğan'ın moral denetimi yitirmesi anlamındadır. Bu ise ileri aşamada bir sara nöbeti ile açıklanabilir; başka türlü açıklamak imkansızdır.

Dindar olduğu iddiasında bir kimsenin, "iki senedir anamız ağlıyor" yollu yakınan aynı yurttaşı "hadi ananı al git buradan" sözleriyle polis coplarının hedefi haline getirmesini, yetişme koşullarına bağlayamayız. Bu, sara nöbetinde, aklın ve duyuların denetiminden kopma halidir.

ARTİSTLİK YAPMA LAN

Başbakan Erdoğan, dün tartıştığı Mustafa Kemal Öncel adlı bir vatandaşa "Artistlik yapma lan" diye hitap etti. Erdoğan'a Mersin'de atılan yumurta isabet etmedi.

İŞTE OLAY

Çiftçinin hali ne olacak!
Hangi yüzle geliyor buraya.
Gel buraya
Oldük bittik Sayın Başbakanım.
İyi sanatçısın. Artistlik yapma
Lütfen hakaret etmeyin.
Terbiyesizlik yapma.
Artistlik yapma lan...
İki senedir anamız ağlıyor.
Hadi ananı al git buradan. ■ 26

Hürriyet, 12 Şubat 2006

Ve bütün bunlar, Camus'nün sözleriyle sadece kayıtsızlık düzlemine düşüyorlar; ben, çöküntüye dökülüyorlar, diyorum. Montesquieu, ele aldığım Roma yüzyılını incelerken, halkın, iyi imparator ile kötü imparator arasında bir ayrım yapmaktan çıktığını not ediyor ki mükemmel bir tespittir. Ben, yıllardır, "kirlenme teorisi" üzerinde çalışıyorum, halkı bozmak esastır. Bir zamanlar futbol maçları ve daha önce pkk hareketleri, şimdi, diziler ve tv yarışları, birkaç kişinin evlilik serüvenleri, hepsi hepsi sadece bozmak içindir. Şimdi halk, bunların küfür olduğunu dahi bilememektedir.

Sanki halkın toptan beyni ve duyuları tutulmuştur. Sanki cumhur saralı ve hastadır ve Erdoğan ile birlikte bu hastalık yukarıya çıkmaktadır.

Aşağıya dökülmektedir.

Nöbetin daha derin olduğu zamanlarda Erdoğan açıkça küfretmektedir.[23] Çok zamanlar ise küfür'e yakın konuşmaktadır. Bunlardan bir demeti ekte sunuyorum. Bütün bunlardan, Tayyip Erdoğan'ın sara nönetinde olmadığı zamanların, nöbet zamanlarından daha az olduğu sonucuna yaklaşıyorum.

Artık burada çok açıktayız.

[23] "Üç Nokta" küfrü üzerine bir ek var.

Dokuzuncu Bölüme Birinci Ek

SİNKAF VE ÜÇ NOKTA

Bekir Coşkun, "üç nokta, genelde suç sayılan küfür, hakaret kelimelerinin yerine konulur" demektedir. Doğrudur.

✦ ✦ ✦

Türkçe argo sözlükte, "üç" ile başlayan on dört sözcük veya tamlama var.

✦ ✦ ✦

Bekir Coşkun'un da işaret ettiği üzere, "üç nokta" sadece argo değil, daha fazla ve küfür'dür. Üç nokta, yazılı olan versiyondur; bazan bir enstrümanın tellerinden üç ses çıkarılır misli, davranıldığını da biliyoruz.

Erdoğan'ın, müeddep olmayı gerektiren Meclis Kürsüsü'nden "iddiasını ispatlamayan ... işte ben oraya üç nokta koyuyorum" dediği büyük haber olmuştu. Ektedir.

Kasımpaşa'da bir kahve münakaşasını hatırlatmaktadır.

✦ ✦ ✦

Kemal Tahir, Dağ Ağası'nda, "para vermeyenin anasını avradını s.k. edeyim..." yazıyordu. Fakir Baykurt da "hay anasını avradını sinkaf ettiğimin şeytanı" ifadesini kullanmaktadır.

Aktunç, arabi "sin" ve "kaf" harflerinin "erkeklik organı" ve "penis" karşılığı kullanıldığını not etmektedir. Daha "kibar" mahfilde "nokta nokta edeyim" deniyordu. Üç nokta'ya geçiş, Arabi imlada çok zaman ünlü'lerin yazılmamasından kaynaklanmaktadır. Yeni imlada, sin ve kaf karakterlerinin arasına mutlaka "i" koymak icap ediyor ve böylece üç karakterli küfre ulaşmış oluyoruz.

Tayyip Beyefendi'nin "işte ben oraya üç nokta koyuyorum" hitabetindeki "koyuyorum" müphemdir, üç nokta mı yoksa doğrudan doğruya sin ve kaf mı koyduğu anlaşılamamaktadır.

✦ ✦ ✦

Recep Tayyip Bey'in hitabetinin, sin ve kaf olarak anlaşıldığından şüphe etmiyoruz. Çünkü, Deniz Baykal, "üç nokta yakasına rozet gibi yapıştı" dedikten sonra, "onu yakasından alıp daha uygun yerine koyabilir" yollu devam ediyordu. "Uygun yer", erkeklerde anüs için kullanılmaktadır.

Halkımızın nabzını tutan ve halkımız için obscurantist şifreleri çözen Bekir Coşkun, Deniz Baykal'ın "istiyorsa alıp uygun bir yerine koyabilir" sözünü, Baykal'ın üç nokta'yı çözdüğü yollu değerlendiriyordu. Baykal için, "belli ki '...' nın ne olduğunu o da çözmüş" diye yazıyordu, kutladığını anlıyoruz.

Tayyip Erdoğan, ülkede tartışma düzeyini, hızla Kasımpaşa Kahveleri'ndeki münakaşa seviyesine indirmektedir.

✦ ✦ ✦

Argo'yu da, terbiye dışı olanları da aşıyorlar ve cinsellik çağrıştıranları biliyorlar. Bildikleri kaba, hileci, takkeci yeşil lisan işte budur.

Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü'nde "eline vermek" tabiri için de bir giriş buluyoruz. Aktunç'un sözlüğüne göre bu tabiri sadece erkekler kullanabilmektedirler. Burada "eline vermek" için, "birisine erkeklik organını okşatmak" karşılığı yazılıdır. Aile içinde, çocukların yanında telaffuz etmekten kaçınmak mutlak icap etmektedir.

Ancak bu ekipten ve bakanlık sandalyesinde oturan birisi ve Meclis kürsüsünden, hiç münasebeti yokken, "isterseniz elinize veririm" demekten çekinmiyor. Öncesinde de "kutuya koymak" fiili ile konuşuyordu; argo'daki sözcüklerin bir kısmı yabancı dillerden gelmektedir, bizdeki argo "kutu" da Elence "kutis" sözcüğünden alınmıştır. Kutu, Elence, kutis, dişilik organı, vagina veya ferç anlamında olup, böylece istimal edilmektedir. Enderunlu Fazıl'dan, "gösterme halka, giy donun örtüp bacağını/ Dil olma gayri kapa kutunun kapağını" dizelerinde, işte bu manada, kullanılmaktadır. Genelev dilinde de aynı anlamdadır; İrfan Yalçın'ın "Genelevde Yas" nam eserinde, "Yaprak 'muayeneden' çıkar çıkmaz, gülümseyerek, 'beğendi mi kutunu' diye soruyordu" ifadesi yer alıyor ki, "kutu", umumhane argosunda, ferç karşılığı olup şüphe kalmamaktadır.

✦ ✦ ✦

Saussure, bize düşünce ile dilin bir sayfanın iki yüzü olduklarını öğretmişti.

Bu ekibin dili budur ve düşüncelerinin hiç gelişmediğini görüyoruz.

Beyinleri ile tüm duyularının hep tutulmuş olması gerekiyor; "tutarık" hali demek zorundayız.

Dokuzuncu Bölüme İkinci Ek

TAYYİP ERDOĞAN'DA BEYİN VE DUYU TUTULMA HALLERİ

Hepsini buraya almam imkansızdır ve bunların hepsini, epilektik krizler olarak mütalaa etmek durumundayız. Bu mütalaanın pek çok dayanağı var; ancak bir tanesi yeterlidir. Erdoğan ve sözcüleri bunların hepsini inkar ve/veya tevil ediyorlar.

Dilimizde sara'ya "tutarık" deniyor ve dilimizin güzelliklerinden birisidir. Uygun düşmektedir.

Erkan Mumcu'nun bilimsel olmayan ancak halk diline yakışan açıklamasını da buraya alıyorum. Başkaları da var; ancak Mumcu'nunkini pek çok açıklayıcı değerlendiriyorum.

Erdoğan'ın "ananı al git, lan" manzumesini ihmal edemedim. Gelecek kuşaklar, böyle bir kimseye, hükümet koltuğunun verildiğini bilmelidirler; kaldı ki bu, halkımızın pek çok "vurdum-duymaz" olduğu bir dönemdir. Her ikisi de tarihseldir ve tarih'e yazıyorum.

Kararı ulema verir

BAŞBAKAN Tayyip Erdoğan Politiken Gazetesi'nde düzenlenen bir panele konuşmacı olarak katıldı. Konuşmasının büyük bölümünde AİHM'nin aldığı türban yasağına değinen Erdoğan, şunları söyledi: "Kararı ben yargı kararı olarak uvarım, ama haklar, özgürlükler noktasında doğru bulmam. Niye? Çünkü nasıl olur da bir insan başını örtüyor diye eğitim, din ve vicdan özgürlüğü ortadan kalkar! İnanç hiçbir zaman yasanın önüne geçemez' diyor. Benim bu kızımın böyle bir iddiası yok ki... İnancı böyle olduğu için başını örtüyor, o halde saygı duymak lazım. Mahkemenin de bu konuda söz söyleme hakkı yoktur. Söz söyleme hakkı din ulemasındır. Açarsın o dinin mensubuna, Musevi ise o dinin mensubuna, Hristiyansa o dinin mensubuna sorarsın, bunun dinde gerçekten emredici bir hükmü var mı? Varsa saygı duymak zorundasınız. Yoksa ayrı bir konudur, o zaman siyasi, ideolojik olur. Dinde bunun yeri varsa saygı duymak zorundasınız. Ben diyorum ki dinde bunun yeri var."

ÖNCÜLÜK KUTSAL'DA Erdoğan, "Son dönemde temeli dini motifler olan ve Türkiye'yi hedef alan baz olaylara şahit olduk. Sınırsız özgürlük olmaz. Kutsalımıza saldırılmasına izin veremeyiz" dedi. "AB mi demokratik haklar mı, ifade özgürlüğü mü, yoksa din mi? daha önemlidir" sorusunu da Erdoğan, "Kutsallarına saygı daha önemlidir" diye cevaplandırdı.

■ **Ünsal TURAN/KOPENHAG**

Hürriyet, 16 Aralık 2005

Terbiyesizlik yapma artistlik yapma lan

Çiftçinin halini soran vatandaşa

Hürriyet, 12 Şubat 2006

BAŞBAKAN Erdoğan, dün partisinin Merkez İlçe Kongresi'nin yapıldığı salona gelişinde, kendisine **"Çiftçinin hali ne olacak? Hangi yüzle geliyor buraya"** diye bağıran vatandaşı yanına çağırdı. Erdoğan ve ismirin **Mustafa Kemal Öncel** olduğunu söyleyen vatandaş arasında geçen diyalog şöyle gelişti:

Başbakan: Böyle bağırılmaz ki, terbiyesizlik yapma.

Kemal Öncel: Terbiyesizlik yapmıyorum. Lütfen bana hakaret etmeyin.

Başbakan: Artistlik yapma.

Kemal Öncel: Artistlik yapmıyorum, ben sanatçı değilim.

Başbakan: İyi bir sanatçısın.

Kemal Öncel: Tarım bakanımızın anayasayı ihlal ettiğini biliyor musunuz?

Başbakan: Lan terbiyesizlik yapma.

Kemal Öncel: Lan mı?

Başbakan: Evet.

Kemal Öncel: Lan mı? Canın sağ olsun

Başbakan: Şu anda çiftçiye ne verildiğinin farkında mısın?

Kemal Öncel: Ne zaman?

Başbakan: Şimdi.

Kemal Öncel: Benim mahsulüm öldükten sonra mı? 2 senedir anamız ağlıyor.

Başbakan: Hadi anamı al git buradan.

Öncel, bu diyaloğun bitmesinin ardından polisler tarafından götürülürken de şunları söyledi:

"Lan diye hitap etme. Ayıp be! Kim vuruyor, kim vuruyor? Kolum ameliyatlı. 'Sayın Başbakan' diye hitap ettim, 'lan' diye hitap etti. Benim karşıma çıkacak güce sahip değil, hangi yüzle geldi buraya? Benim adım Mustafa Kemal Öncel. Takip edin, beni takip edin. Halkın sesi oldum."

BAŞKASI SÖYLEDİ Başbakanlık sözcüsü **Akif Beki** ise, **"'Haydi anamı da al git', cümlesi kesinlikle Başbakana ait değildir"** diye konuştu. ■ **MERSİN/DHA**

Efendi bu senin değil Diyanet'in işi

Türban için Danıştay'a

Hürriyet, 12 Şubat 2006

Başbakan Erdoğan, dün öfke saçtı. Danıştay'ın türban kararını kınadığını söyleyip, "Efendi bu senin işin değil, Diyanet'in işi" dedi. Erdoğan kendisine, "Çiftçinin hali ne olacak? Hangi yüzle geliyorsun buraya?" diyen bir vatandaşı da azarlayıp "Terbiyesizlik yapma. Artistlik yapma lan" diye bağırdı.

Yumurta ve portakal fırlattılar

Mumcu'dan ağır bombardıman

✓ Abdesti şüpheli.
✓ Kısa devre yaptı.
✓ Balonu patlayacak
✓ İşportaya çevirdi

Hürriyet, 11 Ekim 2005

Askerlik yan gelip yatma yeri değil

Şehit isyanına cevap

Bir vatandaşın "Şehit cenazesi görmek istemiyoruz" isyanına, Başbakan Erdoğan, böyle yanıt verdi.

■ Balıkesir'de TOKİ'nin konut teslim töreninde yaşanan olayda, Erdoğan'ın şu sözleri tepki çekti: "Canım kardeşim. Bakınız, askerlik herhalde yan gelip yatma yeri değil. Hepimiz askerlik yaptık. Hiçbir sorumluluk mevkiinde olan şehit cenazeleriyle karşılaşmak istemez; ama bu mücadele sürerken zaman zaman şehitlerimiz oluyor, olacaktır." ■ 24'te

Başbakanlık her ağzına geleni söyleme yeri değildir

■ 23. sayfada

Hürriyet, 5 Eylül 2006

Hürriyet, 25 Şubat 2007

Onuncu Bölüm
BÜYÜK SAR'A

Büyük sar'a, büyük sır'dır.

Bunun için sar'a hastası hastanenin yakınında Mercedes markalı otomobile kilitlendi. Kilitlenmese hastalığı herkes görecekti, eski bir hastalıktır ve köylerimizde de oluyordu, hastanın ağzından salyalar aktığı, yüzü çarpıldığı, sürekli sarsıldığı için, bu sonuncuya "ihtilaç" diyoruz, ne yazık, herkes teşhis edebiliyordu. Nitekim hasta kilit altındayken, "ağzını açın" sesleri de duyulmuştu; dilin nefes borusunu tıkaması ihtimali var. Böyle hallerde ölümcül'dür.

Kilitleyenler aşirettendirler ve aldıkları emir bu merkezdedir. Aşiret mi, legalite dışı, emir düzeneğidir.

Bu nedenle yakındakiler tarikattandırlar ve yakınlarda legal devlet yoktur. Binaenaleyh, başbakanlığa, devlet legalitesinin sona erdiği yer olarak bakabiliriz.

Bunun için bütün nöbetler saklandılar. Tarikattan olanın dışında hiç kimseyi yaklaştırmadılar. Büyük Kriz'de de bunu yaptılar.

Bir tek Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt, bütün barajları aşabildi; "göreceğim" dedi ve gördü. Tarikatın dışında hastayı nöbette görebilen tek canlı, Yaşar Paşa'dır.

Bundan, Yaşar Paşa Hazretleri'nin bir nöbet şahidi olmasından çok korktular ve hala korkmaktadırlar. Hala Yaşar Paşa'nın bu şehadeti nasıl değerlendireceğinin merak ve huzursuzluğu içindedirler. Herkes merak ediyor.

Emin Şirin, hasta'nın yakını idi ve önceleri, hasta'nın müfrit müdafilerinden gazeteci Nazlı Ilıcak ile evliydi; sonra hem Ilıcak'tan ve hem de ak-istlerden ayrıldı. Amma edindiği bilgilerden ve gözlemlerden de ayrıldığını kimse

iddia edemez; hemen "epilepsi (sara)" açıklamasını yaptı ve hasta için "hastalığını da herkesten saklıyor" teşhisini ekliyordu.[24] Hep saklamaktadır.

Bu ne demektir, bir büyük sar'a hastasının değil daha yüksek makamlar, bir gece bekçisi dahi olması imkansızdır; önemi buradan geliyor. "Grand Mal" hastaları, askerden çürük çıkarıyorlar; hasta için bu kez tehlike daha büyüktür.

Bir önceki büyük atak'ta, ki tıbbi bu "atak" sözcüğüne, Türkçe karşılık olarak "vuruş" kelimesini önermiştim, çok uzakta, Atatürk Hastanesi seçilmişti ve bütün yöneticileri ve klinik şefleri, tarikat'tandırlar veya tarikat'a uyumludurlar; demek ki "vuruş" geldi mi saklamak ve gizlilik esastır. Artık az-bar, Farisi "göğüsten" demektir ve biz "ezber" diyoruz ve biliyoruz.

Şimdi neden Güven Hastanesi seçildi; bir kez Meclis'e yakın olduğu iddiası var ki ikna edici olmaktan çok uzaktır ve yakınlık iddiasına kargalar gülerken "kul ve ahmak gazeteciler" inanmaktadırlar.[25] Mesafe itibariyle çok daha yakın olan Akay Hastanesi'dir; Meclis'ten hastayı sedye ile ve omuzda taşımak, Güven'e otomobille götürmekten daha kısa idi ve yapmadılar. Trafik itibariyle en kısası Başkent Hastanesi'dir, yol açıktır; hemen Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın yanındadır.

Güven Hastanesi'nin yolu, trafik açısından her zaman sorunlu oluyor ve buna rağmen seçilmesini iki nedene bağlıyoruz. Birincisi, Güven Hastanesi, bir tür milletvekili sağlık ocağı işlevi de görmektedir; eski-yeni milletvekille-

Hürriyet, 19 Ekim 2006

[24] Tercüman, *Ankara'yı Sallayan İddia*, 19 Ekim 2006. s. 10

[25] "Çelik-Çomak Meselesi" üzerine bir ek var.

ri çoklukla Güven'de tedavi oluyorlar ve ödemeler Meclis'tendir. Dolayısıyla bu ilişkinin devamı ve ödemelerin düzenli olarak yapılabilmesi açısından Meclis'e bağlıdır ve Meclis de hastanın partisinin denetimindedir. İkincisi, Güven'de, hastanın "eski" partidaşları doktorlar bulunmaktadırlar, politikaya devam etmediler, doktorluğa Güven'de devam ediyorlar. Demek ki Güven Hastanesi, hasta ve ekibi için, güvenilir durumdadır.

Tarikat, büyük sar'a hastasının tedavisinde güvene ve gizliliğe çok büyük önem atfetmektedir. Korumalara ve şöförlere verilen emir budur. Şöförler ve korumaların aşiretten olmalarının nedenini de burada görüyoruz.

✦ ✦ ✦

Devam etmeden önce çok kısa olsa da tekeliyet düzeninden söz etmek zorundayım; devlet tekellerin ve tekeller devletindir. Tıpkı feodalitede olduğu üzere kamusal fonksiyonların parsellenerek tekellere verildiğini artık tespit ediyoruz. "Devlet ve Hürriyet" çalışmamda, Doğu Hindistan Kumpanyası'nı "devlet" mili tarif etmiştim; bu ip ucundan yürüyoruz. Nitekim artık, Türk dış politikasının formülasyonu ve takibinin, İstanbul'a ve plütokrasiye fragmante edildiğini söyleyebiliyoruz.

Tekeliyette mülkiyet feodalitedeki sahipliğe benzemektedir.

Ayrıntıya girmeme gerek yok, uzun yıllardır "tit" diyorum, tekstil-inşaat-turizm sektörünü birleştiriyoruz ve bir "bozucu" elde ediyoruz. Kaçak işçiler, çocuk işçiler, sigortasız işçiler buradadır ve bu sektörün mafyasız ayakta durması mümkün değildir; on iki yaşında esir işçi kızlar ve manken-fahişeler birbirini tamamlıyorlar; manken-fahişeler, tekstil ile turizmi birleştiriyorlar ve müşterilerinin önemli çoğunluğu inşaattan gelmektedir. Bu benim bulgum "tit" hem mafyaya ve hem devlete bağımlıdır.

Tekeliyet'te devleti veya devlet partisini tutmadıkları takdirde müfettişler kapıdadır; demek ki artık muhalefet kapısı kapanmaktadır. Tekeliyette devlet, illegaliteyi yaratmakta ve muhalefete kapatmaktadır. Örneklerini biliyoruz.

Matbuatın "iki seçim" dedikleri döneme girildiğinde Aydın Doğan Holding iki "tehdit" ile karşı karşıya geldi; birisi petrol kaçakçılığından mali ceza ve diğeri petrol ofisinin bu tekele transferi nedeniyle vergi tahakkuku idi. Bu sonuncusu, çok yüksek miktarlara ulaşıyordu ve holding'in bundan kurtulması zorunludur.

İşte "büyük sar'a" tam bu zorunluluk döneminde patladı ve holding bunu büyük bir fırsat bildi. Basın tarihinde görülmemiş bir mezenformasyon kampanyası ile karşılaştık.

Bir, Güven Hastanesi, ilk günkü tahrifattan sonra, dürüst bir tutum aldı ve "biz bir teşhis yapmadık" açıklamasını yaptı. Hasta gelmişti ve ilk tedavisi ya-

pılmıştı; bunu ilan ettiler, gerçi, matbuat, nerede ise bu açıklamayı görmezlikten geldi, ama açıklama açıklamadır. Ancak Hürriyet, "teşhis kondu" başlığı ile "latan diyabet" yollu bağırdı; "gizli" diyebilirlerdi, ama gerçeği bozmaya muhtaçtılar, "gizli şeker" hafif sayıldı. Yalnız burada doğru sözcüğün "latant" olduğunu bilemediler, pek önemli saymıyoruz: "latan diyabet" ile cumhurbaşkanlığı seçiminde yerlerini aldılar ve vergi yükünden kurtulmaya çalıştılar. Tekeliyet'teyiz.

İki, yazı kadrosuna aldıkları ve işi zengin kız ve kadınlara diyet yazmak olan bir doktora, uzaktan teşhis de koydurdular; doktorluk terbiyesine aykırıdır;[26] doktorlukta ancak müdavi doktor teşhis koyabilmektedir.[27] Fakat çok mu önemli, bütün mesele, sara hastalığını gizlemek olunca, terbiye önemsiz kalıyor ve gizlemeye çalıştılar. Roma'dayız.

Üç, Milliyet Gazetesi'nin payına düşen mezenformasyon, Hürriyet'i çok geride bırakmıştı; gerçi güvenlik uzmanları, televizyonlara çıkarak, Mercedes otomobilinin komutla veya kendiliğinden kilitlenmesi halinde, koruma ve/veya şoförde bir anahtar bulunduğunu, otomobilin dışardan açılabileceğini, bunun için gizli yerlerinin olduğunu, bunu mutlaka şoförün bildiğini tane tane anlattılar, amma Milliyet bir de firmadan açıklama elde etmişti, başarıdır. Amma ve lakin, Milliyet'in bu açıklamayı anlaşılmaz bir biçimde sunmak üzere büyük çaba harcadığını görüyoruz; maksat mezenformasyon ise, bu, daha üstün başarı olmaktadır.

Bu "açıklamaz" biçimde yazılan açıklamada, Mercedes sözcüsü Steinhaeuser, "sistem devreye alındığında, aracın siren ve ikaz elemanlarının devreye girdiğini" kaydediyor ki, eğer duyulmamışsa, böyle bir kilitlenme olmadığına da karar verebiliriz. Bir ihtimaldir, nasıl emin olabiliriz; aşiretten olanların dışındakilerin kapıyı açmak üzere denediklerine dair de bir işarete sahip değiliz ve ortada yalnızca aşiret'in "kilitlendi" iddiası var. Bir tür feodalite döneminde yaşıyoruz.

Bununla birlikte Tayyip Bey'in el yazısı misli okunamaz bu haberi deşifre etmeye çalışırsak, bir açıklığa ulaşabiliyoruz, Mercedes firması, bu hikayeye pek inanmamaktadır, şaşırmış haldeler. Çünkü haberde, "Steinhaeuser, korumaların aracın güvenlik sistemini önceden devreye sokup panik halinde bunu unutmuş olabileceği ihtimalini düşündüklerini de kaydetti" ifadesi yer almaktadır. Bundan sar'a hastalığının bulaşıcı olduğu, belki de şoför ve korumaların hastalığın sirayetinden korkarak, hastayı bırakıp kaçtıklarını, amma yine de şoför ve korumaların, göz açıp kapayacak kadar az bir zamanda, has-

[26] Ettiba Odaları mesleki ceza vermek durumundadır.

[27] Bana üç buçuk yıl kadar önce aile içinden ve doktor cenahından "eliptik" haberi gelmişti ve ben o zamandan beri teşhis ve krizleri derleyerek analiz ediyorum; söz uygunsa "aktüel tarih" kayıtları yapıyorum. Tıp doktoru olmadığım kesindir ve Suetonius'un Caligula hakkında yazdıklarına benzer bir yol izliyorum.

Kara kutusu var

Mercedes-Benz'in açıklamasında, aracın kapılarının içerideki kişinin korunması amacıyla kapandığı belirtildi

Mercedes-Benz Türk Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü Tülin Steinhaeuser, yaptığı açıklamada, Mercedes marka makam aracının kapılarının kilitlenmesi ile ilgili olarak, "GAS (Gefaehrdeten Alarm System-tehlike durumunda alarm sistemi) güvenlik sistemiyle donatılmış zırhlı araçlarda korunma kapıları kapattığında, içerideki kişinin korunması amacıyla kapılar otomatik olarak kilitlenir" dedi.

Sistem devreye alındığında, aracın sinyal ve ikaz elemanlarının devreye girdiğini kaydeden Steinhaeuser, "Merkezi kilitlemeyle araç kendini kilitler, korumaya alır. Kapı açılsa bile, kapandıktan sonra araç kendini koruma maksatlı olarak kilitler" ifadelerini kullandı. Steinhaeuser, korumaların aracın güvenlik sistemini önceden devreye sokup panik halinde bunu unutmuş olabileceği ihtimalini düşündüklerinide kaydetti.

Yanlışlıkla basılmış olabilir

Yetkililer, kilitleme için anahtardaki ya da kapılardaki kilitleme butonuna yanlışlıkla basılmış olabileceğini de söyledi. Bu tip araçlarda, uçaklardaki kara kutu gibi elektronik beyin bulunduğunu kaydeden yetkililer, yanlışlıkla bu butonlardan birine basılması ya da arıza meydana gelmesi halinde yetkili servisin bunu saptayabileceğini bildirdi.

Cami 2
Almanya'dar
Dışişleri Bak

Emir Aldılar ve Hastayı Sakladılar
Milliyet, 19 Ekim 2006

talığı kaparak bilinçlerini yitirdikleri sonucunu çıkarabiliyoruz; zavallılar "unutmuş" haldeler. İşte mesele budur.

Dört, Milliyet'te bir de "Gül Geldi ve Yatıştırdı" haberi yer alıyor;[28] ben, ilk bakışta gül serptiklerini sanmıştım; çünkü, serpilmiş gül pek yatıştırıcıdır ve yatakta serpiştirilirse daha yatıştırıcı olmaktadır. Bu pek mühim haberin son paragrafını aktarıyorum; "Erdoğan'ın hastaneye getirilişinden, ilk detaylı açıklamaya kadar geçen iki saat boyunca 'kalp spazmı geçirdiği', 'nörolojik atak yaşadığı' gibi çok sayıda iddia hastane koridorlarında çalkalandı". Güzel, fakat, benim gibi, "sar'a nöbeti" hipotezi ile bakmayan herkesin ihmal edeceği bu ayrıntıyı, sansürden kaçırılan bir "doğru bilgi" sayabilir miyiz; pek bilemiyorum, lakin yine de kayda alıyorum, çünkü, sar'a nöbetine, "nöroloik atak" demek çok yerindedir. Her sara nöbeti bir nörolojik vuruş'tur, beyin ve duyular tutuluyorlar ve biz, bu yüzden, saralıya, "tutarık" diyoruz.

Öyleyse ve artık, Milliyet'in de hasta, hastaneye alındığında "Grand Mal" teşhisi konduğunu bildiğini biliyoruz. Teşhis, büyük sara'dır. "Tutarık" da tesmiye ediyoruz. Uygun'dur.

Aktardığım paragrafın devamı şöyledir; "Dr. Küçükbaş'ın, Erdoğan'ın rahatsızlığının hipoglisemiye bağlı olduğunu açıklamasıyla, hastane koridorlarında da sükunet nispeten sağlandı", deniyor. Güzel, sükunet'ten önce hep panik olmak gerekiyor, peki neden; eğer sar'a arazı aşikar değilse, paniği anlamamız imkansızdır. Ve "sükunet sağlandı" ise önceden panik vardı, demektir.

Bu noktaya dönmek zorundayım; şimdiye kadar hasta'nın adını anmıyordum ve bu aktarmadan, "Erdoğan" olduğunu, hep birlikte, öğreniyoruz, başbakan koltuğundadır, peki bütün bunlar güzel de, hasta başbakan koltuğundan geliyorsa, ilk açıklamayı genç bir muavinin yapması neden dikkati çekmi-

[28] *Milliyet*, 18 Ekim 2006

19 Ekim 2006 Perşembe

LATAN DİYABET

Erdoğan'ın şekeri 154 çıktı. Başbakan'da daha önce de birkaç kez şeker yükselip düşmesi olduğu anlaşıldı ve "latan diyabet" (gizli şeker) teşhisi konuldu.

Yalancının Mumu
Hürriyet, 19 Ekim 2006

yor; dikkatini tüketmiş matbuat, Camus, bu türün Roma'daki benzerlerine, "indifferent" diyordu ve sormuyorlar. Ne yapmalı, sorulmasa da ben cevap veriyorum, çünkü başkasını bulamadılar. Ne başhekim ve ne de hastanenin sahibi böyle bir açıklamayı yapmak istemediler; ayrıca, asıl "çalkalanma" bu açıklamadan sonra başlamıştı. Güven doktorları, büyük hastalık'a, "hipoglisemi" denmesine isyan ettiler ve en azından, "biz teşhis koymadık, hastaya ilk müdahaleyi yaptık, açıklama başbakanlıktan yapılacaktır" açıklaması için ısrar ettiler. Hastanenin sahibi de, daha sonra, "hastanemiz hiçbir teşhis koymamıştır" açıklamasını yapmıştı; işte matbuat budur.

Beş, asıl büyük mezenformasyon şuradadır; "Erdoğan'ın hastaneye kaldırılmasıyla başlayan panik havası, Gül'ün hastaneye gelişiyle bir anlamda dağılmıştı", haberde bu var ve gerçek dışıdır. Abdullah Gül, en çok panik içinde olandı; belki de hasta'yı görünce en çok Gül soldu, hastanın cumhurbaşkanlığı planlarının çöktüğünü anlayıverdi. Kendisi de kaldığı yerde kalacaktı; panik halindedir ve biz Roma'dayız.

Camus mü, bana, başkalarının cinayetini işlemeyi aşılamıştı. Ne yazık şimdi başkalarının yerine gazetecilik yapıyorum; aslında sormayı ve mantık yürütmeyi kaleme alıyorum ve bu, tarih yöntemidir. Tarihçilik, kaynakları tenkit ile başlamaktadır; galb ile olmayanı ayırmaktır, demek istiyorum.

Dramatik bir hal vardı, hepsinde bir "bitmişlik" havası hakimdi; Gül en karanlıktaydı. Güven'den bir doktor çıktı, kod adı ile yetiniyorum, A. F. diyebilirim, hep şakacıdır, belki gizlice intikam alıyordu, hasta'yla yollarını ayırmıştı, fazla İsrael yanlısı buluyordu, şimdi kurtaracaktı ve buna bir tür intikam diyoruz, duruma hakim oldu, "paniğe gerek yok" diyordu, iki dosya tutulacaktı, Tayyip Erdoğan'a "hipoglisemi" dediler, demek, sporculukla övünen bir genç adam, bir gün sahura kalmayınca açlık krizleri geçiriyordu ve hasta'ya, sar'a nöbeti tedavisi yaptılar, bunun dosyası başka bir isim üzerinedir.

Bazan kasları kasılıyor ve bazan Ramazan'da açlık krizi tutuyor; ak-istlerin İslam'ı ortadan kaldırmak üzere olduklarını çok önceden not etmiştim. Beni doğruluyorlar ve hiç doğru konuşmuyorlar.

Nöbet derin idi ve bana, çok fazla diyazem verdiklerini söylediler. Bilmiyorum, ancak hastaneden çıkarken hala kendisinde değildi ve televizyonlarda, sallanıyordu, mümkündür. Resimde, kısmen, görülmektedir.

Sallanmaktadır ve biz Roma'dayız.

Bu arada, Aydın Doğan Holding'e, büyük vergi tahakkuku ertelenmiştir ve ülkemizde matbuat had safhada hürdür. Ve biz Türkiye'deyiz.

Güven Hastanesi'nde yaklaşık 9.5 saat kalan Başbakan Erdoğan, taburcu olurken bitkin görünüyordu.

Bitkin Erdoğan
Tercüman, 19 Ekim 2006

Onuncu Bölüme Birinci Ek
ÇELİK ÇOMAK MESELESİ

Üç mesele kaldı ve ele almak istiyorum. Sırasını ben kuruyorum.

Peki inanabilir miyiz; Emin'anım, Gül'e, Gül, Ertuğrul Özkök'e söylemiş, "dün gece zor geçti, rahatsızdı" demiş; Özkök de bana haber veriyor. İnanacak olursak, Emin'anım bunları "korumalara" söylemiş, daha doğrusu "uyarmış", inanmakta, bihakkın, zorlanıyorum; çünkü, bu "hipoglisemi" savını yine yalanlamaktadır.

Peki "dün gece zor geçti" ne demek; hasta mı idi, yoksa aile içi bir tartışma mı yaşanıyordu. Zaman zaman yaşandığını biliyoruz ve ama, "dün gece" ne oldu, bilmiyoruz.

Sonra bir eş, "dün gece zor geçti, rahatsızdı" uyarısını, "koruma" takımına mı söyler; anlaşılması çok zordur. Fakat daha zor durumlar da olabiliyor. Bu ikinci mesele'dir.

Haberlere inanacak olursak, Emin'anım, Güven'e, Tayyip Bey'in hastane'ye duhul etmesinden tam altı buçuk saat sonra gelmiş; hem de "dün gece zor geçti" uyarısına rağmen bu gecikme realize edilmektedir. Buna, Camus'nün işaretiyle, "indifference" demekte zorlanıyorum. Ve bilemiyorum.

Üçüncü mesele ise "vatan kurtaran aslan" üzerinedir; Ömer Çelik "Güven" diyen adamdır. Aydın Doğan Grubu'na bakılırsa, "Haydi, Güven'e!.." demek, "Ordular İlk Hedefiniz Akdeniz'dir, İleri!" demekten daha önemlidir ve en fazla, önemde eşittirler. Birinde "Vatan" ve ikincisinde "Erdoğan" kurtarılmaktadır. Böyle demiş ve kurtarmış, "maazallah", ya demeseydi ve "Başkent, Gülhane ya da başka bir hastaneye gidilseydi"; bunları da yazabiliyorlar, böylece bir kıyamet önlenmiş olmaktadır. Daha önce not ettim; trafik'te geçecek zaman açısından Başkent Hastanesi, sara'nın vuruş noktasına çok daha yakındır. Demek ki Başkent veya Gülhane'den korkuyorlar; onlar kaybolmayan zamana hayıflanıyorlar ve ben başka düşüncedeyim, zaman kaybı sanal'dır, bu hastaneler olsaydı, gizleyemezlerdi, bunu tekrar anlamış bulunuyoruz.

Geçerken, bir noktaya temas etmek istiyorum; bu kitaba, "Hasta Cumhur", eklerde, bir "ariza" ve birkaç savcılık yazısı var. Doğrudan doğruya anayasayı ihlal ile ilgilidir; çünkü, bu anayasa kuvvetler ayrılığı esasına dayalıdır.

Bir kez, memur olmayanlar, devlet işlerine giremezler, önce memur yemini gereklidir; ikincisi milletvekili olanlar da asla ve kat'a, yürütme işlerine karışamazlar ve yürütmenin emrine giremezler. Çünkü, bir milletvekili, hükümeti ve başkanını denetlemek durumundadır; çok içli dışlı olursa, gece-gündüz beraberse ve hele "danışman" işi tutarsa, anayasa ihlal edilir, bu nettir. Ettiler.

Halkımızın bir sözü var, pek seviyorum, "elim değmedi", meclis başkanı ve Ömer Çelik için benzer başvuruları henüz yapmamam elimin değmemesindendir; vaktim olmadı. Diğerlerine, Tayyip Erdoğan, Egemen Bagish ve Cüneyt Zapsu'ya öncelik verdim, çünkü, devletler arası görüşmelere tercüman ve hatta müzakereci olarak giriyorlardı; bu Cumhuriyet'i çökertmek ve anayasa'yı ilga etmektir. Savcılık Makamı'na yazıları verdiğim andan itibaren, Erdoğan, bu yanlış yoldan döndü; Hariciye'nin beni yüzde yüz haklı bulan görüş belirttiğini biliyorum, ülkeye sadakatı içeren memur yemini etmiş ve dışişlerinden memur-tercüman kullanmaya başladı; doğru yoldur.

Amma ve lakin geçmiş ihlallerden kurtuluş yoktur.

Yine de doğru yolu tam bulduğunu söyleyemiyorum; çünkü, benim göremeyeceğimi sandığı yerlerde yine Bagish'i veya Zapsu'yu yanına alıyor, girmemeleri gereken yere sokuyor, görüyorum. Not ediyorum ve ilaveten, elim değdiği anda, Ömer Çelik'in yazısını da vermeyi planlıyorum.

Cumhuriyet mi, hiç nota bilmeyenler şarkı yarışmalarına jüri oldular; bir yana, Ömer Çelik, hangi konuda uzman ve dolayısıyla danışmandır, bilemiyorum. Herhalde mahir olduğu bir iş var; yalnız şimdi bu büyük sara meselesini analiz ederken, sormak zorundayım. Bir, şuradayız, büyük sara'nın vuruş noktasında Çelik'in Tayyip Bey ile otomobilde olduğu kesin bir tespittir. Otomobilde olmasa, kurtaramazdı; kurtardığı rivayetine sahibiz. Peki, otomobile nerede bindi, bu iki'dir.

Eski sözlerimizle Çelik, Erdoğan'a nerede mülaki oldu, bu önemli sorudur. İltihak noktası, a) Grand Mal'ın vuruş yeridir. b) Ulus'ta bir duraktır. İkisi de yanlış ve c) Çelik ve Erdoğan, o geceyi, Subayevleri'nde, çalışarak geçirdiler.

Ama ev, nihayet bir apartman dairesidir.

Eminanım'ın bu dar evde fazla misafir istememesi normaldir.

Bu sorulara cevap bulmadan "kurtarma" meselesini çözemeyiz.

Erdoğan'ın hayatını kurtarmış

O günle ilgili bazı önemli detaylar var. Örneğin, Başbakan'la birlikte arabada bulunan Adana Milletvekili **Ömer Çelik.**

Olaydan sonra Güven Hastanesinden tanıdık birçok doktorla konuştum. Ortak görüş şu:

Eğer biraz daha geç gelinseydi, Başbakan için çok tehlikeli olurdu.

Bunun anlamı şu:

Eğer Milletvekili **Ömer Çelik,** Güven Hastanesi demeseydi, Başkent, Gülhane ya da başka bir hastaneye gidilseydi... O kararsızlık anında zaman kaybı olacak ve doktorların sözünü ettiği tehlike ihtimali çok kuvvetli olacaktı. Bu nedenle **Ömer Çelik,** Başbakan için çok hayati bir karar almış ve doğrusunu yapmıştır.

UYANIR UYANMAZ İLK SÖZLER

Bir diğer detay. Orgeneral **Yaşar Büyükanıt** ziyaret ettiğinde Başbakan uyandırılıyor ve uyanır uyanmaz şöyle diyor:

Toplantıyı da yapamadık.

Org. **Büyükanıt, "Önemli değil, sonra yaparız"** diyor.

O toplantı hangi toplantı diye merak ettim. Sonra öğrendim ki, *2 milyar dolardık* **"Atak helikopteri"** için yapılacak karar toplantısıymış. O ihale zaten iptale gidiyordu.

Hürriyet, 23 Ekim 2006

Emine Hanım o sabah korumaları uyarmış

Başbakan'ın rahatsızlığını nasıl öğrendiniz?

Meclis'e geldiğimizde, Başbakan'ın aracından "Güven Hastanesi'ne gidiyoruz, oraya gelin" anonsu yapıldı. Hatta biz Meclis'te bekleyenlerin önünde durmadan hızla geçtik gittik.

Karşılaştığınızda bilinci açık mıydı?

Şuuru tamamen kapalı değildi. "Benim bir şeyim yok" diyordu. biz de "Biliyoruz, bir şeyin yok" karşılığını verdik. Sonra hemen bir açıklama yaptırdık.

Başbakan'ın programının çok yoğun olması eleştiriliyor.

Tatil yapmaktan utanıyoruz, tatil yapmamakla övünüyoruz. Başbakan cumartesi günü Edirne'deydi, sonra geç saatlere kadar partide çalıştı. Zaten Emine Hanım sabah çıkışta korumaları "Dün gece zor geçti, rahatsızdı" diye uyarmış.

Peki artık tatil yapacak mı, dinle necek mi?

İnsanlar hep birbirine tavsiyede bulunur ama bunu uygulayamaz. Biz hep birbirimize kendimize dikkat edelim diyoruz ama uygulamaya gelince böyle olmuyor. Benim de kulak rahatsızlığım bile bile oldu, ardından nezle grip geçirdim, doktor dinlenmen gerekirdi, dedi. Gitmemem gerekirdi o şartlarda. Göz göre göre gidiyorum, bazen kendime kızıyorum doğrusu.

Hürriyet, 24 Ekim 2006

Başbakan Erdoğan'dan dokunulmazlığa son nokta:

Çelik çomak oluruz

İKTİDARA gelmeden önce "Kürsü dokunulmazlığı dışında dokunulmazlığın kaldırılmasından yanayız" diyen Başbakan Erdoğan, önceki akşam televizyonda şunları söyledi: "Kalkacaksa tüm dokunulmazlıklar kalksın. Aksi takdirde siyasiler olarak birilerinin elinde çelik çomak haline geliriz..."

>>Sayfa 22'de

Demirel, reytingde Erdoğan'ı zorladı

SÜLEYMAN Demirel ile Başbakan Erdoğan önceki gece aynı saatlerde farklı kanallarda canlı yayına çıktılar. Kanal D'deki Demirel, özellikle AB grubundaki izlenme oranlarında, Siyaset Meydanı'na çıkan Erdoğan'a çok yaklaştı.

>>ALİ EYÜBOĞLU'nun haberi 22'de

Onuncu Bölüme İkinci Ek

MİS GİBİ HAVA YOLLARI

İki yanı önemlidir; İsmail Cem İpekçi, "sabetayizmi, hiç bilmiyorum" derken, aynı aileden Cemil İpekçi hem saklamıyor ve hem de soyunda haham bulunduğunu ileri sürüyor, mümkündür ve çoklar. İkincisi, özel yaşamının belli çizgilerini açığa vurmakta da hiçbir çekincesi yoktur. Demek, "mert" bir kişiliğe sahiptir.

Ancak kısmeti, ak-ist dönemde açıldı ve nerede ise, devletin baş terzisi konumuna yükseltildi. İpekçi, postacıları, hava yolunun, host ve hosteslerini ve demir yolcuları giydirmeye başladı. İyi giydiriyor mu, bilemiyoruz.

Başına konan bu devlet kuşunu karşılıksız bırakmadığı anlaşılıyor; Mert'tir ve Tayyip Bey için, "adamın tarzını seviyorum" yollu bir prelude'ten sonra "gözümü gönlümü dolduruyor" deyü kemanından insanın içini rahatlatan eserler döküyor. Arkadan ve hemen kreşendo geliyor, "kravatı, saçı, başı, ağzı, burnu mis gibi"; gerçekten kreşendo ve heyecan vericidir.

Bütününe "mis gibi havalar" diyebiliyoruz.

"Bir baktım ki şöhret arsızı olmuşum"

"Vücudumun her bölgesinin kremi ayrıdır. Biyiklarımı her gece yağlarım, tararım"

"Bir sürü kadınla transseksüeli birbirinden ayırmak mümkün değil"

"Erdoğan'ın tarzını seviyorum. Kravatı, saçı, başı, ağzı, bunu mu sis gibi"

sordum. Tüm istediklerimi yapmışım, daha bunun ötesi yok. ● zaman niye hâlâ yarışıyorum? Bir baktım ki şöhret arsızı olmuşum. Böyle aptal bir şey için yaşamak istemiyorum artık"

ASLI ÇAKIR

"Hâlâ arkamdan dürtüşüp alay edenleri görüyorum"

"Vallahi şu dönemimde bir kaset bile yapabilirim"

"Birtakte olduğum kadınlar beni değiştirmeye çalışmadı"

"15 yaşına dek 98 kilo, 1,60 boyunda, bacaklarının arası hep yara olan bir çocuktum"

Milliyet, 15 Ekim 2006

Hasta Cumhur Kitabı'na Birinci Ek

REİS-İ CUMHUR'A ARIZA

Muhterem Ahmet Necdet Sezer,
Cumhurbaşkanı
Çankaya

Efendim,

Bu yazımın içeriği, doğrudan doğruya yüksek makamınızı ilgilendirmemektedir ve ayrıca yazı, bizatihi, bir arz-ı hali de ihtiva etmemektedir. Maruzatımın esası şudur; Cumhuriyet'in temel kuruluş yasası üzerinde çok vahim bir ihlal ile karşı karşıyayız ve bu ihlalin, mesul ile failleri için cezai sonuçlar doğurduğundan hiç kuşku duymuyorum. Gerekli yerlere başvurmak üzereyim, doğal'dır; esas teşkilata tecavüzü görmezlikten gelemeyiz ve yapılmamış sayamayız.

Bununla birlikte, gerekli ve amacına uygun adımları atmadan önce, Zat-ı Alileri'ni haberdar etmeyi gerekli gördüm. Çünkü Zat-ı Alileri'ni, Büyük Kurtarıcı Mustafa Kemal Paşa Hazretleri ve Modernist Cumhuriyet Kurucusu İsmet Paşa Hazretleri'nin arkasından, Cumhuriyet'in üçüncü başkanı olarak görüyoruz. Bilgilendirme gereği, bu görüş ve değerlendirmemizden doğmaktadır.

Bu vesile ile, Cumhurbaşkanı Hazretlerinin, dış gezilerini düzenlerken bağımsızlık ilkesi ile halk onurumuzu yüksek tutmalarından, düvel-i muazzama'nın her türlü yersiz ve arsız müdahalelerine sırtlarını çevirmelerinden ve yüksek imzalarıyla tamamlanan hükümet işlerinde, başta laisizm olmak üzere, ki bunu rasyonalizm-akılcılık olarak anlıyorum, Cumhuriyet'in kuruluş yasasına uyum şartı için göstermekte oldukları titizlikten dolayı, şükranlarımızı sunuyorum. Kabullerini dilerim.

Şükran ise her zaman borç demektir. Haberdar etmem, borcumun icabıdır.

Cumhurbaşkanı Hazretleri,

Bu başvuruları yapmakta gecikmemin bir tek ve çok önemli nedeni bulun-

maktadır; kuruluş hukukunun bu kadar açık ve vahim bir şekilde ihlal edilmesine hiçbir tepkinin gelmemiş olması, her defasında, her adımımın başında, beni bir daha düşünmeye ve dolayısıyla tereddüde, zorluyordu. Tereddüt ve yeniden düşünmenin, bana, acı verdiği kesindir. Ama yine de, bu tereddüt ve yol açtığı gecikme, bir verim sağlamış haldedir; her defasında kamu idaresinde uzun deneyimler kazanmış, başbakanlık ve bakanlık müsteşarlık makamlarında çalışmış zevata ve idare hukukunda kariyer sahibi olanlara danışma imkanı buluyordum. Artık, bu danışmalarım ile, cumhuriyetin esas teşkilat hukukuna karşı vahim ihlaller konusunda hiçbir kuşkum kalmamış durumdadır. Öyleyse, bu kuşkusuzluk ve derin üzüntü içinde Zat-ı Alileri'ne, yazabiliyorum.

Halimiz şudur; şimdi makam-ı hükümette bulunanlar, esas teşkilat hukukunu vahim ve aşikar bir şekilde ihlal etmektedirler. Eski Türk Ceza Kanunu'ndaki 146'ıncı madde ifadesi ile, anayasanın "tebdil ve tağyir" edildiğini görüyor ve teşhis ediyoruz. Bilgisizlikten mi kaynaklanıyor; her hukuk tanımaz halde bilgisizlik vardır, bunu hep biliyoruz. Amma, bununla birlikte, daha büyük bir cüret var.

İlk planda R. Tayyip Erdoğan, E. Bağış ve C. Zapsu ile ilgili olarak, başsavcılığa başvurmak üzere hazırlıklarımı tamamlamış durumdayım. Zat-ı Alileri'ne de, hulasaten ve evvela, arz etmiş oluyorum.

ÜÇ DÜZEN

Efendim, bu temel bilgileri tekrarlamak zorunda kaldığım için aflarını diliyorum.

Siyasal bir organizma olarak yaşamanın, üç düzen'e dayanması çok eskiye kadar gitmektedir. Bunu, tek tanrılıktan önce insani toplulukların, üç tanrılı olmalarından da çıkarıyoruz. Daha görsel olarak ise, bayrak icadı ile birlikte, Hint-Avrupa kavimlerinin üç renkli-çubuklu bayrak taşımalarıyla da biliyoruz; beyaz, kırmızı ve mavi çubuklarda ısrar ve süreklilik çok şaşırtıcıdır. Bazan beyaz, "sarı" ve mavi de "yeşil" olabilmektedir; Hint-İran'da çıkan bu bayrakların Avustralya'ya ve Afrika'ya taşındığını da görüyoruz. Bu darwinist ısrar ve sürekliliğin arkasından şunu çıkarabiliyoruz, her birisi, bir tanrı ve bir düzen'e işaret etmektedir, her tanrı bir düzeni temsil ediyor ve patronu'dur; beyaz, ruhban ve/veya ilmiye, kırmızı, muharipler ve/veya yönetenler ve mavi ve/veya yeşil ise toprağı işleyenleri ve/veya düzeni temsil ediyorlar. Düzenler ve tanrılar özdeştirler.

Her düzen, net ve katı sınırlarla birbirinden ayrılıyorlar. Birinin, diğerinin içine karışmaması ve girmemesi esas'tır.

Bizdeki, ilmiye/mülkiye/seyfiye düzenlerini de böyle anlamak zorundayız. Eskilerde, hep ileri sürüldüğünün aksine, çok daha benzerdik.

Çok net tanımları olduğunu kendi tarihimizden de biliyoruz; ilmiye sınıfından olanların boyunlarının vurulamaması, çok grotesk ama aynı zamanda çok öğretici bir nottur. Her düzenin ayrı bir hilatı vardı ki, boynu vurulmak gereken bir ilmiye sınıfı erbabının önce hilat'ı değiştiriliyordu; ancak mülkiye veya seyfiye düzensel giysisi ile idamına hükmediliyordu. Demek ki idam sırasında bile bir ehl-i düzen diğerine karıştırılmamaktadır ve karışmamaktadırlar.

Ayrıcalıkları, "imtiyaz" demek istiyorum, vardı; Prokopyos'un, Roma'nın Gizli Tarihi'nde, Theodora'nın, mabedlere sığınan muhalifleri veya sevmediklerini zorla çıkartmasını, bir tür kıyamet veya bir tür karşı-devrim olarak görmesini hiç ihmal edemeyiz. Ruhban/ilmiye sınıfının yerleri, dokunulmaz ve zabıta tarafından girilemez idi; üniversiteler, ruhban sınıf tarafından ve dinsel binalarda kuruldukları için, bizde "medrese" ve külliyeler ki, bu sonuncu tamı tamamına "üniversite" demektir, muhtariyetleri vardı. Bunu polis ve zabıtadan masundular, yollu anlıyoruz.

Eski başbakanlardan Süleyman Demirel, devr-i iktidarlarında, üniversitelerin masuniyetini tahrip için çok gayretli oldular. Ne yazık, ülkemizde, Süleyman Demirel'i izleyen generaller yönetiminde, üniversite masuniyeti ve muhtariyeti yok edilmiştir; Mart ve Eylül Generaller döneminin, Demirel'in eksiklerini tamamlamayı şiar edinmeleri hep teessüfe şayandır, bunu, bu elbirliğini, üniversitelerin yok edilmesine, önemli bir adım-başlangıç sayabiliyoruz. İlmiye düzenine düşmanlık vardı ve bozmak istediler.

Düzenlerin birbirinin içine girmesini, aradaki sınırların yok edilmesini, bir düzen ehli'nin işini bir başka düzen ehli'nin yapmasını ise, oryantal despotizm olarak telakki etmek zorundayız. Bu bilimsel söyleyiştir; "aşiret düzeni" ya da "çadır devleti" de diyebiliriz.

Teşhis ettiğimiz esas teşkilat hukukunun bu ihlali, Zat-ı Alileri'nin üzerine büyük titizlikle eğildikleri, Türkiye Cumhuriyeti'ni, "cumhuriyet" devlet demektir ve bu nedenle tekrardan kaçınmak üzere ayrıca telaffuz etmiyorum, bir "çadır devleti" haline indirgemektedir. Vahimdir, "aşiret devleti" de diyebiliyoruz.

ERDOĞAN & BAĞIŞ & ZAPSU HUKUKİ DURUMLARI

Yürürlükteki Anayasa'nın altıncı maddesi şudur ve çok açıktır: "Egemenlik, kayıtsız şartsız Millet'indir. Türk Milleti, egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." Burada bizi, öncelikle, ilgilendiren bölüm, "hiçbir kimse kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz" ibaresi'dir.

Türkiye Cumhuriyeti anayasasında ve diğer ilgili yasalarında, bir yasama organı üyesinin, bir milletvekilinin, doğrudan doğruya bir hükümet işi olan hükümetler arası görüşmelere girmesine, çevirmenlik yapmasına imkan veren bir hüküm bulunmamaktadır. Tam tersine, anayasada, milletvekilinin hükümet işleri yapmasını yasaklayan hükümler çok net ve açıktır; gerçekten de seksen ikinci madde, bir yandan, "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ... görev alamazlar" hükmünü getirmektedir. Aynı maddede bir de, öte yandan, "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulu'nca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, Meclis'in kararına bağlıdır" hükmü de yer almaktadır. Burada da bizi en çok ilgilendiren taraf, milletvekilinin, "yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler" ibaresidir. Bunlar, "teklif", inha, "atama", bir kamu görevlisi, "memur" diyoruz, alınmasının işlemleridir. Anayasa, milletvekilinin memur olmasını ve memur olarak çalışmasını yasaklamıştır.

Hükümete "danışmanlık" da bir memuriyet işidir.

Hükümetler arası toplantılara katılmak, görüşme yapmak ve görüşmelerde çeviri yapmak memuriyet işleridir ve bir milletvekilinin bunları yapması kanunsuzdur. Hal bu olduğu için Egemen Bağış adlı milletvekili, Anayasa'nın "hiçbir kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" hükmü gereğince, hiçbir hak ve yetkisi olmadığı halde memur olarak davranmakta ve memuriyet yapmaktadır.

Memur olmayanların memurluk yapması suçtur.

Egemen Bağış, bu işleri, herhangi bir memuriyet sınavına girerek, usulüne göre teklif edilerek ve atanarak yapmamaktadır. Bunları, sadece, R. Tayyip Erdoğan'dan aldığı emir ile icra etmektedir. Bu durumda, R. T. Erdoğan, kanunen hiçbir yetkisi olmayan kimselere devlet işleri yaptırmakla suç işlemektedir. Her ikisinin de cezai sorumlulukları bulunmaktadır.

Bu durumda Egemen Bağış'ın ısrarlı fiilleri, "sahte" avukat, "sahte" doktor, "sahte" savcı veya "sahte" memur hal ve tarifindedir.

MEMUR YEMİNİ VE BAĞIŞ'IN SADAKAT YEMİNİ

Efendim,

Yürürlükteki anayasa'nın yüz yirmi sekizinci maddesi şöyle yazılmıştır: "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle

yürütülür". Bu maddeden anlıyoruz, başbakan ve bakanlar hariç, yürütmenin, memurlar ile yürütülmesi bir anayasa emridir. Ayrıca, ilerde değinmek durumundayım, başbakan seçilen veya bakan atanan milletvekilleri, bu andan itibaren, yasama organında oy vermelerinin dışında, her eylemleri nedeniyle, yürütme organı uzvudurlar. Bu da, yürütmenin, memur ve diğer kamu görevlileri tarafından yürütülmekte olduğu prensibini teyid etmektedir.

Çevirmenlik ise kamu hizmetlerinde, anayasa'da işaret edilen, "asli ve sürekli görevler" arasındadır. Bunu pek çok bakanlığın ve bu arada dışişleri bakanlığının çevirmen ya da tercüman kadroları bulunmasından ve bu kadrolara her zaman memur-çevirmen tayini yapılmış olmasından da anlıyoruz. Hal bu olunca, bir devlet memuru olmayan Egemen Bağış namdar zatın dış görüşmelerde R. Tayyip Erdoğan'a tercümanlık yapması bir fiili durum, bir yetki gasb'ı ve hukuksuzluk'dur. Cezai mesuliyet doğurmaktadır.

Yürürlükteki anayasa, "hiçbir kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" demektedir, tekrarlıyorum. Bakan veya başbakanların dış görüşmelerinde tercümanlık-çevirmenlik, sadece ve sadece devlet memurlarının görev ve yetkisi dahilindedir. Egemen Bağış adlı zat sürekli suç işlemektedir.

Cumhurbaşkanı Hazretleri,

Devlet Memurları Kanunu, 657 sayılıdır, "sadakat" başlığı ile şu hükmü vermektedir: "Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar. Devlet memurları bu hususu, 'asli devlet memurluğuna' atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak aşağıdaki Yemin Belgesi'ni imzalayarak göreve başlarlar: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na, Atatürk İnkılap ve İlkelerine, Anayasa'da ifadesi bulunan Türk Milliyetçiliğine sadakatla bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup bunları geliştirmek için çalışacağıma; insan hakları ve Anayasa'nın temel ilkelerine dayanan milli, demokratik, laik, bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarımı bilerek, bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim." Buradan da anlıyoruz, memuriyet bir sadakat yemini ile başlamaktadır.

Demek, "sadakat" yemini, memuriyetin başıdır, asli memuriyete atanma, buna "asaletin yapılması" da diyoruz, sadakat yemininden sonradır ve "sadakat yemini" içmemiş bir zatın, en yüksek resmi görüşmelerde çevirmenlik yapması tam bir skandal'dır. Ayrıca ve üstelik burada başkaca bir devlet memurunun bulunmaması ise, Türkiye Cumhuriyeti'ni, bir "aşiret devleti" duru-

muna düşürmektedir. Cezai sonuçları var, ancak daha önemlisi ıstırap verici olmasıdır.

Suçtur ve bunu "bir emri" ile tevlid eden R. T. Erdoğan anayasayı çiğnemiş ve ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin esas hukukunu değiştirmiş olmaktadır. Bu son noktayı tekrar ele almak durumundayım.

Efendim,

Daha büyük kaygı veren bir başka hal ile karşı karşıyayız.

Yetki gaspı ile devletin en mahrem görüşmelerine giren Egemen Bağış namlı zat, uzun süre New York'ta ikamet ettikten sonra ansızın milletvekili adayı tayin edilmişti; New York'ta ne ile iştigal ettikleri bizi ilgilendirmemektedir. Ancak Bağış'ın, Türkiye'ye intikal etmeden önce, Washington'da ve Beyaz Saray'da, Amerikan Cumhurbaşkanlarına resmi tercüman olduğunu biliyoruz. Bu, çok has bir memuriyettir.

Beyaz Saray'da, Amerikan Cumhurbaşkanı'na, sürekli olarak tercümanlık yapacak bir zatta en az üç şart görmek zorundayız. Bunlar şunlardır:

1. Beyaz Saray'da Amerikan Başkanı'nın sürekli ve resmi tercümanı Bağış'ın, Amerikan yurttaşı olmasına, kesin gözüyle bakamazsak da, çünkü henüz elimizde kayıt yoktur, buna, "büyük ihtimalle" diyebiliyoruz.
2. Amerikan Devleti'ne sadakat yemini etmiş olmasını kabul etmek zorundayız.
3. Mr. Bagish'ın, Amerika Birleşik Devletleri'ne sadakatı konusunda bir fbi araştırmasından geçmiş olduğunu ve başarılı bulunduğunu, "mutlak" kabul ediyoruz.

Bu durumda, Türkiye Cumhuriyeti, en önemli sırlarını, Türkiye Cumhuriyeti'ne sadakat yemini içmemiş ve buna karşın Amerika Birleşik Devletleri'ne sadakatından hiç kuşku duyulmayan, Washington'da, yüksek sadakat yüklü işler icra etmiş birisine tevdi etmiş olmaktadır. Tevdi edenin, ağır sorumluluğu ve cezai mesuliyeti kesindir.

Öyleyse, Egemen Bagish'in, yalnızca R. Erdoğan ile kendisinin bildiği, hatta Türkçe veya İngilizce'ye çevirirken biçimlendirdiği "devlet" sırlarını, sadakat yemini ile bağlı olduğu makama bildirebileceği ihtimalini hesaba katmak zorundayız. İhtimal ise, mantıklı olduğu taktirde, hukukta netlik'tir.

Efendim,

Bu haberimi, R. T. Erdoğan'ın Washington'a yaptığı resmi ziyareti tamamladığı, 11 Haziran 2005, tarihte yazıyorum. Oradaki davranışları ve konuşmaları, Erdoğan'ın, Amerikan Başkanı Bush ile uyum içinde olabilmek için, Türkiye Cumhuriyeti Başkanı'na gösterdiğinden namütenahi fazla bir hassasiyet ve ihtimam içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bunlar bir yana, dönerken, Bush'u nerede ise, "dünya başkanı" ilan ile temenni etmiştir. San-

ki bir yeniden biat merasimi var. O halde ve bu nedenle, uzun yıllar Başkan Clinton ve sonra da Başkan Bush'a tercümanlık yapmış Mr. Bagish'i, kendi tercümanı yapmaktan özel bir haz aldığını ve bu haz ile cüretkar, hukuk tanımaz bir yönelişi tercih ettiğini, anlayabiliyoruz. Ancak anlamak başka, kabul etmek başkadır; ceza kanununu ilgilendiren bir durum görüyoruz ve kabul edemiyoruz.

CÜNEYT ZAPSU'NUN HUKUKİ HALİ

Tercümanlığın "memuriyet" olduğu durumlarda, "danışmanlık" da memuriyet'tir.

Cüneyt Zapsu adında zat, ticaretle iştigal etmektedir.

Devlet hizmetine girdiğini ve memuriyet yemini ettiğini gösteren hiçbir bilgiye sahip değiliz; olsaydı, ticari işlerinden çekilmesi gerekirdi, ki çekilmediğini tespit ediyoruz. Ancak aynı C. Zapsu'yu, Mayıs 2005 tarihinde Ankara'yı ziyaret eden Almanya Başbakanı Gerhard Schröder ile yapılan heyetler arası görüşmelerde, R. T. Erdoğan'ın yanında ve resmi Türk heyeti içinde, teşhis etmiş bulunuyoruz. Bu bir suçtur; çünkü, bizim esas teşkilatımıza göre, hükümetler arası resmi görüşmelerde, bakanlar dışında, yalnız ve yalnız devlet memurlarının bulunması zorunludur. Cumhuriyet, bu anlamdadır.

Cumhurbaşkanı Hazretleri,

İki devlet arasındaki görüşmeleri, ilgili olmadıkları takdirde, bir bakanlar kurulu üyesine vermek dahi teşkilat hukukuna aykırı ve suçtur. Bunları, memuriyet vasfı olmayan, hiçbir şekilde bir sadakat yemini etmemiş bir tacire bildirmek, bu taciri, devlet umuruna müdahil etmek ise, büyük bir suçtur.

Cüneyt Zapsu nam zatın başka resmi görüşmelere de müdahil olması ihtimal dahilindedir. Bu, suçun tekerrürü halidir.

ZAPSU & BAĞIŞ & ERDOĞAN İÇİN TCK MADDELERİ

Muhterem Efendim,

Türk Ceza Kanunu, Zapsu, Bağış ve Erdoğan'ın durumlarına uygun maddeler sevk etmiştir. Bunlardan bazılarını aktarma gereği duyuyorum.

Türk Ceza Kanunu'nun iki yüz altmış ikinci maddesi, Zapsu ve Bağış isimli şahıslar için yazılmış görünmektedir ve "kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi" başlıklı bu madde şöyledir; "kamu görevini, kanun ve nizamlara aykırı olarak yerine getirmeye teşebbüs eden veya terk emri kendisine bildirilmiş olduğu halde görevi sürdüren kimseye üç aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir." Her ihlalde bu madde bir kez işlemektedir.

Ancak Zapsu'dan ayrı olarak, Bağış'ın milletvekiliğine yakışmayan ameli vardır ki bunu ayrıca ele almak durumundayım.

Erdoğan'a uygun olan ise, "anayasayı ihlal" başlıklı üç yüz dokuzuncu maddedir ve yeni yasada şu şekilde yazılmaktadır: "Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır." Türkiye Cumhuriyeti, bir aşiret devleti'ne dönüştürüldüğü anda, ki dönüştürülmektedir, bu madde işlemeye başlamaktadır. Hiçbir memur sıfatı olmayanlara memur işleri vermek ve bunları çoğaltmak, devam ettirmek ancak aşiret devletlerinde olabilmektedir. Yürürlükteki anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'ni aşiret devleti'ne çevirmeye imkan ve izin veren mekanizmalar derpiş etmemiştir ve "aşiret devleti" ayrı bir devlettir, demek ki "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya" yönelik, ısrarlı ve tertipli fiiller ortadadır.

Diğer taraftan, yürütme erki şimdi, Recep Tayyip Erdoğan'da toplandığını için, "cebir ve şiddet" her zaman görünür olmak zorunda değildir. Yürütme erkinin kaynağında ve işlemesinde, hep zor ya da cebir vardır ve bu durumda "şiddet" sadece gerekli olduğunda uygulanmaktadır. Madde, yürütme erki ellerinde olmayanların yürütme erkini elde etmeleri halini de kapsayacak şekilde formüle edildiği için, "cebir ve şiddet kullanarak" ifadesini başa almak gerekli olmaktadır.

Bu iki maddeyi tamamlayan bir üçüncü madde var ki, bu "suç için anlaşma" başlıklı olup, üç yüz on altıncı maddeden söz ediyorum, şöyle yazılmıştır: "Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçlardan herhangi birini elverişli vasıtalarla işlemek üzere iki veya daha fazla kişi, maddi olgularla belirlenen bir biçimde anlaşırlarsa, suçların ağırlık derecesine göre üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezası verilir." Fiillerine göre Zapsu ve Bağış'a bu maddenin tatbiki tezekkür edilebilir; bunu şimdiden görüyoruz. "Aşiret devleti" tespiti bu tezekkürü kolaylaştırmaktadır.

YÜCE MECLİS'İN DÜŞÜRÜLMESİ

Hatırlardadır, 17 Aralık 2004, bir bayram olarak kutlanmak istenmişti; o gün, Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasında "birlik" müzakerelerin tarihi ve şekli üzerine bir imza töreni vardı, Brüksel'deki toplantı salonu sık sık televizyonlarda, tekraren, gösterilmektedir. Bu filmlerde, salonda, bakan ve dışişleri bakanlarının arasında, boynunda ismi yazılı bir kolye ile dolaşan bir kişiyi daha görüyoruz; bu dolaşan zat, işte aynı Egemen Bağış'tır. Belki de bütün dünyadan gelip de, boynunda adı yazılı kolye ile bu salonda dolaşan, bakan veya başbakan olmayarak yasama organı üyesi bulunan tek kişidir; bakan veya başbakan ya da cumhurbaşkanları arasından kıvrılarak bir gölge misali R. Tayyip Erdoğan'ı izlemektedir. Hali, hiçbir halde bir yüce meclis üyeliğine yakışmamaktadır.

Yürürlükteki anayasada herhangi bir milletvekilinin bu halde görünmesine imkan veren hiçbir madde bulunmamaktadır. Ayrıca Büyük Millet Meclisi'nin buna izin verdiğine ve karar aldığına dair bir bilgimiz yoktur. İzinsiz ve fiili bir durum'dur ve Egemen Bağış'ın orada bulunma ve kalabalıklar arasında Erdoğan'ı izleme emrini ise, yine, Erdoğan'dan almış olması da ihtimalin ötesindedir.

Efendim,

Mayıs Ayı'ndadır, savcılık başvurumda net tarih bildirmek durumundayım, televizyon yayınlarında, bu E. Bağış'ın, ansızın sırtına bir yumruk ya da büyük bir tokat yediğini hayretler içinde izlemiştik, Bağış ve televizyon muhabirleri de çok şaşırmıştı; tokat ya da yumruk ise T. Erdoğan'dan geliyordu. Daha sonra haberlerde Erdoğan'ın bu tokat ya da yumruğu, Yüce Meclis üyesi de olan Bağış'ı, uçağa geç kalmaması için uyarmak üzere attığı ileri sürüldü ise de çok inandırıcı olmamıştır. Çünkü uçağa gidiyorlardı, önemi haiz olmamakla birlikte gecikme asla söz konusu edilememektedir ve biz Erdoğan'ın, daha sonra açıklanamayan bu tür fevri hareketlerine sıklıkla tanıklık ediyoruz. Yadırgatıcıdır; Osmanlı düzeninde bu hallere düçar olanlar "şamar oğlanı" tabir ediliyordu ve yadırganmıyordu, şimdi izahı gerektirmemektedir.

Bir de son Amerika gezisinde, yine aynı Bağış'ın, Erdoğan ile fotoğrafları çekilmek üzere, Amerikan sokaklarında, Amerikan çocukları topladığını da izledik. Bağış, milletvekili yapılmadan evvel, on altı yıl Amerika'da yaşadığı için çocuk İngilizcesine vakıftır; burada yerini bulduğunu kabul ediyoruz. Fakat yine de Meclis'in yüceliği çiğnenmektedir.

Bu arada, Amerika'dan dönüş uçağında, 12 Haziran 2005 tarihli gazetelerde var, "Abd gezisine katılan Başbakan'ın danışmanı ve Akp İstanbul milletvekili Egemen Bağış" tarafından, Hürriyet Gazetesi'ne verilen bir mülakat var ki, aktarmamız yerindedir. Şöyle denmektedir: "Uçağımızda daha önce de olduğu gibi her türlü ikram vardı. İçki servisi isteyene yapılacaktı. Ama ben kimin ne içtiğine dikkat etmedim". Burada, Bağış'ın kendi sorumluluğu ile "valet de chambre" pozisyonunu birbirine karıştırdığını görüyoruz. Yüce Meclis üyeliği ile kesinlikle bağdaşmamaktadır.

Yasama erkinin yürütme erki ile ilişkisini Mirabeau'nun sembolize ettiğini hep biliyoruz, ilkokullardaki yurttaşlık derslerinde okutuluyordu. Çok onurludur, "nous sommes ici par la volonté du peuple et nous n'en sortirons que par la force des baionettes"; bir yanda "halk iradesi" ve diğer tarafta "cebr'in süngüsü" var. İçki servisine nezaret ise hiç olmamıştı; anayasal düzene bir kıyam hali teşhis ediyoruz.

Diğer taraftan yürürlükteki anayasa "başbakan, bakanlar kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir" demektedir. Demek ki, milletvekili Bağış'ın bir gölge misali izlediği bazan da omzuna tokatını yediği Erdoğan, yürütme erki-

ni elinde bulundurmaktır ve başıdır. Güzel, ancak, aynı yürürlükteki anayasa'nın seksen yedinci maddesinde, Meclis'e ve milletvekillerine "bakanlar kurulunu ve bakanları denetlemek" görev ve yetkisi verilmiştir.

Bütün bunları yan yana getirdiğimizde, hem denetleme işinin imkansızlığını ve hem de modern cumhuriyetlerin sine qua non koşulu olan "kuvvetler ayrılığı" prensibinin düşürüldüğünü görüyoruz. Bu bir ve ikincisi, burada önemli olan nicel değil nitel durumdur; sayıya bakamıyoruz, milletvekili Bağış'ın, bütün Büyük Millet Meclisi'ni zor duruma düşürdüğünü tespit edebiliyoruz.

Yasama organına girip yürütmenin bir parçası olmak herhalde hususi bir takiye hali'dir. "Çadır Devleti" tespiti bu hallerden neşet etmektedir.

Cumhurbaşkanı Hazretleri,

Varşova'da, bunun tarihini savcılıklara bildirmem ve gazete coupure'lerini eklemem doğaldır, R. T. Erdoğan, yürütme erkinin başı olarak konuşurken yanında, yine bu Egemen Bağış, ki artık tanıyorum, ve iki Akp milletvekili vardı ve hiçbir devlet memuru yoktu; muhtemelen adları Murat Mercan ve Ömer Çelik'tir. Ne yazık, Esas Teşkilat hukukumuzda, iki erkin bu denli iç içe girmesi, tarif ve sınırlarının silinmesi, hangi bilgi ile donatıldıkları meçhul bazı milletvekili veya tacirin, müphem ve kanunsuz "danışman" etiketleri ile yürütmeyi işgal ile yürütme erkini ıskat etmeleri için hüküm yoktur. Bu yeni bir anayasa durumudur ve TCK madde 309 kapsamındadır.

Efendim, yüksek zamanlarını almak durumunda değilim, ancak, "kuvvetler ayrımı" ilkesinin doğal, tarihsel, hep kendisini sürdüren ve işleten bir mekanizma olmadığını, bir teşkilat kabulü, bir hukuki müessese olduğunu, her daim titizlik ve kıskançlıkla gözetilmesi gerektiğini, güvencesinin ise, enindesonunda, uyanık yurttaşların bilinç, gözetim ve denetiminde bulunduğunu, eklemek zorunluluğunu duyuyorum. Ne yazık ki, varsa vardır ve yoksa yoktur.

Yürütme erki ıskat edilmiştir ve edilmektedir.

Yasama erki düşürülmektedir.

Adalet Bakanı'nın "hükümet sözcüsü" yapılması, diğerleriyle birlikte, yargı erkinin bağımsız işleyişine ve tarafsızlığına, her günlük darbe'dir.

Yüksek bilgilerine sunuyorum.

Şükranlarımın kabullerini diliyorum.

12 Haziran 2005

Hasta Cumhur Kitabı'na İkinci Ek

TAYYİP ERDOĞAN'A AĞIRLAŞTIRILMIŞ MÜEBBET HAPİS

Ankara, 23 Haziran 2005

Cumhuriyet Başsavcılığı

Ankara

Şikayet Eden : Prof. Dr. Yalçın Küçük-Yazar

Gazi Üniversitesi-İİBF Öğretim Üyesi Beşevler-Ankara Tel: 2862778

Şikayet Edilen : Recep Tayyip Erdoğan-Başbakan

Başbakanlık-Bakanlıklar-Ankara

Suç : Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırarak yerine başka bir düzen koymak, Anayasa ve diğer yasalara göre münhasıran kamu görevlileri ve bahusus memurlar tarafında yapılmak gereken kamu işlerini yetkisiz ve memur olmayanlara yaptırmak, bakan ve başbakanları denetlemek yetkisine sahip milletvekillerini özel sekreteri olarak kullanarak Büyük Millet Meclisi'ni işlemez hale getirmek, devlet sırlarını bir takım tüccara vermek ile TCK 309 ve TCK 316 maddelerinde yazılı suçları işlemek.

T. Konusu : Cumhurbaşkanı Makamı'na sunulan ve ekte yer alan 12 Haziran 2005 tarihli ariza'da teferruatla izah olduğu veçhile, Anayasa'nın altıncı maddesindeki "hiç kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" hükmüne muhalif olarak, Anayasa'nın 70 ve 128. maddelerinde devlet hizmetlerinin memurlar ve kamu görevlileri tarafında yürütüleceğini emretmesine rağmen, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile tarif edilen memuriyet vasfı taşımayan ve 657/6 maddesinde yazılı memur yeminini içmemiş bir takım zevata devlet işleri ve sırları vererek TCK 309 suçu işlenmiş olmaktadır. Tekrarlanan suçlar, sadece başbakanlık erki ile donatılmış olan Recep Tayyip Erdoğan'ın emirlerinden doğmaktadır. Israrla aynı eşhasın kullanılması nedeniyle TCK 316 şartları mevcuttur.

Mebus iken, denetlemek durumunda olduğu başbakanın emrinde ve hatta bir özel sekreter misali çalışan, yetkisiz olmasına rağmen ve memur-sadakat yeminini içmeksizin memur-tercüman işlerini yapan ve hatta memur-müşavir olduğu mervu Egemen Bağış ile hiçbir münasebeti olmaksızın, devlet memuru olmadığı ve memur-yemini içmediği halde devlet işlerine karışan

yüksek devlet sırlarını elde eden tüccardan Cüneyt Zapsu için ayrı yazılar vardır.

İlgili Maddeler: Anayasa m.6, Anayasa m.8, Anayasa m.87, Anayasa m.82, Anayasa m.70, Anayasa m.128, 657 sayılı kanun m.6, Türk Ceza Kanunu m. 262, m.309, m.316.

Yüksek Mahkeme Kararları: Yargıtay 8.Ceza Dairesi E.2001/16176 K.2001/125 T.15.1.2002 tarihli, "hukuk devleti olmaktan çıkma" ve "devletin meşru güçlerinin yerini alma" hakkında kararı ile Danıştay 1. Daire, E.1993/19 K.1993/137 T. 16.9.1993 tarihli, milletvekili statüsü taşıyanların, seçimle gelen ve siyasi kimlik bile taşıyan, ancak memur sayılan belediye başkanı dahi olamayacağı hakkındaki kararı.

Ekler : Cumhurbaşkanı Hazretleri'ne sunulan ve dava açılmasının bilimsel ve hukuki dayanaklarını ihtiva eden sekiz sayfalık ariza ile kanunlara aykırı hallerini tespit eden sekiz fotoğrafı kapsayan CD.

Sonuç ve İstek : Recep Tayyip Erdoğan hakkında TCK 309 ile dava açılmakla açılan davanın tarih ve yerinin, suçtan zarar gören olarak, tarafıma bildirilmesini arz ederim. Saygılarımla.

Hasta Cumhur Kitabı'na Üçüncü Ek

BAGISH'A ON YIL HAPİS

Ankara, 23 Haziran 2005-06-21

Cumhuriyet Başsavcılığı

Ankara

Şikayet Eden : Prof. Dr. Yalçın Küçük-Yazar

Gazi Üniversitesi-İİBF Öğretim Üyesi-Ankara Tel:2862778

Şikayet Edilen : Egemen Bağış-Başbakanlık'ta Tercüman ve TBMM'inde mebus

Başbakanlık-Bakanlıklar ve/veya TBMM-Yenişehir-Ankara

Suç: Anayasa'nın m. 82 hükmü, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri, devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinde... görev alamazlar" hükmünü havi olmakla, Danıştay Birinci Daire T.16.9.1993 "Karayalçın Kararı" ile, milletvekilliğinin, seçimle gelen ve nim siyasi addolunan belediye başkanlığı ile dahi bağdaşamayacağını karara bağlamış, Anayasa madde 87, milletvekiline, "bakanlar kurulunu ve bakanları denetlemek" görevini vermiş iken, Egemen Bağış, bakanlar kurulu başkanının emrine girmiş ve mütemadiyen emrinde çalışmış ve çalışmaktadır.

Diğer taraftan Anayasa madde 6, "hiç kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" hükmünü getirmiş olup, anayasanın hiçbir yerinde, bir milletvekilinin hükümetler arası görüşmelerde tercümanlık yapma izni veya yetkisi bulunmamaktadır. Bunlar ve bakanlara veya başbakana müşavirlik, devlet memurluğu işleri olup kimlerin devlet memuru oldukları kanunlarda yazılıdır. Ayrıca 657/6 memuriyeti, sadakat yemini ile başlamaktadır ki Bağış bu yemini de içmemiştir. Durumu, "sahte doktor", sahte avukat, "sahte savcı" misalleri kategorisinde olmakla "sahte memur-tercüman" halindedir. Açık suçtur. TCK m. 262, bu durumları cezalandırmaya amirdir. Ayrıca bu fiil, ısrar ve bazı muayyen eşhas ile mükerreren işlenmekle TCK m.316 işlemektedir.

T. Konusu: Cumhurbaşkanlığı Yüksek Makamı'na sunulan 12 Haziran 2005 tarihli ekte mevcut ariza teferruatlı ve mufassaldır. Bağış'ın halleri, Cumhuriyet'in güvenliğini yüksek derecede tehdit etmektedir. Ceza tertibi ile durdurulması elzem görünmektedir.

İlgili Maddeler : Anayasa m.6, Anayasa m.8, Anayasa m.87, Anaysa m.82, Anayasa m.70, Anayasa m. 128, 657 sayılı kanun m.6, Türk Ceza Kanunu, m.262, m.316 ile

Yargıtay 8. Ceza Dairesi E.2001/16176 ve 15.1.2002 tarihli, "hukuk devleti olmaktan çıkma" ve "devletin meşru güçlerinin yerini alma" hakkında kararı ve Danıştay Birinci Daire, E. 1993/19 ve 16.9.1993 tarihli, milletvekili statüsü taşıyanların, seçimle gelen ve siyasi kimlik taşıyan, ancak memur sayılan belediye başkanı dahi olamayacağı kararı.

Ekler : Cumhurbaşkanı Hazretleri'ne sunulan ve dava açılmasının bilimsel ve hukuki dayanaklarını ihtiva eden sekiz sayfalık ariza ile şikayet edileni, diğerleri R. Tayyip Erdoğan ve Cüneyt Zapsu ile birlikte ve kanunlara aykırı hallerini tespit eden sekiz fotoğrafı kapsayan CD.

Sonuç ve İstek : Egemen Bağış hakkında TCK 262 ve TCK 316 ile dava açılmakla, açılan davanın tarih ve yerini, suçtan zarar gören olarak, tarafıma bildirilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Hasta Cumhur Kitabı'na Dördüncü Ek

ZAPSU'YA AĞIR HAPİS

Ankara, 23 Haziran 2005

Cumhuriyet Başsavcılığı

Ankara

Şikayet Eden : Prof.Dr.Yalçın Küçük-Yazar

Gazi Üniversitesi-İİBF Öğretim Üyesi Beşevler-Ankara Tel: 2862778

Şikayet Edilen : Cüneyt Zapsu- Başbakanlıkta Danışman-Bakanlıklar- Ankara

İstanbul'da Tacir-İstanbul Ticaret Odası-İstanbul

Suç : Müşteka Cüneyt Zapsu, başbakanlıkta danışman ve hükümetler arasındaki resmi görüşmelere müdahil olmakta ve hatta iki ülke arasındaki resmi görüşmelerde Türk heyetinde bulunmaktadır. Nitekim Almanya-Türkiye Cumhuriyeti hükümet başkanları arasındaki resmi görüşmelerde masada oturduğu dahi tespit edilmiştir. Bu kanunsuzdur. Çünkü Anayasa, "hiç kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" demektedir. Yürürlükteki anayasaya göre, bakanlar ve başbakan hariç, hükümetler arası görüşmeleri ancak ve ancak devlet memurları yapabilmektedir. Müşteka Zapsu, devletin resmi işlerine girmek ve üzerine almakla ve hatta resmi tercümanlık işlerine müdahale etmekle suç işlemektedir. TCK 262 bu durumlar hakkında cezai kovuşturmayı ve men edilmeleri mecburiyetini koymaktadır.

Devlet memuriyeti ticaretle iştigali yasaklamaktadır.

Devlet Memurları Kanunu'nda yazılı yolla memur olmayanların ve bu arada hassaten memur-sadakat yemini içmemiş olanların, devlet memuru olarak davranmaları da suçtur. Bunların devlet sırlarına vakıf olmaları ve bunlara sır verilmeleri de ceza sorumluluğu gerektirmektedir. Müşteka Zapsu, bu fiili mükerreren, aynı zattan izin alarak ve aynı insanlarla birlikte işlemektedir. Müşteka Zapsu'nun devlet memuru olmadığı sabit iken devlet işlerine girmesine izin ve emir vermek dahi suçtur. Bu mükerrer fiiller, hem anayasaya aykırı olup hem de anayasada yazılı devlet düzenini tahrip ile değiştirmek-

te ve yerine başka bir düzen getirmektedir. TCK 316, bu haller için vaz edilmiştir.

T. Konusu: Cumhurbaşkanı Hazretleri'ne sunulan ve ekte var olan, 12 Hizran 2005 tarihli ariza'da teferruatla izah olunduğu veçhile, Anayasa'nın 70 ve 128 maddelerinde devlet hizmetlerinin memurlar ve kamu görevlileri tarafından yürütüleceği emredilmektedir, 657 sayılı Devlet memurları Kanunu ise devlet memurlarını tarif etmektedir; tüccardan C. Zapsu, hem bu tarifin dışındadır ve hem de devlet memuru sadakat yeminini içmemiştir. Böyle bir şahsın resmi görüşmelere girmesi, devletin, anayasada yazılı hukuki yapısını sona erdirmekte ve Türkiye Cumhuriyeti'ne bir "çadır devleti" kisvesi geçirmektedir.

Müşteka Zapsu, hiçbir devlet sırrını, almaya ehil değildir. Devam eden fiilleri, devlet güvenliğini, yüksek derecede tehdit etmektedir.

İlgili Maddeler: Anayasa m. 6, Anayasa m.8, Anayasa m.87, Anayasa m. 82, Anayasa m.70, Anayasa m. 128, 657 sayılı kanun m. 6, Türk Ceza kanunu m.262, m.316 ile Yargıtay Sekizinci Ceza Dairesi E.2001/16176, 15.1.2002 tarihli "hukuk devleti olmaktan çıkma" ve "devletin meşru güçlerinin yerini alma" kararı.

Ekler: Cumhurbaşkanı Yüksek Makamı'na sunulan ve dava açılmasının bilimsel ve hukuki dayanaklarını ihtiva eden sekiz sayfalık ariza ile müşteka Zapsu'nun, diğerleri ve bu arada E. Bağış ve R. T. Erdoğan ile birlikte, kanunları çiğneyen fiillerini tespit eden sekiz fotoğrafı kapsayan CD.

Sonuç ve İstek: Cüneyt Zapsu hakkında TCK 262 ve TCK 316 maddelerine göre dava açmakla açılan davanın tarih ve yerini, suçtan zarar gören ve bu nedenle müşteki olarak, tarafıma bildirilmesini arz ederim. Saygılarımla.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

SEÇEREK İSYAN

Birinci Bölüm
BİZANS'IN GİZLİ TARİHİ

Meşruiyet başka, yönetmek başkadır. Resmi ya da aktüel tarihin temel işlevinin bir meşruiyet düzeni kurmak olduğunu görüyoruz; bu haliyle din ya da ideoloji'ye daha yakın durmaktadır. Meşruiyet de, eninde-sonunda kabul edilebilir bir iktidar kaynağı bulup gösterebilmektir; vurgu, kabul edilmesindedir. İktidarın kaynağına gelince, Tanrı veya Tanrı'ya yakın bir hanedan olabilmektedir ve bu çerçevede, mucizevi iktidar toplayanlar Tanrısal olana yaklaşıyorlar, Cengiz önümüzdedir. Çünkü, Tanrı, büyük ve hızlı iktidar'dır. Hızla ve büyük bir güç toplayıp bunu, yer üstünde, ru-i zemin, sevkedebilenlerin Tanrısal görülmeleri ve görünmeleri bundandır.

Meşruiyet'in kaynağını halk'ta bulmak ise çok geç bir keşif idi, Tanrı-Kral'ların güçlerini de facto yitirdiklerinde; ne yapacağız, "bir tür" meşruiyet olmadan yapamayız ve güçlü olamayan halkın meşruiyet sağlayamadığını da biliyoruz. O halde ve her halde, "halk idaresi" ya da "demokrasi" de, eninde-sonunda, dinsel'dir ve fiktif olma ihtimalini de içinde barındırmaktadır. Bununla, "demokrasi", hem bir devlet biçimi ve hem de bir ideoloji'dir, demek istiyorum. İdeoloji olduğu sürece gerçekliği havada'dır. Halkın, gücünü kaybettiği veya hiç güç kazanamadığı zamanlar ise, halk idaresini, dejenere ve hep havada aramak zorundayız.

Yönetmek ile güç'ü birbirinden ayıramayız.

Bilim de, eninde-sonunda, güçlü hareketin keşfi ve hareketinin çizilmesi'dir.

Yönetmek, daha bilimseldir; bilimsel olan darwinist'tir, Darwin'den çıkmadır, demek istiyorum ve daha önce de makyavelist'di ve Makyavelli'nin, "Hükümdar" ile, daha çok "Prens" adıyla biliyoruz, hem "makyavelizm" denilen bir disiplinin ve hem de siyaset biliminin kurucusu olması, bu anlamda-

dır. Makyavelli'nin kendisi ise, hem bir yönetici ve hem de tarih yazıcısı idi; yönetme ile yazmak, birbirinden çok sonraları ayrıldılar. Ayrıca "ayrıldılar" dendiği çok zaman da, pek ayrılmadılar.

Ekonomi politik ve zirvesinde Marx, ekonomi'ye zor izafe ettiler ve hareketini çözüp çizdiler. Bu nedenle tarih ile ekonomi politik rakip kardeş oldular. Uzun süre birisi, istikrar ve meşruiyeti ve diğeri, istikrarsızlık ile isyan'ı takrir ettiler; hep birbirinin alanına girip hep birbirinden yararlandılar.

Tarih, hep yönetmek ile ilgilidir ve bu açıdan görüldüğünde, Braudel de dahil, "yeni tarih", hiç tarih değildir. O halde buraya gelmiş durumdayız.

Bizde "kıssa'dan hisse" sözü var; "kıssa", hikaye, "vak'a" veya vak'a anlatımı, demektir; hisse'yi ise "pay" ve daha doğrusu "ders" olarak anlamak durumundayız. Hanedan içi eğitimlerde, "kıssa'dan hisse" esas'tır; bu, şehzade ya da prenslere belli tarihsel vakalar anlatarak bunlardan ders çıkarmasına yardım etmek şeklinde gerçekleşiyordu. Mantık'ın tekil olaylar dayandığı, genelleme ve soyutlamanın insan düşüncesinin kazanımları arasına girmediği bir dönemde, "darb-ı mesel" formülasyonlarının akıl yürütmenin en yüksek aşaması olduğu zamanlarda, tekil vaka, hem yüksek eğitimin ve hem de tarih yazımının kendisi idi. Maksat, yönetmeye hazırlamaktır. Ve diplomasi mesleği hala, tarih'i, "kıssa" olarak ve en önemli ölçüde kullanmaktadır.

Yönetme boyutunu Procopius'ta netlikle teşhis edebiliyoruz, bir tarih mi; tarih ise herhalde "gizli tarih" adı uygundur. Var mı, adı "gizli tarih" olan ilk tarih yazımını, Procopius'a borçluyuz. Gerçi Procopius, buna, gizli tarih yerine "Anectoda" adını vermişti, vak'a anlatımı olarak anlayabiliriz, daha sonra tarihçiler ve siyaset bilimciler, bunu "gizli tarih" olarak değerlendirdiler, "Bizans'ın Gizli Tarihi" adı, daha yaygını'dır, öylece biliyoruz. Ostrogorsky, "ünlü gizli tarih" demeyi tercih ediyor; gerçekten de en azından "ünlü" tarihçiler ve bu arada Bizans tarihçileri arasında, Ostrogorsky bunların başında yer alıyordu, ünlüdür.

Makyavelli, hem siyaset biliminin ve hem de pejoratif bir söyleyişle makyavelizm'in kurucusu sayılmaktadır, gerektiği için tekrarlıyorum. Buradaki ikilemi, makyavelizm'in, has anlamda siyaset bilimi olduğunu postüle ederek giderebiliriz, en azından iktidarın yasaları üzerine bir deneme sayabiliriz. Procopius ise hem kabul görmüş bir büyük tarihçi ve hem de bir gizli tarih yazarıdır; hem Procopius ve hem Makyavelli, birincisi çok yüksek olmak üzere, yüksek kamu görevlisi idiler.

Procopius'un bir başka özelliği daha var; Jüstinyen döneminin en önemli tarihçisi idi ve hala öyle bilinmektedir. Jüstinyen'in bütün savaşlarına katılmış ve yazdıklarını, "Savaşlar" başlığı altında toplamıştı, büyük tarihi budur. Jüstinyen, öte yandan, imarcı bir imparatordu ve İstanbul'u bir büyük şantiye haline sokmuştu; Procopius'un, İstanbul'un imarını ele aldığı çalışması ise "Binalar" adını taşımaktadır. Anectoda'nın, X. yüzyıla kadar bilinmediği ke-

sindir, hiçbir yerde atıf yapılmadığı tespit edilmektedir; bir sağlam nüshası da, bundan yüz yıllar sonra, 1623 yılında Vatikan Kütüphanesi'nde, bulunabilmiştir. İlk ikisinde övgü, Gizli Tarih'te ise yergi var; ancak hiçbir tarihçi aralarında bir çelişki veya tutarsızlık bulmuyor, birbirini tamamladıkları kabul edilmektedir. Sanki bir kalıbın iki parçası, ve ayrıca, hepsi kullanılıyor ve bugün var olan Theodora imajı, Gizli Tarih'ten çıkmaktadır.

Devam ederken bir parantez açabilir miyim, buradaki amacım, Procopius'un gizli tarihini açıklamak değil, ister istemez ve kısaca bunu yapmak zorunda kalıyorum, ancak asıl amacım, Procopius'u ele alarak, doğrudan doğruya "gizli tarih" üzerinde durmak'tır; "var mı" ve "nedir", sorularımız buradadırlar. Procopius, bu sorulara tam cevap sağlamasa da, ipuçları verebilir, çünkü hem büyük bir tarihçidir ve hem de bir gizli tarih'i var; demek ki burada Anecdota'dan daha çok, Procopius üzerine eğilmek durumundayız.

Procopius, Anecdota'sına, "bugüne kadar, yapmış olduğu savaşlarda, Rumi kavmin başına gelenler, benim tarafımdan anlatılmıştı" sözleriyle başlıyordu, bütün bu olanların hikayesini, vuku buldukları zaman ve yerlere göre düzenlediğini, not ediyordu; ilk cümlesi bu yoldadır.[1] Bunları, daha önce yazdığı ve kısaca "resmi" diyebileceğimiz tarihler, özellikle, "Savaşlar" için, kaydetmektedir ve "bu telif planı, bundan böyle tarafımdan, terk edilecektir" ibaresini hemen eklemektedir. Bundan, "gizli tarih" ile diğerleri arasında bir yöntem farkı olduğunu çıkarıyoruz.

Procopius, yeni yöntemini, ki Anecdota'da uygulanıyor, tahmin etmeyi bize bırakmıyor, kendisi açıklamaktadır, olduğu üzere aktarmayı tercih ediyorum: "Üstelik, önceki anlatımda ele alınan olaylarda, bunların oluşumuna yol açan nedenleri gizlemek mecburiyetinde kalmıştım. Bu nedenle bu kitapta, sadece şimdiye kadar gizli kalmış olanları açıklamak değil, aynı zamanda daha önce tasvir edilmiş oluşumların nedenlerini de açıklamak gerekli olmaktadır."[2] Demek ki gizli tarih, nedenler üzerinde durmaktadır ve diğer yandan,

---

[1] Procopius, *The Anecdota or Secret History*, English Translation by H.B.Dewing, Harvard University Press, 1935-1998, p.3

[2] "Nay, more, in the case of many events described in the previous narrative I was compelled to conceal the causes which led up to them. It will therefore be necessary for me in this book to disclose occurences which have already been described." ibid., p.3

"Şimdiye kadar birbiri ardından gelen savaşlarda Bizans halkının deneylerini yazarken bütün olayları zamana uydurmak zorunda kalmıştım. Artık bu yöntemi bırakıyorum."

.....

"Sonra, daha önceki kitaplarımda değinmeye çalıştığım olayların çoğunda, işin iç yüzünü açıklamayı göze alamadım. Dolayısıyla eserimin bu bölümünde sessizce geçilmiş olaylarla, daha önce anlatılmış olayların nedenlerini açıklamayı bir görev sayıyorum."

Prokopius, *Bizans'ın Gizli Tarihi*, Orhan Duru çevirisi, İstanbul, 1990, s.21.

Orhan Duru'yu bu çeviriyi yaptığı için eleştiremeyiz; eleştiriyi, Procopius'u çevirmeyen, üniversite'ye yöneltmek haklı ve yerindedir. Bu tür metinleri, bir gazeteci diline indirgemek ve bilimsel bütün nüansları ihmal etmek büyük bir sorumsuzluk olmalıdır, sıklıkla yapılmaktadır.

nedenlerin araştırmasına başladığı andan itibaren tarih, bilimselleşmektedir, bunu ekleyebiliyorum. Yönetebilmek ise, nasıl olursa olsun, Darwinist anlamda, bilimsel'dir, tekrarlamış oluyoruz.

Fakat Kayserya'lı[3] Procopius'un, bir ara bu gizli tarih'i yazmaktan vazgeçmek üzere olduğunu yine kendisinden öğreniyoruz. Bunun nedenini, ne yazık, İngilizce çevirisinden ve olduğu üzere aktarıyorum: "And yet there was still another consideration which very often, when I was eager to undertake my narrative, held me back for a long time. For I conceived the opinion that for men of future generations such a record as this would be in expedient, since it will be most advantageous that the blackest deeds shall if possible unknown to later times, rather than that, coming to the ears of sovereigns they should be imitated by them. For in the case of the majority of men in power their very in experience always causes the imitation of the base actions of their predecessors to be easy, and they ever turn with greater ease and facility to the faults committed by the rulers of an earlier time."[4] Bu ifadeler, bir gizli tarih'in mantığını da, özet ve embriyonik halde içermektedir; bu nedenle aktarmış bulunuyorum.

Filistin'li Prokopyus, gelecek hükümdarların, gizli tarih'i bilmemeleri gerektiğini de düşünüyor; çünkü, bunlara özenmeleri ihtimali yüksektir. Ekliyor, iktidarda olanların çoğu, seleflerinin basit ve bayağı yollarını taklit etmeye kolaylıkla kayarlar; gizli tarih'i yazmaktaki tereddütünün arkasında bu yatıyordu. O zamanlarda da yönetmek, basit ve bayağı yollara dayanıyordu, bunu öğreniyoruz ve yazdığına göre bu tereddütü yeniyor; gizli tarihi'nde bunun nedenini de kaydediyor, gelecek dönemin iktidar sahiplerinin yaptıklarının ve karakterlerinin kağıda döküldüğünü görerek kötü amelden geri duracakla-

---

[3] Büyük İskender'in adına kurulmuş kırk kadar kent olduğu biliniyor; Aleksendria, İskenderiye ve Aleksandretta, Küçük İskenderiye ya da İskenderun, bunlar arasından bugüne kadar kaldılar. Bizim "Silifke" dediğimiz kent de adını Selevkos'tan alıyordu ve çok sayıdalar, daha önceleri, Araplar'ın etkisiyle Suveydiye bildiğimiz, şimdi "Samandağı", İskender'in yerine kurulan ve merkezi Antakya olan imparatorluğun kurucusu Selevkos'dan geliyordu. "Kayseri" de fazladır, Kayser'den neşettir, Procopius, bunlardan Filistin'deki Kayseri doğumludur, "Filistinli Prokopyus" diyebiliriz. İstanbul'un Constantinople'den önceki adı "Neo Roma" idi ve biz "Neo Kayzer" kasabasına şimdi "Niksar" diyoruz.

[4] "Yine de, bu kitabı yazmak için uğraşırken beni haftalarca çalışmaktan alıkoyan bir şey vardı. Açıklamalarımın torunlarımızın mutluluğunu tehlikeye düşüreceği görüşüne saplanıyordum. Hükümdarların kulağına erişip taklit edecekleri örnekler vermektense, böylesine kara lekeli işlerin gelecek kuşaklardan saklanmasında büyük gerek vardır. Çünkü, iktidarı ele geçirmiş kimselerin çoğu, bilgisizlik nedeniyle, kendilerinden önce gelenlerin günahlarına kolayca kayıverirler ve daha önceki hükümdarların kötü yollarından gitmek daha kolay ve daha rahat gelir onlara." Orhan Duru, ibid., s.22

Burada yer alan, "hafta", mutluluk, "torun", günah ve benzeri pek çok sözcüğe, metinde rastlamıyoruz. Bu çeviriyi Duru'nun yapmamış olmasını, ancak "Utopia" çevrisi nedeniyle ortaya çıkarmış olduğum bozuklukların tekrarlanmamasını temenni ediyorum. Duru'yu ciddi bir aydın olarak hatırlıyorum.

rını ileri sürüyor ki, buna, kendisinin de inandığını düşünmemiz zordur. Çünkü gizli tarihi'ni çok sıkı saklıyor, akrabalarına bile güvenmediğini belirtiyor, buna inanmak durumundayız; Prokopyus'un bu tarihi, yazıldığından en az dört yüz yıl sonra fark ediliyor[5] ve yazarı çok tartışılmıştır ve uzun testlerden sonra, Prokopyus'a ait olduğu kabul edilmiştir.

Prokopyus'un yazdıkları, tersinden önemlidir, gizli tarihi'nin gelecek hükümdarlara, iktidarda kalabilmek ve dolayısıyla yönetmek için bir tür manuel, el-kitabı, olabileceğini ileri sürmektedir. Benim gizli tarih'ten anladığım da budur; aktüel veya resmi tarihin dışında bir tarihe ihtiyaç teşhis edebiliyoruz. Öyleyse her hanedanın ve bu anlamda her ailenin, bir gizli tarihi olmalıdır; varsa, araştırılmaya değer olduğunu söyleyebiliyorum.

Katkı

Georg Ostrogorsky

Bir Tarihçi Olarak Prokopios

Iustinianos devrinin büyük tarihçisi Kaisareia'lı, Filistin, Prokopios'tur. Prokopios, 8 kitap içinde, Belisarios'un maiyetinde katılmış olduğu Vandal, Got ve İran savaşlarının bir tarihini yazmıştır. Esas kısım 551, tamamlayıcı sekizinci kitap ise 533'de bitirilmiştir. Bu büyük eserin bir yanında, Iustinianos ve Theodora aleyhinde yazılmış bir hicviye olan ünlü gizli tarihi, öbür yanında ise 554'de telif edilmiş olan, Iustinianos'un yaptırdığı inşaat üzerindeki eseri durmaktadır. Prokopios objektifliği her zaman korumamış olmasına rağmen – inşaat eserlerine dair kitabında ve savaş tarihlerinde o bir medhiyeci, gizli tarihinde ise bir hicivcidir- eserleri paha biçilmez bir değerdedir. Tasvir kudreti bakımından da bunlar yüksek bir düzeydedirler.

✦ ✦ ✦

[5] Prokopyus'un Gizli Tarihi'nden ilk işaret, X. yüzyılda, tarihçi Suidas'a ait görünüyor; Suidas, Prokopyos'un "Yayınlanmamış Notlar" başlığıyla bir başka tarihi daha bulunduğunu haber veriyordu. Suidas, Gizli Tarih, "Justinyen ve eşi Theodara ile Belisarios ve eşini eleştirmekte ve hatta alaya almaktadır" diyordu.

Procopius, *Secret History*, op.cit, H. B. Dewing önsözü.

Tarihçi Prokopyus ile Tarihçi Mustafa Ali arasında yaklaşık bin yıl var, ikisi de veba salgını yaşamışlar; bu ortaklığın dışında Mustafa Ali, yazdıklarının okunmasını çok isterken Prokopyus, yazdıklarının duyulmasını bile istemiyordu. Bu açıdan Ali'yi değil, Doktor Rıza Nur'u önceliyor; Rıza, gizli tarihi'nin adını ağzından kaçırmaktan dahi korkuyor ve çekiniyordu. Prokopyus ile Rıza arasında bin dört yüz yıl var, Rıza Nur Tarihi, ilerdedir.

Edward Gibbon

Caractere et écrit de Procope

Procope, tour a tour courageux ou servile, enivré de la faveur ou aigri par la dis grace, composa successivement l'histoire, le panégyrique et la satire de son temps.Les huit livres qui concernent la guerre des Perses, des Goths et des Vandales, auxquels servent de suite les cinq livres d'Aghatias, sont dignes d'estime, et ils offrent une imitation hereuse et soignée des écrivains attiques, ou moins des écrivains asiatiques de l'ancienne Grece. Il dit ce qu'il a vu et ce qu'il a entendu, et s'exprime sur les diverses matieres qu'il traite avec le ton libre et sur d'un soldat, d'un homme d'Etat et d'un voyageur. Son style cherche toujours et atteint souvent la force et l'élégance: ses réflexions, trop nombreuses, sourtout dans les harangues, offrent une riche moisson de connaissances en politique; et l'historien, excité par le nobile ambition de charmer et d'instruire la postérité, semble dédaigner les préjugés du peuple et la flatterie des cours. Les contemporains de Procope lurent ses écrits, et lui donnerent des éloges. Il les déposa respectueusement au pied du trone; mais l'orgeil de l'empereur dut etre blessé d'y voir louer un héros qui éclipsait toujours la gloire de son oisif souverain.L'esprit et la crainte d'un esclave subjuguerent la noble dignité d'un homme indépendant; et pour obtenir son pardon et mériter une récompense, le secrétiare de Bélisaire publia les six livres des Edifices impériaux. Il avait eu l'habileté de chosir un sujet brillant, dans lequel il pouvait faire ressortir le génie, la magnificence et la piété d'un prince qui, en qualité de conquérant et de lélislateuri avait surpassé les vertus puériles de Thémistocle et de Cyrus. L'adulateur, trompé dans ses espérances, se laissa peut-etre aller au plaisir d'une vengeance secrete, et un coup d'oeil de faveur put le déterminer suspendre ou a supprimer ub libelle, ou le Cyrus romain n'est plus qu'un odieux et méprisable tyran; ou Justinien et sa femme Thédora sont sérieusement représentés comme des démons qui ont pris une forme humaine pour détruire le genre humain. Ces honteuses variations ternissent sans doute la réputation de Procope, et nuisent a l confiance qu'il pourrait inspirere; toutefois, lorsqu'on a mis a l'écart ce que lui dicte sa mlignité, on trouve que le fond de ses anectotes, e meme les faits les plus honteux dont il avait laissé entrevoir quelques-uns dans son histoire publique, sont appuyés sur la vraisemblance ou sur des témoignages authentiques et contemporains. A l'aide de ces différents matériaux, je vais décrire le regne de Justinien, qui mérite d'occuper un grand espace.

G. Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Ankara, 1940-1991, s.23

E. Gibbon, *Histoire du Déclin et de La Chute de L'Empire Romain*, Vol. II, p.36-37

✦ ✦ ✦

İki tarihçi de tanıklık ediyorlar, Justinyen döneminin en büyük ve güvenilir tarihçisi Prokopyus idi; Justinyen'in şanlı komutanı Belisarius'un katibi olmuştu ve bu savaşları yazdı. Gibbon, Prokopyus'un ilginç konu bulmada eşsiz olduğunu kaydediyor, herhalde "Binalar", böyle bir değerlendirmeyi tahrik etmiş olmalıdır, Justinyen büyük bir inşaatçı idi, bu devrin binalarını da Prokopyus anlatmış durumdadır. Ostrogorsky, Binalar'ı yazarken ve Tarih kitaplarında Prokopyus'un övücü olduğu kanısındadır; buna karşın, Gizli Tarih'te hicv ve mahkum etmektedir. Anecdota'da, Justinyen'i, İmparotoriçe Theodora'yı, Komutan Belisarios ile karısı Antonina'yı ele alıyor; bunların hepsini, insan soyunu yok etmeye kararlı kötülük timsalleri olarak anlattığını görüyoruz. Fakat öldürücü oklarını daha çok kadınlara çeviriyor;[6] Filistinli'nin kadınlara kuşku ile baktığını anlıyoruz.

Ancak hem Gizli Tarih ve hem de diğerleri, gerçeklere uygun kabul edilmektedir; Gibbon, Prokopyus'un biçemini güçlü ve ince buluyor, gerçekten de, Gizli Tarih'teki analiz yeteneği tek sözcükle şaşırtıcıdır. Doğrusu, Gizli Tarih'te yazdıklarının çoğu ve özellikle Theodora ile ilgili olanlar, artık gizli değil resmi düzeydedir; peki ne gizliyordu, herhalde şimdi buradayız.

JUSTİNYEN VE THEODORA

Justinyen bir köylü idi, Balkanlar'dan Şehr'e, Polis'e,[7] kısmetini bulmak üzere gelmişti, amcası Justin ile birlikte idi, adını amcasından alıyor, "Justinyen" deniyor; saraya girdiler ve Justin önce saray muhafızı ve daha sonra da imparator oldu. İmparator Justin, okuma-yazmayı hiç öğrenmedi ancak yeğen Justinyen'in çok iyi yetiştiği kaydedilmektedir. Balkanlardan gelen bu köylü, daha sonra "Glavius Petrus Sabbatias Justinanus" olarak tanındı; fakat tarihe "Büyük" veya "Büyük Jüstinyen" olarak geçiyordu. Charlemagne, Velikiy Pyotr, Büyük Frederik, daha sonra gelen "büyük" oldular, Jüstinyen, büyüklükte öncedir; ilginç, bizde hükümdarlar için bu sıfatı kullanmıyoruz, vezirler için benzeri var, "koca" diyoruz. Daha sonra "Büyük Reşit Paşa" da çıkmıştı.

Jüstinyen'in bir başka özelliği daha var, tarihin kaydettiği en ilginç kadınlardan birisine tutuldu, Konstantinopl'un tiyatrolarında dansçı olarak tanınsa da, aslında sadece pahalı bir fahişe olan Theodora'yı evvela augusta ve sonra da imparatoriçe yaptı; evlendiğinde yüksek rütbeli idi ve bu rütbeden olanların dansçılarla evlenmeleri yasak olmakla birlikte, amcası İmparator Jus-

---

[6] "At that time it came to pass that practically all the women had become corrupt in character. For they sinned against their housbands with complete licence...", Bizans'ta bütün kadınlar ahlaksızdılar ve kocalarına karşı, hiçbir sınır olmaksızın, günah işliyorlardı; Gizli Tarih, böyle yazmaktadır.

Procopius, *Secret History*, p.205

[7] İstanbol'daki "bol" ya da "bul", Polis'den bozmadır, hepsi "şehir nerede" anlamına geliyor ki, bugün "Şehr-i İstanbul" dediğimiz kente o tarihlerde Elence ve sadece "Şehr" deniyordu.

tin'in bu yasayı ilga etmesini sağlaması zor olmadı. Demek ki, Theodora ile evliliği yasalara uydurulmuş haldedir.

Justin, muhafız kuvvetleri komutanlığından imparator tahtına sıçrasa da zayıf idi; Justinyen, yönetmeye Justin zamanında başlamıştı, amcası zamanında imparatorluk işlerini eline aldığı bilinmektedir. Sonra Theodora'ya kaptırdığı kabul edilmektedir. Çok iyi adam kullandığı kayıtlıdır, bu kabiliyetli ve bilgili olanları bulabildiği ve yüksek kamu görevlerinde tutabildiği anlamındadır. Yönetmenin mutlak gerekleri arasında yer alıyor, hukukçu Triboniyen, idareci ve vali Kapodokyalı Jan, Komutanlar Belisarius ve Narse bütün kaynaklarda sıralanıyorlar. Bunlardan sadece Jan'ı tasfiye ettiğini biliyoruz ve bu da, daha çok Theodora'nın etki ve entrikalarına bağlanıyor; Theodora, Justinyen'in kendi sözünden hiç çıkmadığını her vesile ile belli etmekte yarar görüyordu. Bundan, dün de bugün de kimse şüphe duymamaktadır. İktidar, söz geçirmekle ilgilidir; "autheur" ile otorite veya "dikte" ile diktatör, aynı kökte buluşuyorlar ve önceleri, muhtemelen de ebediyyen, fahişe Theodora'nın, bunu, okuldan olmasa bile İstanbul'un tiyatro sahnelerinden öğrenmiş olduğunu çıkarıyoruz.

Bu dönemin en önemli kaynağının Prokopyus'un yazdıkları olduğunu not etmiştim; Theodora'yı ise bugün daha çok Gizli Tarih'te yazılanlara göre tanıyoruz.[8] Gizli Tarih, esas itibarıyla, Justinyen, Belisarius, Theodora ve Antonina üzerinedir; Prokopius, aktüel tarihte "Büyük" İmparator ve Komutan olarak yazılan ilk ikisini çok zayıf kişilikli çizmektedir ve eşleri Theodora ve Antonina ise son derece güçlü ve iradeli çıkıyorlar.[9] Ancak bu anlatım, Theodora'nın çocuk yaştan ve Antonina'nın da her an fahişe olarak resmedilmesini

[8] Gibbon, Theodora'yı anlatırken, nerede ise tek kaynak olarak, Gizli Tarih'e dayanmaktadır, "touchant la vie et les moeurs de l'impératrice Théodora, les Anecdotes" demekte ve İmparatoriçe'nin tek çocuğunu öldürmüş olabileceğini de kaydetmektedir. Bu vaka, özetle şöyledir, Theodora, fahişelik döneminde, zamanın teknikleriyle, doğum kontrolunda çok başarılıydı, fakat bir kaza sonucu bir oğlu olmuştu; babasının bunu alıp uzak yerlere gittiği, ancak ölürken artık bir genç adam olan oğluna, annesi olarak Theodora'yı fısıldadığı, çocuğun da annesini görmek üzere İstanbul'a geldiği, Theodora'nın kabul ettiği ve o andan itibaren genç adamı bir daha kimsenin görmediği, Gizli Tarih'te kayıtlıdır. Gibbon, bunu, ciddi bulmaktadır.
E. Gibbon, *Histoire*.. op.cit., p.38-39
"And when he came and she had seen him, she entrusted him to one of his domestics to whom she was always wont to delegate such matters. And by what method the poor wretch was spirited out of the world I cannot say, but no one to this day has been able to see him, even since the death of Empress." Procopius, Arabistan'da doğan çocuğunun, delikanlının babasının ağzından kaçırılması üzerine, İmparatoriçe Annesi'ni görmeye geldiğini, saraya alındığını ve bir daha gören olmadığını, "ruh olmuş", böyle anlatıyor. Gibbon, buraya dayanmaktadır.
Procopius, *Secret History*, p.205

[9] Theodora and Antonina, "they are the recipient of moral and sexuel criticism, while their husbands, in both cases are relatively spared".
"...one of the chief charges levelled against both Belisarius, and Justinian is precisely their subjection to their wives."

engellemiyor; Gizli Tarih, Antonina'nın, üvey oğlu ile yaşadığı uzun ve tutkulu cinsel yaşamı çok ayrıntılı olarak vermektedir. Prokopius'un Gizli Tarihi'nde yazıldığına göre, o tarihlerde İstanbul'da, en azından yüksek kamu görevlilerinin karıları hep kocalarını aldatıyorlardı; aslında buna pek "aldatma" da diyemeyiz, herhalde aldanmıyor ve biliyorlardı. İnanmakta zorlansak da, fahişelik kuraldı ve diğer yandan ve bu konuda, Büyük Komutan Belisarius'un karısı Antonina Vaka'sında tam bir netliğe sahibiz; Belisarius aldanmaya çok yatkındı ve Theodora bu yatkınlığı sağlayarak Antonina'nın yaşamını kolaylaştırıyordu. Antonina, İtalya Seferi de dahil savaşlara Belisarius ile birlikte gidiyordu, ancak, seferi olmak da bitmez tükenmez cinsel hırsını her imkanda karşılamasını engellemiyordu. Belisarius casusları haber vermiyor mu; sonunda hem Belisarius karısının masumiyetine inanıyor ve hem de haber verenleri en feci yollarla temizliyordu; Gizli Tarih, bu tür temizliklerde Theodora'ya hep büyük bir yer ayırmaktadır.

Jüstinyen, büyük hukuk reformlarıyla hatırlanıyor, tek ve birleşik Roma için son deneme olmuştu, Bizans askerleri İtalya'ya ayak bastılar, İspanya'nın Güney'ine çıktılar, Kuzey Afrika'yı aldılar, sanki Roma tekrar birleşmişti. İlaveten sağlam bir idari düzen kurulmuştu. Güzel, birincisi Triboniyen'e, ikincisi Belisarius ve Narse'ye ve üçüncüsü Kapadokyalı Jan'a bağlanıyor; fakat yine de bütün bu başarıları Justinyen'in ruhunun sağladığına inanılmaktadır. Çok iyi yetişmişti, dinde çok ortodoks ve imanlı, yaşamda sofu idi, uzun süre çalışabiliyordu; Prokopius, ayrıca paraya hiç değer vermediğini, kişisel planda hiç parası olmadığını kaydediyor. Fakat bunu övgü olarak not etmemektedir, "hiç parası yoktu ve hiç kimsenin parası olmasına da tahammül edemiyordu" demektedir. Sanki, Tekeliyet'te tartıştığımız, Oryantal Despotizm'in düzleyici mekanizmaları işlemektedir; Nika İsyanı, despotizme geçiş için altın fırsat sayılmıştır. Procopius, bu geçişte ve oryantal despotizmde, güçlü ve libertin kadınlara, önemli roller yazmaktadır.

Bunlara ticaret ve sanayie verdiği önem ve önceliği de ekleyebiliriz; yüksek bürokratlar için en önemli olan ipekli dokuma bulmaktı, lüks emtia olup Doğu'dan geliyordu, Jüstiyen, ipek kozası üreticiliğini başlattı, bu dünya vizyonunun büyüklüğü konusunda sembolik ve önemli bir işarettir. Dünyanın her tarafıyla ticaretin geliştirilmesine çok büyük önem verdi; hem bunun için ve hem de Batı seferlerinde elinin serbest kalabilmesi maksadıyla, Doğu'nun güçlü Pers İmparatorluğu ile barış politikasını sürdürdü ve barış için de haraç ödemekten çekinmiyordu. Kendisinden önce vardı, fakat, Jüstinyen paralı askerlik düzenini çok ileri boyutlara çıkardı, kuşkusuz yalnızca Hun'lar değil, ancak tarih sahnesine yeni çıkıyor ve Cengiz Han atlılarından ve atom bombasından önce atom bombası etkisi ve çekiciliğini gösteriyordu, artık

"For, if a writer like Procopius wanted to make a woman the object of attack, the obvious sphere in which to locate his accusations was sexual."
Averil Cameron, *Procopius and the Sixth Century*, London, 1985-1986. p.71

Hun'lar İstanbul'un alışık simaları arasına girmişlerdi. O kadar öyle ki hem traş ve saç tuvaletlerde Pers ve hem de pelerinlerde, ve alt-giysilerde "Hun Modası" yayılmaya başladı.[10] Gizli Tarih'te yazdığına göre, VI. yüzyılda İstanbul'da, bıyıkları kesmeme, saçları çok uzatma ve alından itibaren saçı tepeye kadar kazıma modası başlamıştı; Prokopius, buna "saçma" diyor ve giysiler de, Roma'dan Doğu biçimine kayıyordu, "hunnic" tabir edilmektedir.

Paralı askerler, Doğu barışı için yüksek haraçlar ve sübvansiyonlar, buna karşın Doğu'da toprak kaybı, güçlü, düzenli ve iyi yaşayan bir bürokrasi, büyük bir inşaat programı, sanki muhteşem binalarla, Prokopius, "Binalar" kitabını yazmıştı, İstanbul yenileniyordu, Büyük Aya Sofya'yı yenilemek de bunlar arasındadır, ve Batı Seferleri, ki aynı ölçüde olmamakla birlikte Doğu'da Pers savaşları da eksik değildi; bütün bunlar, ekspansiyonla sonuçlanmıyorsa, sonuçlanmadığını söyleyebiliyoruz, Roma halkı üzerinde vergilerin artması demektir.

Öyleyse Justinyen döneminde halk yoksullaşmış ve dış barış ve seferler pahasına iç barış bozulmuştu. Başka bir söyleyişle, Justinyen için Roma'nın birliğini kuramamak bir yana eski müreffeh dönem de bir hayal olarak kalıyordu; yüz yıl sonrasının gelişmeleri Büyük Justinyen'in yeni bir çağ açamadığının ispatı değerindedir.[11] Justinyen'inki, çok sonrası çöküş zamanının çaresiz ve umutsuz denemeleri bir yana, Roma Birliği politikasının da sonu demektir, artık "Doğu Roma" veya tarihçilerin uydurması bir sözcükle, "Bizans" bir gerçekliktir.

İç barışın bozulmasına ve halkın patlamaya hazır bir hale gelişine seyirci kalınmasını bekleyemeyiz. O zamanlara kadar sadece sınırlarda karakollar ve kaleler şeklinde düzenlenmiş askerlerin, imparatorluk içinde garnizonlara yerleştirilmesi işte bu tarihtedir. Halkın "Maviler" ve "Yeşiller" olarak iki hizbe bölünmesi de bu dönemde başlamasa bile, Justinyen Çağı'nda önem kazanmıştı; bu bölünme sportif olduğu kadar ve daha çok, politik idi. O dönemde politika hipodromda, daha sonra "At Meydanı" denilen şimdiki Sultanahmet alanı ve çevresi, yapılıyordu; "Maviler" yüksek tabakaları ve "Yeşiller" ise

[10] "In the first place, the mode of dressing the hair was changed to a rather novel style by the Factions; for they did not cut it at all as the other Romans did. For they did not touch or the beard at all, but they wished always to have the hair of these grow out very long, as the Persians do. But the hair of their heads they cut off in front back to temples, leaving the part behind to hang down to a very great length in a senseless fashion, just as the Massagetea do. Indeed for this reason they used to call this the 'Hunnic' fashion."

.....

"Also their cloaks and their drawers and especially their shoes, as regards both name and fashion, were classed as 'Hunnic.' "

Prokopius, *Anecdota*, op.cit. p. 79-81

[11] Bundan sonra daha çok Bizans-İran Savaşları dönemidir ki, yüz yıl sonra İslam'ın kolay ilerlemesinin maddi koşullarını hazırlıyordu; İslam, savunmasız ve her türlü dine hazır topraklara ilerlemektedir.

yoksulları çağrıştırıyordu, "Mevlevi" vs "Bektaşi" bölünmesine benzetebiliriz. Maviler, ortodoks ve Yeşiller, heretic, sapkın idiler; ortodoks Justinyen, paganları çok acımasızca bastırıyordu ve bunlar da Yeşiller içine sığınmışlardı. Burada bir detay ile karşılaşıyoruz, Justinyen ile Theodora arasında su sızdırmayan bir beraberlik olmakla birlikte sirk fahişeliğinden gelen Theodora, Yeşiller'i destekliyor ve zulme uğrayan paganlara gizlice yardım yapıyordu. Theodora'da acımasızlıkla şefkat içiçedir; bir kişilik olmaktadır.

Justinyen barışı için bu iki hizbin, zaman zaman kanlı olmak üzere, kavgası kaçınılmazdır; "bizanten politika" repertuarında bir tür planlı kavgalara ayrıca yer var. Gerginliği boşaltmayı sağlamaktadır; sübap mekanizmasını hatırlatıyor, basınç dışa çıkarılmaktadır.

Planlı sübap mekanizmasında aksaklıklar olabiliyor, zaman zaman hipodromda, "Maviler Yeşiller el ele" sloganları da yükseliyordu ki çok tehlikelidir. Bu durumda ciddi isyanlar ortaya çıkıyordu; 532 yılı tarihli,"Nika İsyanı" bunlardan birisi oldu. Bu isyanla Justinyen tahtını hemen hemen kaybetmişti, Sultanahmet'te yeni bir imparator ilan edilmiş ve Justinyen kaçmak üzere idi; Theodora'nın inat ettiği yazılıdır. Narse'nin planlamasını uygulayabilen Belisarius, bir avuç paralı askerle isyancıları bölebilmişti; Justinyen, Theodora'nın soğukkanlılığı sayesinde tahtını kurtarabildi, görülmemiş bir katliam yapıldığı kaydedilmektedir.

Ostrogorsky'nin değerlendirmesi artık klasik[12] sayılmaktadır: "Iustinianos'un devri, onun arzu ettiği gibi yeni bir devrin başlangıcı değil, büyük ve ortadan kaybolan bir devrenin sonu oldu. Iustinianos'a devleti yenileştirmek, ihya etmek nasib olmadı." Justinyen, en fazla bir restorayon sağlayabildi ve gelecek zamana Codex Justinien'i bırakmış oldu. Roma hukukunu düzenlemek anlamındadır ve bütün bunlar, belki bir-iki detay hariç, aktüel tarihte yer almaktadır.

NİKA İSYANI

Büyük Justinyen'in iki yüzünü görüyoruz. Güzel, peki Prokopyus'u nasıl göreceğiz, "gizli tarih" yazması, Prokopyus'da isyancı bir yana bir "muhalif" görebilmek için yeterli midir;[13] çok seyrek olsa da bu görüşü savunanlarla karşılaşıyoruz. A. Cameron'un yazdığına göre, Sovyet bizantisti Udal'cova, Pro-

[12] Phase culminante de l'ere prébyzantine, le long regne de Justinien , 527-565, "ne marque pas, comm il le voulait, le commencement d'une ere nouvelle mais la fin d'une grande époque moribonde." (G.Ostrogorsky)

Encyclopedia Universalis, Vol. 9, p.590

[13] Doktor Rıza Nur'un da bir gizli tarihi var; Prokopyus ölçüsünde pornografik olduğu ortadadır ve Kemal Paşa'nın şahsına ağır eleştiriler döktürmüştür.

kopyos'u, "resmi" Tarih'i yazdığında aristokratik ve buna mukabil, "gizli" Tarih'te "halkçı" resmetmektedir.[14] Tartışmalıdır.

Prokopyus'un memleketi Kayzeria'nın, Roma toprakları içinde entelektüel düzeyi yüksek bir yer olduğu biliniyor, Gazze'ye yakındır. Burada paganlar, Yahudiler ve Hıristiyanlar yaşıyordu; Prokopyus'un Yahudi olduğu ileri sürülse de, Hıristiyan olduğunda pek az kuşku var. Halkçılık sorununa gelince, hem Gizli Tarih'in tonu, hem hakkında yazılanlar ve bu arada A. Cameron'un ikna edici çalışması, aristokratik çizgilerin egemen olduğunda şüphe bırakmamaktadır; Profesör Cameron, all Procopius' works are élite works, demektedir,[15] en üstten olmasa da, üst tabakalardan geliyordu ve elitist bir bakışı belli olmaktadır.

Gizli Tarih yazarının Jüstinyen'in genel politikasına, temelden bir itirazı olduğunu göremiyoruz, Bizans monarşisine, Bizans yayılmacılığına ve bunların gerektirdiği savaşlara hiçbir tenkid yöneltmemektedir. Jüstinyen'in otokrasisine de karşı çıkmıyor ve hatta yer yer az bulduğu izlenimini ediniyoruz. Kişiliğine itirazı var, Theodora'yı hiç sevmiyor ve Theodora'ya teslim olmasına tahammül edemiyor. Zenginlerden yanadır, Jüstinyen'in zenginlerin mallarına el koymasına çok kızmaktadır ve daha da önemlisi, zenginlerden alınan vergileri yüksek bulmaktadır; Cameron, Procopyus'un kendisini elitlerin sözcüsü olarak gördüğünü kaydediyor,[16] ve hiç kuşkusuz Nika İsyanı'nın karşısındadır.

İbn Haldun misali bir büyük veba yaşamıştır; 542 yılındaki veba nedeniyle ölülerin defnedilmesindeki aczi ve cesetlerin sokaklarda köpekler tarafından parçalanmasını, büyük üzüntü ve kızgınlıkla, haber veriyordu. "Veba", illet veya "felaket" sözcükleri ile özdeşleşmiştir, "Büyük Ölüm" olarak da çağrılıyordu; Prokopyus, Jüstinyen için, Gizli Tarih'inde ve bir yerde, "ölümlülerin vebacısı" demektedir, Türkçe'de, "ölümlülerin ilahi belası" olarak anlayabiliriz.

İbn Haldun türünden karamsar olduğunu düşünmek zorundayız. İbn Haldun kadar bir yıldız kayması teşhis etmiyorsa da, Mustafa Ali kadar, bir kötüye dönüş ve ahlaksızlık tespiti içindedir. Birazdan not edebileceğim, "Kanuni" Jüstinyen, entellektüelizmi yıkmış ve aydınlığı yasaklamıştır. Dönemi, cin, şeytan dönemidir ve çağdaşı elitlerden, cin ve şeytana inanma konusunda da ayrılmamaktadır. Gizli Tarih'te Prokopyus, Jüstinyen'i, insan kılığına girmiş şeytan olarak görmekte ve göstermektedir Bu nedenle Theodora'yı da, cin tutmuş bir canlı olarak algıladığında kendi kendisiyle tutarlıdır. Hem Ve-

---

[14] Z. V. Udal'cova, İdeino-Politiçeskaya Bor'ba v Rannei Vizantii po Dannum İstorikov IV-VII, 1974, Moskva.
Udal'cova'nın bu çalışmasına henüz ulaşamadım ve aramayı sürdürüyorum. Yk.

[15] *Procopius and The Sixth Century*, op.cit. p.24

[16] "Procopius sees himself as speaking for an élite..."
ibid., p.227

ba'yı ve hem de Nika İsyanı'nı "ilahi" sayabiliyor; Doğu'nun bitmeyen Orta Çağı'ndadır.

✦ ✦ ✦

Katkı
Gizli Tarih

JÜSTİNYEN: DECCAL VE SOYGUNCU

İmparator, insan değildi. Daha önce de belirttiğim gibi, insan kılığına girmiş şeytandı. İnsan soyuna getirdiği kötülüklerin büyüklüğü bu iddianın tanığıdır. Çünkü her uygulamacının gücü, yaptıklarının büyüklüğüyle görülür. İmparator'un yok ettiği hayatların doğru bir tahminini Tanrı'dan başka kimse yapamaz. İnsan, kum tanelerini, bu hükümdarın ortadan kaldırdığı insan yığınından daha çabuk sayar. Ancak tek insan kalmamacasına kazınmış olan bölgelerin nüfusunun kabaca bir tahminini yaparak on bin kere on bin kere on bin kişinin hayatlarını yitirdiğini öne sürüyorum.

✦ ✦ ✦

And that he was no human being, but, as has been suggested, some manner of demon in human form, one might infer by making an estimate of the magnitude of ills which he inflicted upon mankind. For it is in the degree by which a man's deeds are surpassingly great that the power of the doer becomes evident. Now to state exactly the number of those who were destroyed by him would never be possible, I think, for anyone soever, or for God. For one might more quickly , I think, count all grains of sand than the vast number whom Emporer destroyed. But making an approximate estimate of the extent of territory which has come to be destitute of inhabitants, I should say that a myriad myriads of myriads perished.

✦ ✦ ✦

İnsan biçimindeki bu şeytanın yönetiminde insan soyunun başına gelen felaketler böyleydi, işte. Olan bitenlerin sorumluluğu, İmparator olduğu için, Justinianus'a düşer. Gizli bir güç ve şeytansı bir niteliğin, onun insanoğulları üzerine nasıl ölçüsüz acılar yağdırmasını mümkün kıldığı, öykümün bundan sonraki konusu olacak. Üstelik bu adam iş başındayken afetler birbirini izledi. Bir takım kimseler, bu afetlerin alçak şeytanın düzenleri sonucu olduğunu öne sürdüler. Oysa başkaları, Tanrı'nın Justinianus'tan nefret ederek, Bizans İmparatorluğu'na biraz sonra anlatacağım felaketleri gerçekleştirmesi için fırsat verdiğini ileri sürdüler.

✦ ✦ ✦

Ülkenin kamu zenginliğini soyduktan sonra, gözlerini bireylere dikti ve kısa zamanda uyruklarının elinden servetlerini aldı. Bunu yaparken gerekçe bile göstermedi. Bir suçları olmadığı halde Bizans'ın ya da öteki kentlerin hali

vakti yerinde kişilerini içeri attı. Onların bir kısmını çoktanrılı olmakla bir kısmını İsa konusunda uygunsuz inançlar beslemekle, kimini oğlanlara düşkünlükle, kimini rahibelerle aşk serüvenleri yaşamakla ya da töre dışı cinsel ilişkilerde bulunmakla, parti kavgalarını kışkırtmakla, Yeşiller Partisi'nden olmakla, kendisine sadık olmamakla ya da listedeki başka suçlarla itham etti.

Uyguladığı bir başka numara ise kendini bir kalemde ölen kişilerin varisi yapmaktı. Adam ölünce de bir yolunu bulup kendisini evlat ediniyordu. En başta gelen çabaları işte böyleydi. Daha önce de anlattığım gibi ona karşı yapılan Nika Ayaklanması, kendi çıkarına uygun hale dönüşünce, hemen her senatörün varisi oldu. Nika Ayaklanması'ndan önce de, teker teker bir çok serveti kendine mal etmişti.

✦ ✦ ✦

Such, then, were the calamities which fell upon all mankind during the reign of the demon who had become incarnate in Justinian, while he himself, as having become Emperoro, provided the causes of them. And I shall show, further, how many evils he did to men by means of a hidden power and demonical nature. For while this man was administering the nations affairs, many other calamities chanced to befall, which some insisted came about through the aforementioned presence of this evil demon and through his contriving, while others said that the Deity, detesting his works, turned away from the Roman Empire and gave place to the abominable demons for bringing of these things to pass in this fashion.

✦ ✦ ✦

No sooner had he thus disposed of the public wealth then he turned his eyes towards his subjects, and he straightway robbed great numbers of them of their estates, which he seized with high-handed and unjustified violence, haling to court, for crimes that never happened, men both in Byzantium and in every other city who were reputed to be in prosperous circumstances, charging some with adherence to some pervers sect among Christians or with sodomy, or with having amours with holy women, or with other kinds of forbidden intercourse, or with fomenting revolt, or with predilection for the Green Faction or with insult to himself, or charging crimes of any other name whatsoever, or by his own arbitrary act making himself the heir of the deceaesed persons or, if it should so happen, of the living even, alleging that he had been adopted by them. Such were the most august of his actions. As to the manner in which he so managed the insurrection which arose against him, the one which called "Nika", that he immediately became heir of all members of the Senate, and also how, before the insurrection, he had stolen the property of no small number of them, taking them individually and one at a time, has already been set forth by me in a recent chapter.

Prokopius, Bizans'ın Gizli Tarihi.

Procopius, Secret History

✦ ✦ ✦

Doğru veya yanlış, "bizanten senaryo" kavramı var; herhalde iki işaret taşıyordu. Bunlardan birisi, birbiriyle sürekli kavga eden iki partinin varlığıdır; "Yeşiller" ve "Maviler" Hizipleri olarak biliniyordu. Stadyum'da, bugünkü Sultanahmet yürüşünün olduğu yerdi, her fırsatta birbiriyle sorun çıkartıyorlar ve çok kanlı kavgalar yapıyorlardı. Seyirleri de çok kanlıdır; canlı insanların aslanlarla kavgasıdır, ancak buraya kadarı, "bizanten" sıfatını kullanmak için yetmemektedir. "Bizanten" olan, her iki Hizb'in de Saray tarafından yönetilmese bile yönlendirildikleridir. Birisi daha yoksulları ve diğeri daha zenginleri temsil etse de, eninde-sonunda sarayda hamileri var; Prokopyus da, yukarıdaki aktarmada, Jüstinyen'in, pek çok yüksek tabaka mensubunu, Yeşiller Hizb'ine meylettiği için yok ettiğini yazıyordu ve bu Hizb'in, Theodora tarafından desteklendiği de not edilmektedir.[17] Bizanten olan işte budur.

Gizli Tarih mi, Gibbon'ı okursak artık tarih olmuş durumdadır. Bu dönemi anlatırken Gibbon, "Constantinople adopta les folies de l'ancienne Rome, sans adopter ses vertus" derken, herhalde en çok Procope'e dayanıyordu; ilk adı "Yeni Roma" olan bu şehir Roma'nın çılgınlıklarını kopye etmiş ve erdemlerini bırakmıştı, burada Procope'un etkisini okuyabiliyoruz.[18]

Hem kanlı seyirlikleri sürekli düzenlemek ve hem de halkı ikiye bölüp sürekli birbiriyle kavga ettirmek; "bizanten senaryo" ile bu anlatılmak istenmektedir. Böylece halkın kızgınlıkları ve içlerinde biriktirdikleri şiddet, en kanlı ve en planlı bir şekilde boşaltılmakta ve hem de, kızgınlıkları ve şiddetlerini boşaltmaları için başka hedefler aramaları önlenmektedir.[19] Nika İsyanı'nın ana çizgisi bu senaryonun işlemez hale gelmesidir. Bir kez, bir isyanda her iki Parti birleştiler ve ayrıca Saray'dan ve yüksek tabakalardan taraftar ve destekleyici buldular. Gibbon, bir de "on vit a Antioche et a Constantinople de la licence de la democratie, sans la liberté de cette forme de government" diyor ki mutlaka not etmek durumundayım. Antakya'yı İstanbul ile aynı yerde kaydetmesi bu gün yadırganabilir, ancak Roma'da yadırgamamak gerekiyor;

---

[17] Jüstinyen'in elit tabakalara karşı düzenlediği iddianamelerde Hıristiyanlık'tan sapkın akımlara mensup olmak da var; ancak bunların çoğunun Theodora tarafından korunduğu da kabul ediliyor.

"Theodora possessed great political influence, and the fact that she was a champion of the monophysites, while Justinian devoted to orthodoxy, did not affect their good relations, even though until her death in 548 she secretly favoured heretics who were publicly condemned."

Encyclopeadia Britanica, Vol. 4. p. 520

[18] Gibbon, *Histoire du Déclin et de la Chutte de l'Empire Roman*, Vol. 2, Paris, 1788-1983. p.44

[19] Türkiye'de şiddet kullanan iki Fırka, "sağ" ve "sol" Fırka'lar, önce tasfiye edilip ve daha sonra pasifize edildikten sonra futbol stadyumlarında ve daha sonra da kent meydanlarında oynanan şiddetin planlı olduğunu düşünebiliriz. Bunlar da bitirildikten sonra şimdi manken ve reklam yıldızlarının birbiriyle, kayıkçı dövüşleri ile yetinilmektedir.

dünyanın eğlence merkezi, en önemli sayfiye yeri, bugünkü San Remo ile karşılaştırılabilir ve uçlarda yaşam kenti olduğu bir zaman vardı, demek altıncı yüzyılda hala bu izleri taşıyordu. Gibbon, Antakya ve İstanbul'da demokrasinin her türlü çizgi-dışı pratiğinin olduğunu ancak bu tür idarelerin sağlaması gerekli özgürlüklerin bulunmadığını not ediyor.

Bir başı boşluğa işaret ettiğini anlıyoruz, çünkü, sivil veya eklesiastik bir vakur düzen sağlanacaksa, bunun ancak bu iki partinin veya birisinin desteğiyle mümkün olduğunu, hemen eklemektedir. Demek ki, bu iki Fırka'nın, geniş anlamda yönetimin mekanizmaları olduklarını, Gibbon da teyid etmektedir. Gibbon, Maviler'in, ortodoksi'yi ve Jüstinyeni desteklediklerini yazıyor; Nika İsyanı, buna rağmen patlamış ve yeni imparator atayacak ölçüde başarılı olmuştu. Yönetim mekanizmalarının işe yaramaz olduğu bir noktayı görebiliyoruz; bunun pratik görülüşüne de isyan diyoruz.

Nika İsyanı, yaşamın yaşanamaz olması nedeniyle başladı; 532 yılındadır. Yeşiller, başlattılar, Maviler katıldılar; Nika, "zaptedelim" anlamına geliyordu, "zafer'e kadar" veya "yenelim" ve hatta "yeneceğiz" şeklinde de anlayabiliriz, pek çok senatörün de isyanı desteklediği biliniyor.[20] Hem iki fırkanın ve hem de senatonun, var olan ayrıcalıklarının ellerinden alınacağı korkusu içinde olmaları, isyanın en önemli siyasal nedenleri arasındadır. İsyancıların, Prefet Kapadokyalı Jan'ın görevden alınmasını istemeleri ve bunu sağlamaları ve isyandan sonra, senatoryal sınıfın tasfiye edilmesi, korkunun, ciddi dayanağı olduğunu teyid ediyor; Jüstinyen'in tahtının sallandığı bir dönemdir.

Başında isyancıların başarılı olduklarını anlıyoruz, Jüstinyen'in tahtını ve sarayı terke karar verdiği noktasında iştirak var. İsyancılar, Sultanahmet'te aynı aileden yeni bir imparator ilan etmişlerdi; ancak Theodora'nın çok soğukkanlı ve kararlı davrandığı anlaşılıyor. Jüstinyen'in, gemiye binip kaçacağı sırada, Theodora, "Sezar, işte gemi, işte hazine, haydi, ancak unutma ki seni sefil bir sürgün yaşamı ve alçakça bir ölüm beklemektedir" yollu bir nutuk irad ediyor ve ekliyor, "ama ben, hala Antikite'deki büyük söze inanıyorum, taht, her zaman şanlı bir mezar'dır, que le trone est un glorieux sépulcre"; buna bakarak, Gibbon da, eğer bu fahişe olmasaydı, cette femme prostituée, "Jüstinyen bitmişti" demekten kendini alamıyor, yerindedir. Hadım Narse planı yapıyor ve Büyük Komutan Belisarius, isyanı ezmekte gecikmiyor. Çeşitli kaynaklara göre en az 50 bin İstanbullu telef edilmiştir; ilan edilen imparator ve bazı senatörler derhal idam ediliyorlar. Jüstinyen, telef ederken, Mavi veya Yeşil ayrımı yapmıyor; büyük isyan kan selinde boğuluyor, bunu, her yenilmiş büyük isyanın sonunda okuyoruz.

Nika İsyanı'nın bastırılmasını, Roma usulü "demokrasi" idaresinden des-

[20] "Soon the Blues joined the Greens, and many senators supported the riot."
The Oxford Dictionary of Bizantium, Vol. 2. p.1473.
O. Duru, Nika'yı "zafer" olarak çeviriyor.

potizm'e geçiş olarak görmemiz yerindedir. Kuşkusuz, uygun görülürse, oryantal despotizm de denilebilir, Doğu'dadır. Aslında, benim tahlilime göre, Gizli Tarih, despotizme geçişi ve mekanizmalarını yazmaktadır. Şimdi buradayız.

Katkı
Gizli Tarih

DESPOTİK MEKANİZMALAR

Antonina'nın başına gelenleri işiten ve onun güvenliği için kaygı duymaya başlayan Theodora ise, Belisarius'a hemen karısını Bizans'a getirmesini emretti. Bunu öğrenen Foitus, Teodisius'u*, Klikya'ya gönderdi. O sırada seçkin mızrakçılar ve yaya muhafızlar kışı geçirmek için Klikya'da bulunuyordu. Teodosius'u götürenlere, onu tamamen gizli bir yerde saklamalarını, nerede olduğunun kimse tarafından öğrenilmemesine dikkat etmelerini sıkı sıkı tembih etti. Kendi ise, epey tutan Teodosius'un parasıyla Kalligonus'un eşliğinde Bizans'a döndü.

Orada ise İmparatoriçe Theodora, yapılan kanlı hizmetleri, daha büyük ve daha kirli armağanlarla nasıl karşılayacağını bütün dünyaya gösteriyordu. Antonina, kısa bir süre önce tek düşmanı Kapadokyalı'yı** tuzağa düşürmüş ve Theodora'ya telim etmişti ya, şimdi de Theodora bir sürü adamı Antonina'nın insafına bırakıyor ve bir suçlamada bulunmadan onları yok ediyordu. Belisarius'la Fotuis'in bir takım yakın arkadaşlarına işkence uyguladı.*** Oysa onların Belisarius'la Fotius'un arkadaşları olmaktan başka hiçbir suçları yoktu. Kimini öyle bir biçimde ortadan kaldırdı ki, onların başına ne geldiğini şimdi bile bilmiyoruz.

Onlar arasında Fotius'la birlikte Efes'e kadar giden başka bir Teodosius vardı. Aynı zamanda senato üyeliği payesine erişmiş olan bu kişinin elinden İmparatoriçe bütün mallarını aldı ve adamı zindana attı. Orada adamcağız, boynunda sıkışan ve hiç gevşemeyen bir kementle bir yemliğe bağlı durumda, kör karanlıkta ayakta durmak zorunda kaldı. Ve zavallı adam, yemliğe sürekli bağlı, yiyip içerek, uyuyarak ve öteki doğal gereksinimlerini bu durumda yerine getirerek, anırmak dışında tam bir eşeğe benzedi. Dört ay kadar böyle yaşadı, en sonunda melankoliye düştü ve aklını kaçırdı. Bunun üzerine hapisten saldılar, hemen ardından da öldü.

Teodra ayrıca, Belisarius'u, Antonina'yla olan anlaşmazlığını unutmaya zorladı. Fotius'u ise korkunç bir işkenceden ötekine atıyor, acımadan kamçılatarak sırtının ve omuzlarının derisini yüzüyor, Teodosius'la hadım kahyanın bulunduğu yeri açıklamasını istiyordu. Ama Fotius, yapılan işkenceler karşısında sözüne sadık kalmakta direniyordu. Oysa ince yapılı, karaciğeri hasta olduğu için, sürekli olarak sağlığına dikkat eden ve bu çeşit işkenceleri kaldıramayacak bir insandı. Yine de dayandı ve Belisarius'un sırlarından hiçbirini açıklamadı.

Sonunda saklanan gerçekler ortaya çıktı. İmparatoriçe, hadım kahya Kalligonus'u buldu ve onu Antonina'ya verdi.

Arkasından Teodosius'u Bizans'a getirtti ve geldiği zaman sarayda sakladı. Ertesi gün Antonina'ya haber gönderdi ve "sayın yurttaş, dün elime görülmedik güzellikte bir inci geçti, istersen saklayacağım ve sana göstereceğim" dedi. Bütün bunların nedenini anlamayan Antonina, İmparatoriçe'ye, inciyi göstermesi için yalvarıp kakardı. O sırada Teodosius, hadımlardan birinin odasından çıkartılarak Antonina'ya gösterildi. Başlangıçta Antonina, heyecandan bir kelime söyleyemedi, daha sonra, Theodora'nın kendine lütuflar yağdırdığını belirtti ve onu, koruyucusu, velinimeti ve efendisi olarak selamladı.

✦ ✦ ✦

Theodora'nın gözlerden uzak, gizli ve ses geçirmeyen hücreleri vardı, buralarda geceyle gündüz belli olmazdı. Fotius'u buraya hapsetti ve uzun süre göz altında tuttu. Fotius olağanüstü fırsatlardan yararlanarak iki defa kaçmak ve buradan uzaklaşmak olanağını buldu. Birincisinde Meryem Ana Kilisesi'ne sığındı. Bizanslılar, bu kiliseye en kutsal yer gözüyle bakarlardı ve aynı nedenle bu adı taşıyordu. Fotius, yakaran bir kişi olarak kutsal masanın önünde oturdu.

Theodora, onu oradan kaba kuvvet kullanarak kaldırdı ve hapse geri yolladı. İkinci kaçışında Ayasofya Klisesi'ne gitti ve kimsenin engellemesine fırsat kalmadan, Hıristiyanlarca saygı gösterilen vaftiz kurnasının içine oturdu. Ama Theodora denilen kadın, onu oradan da sürükleyerek çıkarttı. Artık Tehodora için dokunulmazlığı olan tek yer kalmamıştı.

✦ ✦ ✦

Sarayın altında labirent biçiminde, kimsenin kaçamayacağı hücreler vardı. Cehenneme benziyordu. İmparatoriçe, genellikle hoşuna gitmeyen kimseleri buraya hapseder ve üzerlerine kilit vurdururdu. Sırası gelen Buzes de, konsüller sülalesinden gelmesine bakılmaksızın buraya atıldı. Orada zamanın nasıl geçtiğini bilmeden uzun süre kaldı. Karanlıkta oturduğu için gece mi gündüz mü olduğunu bilmiyor ve kimseyle konuşmasına izin verilmiyordu."" Günlük yiyeceğini getiren adam, bunları önüne atıyor, sanki bir hayvan, başka bir hayvanla karşılaşmış gibi tek bir kelime konuşmuyordu."""" Herkes onun ölmüş olduğuna kesin gözüyle bakmaya başladı. Onun adını ağzına almaya çekiniyordu. İki yıl dört ay sonra, Theodora mahkuma acıdı ve onu serbest bıraktı. Görenler onu öbür dünyadan dönmüş sandılar. Talihsiz adam, hayatının geri kalan bölümünde görüş bozukluğu çekti, sağlık durumu hiç de iyi gitmedi.

✦ ✦ ✦

Belisarius'a karşı söz konusu suçlamaların hiçbirisi yapılmadı ama, İmparatoriçe'nin kışkırtmalarıyla İmparator, Bizans Orduları komutanlığını, onun, elinden aldı ve yerine Martinus'u, Doğu'ya komutan atadı.

✦ ✦ ✦

Arkadaşlarından ve eski yardımcılarından çoğunun, bundan böyle, Belisarius'la ilişki kurması yasaklandı.

Acınacak ve inanılmaz bir görüntüyle, Belisarius tek başına, yüzü asık, çökmüş bir halde bir katilin eliyle öldürülmek korkusu içinde, artık Bizans'ta dolaşıyordu. Belisarius'un, Doğu'dayken, büyük bir servet biriktirdiğini öğrenen İmparatoriçe, saray hadımlarından birini gönderdi ve bu hazineyi saraya getirtti.

Daha önce belirttiğim gibi, Antonina'nın kocasıyla arası açılmıştı ama, Kapadokyalı Yohannis konusunu çözümlediği için İmparatoriçe'nin ayrılmaz bir dostu olmuştu. Dolayısıyla İmparatoriçe, Antonina'yı memnun etme konusunda kararlıydı. Belisarius'un berbat bir durumdan ancak karısı sayesinde kurtulduğu izlenimini vermek için elinden geleni yaptı. Öyle bir düzen kurdu ki, Antonina, hem zavallı kocasıyla arasını düzeltecek, hem kocasının kurtarıcısı olacaktı, sanki Belisarius savaş tutsağıymış gibi. İşte öyle oldu:

Bir sabah Belisarius, her zaman olduğu gibi yanında birkaç yoksul kişiyle saraya geldi. Haşmetlileri, ona hiç güler yüz göstermedi, üstelik bir takım alçak serserilerin kaba hareketlerine uğradı. Akşam olunca evine gitmek üzere yola koyuldu. Dönüş yolunda sırtına saplanabilecek bir hançer korkusuyla sürekli olarak sağı solu kolluyordu. Dehşet içinde evine ulaştı ve yatak odasına çıkarak yatağın üzerine tek başına oturdu. Kafasında artık saygıya değer hiçbir düşünce kalmamıştı; bir zamanlar insan olduğunu bile düşünemiyordu. Yüzünden terler boşanıyor, başı dönüyor, değersiz bir kişinin kapılabileceği şiddetli bunalımlar ve kölece korkular içinde kıvranıyordu.

✦ ✦ ✦

Karanlık bastıktan sonra, saraydan Kadratus adında bir adam geldi, avlu kapısını geçti ve kimseye haber vermeden, selamlığın dış kapısında belirerek, kendisini İmparatoriçe'nin gönderdiğini bildirdi. Belisarius, bunu duyunca, ellerini ve kollarını açarak yatağının üzerine sırtüstü düştü, artık sonunun geldiğine inanıyordu, o derecede ki, insanlığından eser kalmadı. Kadratus, ona yaklaşmaya bile gerek duymadan İmparatoriçe'nin gönderdiği mektubu kaldırıp gösterdi. Mektup şöyle idi:

"Bize karşı nasıl davrandığınızı siz çok iyi biliyorsunuz. Ama ben, kişisel olarak eşinize o kadar çok şey borçluyum ki, aleyhinizdeki suçlamaları bir yana bırakmaya karar verdim. Hayatınızı karınıza bağışlıyorum. Bu andan başlayarak hayatınız ve servetiniz için korkuya kapılmayınız. Karınıza karşı nasıl bir yol izlediğinizi de bundan sonraki davranışlarınız gösterecektir."

Belisarius, mektubu baştan aşağıya birkaç defa okuduktan sonra kendine geldi. Neredeyse sevincinden çıldıracaktı. Bu sevinci hemen orada ve aynı anda göstermek istedi. Yerinden fırlayarak kendini karısının ayakları dibine attı, kollarıyla karısının dizlerine sarıldı, ayak bileklerine öpücükler yağdırırken hayatını ona borçlu olduğunu belirtti, bundan böyle kocası değil tutsağı

olacağına ant içti. İmparatoriçe, el konulmuş olan servetinden 30 centenarium'luk altını İmparator'a verdi, kalanını Belisarius'a geri gönderdi.

Prokopyus, *Bizans'ın Gizli Tarihi*, Orhan Duru çevirisi.

' Belisarius'un oğlu, Antonina'nın tutkuyla bağlı olduğu aşığı'dır. y.k.

'' Yüksek bürokrat, Prefet, Kapadokyalı Yahonnis veya John of Capodacia çağrılıyor; Nika İsyanı'nda, isyancıların baskısı sonucu azledildi ve tekrar yerini elde etti. Theodora nefret ediyordu, müttefiki, entrikacı ve seks düşkünü Antonina sayesinde bir daha kurtulmuştu. Antonina, Belisarius'un karısıdır; karısının yatak hikayelerini kendisine haber vermeleri için casuslar tutuyor ve daha sonra Antonina'nın temizliğine inanarak ve Antonina'nın isteğiyle, eşsiz işkencelerle ortadan kaldırıyordu. Prokopyus, aldatan kadın ve hep inanmaya hazır koca sahnelerinde eşsiz ve klasik değerdedir. yk.

''' Antonina'nın aşığı Teodisius'un yerini soruyorlar. yk

'''' Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün altında, "garaj" veya "dal" tabir ediliyordu, benim kaldığım hücrelerin ilhamı Theodora'dan mı; taş idi, bir masa büyüklüğünde, hep karanlık, memurların keyfe göre açıp kapadıkları bir küçük gözden elektrik ışığı giriyordu, ancak hep aynı ışık olduğu için, gündüz veya gece, bilemiyordum. Kaç kez yattım, hatırlamıyorum; bizim zamanımızda en fazla yatma on beş gün idi, sonuna kadar kullanıyorlardı ve sonra süreyi kısalttılar.

Prokopyus, Buzes'in çıktıktan sonra görüş bozukluğu çektiğini yazıyor; benimkiler daha kısa oldular. Ancak ışıklı bir hücrede olsun, uzağa bakamamanın veya uzun süre karanlıkta kalmanın gözlerde ne büyük ağrılara yol açtığını biliyorum. Buzes'i anlayabilenlerdenim. yk.

''''' Prokopyos'un VI. yüzyıl İstanbul'u ile ilgili olarak yazdıkları, XX. yüzyıl sonlarında, Ankara, için doğrudur. Tanıklığım var. yk.

✦ ✦ ✦

Büyük Komutan Belisarius, bazı savaşları açması için, Jüstinyen'e, savaşın tüm finansmanını üstlenmeyi önerebiliyordu; çok zengindi. Zenginliğin, Orta Çağ'da, siyasi güç ve hatta kişilik olduğunu bir kez daha görüyoruz. Ancak burada önemli olan, Prokopyus'un, Belisarius için "kafasında artık saygıya değer hiçbir düşünce kalmamıştı" demesidir. Despotizme geçişte önemli mekanizmalardan birisini burada görüyoruz; insan kafasında saygıya değer düşünceyi tüketmektir. Procopius bu sahneleri yazarken gerçekten harika'dır; Shakespeare'i aratmadığını söyleyebiliyorum.

Odasında korkudan terliyordu, başını omuzlarının üzerinde sabit tutamıyordu, bir yandan diğerine dönüyordu, işkencede bir insan hali vardı, aslında artık insan değildi ve sanki hiç olmamıştı, korku içindeydi ve herhalde erke-

ğe benzemiyordu;[21] Elence aslını okuma imkanım yok, ancak H. B. Dewing'in İngilizce çevirisi hem daha edebi ve hem de teatral'dır. Kurtulduğunu öğrendiği an, kul bilincine ulaşmıştı, kendisini, Antonina'nın ayaklarının dibine atmış, and promising thenceforth to be, not her husband, but her faithful slave, "artık kocan değil, sadık kulunum" diyerek yalvarıyordu, dilini, Antonina'nın bir bileğinden koparıp diğer bileğine yapıştırıyordu, yalamaktadır. Doğu veya Batı, despotizm, insandan kul yapma fabrikasıdır.

Bunun, Marx'ın yazdığı gibi, viyadüklerle, su yolları veya kuru tarımla bir ilgisi bulunmamaktadır; su olsa da olmasa da ve görüyoruz, bostanları ile ünlü Konstantinopl'da da kul yaratılabilmektedir. Kul yapmanın en hızlı ve kesin yolu, yüksekten aşağıya indirmektir; Belisarius misalinde bunu görüyoruz.

Prokopyus, ikinci olarak, "artık Theodora için, dokunulmazlığı olan tek yer kalmamıştı" diyordu; Tekeliyet'te geliştirmiş olduğum düşünceleri çağrıştırıyor, not ediyorum. Hıristiyanlık için kilise bir nihai ve edebi sığınaktır, bir muhalif, bir kiliseye ulaşabildiği takdirde, işkenceden kurtulabiliyordu ve hayatta kalıyordu.[22] Prokopyus'un bu noktaya parmak basması çok değerlidir; demokratizasyon tartışmalarını maddeselleştirebiliyoruz. Şöyle söyleyebiliyorum, dokunulmaz alan kalmamışsa, kulluk gelmiştir, önemli olan kulluğun yayılmasındadır.

Bütün bunları doğrudan doğruya Nika İsyanı'na ve bastırılmasına bağlayamayız; isyanın bastırılması yeni adımlar atılması imkanını hazırlıyordu. Yoksa, Jüstinyen döneminin bütünüyle Roma türü demokrasinin sonuna işaret ettiğini tespit etmek zorundayız; bu çerçevede, hukuk'u kullanacakların olmadığı bir dönemde Jüstinyen Kanunları'nı alkışlayamıyoruz. Jüstinyen

---

[21] "In such a state of terror he went up to his chamber and sat down alone upon his couch, thinking not one worthy thought nor even remembering that he had ever been a man, but perspiring constantly, with his head swimming, tembling violently in his helpless despair, tortured by servile fears and apprehensions which were both cowardly and wholly unmanly."

"And clasping both her knees with either hand and constantly shifting his tongue from one of the woman's ankles to the other, he kept calling her the cause of his life and his salvation- and promising thenceforth to be- not her husband, but her faithful slave."

Procopius, *Secret History*, p.49-51

[22] Yakın zamanda, bir kısım Filistinli "müslüman", İsrael takibinden kurtulabilmek için Filistin'deki bir kiliseye sığındılar ve İsrael, buraya girme cüretinde bulunamadı. Dünya Hıristiyanlığının katkıları ile ve kurulan hava köprüsü sayesinde, canlarını kurtarabildiler.

Üniversiteler, genesis itibariyle, kilise mülkü içindeydiler ve dolayısıyla, üniversitelere, devlet zoru ve bu arada polis giremiyordu. S. Demirel, başbakanlıkları döneminde, üniversitelere polis sokabilmek için, bir Haçlı Savaşı yürütüyordu ve daha sonraki 1971 Orgeneral Tağmaç ve 1980 Evren darbeleriyle, bu sağlanmıştır; "artık zor için dokunulmazlığı olan tek yer kalmamıştı" diyebiliyoruz. Üniversitelerin bilek yalayıcıları haline düşmelerinde, Demirel, Tağmaç ve Evren'in katkıları büyüktür; aslında bunlar birbirini sürdürüyorlardı. Bu ise, anti-demokratizasyon sürecinde önemli bir adım olmuştur; düşünmenin kurutulması mekanizmalarından birisi sayıyoruz.

bunu yapıyordu ve bu anlamda, Roma ile birliği tekrar kurmak isterken tamamen koptuğunu, tekraren, not etmek gereğini duyuyorum. Jüstinyen, belki de bilebildiğimiz ilk Doğulu imparator ve ilk oryantal despot'tur.

Bu çerçevede, Jüstinyen için "repressive autocrat" nitelemesini kullanan A. Cameron'dan, "Justinian who arrested intellectuals, Justinian who closed the Academy at Athens and ended the consulship, en even older institution" ibaresini aktarmayı, bilimsel bir dürüstlük olarak görüyorum. Gerçekten de bu baskıcı otokrat, entellektüelleri hapsetmiş, Atina'daki Akademi'yi kapatmış ve konsül düzenine son vermişti; bugün eğer, Antikite dönemine ait pek çok kitap yoksa, bunun bir nedeni de, Jüstinyen'in, bunları, pagan bularak yakmasıdır.

O tarihte pagan, bugünkü laik anlamını da taşıyordu, aslında çok tanrılılığı ve insan-Tanrı kavramını, tanrısızlık saymakta bir sakınca görmüyorum. Antik Elenistan'da, çok güçlü olan insana Tanrı gözüyle bakılıyordu, gökte görünseler de Elen Tanrıları aslında yerdeydiler; ama, Jüstinyen, büyük bir ortodoksi içinde, Hıristiyanlar'ın Allah'ından başka güçlü bırakmıyordu, daha sonraki yüzyılların sözcüğüyle, "düzlüyordu." Bu çerçevede, Nika İsyanı'nı bahane ederek Senato'yu yok etmesini, Roma demokrasisinden kopuşta en önemli işi telakki edebiliriz; konsül düzeninin tarihe karıştığını görüyoruz. Bu ne kadar sınırlı ve ne kadar zenginlere ait ve aristokratik olursa olsun bir tartışma mekanizmasına son vermek anlamındadır; bir tartışma kurumu bitiyordu ki, kullaştırma mekanizmaları arasında ve çok önemli bir yerdedir.

Prokopyus, "bir kelime ile söylenecek olursak", this man was an arch-destroyer of well-established institutions" diyordu; Jüstinyen, iyi inşa edilmiş tüm kurumların büyük tahripçisi idi. Bunun, oryantal despotizm, kurumsuzluk ve kurulsuzluk olduğunu ekleyebiliyorum.

✦ ✦ ✦

Katkı

Secret History

BÜYÜK TAHRİPÇİ

Justinian, who was still young, used to administer the entire government and he proved the author of the calamities for the Romans –calamities so serius and manifold that in all the history of the world probably no one previously had ever heard their equal. For he used to proceed with the lightest of hearts to the unjust murder of men and the seizure of other men's money, and for him it was nothing that countless thousands of men should have been destroyed, though they had given him no grievance. And he took no thought to preserve what was established, but he was always wishing to make innovations in everything, and to put all in a word, this man was an arch-destroyer of well-established institutions.

✦ ✦ ✦

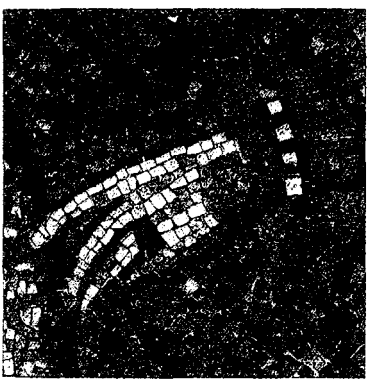
This man, however, not one living person of the entire Roman world had the fortune to escape, (as compared to the plague, yk) but, like any other affliction from Heaven falling upon the whole race, he left not a single soul wholly touched. For some he killed without any just cause, while others he left in the girp of poverty, making them more wretched than those who had died, so that they implored him to resolve their present misery by a most pitiable death.

✦ ✦ ✦

And as a result of this conduct he became the most dreaded man in the the world.

PROKOPIUS

BİZANS'IN GİZLİ TARİHİ

ADA YAYINLARI

PROCOPIUS

THE ANECDOTA OR SECRET HISTORY

WITH AN ENGLISH TRANSLATION BY

H. B. DEWING

HARVARD UNIVERSITY PRESS
CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS
LONDON, ENGLAND

İkinci Bölüm

"L" KARAKTERİ ÜZERİNE FONOLOJİK ETÜD DENEMESİ

Bu karakter, "L", bir zamanlar, benim için pek rahatsız edici idi; altmışlı yılların ikinci yarısında, Sovyet araştırmaları yapmak üzere; İngiltere'ye gittiğimde, Harold Wilson başbakandı ve aslında, Amerika Birleşik Devletleri'nden bağımsız olabilen son hükümet başkanıydı, diyebiliriz. Labour Party lideriydi, her gün televizyon ve radyodaydı; tartışırken, ben, "wilson" diyordum, amma, haberlerde L'yi hiç duyamıyordum. Güzel konuşan İngilizler, "vıysın" benzeri bir ses çıkarıyorlardı. Aynı şekilde, "ipek" anlamındaki "silk" sözcüğünde de "l" sesini fark edemiyordum. Yarattığı sorun, buradadır.

Amerikan İngilizcesi'ni hiç sevmedim ve hiçbir zaman artiküle bulmuyordum. Reagan'ın İngilizcesi, bende kibarlık heveslisi bir köylü dili izlenimi bırakıyordu; ezilmiş bir meyva sepetindeki meyvalar misali, bütün sesler birbirinin içine giriyordu, çok iticidir. Böyle olmamakla birlikte şimdiki ve outgoing Dışişleri Sekreteri Powell'ın adında da, Colin, l'nin duyulmamasını artık, pek önemsemiyorum. "Globalization" sözcüğündeki ilk "L" de akmakta ve sanki daha sonraki seslerin bazılarını ıslatmaktadır; yumuşatıyor.

Bu karakterde, "L", duyduğum akışkanlık hali ve yanındakileri ıslatma etkisi, beni, "zülfü" adını nasıl söylemem gerekir, problemine götürüyordu. Çok zor elde ettiğim "Les Derniers Doenmehs" belgesel-filminde, Zülfü ve Ülker Livaneli'lere teşekkür edilmesi, kabul etmem gerekiyor, beni daha da tahrik etmişti.[23] Çünkü bu dökümanter ve önemli film, 1992 yılında gizli olarak çekilmişti ve bazı sabetayistler ile mülakatları içeriyordu, izleyenler bakımın-

[23] Sabri'den olma, 1946 yılında Şükriye'den doğma, kızlık soyadı Türeli, Ülker ile evli, kızlık soyadı Tuncay, "Aylin" adlı bir kızı var ve lise mezunudur. Kim Kimdir'de, sıralama şöyle gidiyor, Levi Benjamin, Levi Hanri, Levi Nesim, Livaneli Ömer Zülfü, Lokmanhekim Çetin, Lostar Altan, Lostar Nevit Erdoğan, Loya Eti...
Günümüz Türkiyesi'nde Kim Kimdir 1990-1992, İstanbul, 1992.

dan bir ifşa sayılması doğaldır, bir sır açılıyordu; Zülfü Livaneli, bir tür "prodüktör" olarak çıkıyor. İfşa edilmeyeceği konusunda karşılıklı söz verilmiş olduğunu tahmin edebiliriz; cemaat'in güvendiği bir kişi olduğunu anlıyoruz. Bu filmin, 1997 yılında, bir kez, bir Fransız televizyonunda gösterilmiş olduğunu biliyoruz. Türkiye'de gizlidir.

ZILFI & ZELFA & SYLVIE & ZÜLFİYE

Semitik dillerin konsonantal olduklarını, tekrar not ediyorum; kural olarak sadece ünsüz karakterler ile yazılıyorlar. Burada da önemli olan "ZLF" karakterleridir ve bu nedenle bu dillerde, zilfi & zelfa & sylvie ve hatta "zülfüye" aynıdırlar, aynı anlamda olmaları gerekiyor.

Bunların hepsini, bir şekilde, bulabiliyoruz. Birincisi, Madeline C. Zilfi, bir osmanist olup, "The Politics of Piety-The Ottoman Ulema in the Postclassical Age 1600-1800" adlı çalışmanın da yazarıdır; burada Doktor Zilfi'nin, Sebatay Zvi'nin çıkışından ve yarattığı sorunlardan da bahsettiğini görüyoruz. İkincisi, Tarquin Olivier, Alinur Velidedeoğlu ve Zelfa Olivier'nin bir Atatürk filmi çevirmek istediklerini haber alıyoruz.[24] Tarquin Olivier ile "Türk asıllı eşi Zelfa", yapımcı ve Velidedeoğlu da yapımcı yardımcısı rolündedirler; bizi ilgilendiren Zelfa'nın Türk olmasıdır. Üçüncüsü ise Sylvia Nazar olup, ilgili haberde, "asıl adı Zülfiye olan Sylvia Nazar'ın Özbek asıllı babası on yıl boyunca Türkiye'de cia'in Türkiye İstasyon şefliği görevinde bulunmuş" malumatı da yer almaktadır.[25] Bu haber de bizi, yine, Türkiye'ye ve Zülfüye'ye getirmektedir.

Bu ada, "zlf", hiçbir Hıristiyan isimler sözlüğünde de rastlayamıyoruz; ayrıca önemli bir alt-kol olan, Rus isim ve soy-isim sözlüklerinde de yoklar. Arabi ve İrani'ler de bu ismi bilmiyorlar; Arap isimler sözlüğünde, Fransızca konuşanlar için yazılmış olanda, "zulfa" kayıtlıdır, ki "yakınlık" anlamındadır.[26] Farisi'de ise "zolf" sözcüğü var, Ferheng-i Farsi'de "mu-i ser" veya "muha-i celo ser", karşılığını buluyoruz;[27] baştaki saç ve başın cephesindeki saç, anlamındadır. Profesör Lazard ise, boucle de cheveux ve boucles ondulée karşılıklarını ekliyor;[28] biz buna "zülf" diyoruz.

✦ ✦ ✦

Dile her muyu bir ejder görünür ol zülfün
Nice bin ejderi bir yerde tahayyül ne bela

[24] http://www.lokomotifkamera.com.

[25] *Sabah*, 21 Kasım 2004

[26] Younous et Néfissa Geoffroy, *Le Livre des Prénoms Arabes*, Casablanca, 1994. p.125

[27] H. Amid, *Ferheng Farsi Amid*, Tahran, 1379, s. 747.

[28] Gilbert Lazard, *Dictionaire Persan Français*, p. 218.

Düşman çatlattılar

KEMAL Derviş, bir zamanlar CHP Genel Merkezi'nin yıldızıydı. Ondan söz ederken Baykal'ın gözleri parıldar, ismini sevgi ve hatta muhabbetle anardı. Ama seçimler geçip de Derviş, Genel Başkan Yardımcılığı görevinden istifa edince tablo hızla değişiverdi. Derviş, Genel Merkez yönetiminin her fırsatta adını vererek eleştirdiği bir isim haline geldi.

Hatta Baykal ve parti yöneticileri son günlerde "Artık gitse iyi olacak" görüntüsü vermeye başladılar onun için.

O nedenle de Derviş, 'hızlandırılmış tren' faciasını görüşmek üzere 4 Ağustos'ta olağanüstü toplanan TBMM Genel Kurulu'na geldiğinde CHP Grubu'ndan pek de sıcak bir ilgi bulamadı.

Ama Baykal muhalifleri kervanında yer alan İstanbul Milletvekili Zülfü Livaneli, Derviş'i dostça karşıladı. Önce el ele tutuştular, sonra yan yana oturup birbirlerinin gözlerinin içine gülümseyerek uzun uzun sohbet ettiler. Derviş, Baykal'dan göremediği sevgi ve şefkati Livaneli'den buldu.

İkisi Bir Yerde: Kemal & Zülfü
Hürriyet, 9 Ağustos 2004

Üçü Bir Yerde: Yaşar & Zülfü & Thilda
Sabah, 18 Ocak 2001

AB Parlamentosu Milletvekili Cem Özdemir, Kemal Derviş, Yaşar Kemal, Zülfü Livaneli ve İshak Alaton'la Türkiye'nin AB'ye giriş sürecindeki çabalarından dolayı övdü. Özdemir, ayaküstü sohbet sırasında bu grubu çevresindekilere, "İşte Türkiye bu insanlar sayesinde AB'ye girecek" diyerek tanıttı. ■ Süleyman Arat

Beşi Bir Yerde: Cem & Zülfü & Yaşar & İshak & Kemal
Hürriyet, 21 Ekim 2004

✦ ✦ ✦

Üstad Pakalın, "zülf" sözcüğünü açıklarken Nef'i'nin bu dizesine de yer veriyor, ancak "dıl" yine yanlış yazılmıştır, "dil", alel ade dil olup burada yerini bulamıyoruz ve "dıl" ise gönül anlamındadır. "O zülfü'nün her saçı gönle bir ejder görünür/ bin ejderi bir yerde hayal nice bela'dır" olarak sadeleştirebiliyoruz ve Osmanlı münevverinin zolf'u, "zülf" olarak anladığını çıkarıyoruz.

Diğer yandan Livaneli'nin babası hukuk tahsil eylemişti ve oğluna "saç" adını koymasını tahayyül edemiyoruz. Bukleli de olsa, ikiye ayrılsa da bir tutam saç, yine de saçtır; yakıştıramıyoruz ve hiç anlam veremiyoruz. Üstelik oğuldur, kız olmadığından da eminiz; babasının da emin olduğundan kuşku duymuyorum.

Kaldı ki ekde, iki MMT sunuyorum, ikisinde de "zülfüye" adını okuyoruz; ilkinde , "özdal", erbil ve "burcu" ve ikincisinde, "naz", tarı, "berk" ve burak sözcüklerini tefrik ediyoruz. Buradaki "zülfüye" adlarını Farisi "zolf" ve Türki "zülf" sözcüklerine bağlamak çok zordur. Öyleyse, araştırmamıza devam zorunluluğu ile karşı karşıyayız.

"L" KARAKTERİNİN SÖYLENMEMESİ ÜZERİNE

Derin lengüistik tartışmalara girmek istemiyorum. İngilizce'de "L" karakterinin hiç söylenmediği ve kendinden önce gelen ünlü'yü yükselttiği durumlar var. İngilizce'nin fonetiği üzerine elemanter bir kitap, "calm", calf ve "talk" örneklerini veriyor;[29] "ka:m", ka:f ve "to:k" olarak söylüyoruz, "L" sesi duyulmamaktadır. Bunları, daha önce verdiğim örneklere ilave edebiliriz.

Fransızca dilinin tarihi üzerine, yine elemanter bir kitapta, "la vocalisation de l", L'nin yedinci yüzyıldan itibaren vokalize olmasından söz edilmektedir.[30] Şunları da okuyoruz: "... cette consonne, en effet, a tendu a se vocaliser en u lorsqu'ell se trouvait devant une consonne.." L'nin vokalize olması "u" olarak söylenmesi ile mümkün oluyor; dilbilimciler bunu, L'nin, U'yu gizlemesi olgusu olarak da anlatabiliyorlar. Bu olgu, bir sözcükte, "travail", ki bunu "travay" söylüyoruz, karşımıza net olarak çıkıyor, çoğul olunca, "travaux" şekline dönüşüyor; burada "x", bildiğimiz "s" olmakla "l" de "u" sesini açığa çıkarmaktadır. "U" karakterine geldiğimizde ise, bütün dillerde, nerede ise telaffuz edilmemektedir.

Türkçe'nin telaffuzu üzerine teknik çalışmalar ise sanıldığından da az görünmektedir ve "yok" diyebiliyoruz. Ama yine de var olan birinde L'nin asimilasyonu olgusunun tespit edildiğini görüyoruz; "L", kendinden sonraki karakter tarafından sindirilmektedir. Şu şekilde anlatılıyor: "When the consonants /ı/ and /n/ are together in the internal phoneme of a word, a similar interaction occurs and the sound /n/ assimilates the sound. Ergenç, bu asimilasyon sürecini, yanlış> yannış, günler >günner, onlar> onnar, karanlık>karannık, dinlemek>dinnemek, örnekleriyle de gösteriyor ve köylerde, "yannış" değil, "yaniş" olarak söylendiğini de biliyoruz.

Demek ki fonolojik planda "L", gerçekten kaygandır ve söylenmeyebiliyor. Bu durumda "ZLF", "ZF" olmaktadır; bu ise "ZV" ile aynıdır. O halde "Selvinaz" adı için de bir açıklamaya yaklaşmış oluyoruz; belki de "Sevi-naz" okuyabiliyoruz.

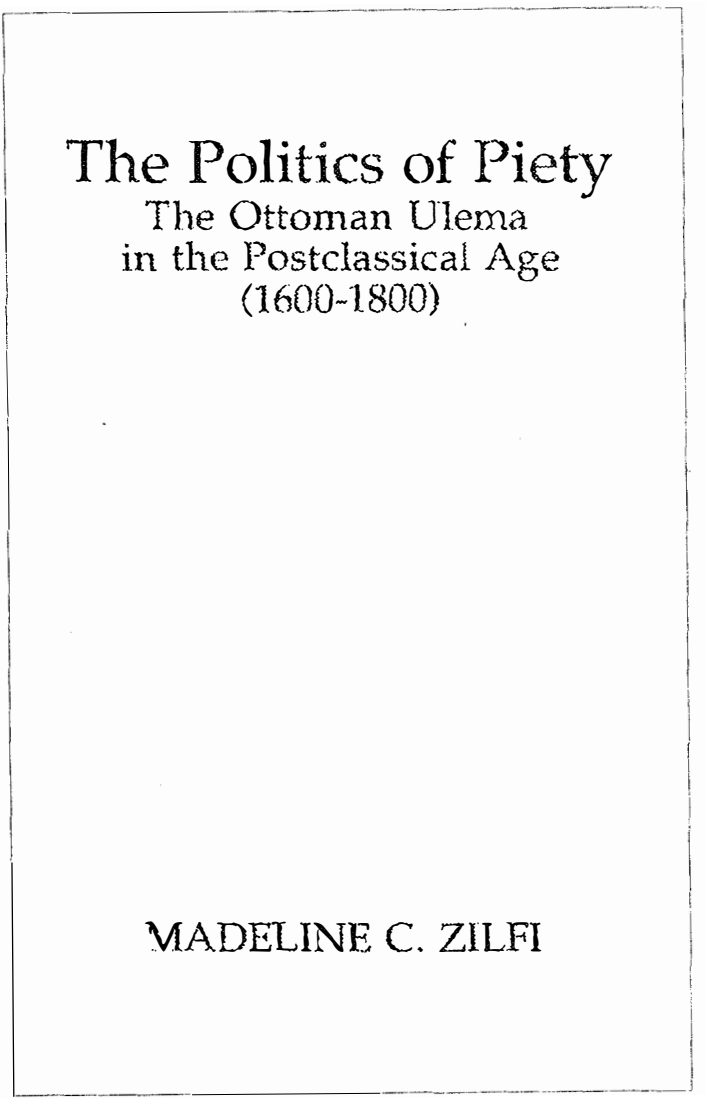
---

[29] Michel Viel, *La Phonétique de l'Anglais*, Paris, 1981-1995. p. 82.

[30] Jacques Chaurand, *Histoire de la Langue Française*, Paris, 1969-1993. p.11

İkinci Bölüme Ek

DÖRT VERİ

'Akıl Oyunları'nın senaristi IBM'in gözdesi oldu

Ansiklopedi yazarı Profesör John Nash'in hayatını konu alan ve Oscar kazanan 'Akıl Oyunları' adlı filmin senaristi Özbek asıllı eşkadını Sylvia Nazar Amerika'nın gözdesi oldu. Dünyanın en ünlü geleceğe bilgisayar üreticilerinden biri olan IBM, Sylvia Nazar'ı tüm Amerikan caddelerini süsleyen reklam afişlerinde 'geleceğin eşkadını' olarak gösterdi ve o da bu bilgisayarı kullanıyor" denildi. Yazılı Bakışlar Muhammed Ali, Harvard profesörü Henry Louis Gates, ortaklık-yönetimci Penny Marshall ve UCLA basketbol takımı antrenörü John Wooden'ın da rol aldığı reklamlarda Linux işletim sistemi tanıtılıyor. IBM'in ürünlerini Sylvia Nazar, "Bir matematik karmaşık problemi sadece küçük bir sey çözebilir" diye reklamlıyor.

BABASI CIA TÜRKİYE ŞEFİYDİ

Asıl adı Zülfiye olan Sylvia Nazar'ın Özbek asıllı babası, 10 yıl boyunca Türkiye'de CIA'nın Türkiye İstasyon şefliği görevinde bulunmuş. 1947 yılında Almanya'nın Bavyera eyaletinde doğan Nazar, tüm dünyanın ilgiyle okuduğu 'Ekonomist' ve 18 dile çevrilen 'Akıl Oyunları' kitabının da yazarı. Sylvia Nazar halen New York'ta üst düzey yönetici olarak görev yapıyor.

Mustafa Doğru
New York-MERKEZ

Zülfiye & Sylvia
Sabah, 21 Kasım 2004

VEFAT

Merhum Abdullah, Merhume Zulfiye Kural'ın oğlu,
Kıymet Uygun'un yeğeni,
Seyfettin ve Muazzez Kural'ın kardeşi,
Zehra Seçkin ve merhume Özden Kural'ın ağabeyleri,
Cavidan Kural ve İhsan Seçkin'in kayınbiraderleri,
Serpil Şenelt ve Erbil Kural'ın amcaları,
Derya Seçkin ve Verda Doğan'ın dayıları,
Burcu, Başar, Deniz ve Doruk Kural'ın dedeleri,
Narin ve Sevil Kural'ın kaynpederleri;
Hüsnü ve Bekir Kural'ın babaları
Kadın Terzisi

ŞAHAP KURAL

03.09.2003 tarihinde vefat etmiştir.
Cenazesi 06.09.2003 Cumartesi günü Ankara Maltepe Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

AİLESİ

Özdal & Erbil & Burcu & Zülfiye
Hürriyet, 5 Eylül 2003

ACI KAYBIMIZ

Mehmet Emin Rauf Paşa, Ankara defterdarlarından Baha Ersoy, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı gazilerinden Dr. Necip Ata Enacar ve Meliha Ersoy, Fatma Nadire ile Kurtuluş Savaşı gazilerinden Süleyman Tunçel'in torunları, Orman Yüksek Mühendisi Recep Sadık Kuçuk ve Zülfiye Kuçuk'un sevgili damadları, Ata Erol Enacar ve Yıldız Enacar ile Erhan Tunçel'in sevgili yeğenleri, Refik - Serda Birant, Kemal Tarı, Elif - Dr. Bahadır Baykal ve Haluk Enacar'ın sevgili kuzenleri, Naz, Berk, Burak ve Özlem'in sevgili amcaları, Engin, Ece, Seren ve Esen Kuçuk'un sevgili eniştleri, Makine Yüksek Mühendisi Haluk Nami Enacar ile Prof. Dr. Nezihe Enacar'ın biricik oğulları, Ekin ve Eren'in sevgili babaları, Dr. Zerrin (Küçük) Enacar'ın hayat yoldaşı,

Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Ortodonti Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Prof. Dr. AYHAN ENACAR

14 Mayıs 2004 Cuma günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.
Aziz naaşı 15 Mayıs 2004 Cumartesi günü saat 10.30'da Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde ve saat 11.00'de Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi M salonunda düzenlenecek törenlerden sonra Kocatepe Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakip Cebeci Asrı Mezarlığı'ndaki aile kabristanında toprağa verilecektir.
Allah Rahmet Eylesin.

AİLESİ

Naz & Tarı & Berk & Burak & Zülfiye
Hürriyet, 15 Mayıs 2004

Üçüncü Bölüm
LİVANE & AK & ÇAĞAN

Eğer maksat "ak" adına ulaşmak ise, "ayva ve kavun partisi" çok daha uygun olurdu, bu hizb'in, adalet ve kalkınma ile bir ilgisini kurmak çok zordur. Hükümet ellerine verilir verilmez, kendilerinden önceki parlamento tarafından çıkarılmış olan iş yasasını değiştirdiler ve çalışma koşullarını daha güvensiz ve daha adalet dışı yaptılar. Kalkınmayı ise tümüyle, yabancı sermaye girişlerine bağladılar, bu yolla kalkınmış bir ülke bilmiyoruz. Cumhuriyet döneminde, adalet ve kalkınmadan en uzak hizib oldular.

Maksatlarının, hem adalet ve hem de kalkınma olmadığını, bir ısrarları da ortaya çıkardı. Usül budur, "ce he pe" deniyor ve bu hizbe de "a ke pe" denmişti, müthiş itiraz ettiler; "ak" adında ısrarcıdırlar.

Bu ısrar, beni, "ak" üzerinde düşünme ve çalışmaya zorladı; bu arada, dilimizde üç "ak" olduğunu keşfetmek, kabul etmek gerekiyor, araştırma düzleminde, fazla tahrik ediyordu. Birincisi, İbrani'dir ve sözlüklerde, "lavan" ve "levanah", ki bunu "lıvane" de okuyabiliyoruz, karşılığı olarak "ak" ve İngilizce "white" buluyoruz.[31] Levane, İbrani'de, ayrıca, "ay", moon, demektir; kahol-lavan ise İsrael bayrağına işaret etmektedir; açık mavi ve ille de ak'tır.

İleride değinmek üzere "livane" sözcüğünü ve adını burada bırakıyorum. Ancak iki nokta var, her zaman konsonlara bakmak, "LVN" ve İbrani'de "B" ile "V" karakterlerinin birbirinin yerine geçtiklerini unutmamak durumundayız. İlaveten çok eski bir ad olduğunu da tespit edebiliyoruz; Tevrat'ta, "Çıkış" kitabında "Gerşon'un oğulları, kabilelerine göre, Libni ve Şimei'dir" ifadesini görüyoruz, buradaki "Libni", Livni ya da Livane'dir. İngilizce Tevrat'ta da "Libni" yazılmasına karşın, Alfred Kolatch, "Livni" olarak veriyor, "from Heb-

[31] Webster's New World, *Hebrew Dictionary*, p.218-225

Çağlıyorlar
Sabah, 7 Aralık 2004

Hürriyet, 25 Ekim 2004

BABAMA GÖRE BİZ SEÇİLMİŞ AİLEYİZ

Ebru'nun sağ elinin üzerindeki oval koyu bir leke hiç dikkatinizi çekti mi?

- Bu doğuştan gelen bir ben, bunun tıpatıp aynısı Deniz'in belinde, Sezin'in ise sırtında var. Halbuki annem hamileliğinde iki hamma çalmış, ne zeytin, ne eğer. Babama göre bunlar özel işaret, biz seçilmiş bir aileyiz. Bu dünyada yapmamız için bize önemli görevler verilmiş. Bu, çocukluğumdan beri benim uğurumdur, eskiden sınavlara girerken öperdim, şimdi de televizyona çıkarken öpüyorum. Elinde ben olanlar güzel yemek yaparmış derler, gerçekten ben de çok güzel yemek yaparım. Bir de maşallah deyip üç kere tahtaya vurup kulak çekme takıntım var, artık kulak memelerim uzadı

"AK" PARTİLİ AKEL

Annem Nedret Akel, ANAP kurulduğu günden beri İnal olarak siyasetin içinde. Son seçimlerde bu partinin İzmir 1. bölge milletvekili adayıydı. Sonra AKP'ye geçti, halen İzmir İl Başkan Yardımcısı ve Halkla İlişkiler Başkanı.

Akel'in bedeni söylediğine göre 34-36. Türkiye'nin en güzel bacaklı kızının ölçüsü ise Yener Susoy ölçüsüyle 1.5 karış.

Seçilmiş Millet &
"Ak"-Parti & Ak-El
Hürriyet, 3 Ocak 2005

rew, meaning 'white' "demekten de geri kalmıyor; ancak, tevratik olmasına karşın, isim olarak yakın zamanlarda taşınmaya başlandığını söyleyebiliyoruz. Bu şöylem, Yahudi dünyası için geçerlidir.

Diğeri, "Çağan" da çoğalıyor; Moğolca "ak" demektir. Moğolca'ya, isim veya isim türetmede gerekli ek ithalatında, İbrani asıllılar meylediyor ki, ayrıca incelemeye değmektedir. Burada gördüğümüz iki "çağan" modeli için henüz böyle bir rabıta iddiamız bulunmamaktadır; yalnız söyleyebileceklerimizin birisi, "Ak" Bank'ın varislerinden Dilek'e bir "Çağan" eş çok yakışmaktadır. İkincisi, Çağan'ın soyadı olan Irmak'ın da hızla yayıldığını tespit edebiliyoruz. Ancak, "Irmak", yeni modada daha çok isim olarak taşınmaktadır.

İsim olarak kullanılması ise ya "Irmak" ya da "Nehir" yoluyla gelişmektedir; bir rastlantı, İbrani isim-sözlüklerinde de karşılıklarını buluyoruz. Doğrudan doğruya "Nehir" telaffuz edilen de var, ancak, bunun anlamı farklıdır, "zeki" anlamına geliyor. Bizde "ırmak" veya "nehir" çağrılan ise, "yeor" yazılıyor, yeori de var ki "nehrim" demektir; ancak, güvenilir kaynaklar, buradaki Nehir'in Fırat değil "Nil" olduğunu belirtiyorlar. Demek ki, hızla çoğalan "Irmak" veya "Nehir" adlarının yerlerine "Nil" de koyabiliyoruz.

Öte yandan hem "Livane" veya "Livni" ve hem de "Irmak" ya da "Nehir" son derece yeni modadır; kuşkusuz, a la mode veya fashionable derken daha çok İsrael dünyasını kastediyorum. Bizde ise bu isimleri taşıyanlara bütün kapıların açıldığını söylemek, belki de gereksiz olmaktadır. Ama yine de söylemeden geri kalamıyorum; bu ismi taşıyan bebeler, hızla rantiyeler arasına giriyorlar, bunlara şimdiden " bebecan" veya "doğuştan rantiye" diyebiliyoruz. Pek şanslı doğmaktadırlar.

AK HİZBİN AK ZAAFI

Acaba ak-istler, Ak Hizbi'nde mi toplanıyorlar ve eğer toplanıyorlarsa "ak" ne sembolüdür; bu soruya, henüz, bir cevabım bulunmuyor. Ancak yine de müşahade etmek zorundayız; son yerel seçimlerde, Ak Hizbi'nin İzmir'deki adayı yine bir ak-ist olmuştu, adını, T. Aksoy olarak hatırlıyorum. Güzel ama, "ak-soy" ne demektir ve bir de Mhp'den dönme T. Akyol var ki bu hizbin hem müfridi ve hem de müridi rolündedir. Peki bu da güzel, ama, "ak-soy" ne anlama geliyor, "ak-yol" ne anlama geliyor, soy'un ve yol'un beyaz renklisi nasıl oluyor ve daha da önemlisi "ak-el" sözcüğünün Türki'de bir anlamı var mıdır; çağanlar çağlarken sorular patlayarak sıralanıyorlar.

Su-soy'a inanacak olursak, manken Ebru Akel'in annesi de Ak Hizb'e intikal etmiş durumdadır ve üstelik, manken Ebru'nun babasına göre Akel'ler seçilmişlermiş, bunları hep Süsoy'dan öğreniyoruz. Pek güzel, İzmir'li manken Ebru'nun annesi Bayan Akel'in, İzmir'de Ak Hizb yöneticisi olmasını hazmetsek de, artık bu "Ak-el" ad veya soyadını sindirmek pek de kolay olmuyor; çünkü, eğer buradaki "el", Türki'deki "el" ise, elin beyazı neden ve nasıl ol-

Aşkı uğruna cezaevinde

Başka hesaptan sevgilisinin hesabına 470 bin dolar aktarmaktan 12 yıla kadar hapis istemiyle yargılanan bankacı, 'Onu çok sevmiştim, kandırıldım' dedi.

Tahliye istemi reddedildi

'Onu sevdim, kandırıldım' diyen sevgili kurbanı Behiye Ebru Onar elleri zincirli getirildiği mahkemede tutuklu yargılanıyor

İPORTBOY yöneticisi olarak çalıştığı bankanın müşteri hesaplarından sevgilisi Cüneyt Aktürkler'in hesabına 470 bin dolar (6 milyar lira) aktarmaktan tutuklu yargılanan Behiye Ebru Onar, her şeyi aşk için yaptığını ve kandırıldığını söyledi. Zümrüt sayesinde 12 yıla kadar hapis istemiyle ilk kez mahkemeye çıkan Onar, 'Cüneyt bana zengin bir işadamı olduğunu söylemişti. Ona muhtaçtım, çok sevdim. Paraları, iki ay sonra ödemek koşuluyla havale ettim' dedi.

C.Güeyt Aktürkler

Kumarhanede yakalandı

KKTC'de otel masasında yakalanıp tutuklanan sanık Aktürkler, tahliyesi gerçekleşmediği için İstanbul 8'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen ilk duruşmaya getirilecekti. Aktürkler ile 2003 Eylül'ünden beri ilişkisi olduğunu söyleyen Onar, Cüneyt, parmağı dudağı için ihaleye girebilmesi için yardımcı olmasını istediğini ve zamanla aşık olduğunu söyleyerek yardım istediğini belirtti. Bunun üzerine hesabından önce önce 105 bin dolar, sonra da 80 bin dolar ve 285 bin dolar havale ettiğini ifade etti. Bu havaleleri, sevgilisinin tehdidi altında yaptığını öne süren Onar'ın tutukluluk halinin devamına karar veren mahkeme, duruşmayı erteledi.

■ Özden ATİK/İSTANBUL

Tanker kazasında dava karara kaldı

Ak Envanter: Ebru ile Ak-Türkler
Hürriyet, 15 Mayıs 2004

Her şeye rağmen babasını seviyordu

Avukatlığı Aysel Gürsaçer olan Sedat Savaş babası için öyle bir şey ifade etmiyor. Tanıştığı 11 aylık kızı Gülbahar, hem Ayşe ve Aysel'in ortak hatıralarında büyüyen Sedat babasından çok çekse. Hatta onun hastalıktan yatağa düşüp ölmesini bile isteyen kızı, Rüşvet suçundan hüküm giymiş bir babayı ilk defa 'Sedat Savaş' olarak anmaya başlamış. Ama yine de Sedat, annesi Ayşe Ak'ın her boş anında babasıyla ilgili sözler söylediğini, hatta onun Sedat'ı sevmesini sağlamaya çalıştığını biliyor. Ama bu, Sedat'ın babasıyla yüzleşmesini engelliyor. Ona sarılıyor, öpüyor, ama...

devamı sayfa 2'de

Zafer AKBAŞ
MAGAZİN

Ak Envanter: Aysel Gursaçer & Annesi Ayşe Ak
Sabah, 26 Kasım 2004

Ayak bileği ve çantadaki aşk

MANKEN Yüksel Ak, sevgilisinin adının ilk harfini ayak bileğine dövme yaptırdı. Manken eşi Şenol İpek'ten boşanalık tam sonra adı aşk dedikodularına karışmayan Yüksel Ak, üç aydır gizlediği sevgilisinin adını açıkladı. Ünlü genç işadamı Osman Rimer'le nişanlı olduğunu söyleyen Ak, boynunda O harfli kolye, sırtında sağ ayak bileğindeki kelebek dövmesinde de 'Y' ve 'O' harflerini gizledi. Yüksel'in dolabında bulunduğu çantasının üzerindeki Osman yazısı da dikkat çekiyor

Ak Envanter: Manken Ak & Rimer'le Birlikteliği Var
Hürriyet, 17 Temmuz 2004

Medeniyet bu olsa gerek

Beyoğlu Buz Bar'da Nur Akgerman'ın 50. doğum günü davetli vardı. Nurettin Hasman kulübe küçük sevgilisi Eda Taşpınar ile geldi. Nurettin Bey'in kızı Merve de oradaydı. Yaşları birbirine yakın olan Merve ve Eda iki arkadaş gibi kulüpten el ele çıktı. Doğum gününe Nurettin Hasman'ın eski eşi Güliz Onursal ve Güliz Hanım'ın eski aşkı Cemal Özgörkey de katıldı. Eskiler, yeniler ve kızlar hep birlikte oturdu. Güliz Hanım ile Cemal Bey galiba yeniden birlikte olacaklar.

Ak Envanter: Merve Hasman Ak-German Partisinde
Hürriyet, 29 Mayıs 2004

maktadır. Ancak bu "el", İbrani'deki "Allah" ise, anlamaya yaklaşıyoruz. Fakat bu taktirde de "ak" bir muamma olmaktadır ki şimdi buradayız.

Bunu da geçebiliyoruz, peki, Ak-yurt'a gösterilen hürmet bir nümayiş midir; nerede ise "devlet töreni" yapılmış görünmektedir. Resminden de anlıyoruz, Nevin Ak-yurt dahi sonradan tesettüre girenlerdendir; Nisa Öz-yurt Gül'ün de sonradan başını örttüğünü göstermiştim. Şimdi en passant not edebiliyorum, kadınlarımızın başlarına türban koyma, 12 Mart 1971 Darbesi'nde Orgeneral Memduh Tağmaç eliyle başlamıştı ve 12 Eylül 1980 Diktatoryası'nda Orgeneral Kenan Evren zamanında yerleşmişti; çoğu, eylülist diktatoryada tesettüre geçtiler.

Kim bu "Ak-yurt"; haberde "Gazi Üniversitesi müzik ve ingilizce bölümlerini bitiren Nevin Akyurt, önce değişik okullarda öğretmen olarak çalıştı" yazılıyor ki, bu da Kenan Evren diktatoryası ile başını örtmeye başladığını teyid etmektedir, bunu anlıyoruz. Bununla birlikte, anlamakta zorlandığımız nokta, "ak-yurt" birleşik sözcüğünün anlamıdır. Bir yurt nasıl beyaz oluyor ve bu birleşik sözcükte önemli olan "ak" mı, "yurt" mu; bu sorulara kolay cevap bulamıyoruz.

Zorluğun bir yanı da, "dış politikaya yeni başdanışman" olan zatın da "akist" çıkmasıdır. Diplomat R. Ak-günay'ın "ak" olmaktan başka ne özelliği var, bu da meçhul görünmektedir. Kuşkusuz pek çok ve değerli niteliği olmalıdır, amma, ak-ist işaretinin, seçilmesinde önemli rol oynadığını düşünmeye zorlanıyorum. En azından bu noktayı meşkuk kaydediyorum ve aynı derecede meşkuk ya da muamma bir husus da, "ak" ve "gün" ve "ay" sözcüklerinin hangi mantık, semantik ve morfoloji ilkelerine göre bir araya gelebildiğidir. Gerçi, "LVN" bir de "ay" anlamına geliyordu, acaba bu "ay" da mı "LVN" oluyor ve doğrusu, burada da bir zaafiyet buluyoruz.

Öyleyse başa dönebiliriz, bu hizbin bağlantısı, adalet ve kalkınma ile olmayıp, "ak" yönündedir. Bunu bir başka yolla da sınayabiliyoruz; partiler, amblemlerini, program veya adlarına göre çiziyorlar; ya ok, ya hilal ya da işçilerde olduğu üzere örs ya da orak-çekiç alıyorlar. Bu nedenle "adalet ve kalkınma" bir parti adıysa, adalet için bir terazi ve kalkınma için de bir baca uygun olabilirdi, tüten bir terazinin yakışacağından, hiç kuşku duymuyorum. Fakat hiç de böyle gerçekleşmediğini görüyoruz; bir "ampul" alınmıştır. Önce şaşırdığımı hatırlıyorum.

Şimdilerde şaşırmıyorum, burada teskin olmuş haldeyim. Çünkü, artık Kabala'nın, Yahudilik'te en önemli tasavvuf yolu olduğunu biliyoruz ve buna ilaveten, ampulün de, Kabala'nın sembolleri arasında yer aldığını öğrenmiş durumdayız. O halde, kabala veya değil, ampul, adalet ve kalkınma'dan daha çok tasavvufi yola uygun düşmektedir.

AK ENVANTER

Birden, belki de ak-istlerin yurdunda yaşadığımızı düşünür, oldum. Ne kadar da çoklar ve bu bilimsel kuşku içime düşer düşmez, bir envanter yapma gereği duydum, kuşkunun ateşi var. Kuşku düşer düşmez, kaydetmeye başladım; alfabetik sıraya gerek duymuyorum ve eğer "akman" varsa, "akmanlar" ile benzerlerini sayım dışı bırakıyorum.

✦ ✦ ✦

ak, aka, akad, akar, akat, akay, akça, akbay, akman, akmeriç, akoba, akok, akol, akgül, akhisar, akgönül, akkaya, akbulut, aktuna, akyalçın, akgör, akgöz, akgün, aktaş, akyazı, akçakaya, akyüz, akgünay, aksoyer, aksal, aksel, akbıyık, akçadağ, akçit, akdağ, akhun, akın, aksoy, akyol, akinan, akış, akışık, akel, akdamar, akşener, akdoğan, akçal, akkan, akfil, aktaş, akbayram, akgüner, akinsan, akmirza, akşen, akverdi, akçakaya, akyıldız, aksan, akkor, akkoç, akalın, aktan, aktoprak, aküzüm, akaydın, aksu, akpınar, akdağ, akdiş, akyürek, akbaba, aközü, akkuş, akegemen, akaltın, akbal, akşin, akarca, akarcalı, akyel, akıman, akkartal, akkanat, akmaelmut, aktan, akdemir, akdeniz, akkaynar, akgüç.

✦ ✦ ✦

bur-ak, koç-ak, burç-ak, tunc-ak, bol-ak, ber-r-ak, arı-ak, yüzü-ak, gün-ak, or-ak.

✦ ✦ ✦

aka, akabay, akal, akalan, akalın, akan, akarca, akat, akata, akatlı, akba, akbal, akbaşa, akbay, akbıyık, akbil, akbostancı, akça, akçadurak, akçagöz, akçakoca, akçan, akçaoğlu, akçay, akçız, akdağ, akdemir, akdeniz, akdik, akdilek, akdoğan, akdurak, akel, aker, akev, akgün, akı, akın, akıncı,akınlı, akiz, akkaş, akkaya, akkayan, akkaynak, akkerman, akkoyunlu, akkutlu, akman,akmansu, akoba, akol, akosman,akpınar, akpolat, aksal, aksan, aksel, akseven, aksoley, aksoy, aksoycan, aksu, aksulu, aksungur, aksüt, akşit, aktan, aktay, aktekin, aktepe, aktolga, aktugan, aktulga, aktuna, aktürel, aktürkler, akurgal, akün, akünal, akverdi, akyar, akyazan, akyel, akyıldız, akyol, akyürek, akyüz.

✦ ✦ ✦

Bu üç envanterden ilki, güncel olanlar ve benim tespit ettiklerimdir. İkincisi, sonuna "ak" eklenenler ki çok açıklayıcı buluyorum. Üçüncüsü, Nebioğlu'nun listesinde yer alıyor;[32] bu üçüncüsünü, tanınan ak-istler olarak kabul edebiliyoruz. Bir dördüncüsünü ekliyorum.

✦ ✦ ✦

Katkı

BÜLBÜLDERESİ MEZARLIĞINDAN SEÇMELER

"Ak" Soyadlı Aileler

Akagün, akal, akaltın, akan, akaslan, akbaş, akbay, akbil, akbörü, akçelik, akçil, akdinçer, akduran, aker, akgün, akışık, akkanat, akkum, akman, akoba, akosman, akoy, aksel, aksoy, aktel, aktepe, akyol, akyüz...

✦ ✦ ✦

Diğer Seçme Doğrulamalar

Antmen, alp, alpgünay,

Babacan, baran, barda,

Er, eralp,

Ferman,

Gül, güler, günay, gürışık,

İpekçi, işmen,

Kaynak, kent, kuzu..

Nevber,* Nilli, Növber

Ogan, okandan, özbabacan, özbaydar, öztürk..

Paker, pamuk, pekin..

Sağ, san, seval, sirmen, şamlı, şamlıoğlu, şemsi (efendi), şensoy..

Talu, tan, tansu, türkölmez, tahsin (hasan).

Ülgen, ülger, ülkenli, ünlüsoy, ulusoy

Yurtbay, yücesan, yücel, yücer..

Ahmet Almaz, *Tarihin Esrarengiz Bir Sahifesi- "Dönmeler" ve "Dönmelerin Hakikati"*, İstanbul, 2002

www.sabetay.kimdir.com

* Pek çoğu soyadıdır, ancak "nevber" misali isim olarak taşınanlara da rastgeliyoruz; "nevber şamlığolu" ve Fevzi Şamlı zevcesi "aliye nevber" var. Daha önceki bölümde değindiğim "Nevber" Hanım'ın soyadından ise, hem "alp" ve hem de "ogan" bulabiliyoruz.

---

[32] Dr. Osman Nebioğlu, *Türkiye'de Kim Kimdir*, İstanbul. 1961

✦ ✦ ✦

Artık biliyoruz, Karacaahmet'in içinde Bülbülderesi'nde sadece sabetayistlerimiz yatmaktadır; Mesih Sabetay Sevi'nin bülbüller öterken, tekrar geleceğine inanılmaktadır. Demek ki bu soyadını taşıyanların bir bölümü, Bülbülderesi'ndekiler, sabetayisttirler; fakat mutlaka ve asla bu soyaddan herkesi sabetayist telakki edemeyiz. Bu ayrı, ama envanterimizle, biz, bizim bu yurt'ta Ak-istlerin çok olduklarını görüyoruz.

Ayrıca burası dolmuştur, başka yerlerde var, İstanbul'da Zincirlikuyu, Maçka ve Edirnekapı'da ayrı parseller olmalıdır, buna, Aşiyan'ı ekleyebiliyoruz. Ankara'da, Cebeci Asri'de yine ayrı parselleri not etmiştim, İzmir'de de tercih edilen mezarlıklar olduğunu tespit edebiliyoruz. Buradaki ak-istler envantere dahil değiller, bu, zorunluluktan doğmaktadır.

Çok ilginç, Nebioğlu'nun ansiklopedisinde ak-istlerin bu denli çok olmasına karşın, mavi-stleri göremiyoruz, "kırmızı" da hiç yok, "yeşil" ve "kızıl" ile başlayanlar ise ihmal edilecek kadar azlar ve bütün bunlar da bizi, ak'da bir muamma olduğu noktasına yine yöneltiyor. Yukarda sözünü ettiğim "akyurt" başlı başına bir bilmece olarak görünmekle birlikte "ak-türkler" daha da paradoksal çıkmaktadır. Üstelik tespit edebildiğim C. Aktürkler, bir Ebru Onar ile bir bankayı, hesap hileleriyle, soymaktan yargılanıyor; burada bizi ilgilendiren nokta, bu Ak-Türk'ün yine bir Ebru ile buluşmasıdır.

Acaba bu tür buluşmalar, ya da korelasyon, bir kural mı; kural olmasa bile, güçlü bir eğilim olduğundan kuşku duyamıyoruz. Bu arada, "Seda Sayan" adındaki şarkıcının asıl adının da "Aysel Gürsaçer" olduğunu öğreniyoruz, bu Aysel'in babasından boşanmış olan annesinin adının ise "Ayşe Ak" olmasına şaşırmasak da, "Gür-saç-er" ile bir "Ak" evliliği yine önemlidir. İlaveten "Ak" soyadlı bir manken daha var olup, "Osman Rimer" ile "birlikte" haldeler; bu "birlikte" oluşu da korelatif saymamız çok yerindedir.

Bir de Nur Akgerman coupure'ü var, hepsi birinci ektedir; bu, bizi, ak-istlerin, ayrı bir kabile veya klan olup olmadıkları sorusuna götürmektedir. Bu soyadını, "akgerman", içeren bir mmt sunuyorum ki, buna bakarak, sorumuzun çok ciddiye alınması gerektiği sonucunu çıkarıyoruz.

Bu bölüme birinci ekte, bütün bunlardan başka, üç mmt daha tezahür etmektedir; "akyol", "aksoy" ve "akyüz" soyadlarını da içine alıyorlar. Ayrıca isim-bilim açısından çok zengindirler, "burcu", burak, "esra", benal, "karakaş", talat ve "reyhan" misali, aşina olduğumuz adlarla tekrar buluşuyoruz. Bu isimler içinde "reyhan" özel ilgiye sahiptir, bizde, "reyan" veya "reyyan" olarak da çağrılan bu isme ak-istlerin çok düşkün olduklarını, daha önce de, not etmiştim. O kadar öyle ki ana-kız bu ismi alabiliyorlar ve ak-ist reisleri, buradan kız istemeyi ve bu da bitince bu tür nikahları temaşa eylemeyi hiç ihmal etmiyorlar; nikah şahitliğini fırsat telakki ettikleri ammenin malumudur.

Kısa bir ek sunuyorum, özellikle İbraniyet'te çok önemlidir.

VEFAT

Girit eşrafından merhum Kazım Somer ve merhume Dirayet Somer'in oğulları, merhum Bedri Akgerman ve Şekure Akgerman'ın damatları, merhume Güzin ve merhum Nihat Eröz, merhum Muharrem ve Tomris Somer, merhume Hümmet Somer'in kardeşleri, Tülin ve Kazım Dündar ile Nes[illegible] ve Öner Akgerman'ın enişteleri, Berin ve Rabbani Tümen ile Nihad ve Gerald Schurr'un dayıları, Çiğdem ve Kazım Somer, Dirayet ve Sinan Ulug'un amcaları, Evin ve Kaya Kazmirci, Özlem ve Bülent Akgerman, Levent Akgerman'ın enişteleri, Ayhan ve Erol Moran ile Zeynep Somer'in sevgili babaları,
Meral Somer'in sevgili hayat arkadaşı,

RASİH SOMER

Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.
Cenazesi 23 Ekim 2004 Cumartesi günü Alsancak Hocazade Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Bornova kabristanına defnedilecektir.

AİLESİ

Akgerman & Somer & Rabbani - *Hürriyet*, 22 Ekim 2004

• Somer'in İbrani karşılığı Şomer olup, "bekçi" demektir.
Kenan SOmer veya Kenan Şomer, vaat edilmiş toprakların bekçisi anlamındadır.

ACI KAYBIMIZ

Merhum Ali Fuat Aksoy ve Merhume Zehra Aksoy'un oğulları, Merhum Fikret Aksoy'un kardeşi, Sadiye Aksoy'un kayınbiraderi, Merhum eski milletvekili Raif Kuray, Ikbal Kuray, Makbule Kuray ve Merhume Katriye Kestelier'in yeğenleri, Merhum Ethem Üstüner, Özgül, Yesim, Aysun Üstüner, Merhum Orhan ve Turan Sunay, Metin Sunay, Sunda Kuray, Cihat Rabadanlı ve Tülin Kestelier'in kuzenleri, Sükran Öktem, Tülin Erdoğan Demircioğlu, Mehmet-Bilgin Demircioğlu, Esin-Ergun Demircioğlu'nun enişteleri, Yasemin-Ahmet Karakaşlı, Füsun-Tahir Karakaşlı, Ferruh Karakaşlı, Revza-Yıldırım Demircioğlu, Deniz-Şükrü, Zeynep-Erdoğan ve Eyüp'ün Demircioğlu'nun cinsiderı, Neman-İbrahim Aslaner, Sevim-Ahmet Cihadaroğlu'nun damatları

Burcu-Burak Yüksel, Esra-Ahmet Erhan Cihadaroğlu'nun dedeleri, Nazan Pekelli, Betül-Hasan Aslaner, Yasemin-Murat Cihadaroğlu'nun, sevgilerini daha fazlasıyle kelimelerin yetersiz kaldığı, canları, babaları,

Nurhan Aksoy'un
kıymetli eşi.

ALİ NECDET AKSOY

27 Mayıs 2004 tarihinde Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi 29 Mayıs 2004 tarihinde (Yarın), öğle namazını müteakip Teşvikiye Camii'nden kaldırılarak Zincirlikuyu Kabristanlığında toprağa verilecektir.

Aksoy Burcu ile Reyhan & Burak & Esra & Erdoğan
Hürriyet, 28 Mayıs 2004

VEFAT

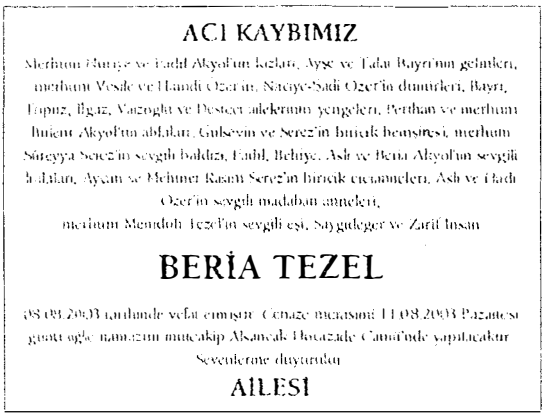
Merhume Meliha Akyüz ve Dr. Murat Talat Akyüz'ün oğulları, Merhume Nedret-Merhum Ziya Akersoy'un kardeşleri, Deniz-Funda Anıl, Ferda Akersoy'un dayıları, Burçin-Tanju Özyol, Petek-Tevfik Alok'un babaları, Mehs-Hakan Bonteçene, Gül-Kerem Alok, Ebru-Efe Alok'un dedeleri, Kurt, Bars, Idem ve Defne'nin büyük dedeleri, Merhume Bedia Akyüz'ün eşi

Av. Nezihi Akyüz

17 Ocak 2005 Pazartesi günü vefat etmiştir. Cenazesi 19 Ocak 2005 Çarşamba akşamı Erenköy Galippaşa Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

AİLESİ

Akyüz & Akersoy & Talat & Ebru
Hürriyet, 19 Ocak 2005

ACI KAYBIMIZ

Merhum Beriye ve Fadıl Akyol'un kızları, Ayşe ve Talat Bayrı'nın gelinleri, merhum Vesile ve Hamdi Özer'in, Saniye-Sıdı Özer'in damatları, Bayrı, Topuz, Ilgaz, Vanoğlu ve Destegil ailelerinin yengeleri, Perihan ve merhum İnciri Akyol'un abdıları, Gülseyin ve Serez'in biricik hemşiresi, merhum Süreyya Serez'in sevgili baldızı, Fadıl, Behiye, Aslı ve Berra Akyol'un sevgili halaları, Aycan ve Mehmet Rasim Serez'in biricik enişteleri, Aslı ve Hadi Özer'in sevgili madabam anneleri,

merhum Menduh Tezel'in sevgili eşi, Saygıdeğer ve Zarif İnsan

BERİA TEZEL

08.08.2003 tarihinde vefat etmiştir. Cenaze merasimi 11.08.2003 Pazartesi günü öğle namazını müteakip Alsancak Havuzlu'da Camii'nde yapılacaktır. Sevenlerine duyurulur.

AİLESİ

Akyol & Talat & Beria & Serez
Hürriyet, 10 Ağustos 2003

TEKRAR "LVN" ADI

Alfred Kolatch, "levana" adını açıklıkla not ediyor ve buna bir de "levanon" adını ilave ediyor; mana mecmuası meyanında, hem takvim ve hem de gökteki "ay" anlamlarını da, "moon" veya "malı", öğreniyoruz. Lvn'in bir de "ay" işareti olması gayetle mühimdir, sır çözmemize yaramaktadır; çünkü hem isim ve hem de ek olarak sıklıkla karşımıza çıkıyordu. Guggenheimer & Guggenheimer, "livni", "livniy", "livny" ve "liwny", varyantlarını da bildiriyor; bu çok değerli isim-sözlüğünden, taşınmalarının yeni olduğu işaretini de alıyoruz.

İbraniyet'te yeni ad, daha çok İsrael Devleti'nin kuruluşuna denk geliyor; yeni isimlerin iki kaynağını görüyoruz. Birincisi, İbrani dilinden ve ikincisi, Tevrat'tan çıkarılıyor. "Livane", Tevrat'tan çıkarılanlar arasındadır.

Bizde de olmuştu, zafer, "oğuz" veya "orhun" benzeri isimlerin keşfine yöneltmişti. Şimdi bu isimlerin moda olmaktan çıktıklarını teşhis edebiliyoruz; bunun yerine, son zamanlarda İbraniyet, bir isim pınarı sayılmaktadır. Bu pınardan içilirken, İslamiyet ile bağ kurulabilenler tercih nedenidir; "takiyye" imkanı doğuyor ve bu imkanı hep kullanıyoruz.

Devamla, hep tekrarlıyorum, önemli olan "LBN" veya aynı kullanımla "LVN" adlarıdır, bu olduktan sonra, sesli karakterler değişebiliyor. Bizde ise, herhalde, Livane, "Ak" ve Ay biçiminde taşınıyorlar. Bu son ikisinin, "ak" ve "ay", ek olarak da kullanıldığını; özenle tekrarlamak zorundayım; "bur-ak" ve "gün-ay" öğretici örnekler değerindedirler.

Tevrat'ta ise, "LVN" işaretini iki yerde buluyoruz. Birisi, Çıkış Kitabı'ndadır.

Buradan şunu alabiliyoruz: "Onların atalar evlerinin reisleri şunlardır: İsrailin ilki Rubenin oğulları, Hanok ve Pallu, Hetsron ve Karmi, Rubenin kabileleri bunlardır. Ve Şimeonun oğulları, Yemuel, ve Yamin ve Ohad ve Yakin ve Tsohar ve Kenanlı bir kadının oğlu olan Şaul, Şimenonun kabileleri bunlardır. Levi oğullarının adları doğuşlarına göre, şunlardır, Gerşon ve Kohat ve Merari ve Levinin hayatının yılları yüz otuz yedi yıl idi. Gerşonun oğulları, kabilelerine göre, Libni ve Şimeidir."[33] Buradaki "Libni", Livni ve dolayısıyla Livane'dir; ayrıca not etmiş oluyorum.

Bir de Yeşu'nun Kitabı'nda var, İsa Peygamber'in adı da buradan geliyor, İngilizce Jesus; bizim Yeşu veya Jesus'a, "İsa" dememiz, İşaya'dan geliyor, bir yanlışlıktır. Peygamber Hazretleri, Hazreti Muhammed, burada bir yanlışlık yapmış olmakla sürdürüyoruz. Yeşu'dan[34] aktarmayı, iki bölümde, yapıyorum.

Birincisi şudur: "Ve Yeşuun Ayı almış ve onun tamamını yok etmiş, Erihaya ve onun kralına yaptığı gibi Aya ve onun kralına yapmış olduğunu, ve Gibeon ahalisinin İsraille sulhedip onların arasında olduklarını Yeruşalim kralı Adoni-tsedek işittiği zaman, vaki oldu ki, çok korktular, çünkü Gibeon kıral şehirlerinden biri gibi büyük bir şehirdi ve çünkü Aydan büyüktü ve bütün adamları yiğit idiler."[35] Burada adı geçen Yeruşalim, Kudüs, Kralı, adoni-tsedek'i, biz "Sadık-Efendimiz" olarak da söyleyebiliyoruz, "sıddık" ve "sadık", İbraniyet'te de taşınan bir addır.

İkincisi şudur: "Ve Yeşu, ve kendisiyle beraber bütün İsrail Makkedadan Libnaya geçti, ve Libnaya karşı cenketti; ve kıralı ile beraber bunu da RAB İsrailin eline verdi, onu ve ondan olan bütün canları kılıçtan geçirdi, onda artakalan kimse bırakmadı, onun kıralına da Eriha kıralına yaptığı gibi yaptı." Görüyoruz, "LVN", Tevrat'ta, bu kez, bir şehir adı olarak ve "Libna" veya "Livna" biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Not ediyoruz.

Demek ki Tevrat, adlarımız ve bu arada şehir adları için önemli bir kaynak durumundadır.[36] Bu kaynağın da ihmal edilmemesini öneriyorum.

---

[33] *Kitabı Mukaddes–Tevrat, Zebur ve İncil*, İstanbul, 1991. s.59

Bu mükemmel çeviri, üstten virgül kullanmamaktadır.

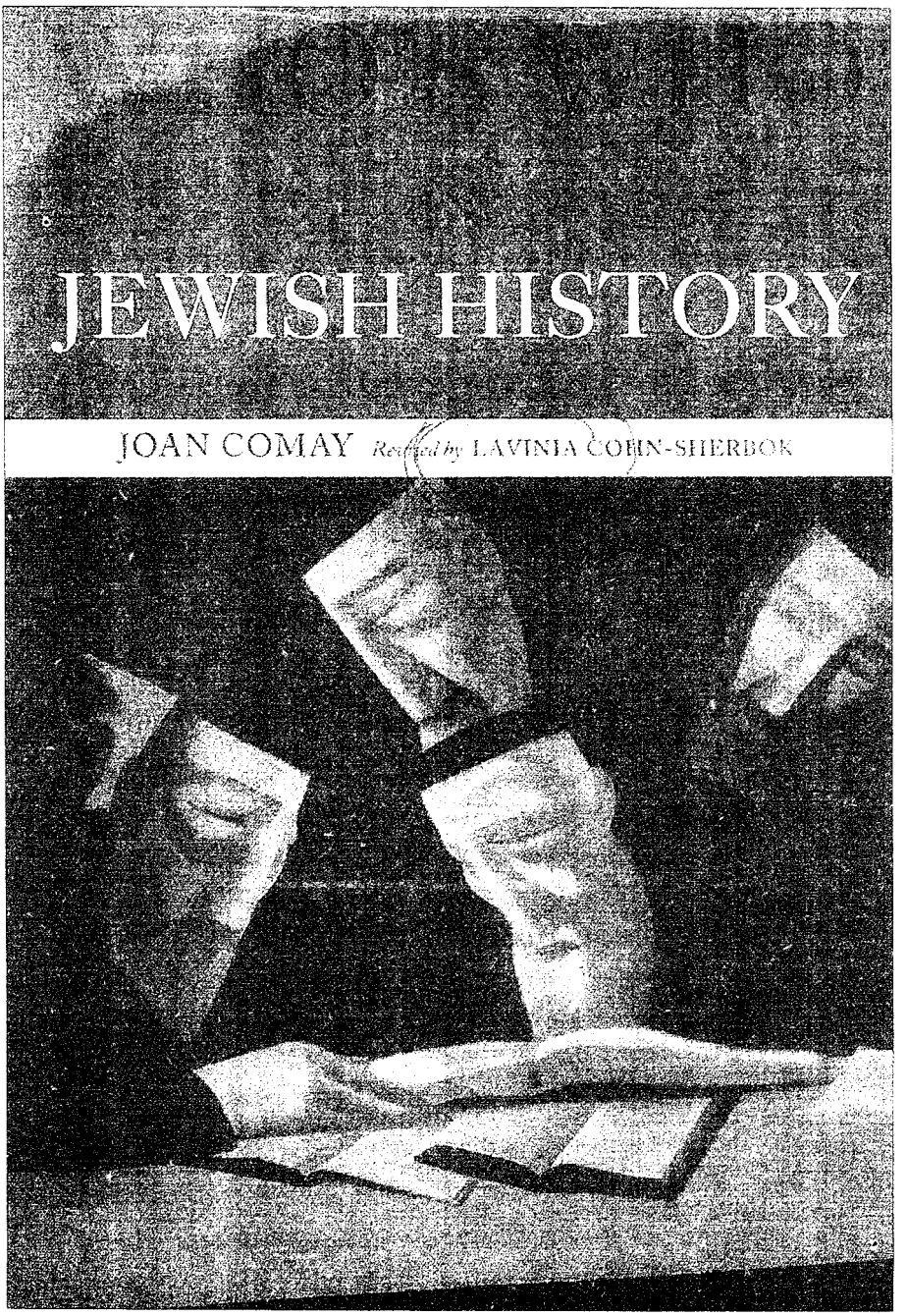
[34] Kısa bir ek var.

[35] Yeşu, Ay'ı alıp "Ay" ahalisini kırdı. Burada da Ay'dan yerine "Aydan" yazılıyor.

[36] Bilge Umar'ın, öküzün altında buzağı aradığını söyleyebilir miyiz, şunları yazıyor: "Livane. İl merkezi, Artvin kentinin Osmanlı döneminde kullanılan adı. Kökenini, öz biçimini, anlamını güvenle saptayamadım. Gerek bu adın sonundaki –ane bölümü, gerek Livene Deresi adının sonundaki –ene bölümü, Luwi dilinin ve ardılı Anadolu dillerinin, -sal takısı anlamında olan wana/ana takısından gelmiş olması gerekir."

"Livana/Livane, gerçekte, Yusufeli İlçesi yöresinin adıdır; öyle ki, Osmanlı bile orasını Nefsi Livana, Asıl Livana, diye anıyordu."

Bilge Umar, *Türkiye'de Tarihsel Adlar*, İstanbul, 1993. s.520

Yahudi Tarihinde Who's Who
Lavinia ve Livane Adaları

Peki? Artık "Ak" Hizbi için, "adalet ve kalkınma" sözlerinin, "ayva ve kavun" sözlerinden çok daha az isabetli oldukları sonucuna netlikle ulaşmış oluyoruz. O halde ne oluyorlar ve bu soruya net bir cevap zordur. Bir aşiret mi; henüz bunu da söyleyemiyoruz.

Amma söylenebilecek olanı Tevrat söylemiş durumdadır; Tevrat'ın Sayılar Kitabı'nda buluyoruz ve böylece üçüncü'ye gelmiş oluyoruz, burada bir açıklama var. Aktarıyorum: "Aşiretlerine göre Leviden sayılanlar şunlardır: Gerşondan, Gerşoniler aşireti, Kohattan Kahotiler aşireti, Merariden Merarıler aşireti. Levi aşiretleri şunlardır: Libniler aşireti, Hebroniler aşireti, Mahliler aşireti, Muişler aşireti, Korahiler aşireti." Çok güzel, bu durumda, "livaneli" sözcüğünün, "libni" veya "livni" olduğunu tekraren tespit ile, Leviler'e bağlı bir aşiret olduğunu çıkarmış oluyoruz.

Demek ki, Guggenheimer & Guggenheimer, LVN'nin, "Livni" varyantını ve aslının Çıkış'ta olduğunu isabetle yazmıştır; ayrıca ben de, çok çeşitli vesilelerle, "kapan-i" ile "kapanlı" ve hatta "kapancı" ve diğer taraftan, "karakaş-i" ile "karakaşlı" sözcüklerinin aynı olduklarını göstermiştim. İlkinde Farisi ve diğerlerinde Türki ekler kullanıyoruz ve önemli bir açıklığa ulaşmış oluyoruz.

Livni, "livaneli" demektir. "Ak-ist" sözcüğü de "livaneli" ile özdeştir ve livni'lerin, İbraniyet'te bir aşiret olduklarını, artık, biliyoruz. Şimdilik buradayız.

Kuşkusuz, bu bilgi "önemli", amma ve lakin ne kadar önemli; ayrıca, "ak", livan, "çağan" sözcüklerinin aynı anlamın üç göstergesi olmaları da önemlidir. İlaveten livni'ler veya livaneli'lerin de Levi aşiretlerinden bir kol olması da bir tespittir. Ancak ve fakat buradan, ak-istler ile ilgili aynı sonuca ulaşmak için elimizdeki veriler henüz yeterli olmaktan çok uzaktır. O halde, çalışmaları sürdürmek zorundayız.

Üçüncü Bölüme Birinci Ek

AK ZAAFİYET ÜZERİNE ENVANTER

Nèvin Abla'ya vefa

Ömrünü yoksullara yardıma adayan ve 48 yaşında kansere yenik düşen Nevin Akyurt'un cenazesine Başbakan Erdoğan eşiyle birlikte katıldı. Dün kayseri'de 5 bin kişinin katıldığı cenaze töreninde Erdoğan'a Dışişleri Bakanı Gül de eşlik etti.

Nevin Akyurt

Hayrünnisa Gül

5 bin kişi uğurladı

Ak Zaaf: Ak-Yurt

Hürriyet, 17 Ekim 2004

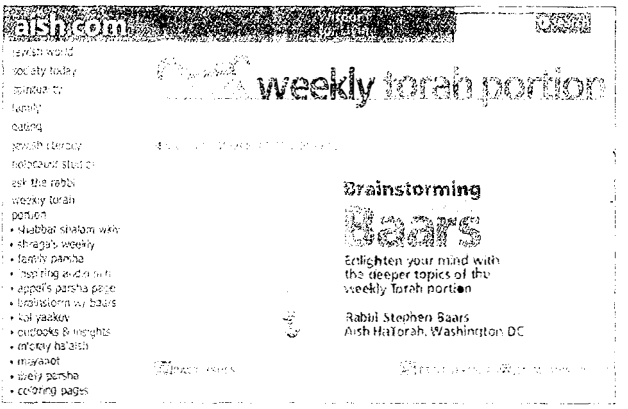

Dış politikaya yeni başdanışman

BAŞBAKAN Tayyip Erdoğan'ın, dış politika başdanışmanlığında değişiklik yapıldı. Dışişleri Bakanlığı'nın son büyükelçiler kararnamesi ile Pekin'den merkeze dönen Büyükelçi Ender Akgunay, Erdoğan'ın Dış Politika Başdanışmanlığına getirildi. Erdoğan'ın eski Başdanışmanı Büyükelçi Ender Arat ise Dışişlerine geri döndü. Arat, Dışişleri'nde Ekonomik İlişkiler'den Sorumlu Müsteşar Yardımcısı oldu. Yeni atama da Erdoğan'ın 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'le çalışmış diplomatları tercih etmesi ortaya koydu. Akgunay, Pekin'e atanmadan önce 1998-2000 yılları arasında Demirel'in Özel Kalem Müdürlüğü'nü yapmıştı. Eski Başdanışmanı Arat da, Avrupa görevi Akgunay'dan önce 1996-1998 yılları arasında yürütmüştü.

Ak Zaaf: Ak-Yurt

Hürriyet, 6 Kasım 2004

aish.com

weekly torah portion

Brainstorming

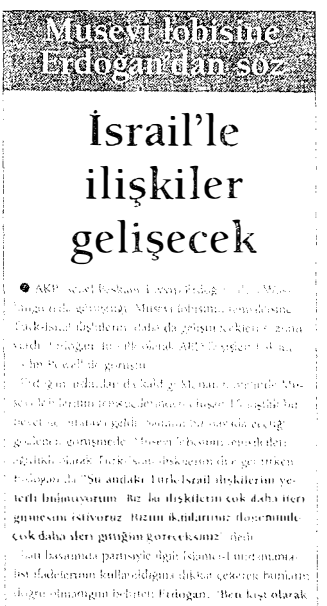
Baars

Enlighten your mind with the deeper topics of the weekly torah portion

Rabbi Stephen Baars
Aish HaTorah, Washington DC

Ak Zaaf: Kabala ve Ampul

Iki genç bilim adamına, bunu sağladıkları için, sevgi ve teşekkürlerimi yazıyorum. Daha önce, başka bir çalışmamda, ampul'ün, Nurculuk Tarikatı'nda da işaret olduğunu not etmiştim.

Musevi lobisine Erdoğan'dan söz

İsrail'le ilişkiler gelişecek

Ak Zaaf: "Beni İstanbul Yahudilerine Sorun"
Hürriyet, 11 Aralık 2002

Üçüncü Bölüme İkinci Ek

REYHAN, REYYAN, REYAN, RIHANI, REHAN ÜZERİNE

Her ikisi de, Arabi ve İbrani, "Sami" dil ailesinden geliyorlar, sözcükler ve adlarda ortaklıkların çokluğu bizi şaşırtmamalıdır; ayrıca hem Filistin'de ve hem de İspanya'da bir arada yaşadılar. Bir arada yaşamanın öncesi ve sonrası olduğunu biliyoruz.

Bu nedenle, örnek olsun, "sadık" veya "sıddık" adlarına bakarak, dinler ve kavimler hakkında kesin konuşmamız imkansız olmaktadır. "Reyhan" ve türleri için de kesinlikten uzağız; ancak bu ad ve varyantlarının, İbraniyet'te daha yaygın olduğundan da hiç kuşku duyamayız. Ayrıca, bizde İbrani asıllılar arasında ve tercih listesinin başlarında yer alıyor; çünkü gizlemek imkanını vermektedir.

Kolatch, "reihan", reyhan, ve "rehan" varyantlarını kaydediyor; Arami kökenli olduğunu yazmaktadır. Arami, Yahudiler'in dilleri arasındadır; sürgünde İbrani'yi bırakıp Arami konuştular.

Guggenheimer & Guggenheimer, koku, parfüm veya "fragrant" anlamında, "rehani" ve varyantı olarak da "riyhani" biçimlerini kaydediyor. "Rehana", Arabi "rihan" yazılıyor, tam bizim "reyhan" dediğimizdir; "rahani", rehani, "reyhani" varyantları da kaydedebiliyoruz. Türkiye'de Yahudiler'in "reyan" çağırdıklarını tespit etmiştim ki "reyyan" yazmakta hiçbir sakınca görmüyoruz. Reyhan ile "reyyan" veya "reyan" arasında fark bulunmuyor, tekraren not ediyorum.

Müslümanlar, "reyhan" adını, Peygamber Hazretleri'nin cariyesi olduğu için taşıyorlar; Fransızca transliterasyonunda, "raihana", réihana ve hatta "rayhana" yazılıyor. Younous et Néfissa Geoffroy, "femme d'origine juive" kaydını da düşmüşler, Reyhan'ın Yahudi olduğunda da bir kuşku bulunmuyor.

Ancak İbrani kaynaklar, Rihana'nın Peygamber Hazretleri'nin cariyesi, concubine, olduğunu reddediyorlar; bunlar arasında Profesör H. Graetz'ın "Yahudi Tarihi" de var, çok itibar edilen bir kaynaktır. Profesör Graetz, Hendek Savaşı'nın Müslümanlar lehine ve Yahudiler aleyhine sonuçlandığını kabul etmektedir; "the 'war of the fosse' terminated favorably for Mahomet, and very unhappily for the Jews, upon whom the whole of his wrath now fell" de-

mektedir.[17] Bu oldukça eski yazılmış tarih, bunun üzerine, Müslümanların, Yahudiler'e büyük bir katliam uyguladığını ileri sürmektedir.

Profesör H. Graetz, "Hayber" Savaşı'nda ise talihin Yahudiler'e güldüğünü not ediyor, amma bu nokta burada, bizi ilgilendirmiyor; yalnız, öyle görünüyor, İslamiyet'in ilk savaşları Yahudiler'e karşıdır ve demek ki ilk Müslümanlar arasında Yahudiler çokturlar.

Graetz, "nearly 700 jews, among them the chiefs Kaab and Hujej, were ruthlessly slaughtered in the market place and their bodies thrown into common grave" demektedir ki, Hendek Savaşı'nda, esirlerden, yedi yüz Yahudi'nin bir meydanda öldürüldüğünü ve cesetlerinin ortak mezara atıldığını okuyoruz. Kadınlar ise öldürülmeyip, silah ve at ile trampa ediliyordu; silah ve at getirildiğinde, karşılığında esir bir Yahudi kadın veriliyordu, bu iş herhalde Kuraiza Place'de yapılmaktadır.

Güzel, fakat, burada bir bilgiye daha rastlıyoruz ki Reyhan üzerinedir; "Mahomet wished to retain one of the captives, a beautiful girl. Rihana by name, as his concubine", Peygamber Hazretleri'nin, esireler arasında pek güzel Reyan'ı, Rihana, trampa etmeyerek cariye, concubine, tutmak istiyordu, bilgi budur. Buraya kadar, İslami ve Musevi kaynaklar arasında bir fark görmüyoruz; amma Profesör Graetz, "she, however, proudly rejected his advances" yollu ekliyor ve bundan, Reyan'ın,[18] Peygamber Hazretleri'nin teklifini reddetmiş olduğu çıkıyor. Bir de "proudly" sözcüğü de var, "cesurane" anlamındadır.

Şu sonucu yazabiliyoruz, itibarlı Yahudi tarihlerine göre, Reyhan veya Reyan, ya da Rihana, bir Yahudi kahramanıdır ve ismi de bu nedenle taşınmaktadır. Ancak, bu usül, tarihten ve dolayısıyla Tevrat ve İbrani dilinden isim çıkartmak, İsraeliyet'te yeni bir akım durumundadır.

Çok şayan-ı dikkat bir merhale olmalıdır, bizde de, "marvah", "merva", "merve" türü isimlerin de yakın zamanda keşfedildiklerini ve artan ölçüde taşındığını tespit edebiliyoruz. Reyhan, ki ak-ist saylavlar arasında bir de İbrahim Reyhan Ozal buluyoruz ve bu biseksüelite'ye işarettir, benzer bir manzara arzetmektedir; reyhan, reyyan, reyan, rihan çoğalmaktadır.

Halbuki üniversiter araştırmalar azalmaktadır. Peki üniversitelerin dil fakülte veya bölümleri uyuyor mu; her sözcüğün ve bu arada adın, ilk önce hangi tarihte ateste olduklarını araştırıp yayınlamak, görev ve sorumlulukları arasındadır. Bu yapılırsa, reyyan taşımanın, İsrailiyet ile bağlantısını sınamak imkanına kavuşabiliriz.

---

[17] Professor H. Graetz, *History of the Jews*, Vol. III, Philadelphia, 1894, p.80

[18] Profesör Graetz, teklifi kabul etmiş olan Yahudi kızı Zainab'ın, daha sonra, Peygamber Hazretleri'ni zehirlemeye teşebbüs ettiğini de ileri sürüyor ki bu episod'tan başka bir yerde söz etmeyi umuyorum. Zainab, idam edilmiştir.

Üçüncü Bölüme Üçüncü Ek

YEŞU-BABACAN ÜZERİNE

Herhalde artık Rafael Patay'dan söz etme zamanıdır; Irak'ta işgal kuvvetlerinin hapishanelerinde, insanı utandıran muameleler açığa çıkınca, Anglo-Amerikan dünyasında adından çok söz edilir oldu. Bunun nedeni, bu Yahudi araştırıcının "The Arab Mind" adlı kitabının birden bire ön plana çıkmasıdır;[39] bu vesileyle, "Arap Aklı" ve içindekilere baktığımızda hatta "Arap Haleti Ruhiyesi" diyebileceğimiz bu kitabın, Amerika'da savaş akademilerinde ders kitabı olarak kullanıldığını öğrenmiş olduk.

Doktor Patay, artık yeni baskıları yapılan bu kitabında, Araplar'ın en fazla cinsel aşağılanmaya dayanamadıklarını ileri sürmektedir. Buna göre, bir Arabı, çökertmenin en doğrudan yolu, cinselliği ile alay etmek ve böylece onuru ile oynamaktadır.[40] İşgal Kuvvetleri hapishanelerinde, bu yolun ısrarla uygulanması, Patay'ın ve bu kitabının ününü artırmış durumdadır.

Başka çalışmaları da var, "The Jews of Kurdistan" bunlardan bir diğeridir;[41] asıl yazarı Brauer'in ölümü üzerine Doktor Patay, bu kitabı, geliştirmiş ve yayınlamıştır, İbrani başkaları olabilir, ancak Batı dillerinde, Kürt Yahudileri hakkında hala en önemli kaynağımızdır. Bunlara ilaveten, Patay'ın "Jadid al-Islam" başlıklı çalışması, Meşed'in Yahudi Yeni Müslümanları'nı incelemektedir.[42] Bizde "nev-müslim" denilen Kripto Yahudilere, İran'da "Cedid al-İslam" deniyordu; bunlar Müslümanlığa geçmiş görünmekle birlikte, bu görüntüleri, ciddiye alınmayan bir kabiledir.

Patay'ın çalışması, İran'da, Meşed "Gizli Yahudileri" üzerine, sağlam veri-

---

[39] Raphael Patai, *The Arab Mind*, New York, 1976

Guardian'da, Brian Whitaker, "Its best use is as a doorstep", May 24 2004, şu bilgileri veriyor: R. Patai, 1996 yılında ölmüş ve kitap Hartherleigh Press tarafından 2002 yılında yeniden basılmış, nicely timed for the war in Iraq, ve daha sonra emekli Albay "Tex" de Atkine'in tanıtımıyla yeniden yayınlanmış, Amerikan Ordusu sahip çıkmaktadır.

[40] Onamastique, bunları yapanların çoğunun Yahudi asıllı olduklarını düşündürüyor; artık gösterebildiğimi sanıyorum, isim-bilim, İsraeliyet'te daha net çizgilidir.

[41] Ercih Brauer, completed and edited by Raphael Patai, *The Jews of Kurdistan*, Wayne State University Press, 1993

[42] Raphael Patai, *Jadid al-Islam – The Jewish "New Muslims" of Meshed*, Wayne State University Press, 1997

lere dayanan bir araştırmadır. Veriler sağlamdır, çünkü yüz yıllarca "müşlüman" yaşayan bu aile sonunda İsrael'e göç etmiş ve kendisini açıklamıştır; önemli arşivi de beraberinde götürebildiklerini anlıyoruz. Bunlar arasında aile reisinin, Müslüman hayatında, gizli tuttuğu anıları da var ki çok mühimdir.

Yaşamları acı ve meşakkatlidir, bunu not ediyorum. Bunun karşılığında bilgi hazinemiz önemli ölçüde zenginleşmiş olmaktadır; bu nedenle, Doktor Patay'a, "Arap Aklı" nedeniyle olmasa da, "Jadid al-Islam" için, teşekkür borcumuz var, ifa ediyorum.

MEŞED GİZLİ-YAHUDİLERİ'NDE "AK" VE "BABACAN" ADLARI

Bu kitaptan yararlanmayı daha sonraya bırakıyorum.

Bir aktarma yapıyorum;[43] "ak" adını görüyoruz.

"The second son, Mullah Ya'qov, was a mullah (teacher) and also a ritual slaughterer, and he had four sons in Mehed, as follows: Hajji Isma'il Lebi (Hajji Yhezq'el), Mullah Yahya (Yudah), Hajji Mahdi (Mattiyah), Aq Rafi (R'fa'el) Levi."

Bir kez daha diğer çalışmalarımdaki tespitlerimizi teyid etmektedir; Gizli Yahudiler de hacca gidiyorlar ve çok ciddi görünüyorlar, Meşed Yahudileri, ya Mekke'yi ya da Kerbela'yı ziyaret ediyorlar ki herhalde "hacı" oluyorlar. Bir de yerel isimlerinden başka ve mutlaka Yahudi isimleri taşıyorlar, ha-kadoş deniyor, ve burada, gizli isimleri, çok kesin olarak öğrenebiliyoruz. Gentile isimlerini, kinnuy tabir ediliyor, kudisi isimlerine çok yaklaştırıyorlar, "benzetiyorlar" diyebiliyoruz.

Ak Rafi adlı Gizli Yahudi'nin asıl adı R'fa'el Levi'dir; aile kayıtları bu yöndedir. Guggenheimer & Guggenheimer. "Rafi" adını, Türkler'in, "Rafael" adının kısaltılmışı olarak taşıdıklarını haber veriyorlar, demek bu usül İran'da da geçmektedir. "Tanrı sağlık verir", anlamındadır ve "Rofe", İbrani'de tabib doktor olup aynı köke bağlanıyorlar. İlaveten, Ak Rafi'nin gizli adında bir de "Levi" var ki, bu bana, analizlerimizin doğru yönde olduğu konusunda, şaşırtıcı ve sevindirici bir işaret olarak gelmektedir.

İkinci aktarmaya geliyorum,[44] "babacan" üzerinedir.

"The children of my brother Mahdi are: two sons, Moshe and Babajan (Y'hoshua)."

Meşed Gizli-Yahudiler'in hem "babacan" adını kullanmaları ve hem de babacan'ın gizli ismi olarak, Y'hoshua'yı taşımaları son derece değerlidir, kıymettar bir malumat telakki ediyorum. Bu adın temel varyantı Yeşu olmak ge-

[43] ibid. p.116

[44] ibid., p. 117

rekir; "salvation", kurtuluş, anlamındadır. Fakat Guggenheimr& Guggenheimer, "Y'şua" için, "Tanrı yardım eder, Lord helps, anlamını veriyor ki "babacan" icadına çok uymaktadır. "Baba", Tanrı-Baba veya "Efendimiz" sözcükleri nedeniyle "Tanrı" anlamını da içeriyor ve "can" vermesi ise, " kurtarmak" fiilini çağrıştırmaktadır. Doğrusu, "babacan" ve "Y'hoshua" birbirine çok yakışıyorlar; çünkü, Yeşu ve Yeşua'nın Jesus'dan başka bir de "Joshua" karşılığı var, uyumun arttığını müşahede edebiliyoruz.

GUR VE BABACAN AKRABALIĞI ÜZERİNE

Remzi Gür, Esra'nın yurtdışı eğitim masraflarını karşılamakla meşhur olmuştu, coupure'ünü sunuyorum. Burada, ben, bir talihsizliğinden söz etmek istiyorum ve bir de eleştiri yazmak zorundayım.

Remzi'den "ramsey" olmuş, ama, zenginleştiği İngiltere'de nokta bilmiyorlar; talihsizlik, "gur" olarak okumaları ve çağırmalarıdır. "Gur" ise mutlak tevratik'tir, İbraniyet'te çok önemli bir ad olduğunu biliyoruz. "Guri", aslanım ve "guriel", Allahım'ın aslanı, anlamlarını vermekte ve çok taşınmaktadır. Bu, Türklük adına, büyük bir talihsizliktir; çünkü Remzi Gür'ün, Ramsey Gur olarak ve bir Yahudi sanılması ihtimali büyük görünüyor. Türk olduğunu sık sık duyurmasını tavsiye ediyorum.

İkincisi "marka" yapılacaktı; "ramsey" ad ve markasının, hiç kimsenin, Türklük ile rabıtasını kurması mümkün değildir. Ramsey, has bir İngiliz adı olup, "ram's land" manasına geliyor; "koç'un ülkesi" diyebiliriz, Türk markasına uzak düşmesinden başka bir sakıncasını bulamayız. Amma dindar İngilizler, buradaki "ram" sözcüğünü İncil'deki tarzda anlarlarsa, üzücüdür; çünkü, "abram" veya "avram" adında karşımıza çıkıyor ki "yüce" demektir. Avram veya Abram, "Yüce Baba" oluyor; Türklük adına, hiç de hoş düşmüyor. Eleştiri budur ve bu cenaptan geliyor.

Şimdi bu Gur, oğlu ile A. Babacan'ı "bacanak" yapmış ve bir daha meşhur olmuştur. Bu akrabalık hayırlıdır, çünkü, Hilmi'den olma, Güner'den doğma bu Babacan'ın zevcelerinin kızlık soyadının "yurter" olduğunu da, bu vesile ile, öğreniyoruz; böylece, Babacan'a "baldız" ve Gür'e gelin kız Yurter'in, adının "didem" olduğu da ortaya çıkıyor ki, bu sözcüğün, Farsça "gördüm" sözcüğünden başkaca bir anlamını, bulamıyoruz. Ayrıca bu sözcük , "gördüm", ile yakınlığımız, "Ali'yi gördüm, Ali'yi" nefesi sayesiyle kurulmaktadır Fakat burada ki "Ali", bildiğimiz "Ali" olmayıp Tanrı'dır ve konumuz dışında kalmaktadır.

Baldız Didem Yurter ile ilgili coupure'ü de ekliyorum.

ERDOĞAN ARKADAŞI REMZİ GÜR'ÜN OĞLU İÇİN ARACI OLDU

Babacan, baldızını Ramsey'a gelin veriyor

Başbakan Tayyip Erdoğan'ın yakın arkadaşı Ramsey'in sahibi Remzi Gür'ün oğlu Ömer Gür ile Devlet Bakanı Ali Babacan'ın baldızı Didem Yurter, Eylül ayı sonunda evleniyor. Sakarya'daki tren kazasının meydana geldiği 22 Temmuz gecesi Metropolitan Otel'de nişanlanan çiftin yüzüklerini Başbakan Erdoğan takmıştı.

Zeynep Babacan'ın kardeşi Didem Yurter ile Ramsey'in veliahtı Ömer Gür'ün nişan yüzüklerini Başbakan Erdoğan taktı.

KIZI ERDOĞAN İSTEDİ

Erdoğan'ın yakın dostu olan işadamı Remzi Gür'ün oğlu Ömer Gür için, Zeynep Babacan'ın kızkardeşi Didem Yurter'i babasından bizzat istediği öğrenildi. Erdoğan'ın da katıldığı nişan töreninde tren kazası gölge düşürdü. Başbakan Erdoğan, kazanın büyüklüğünü öğrenince yüzüklerı takar takmaz Otel'den ayrılarak Pamukova'ya gitti. Gür ile Yurter'in Eylül ayı sonlarında evleneceklerı belirtildi. Damat Ömer Gür'ün İngiltere'de moda eğitimi gördükten sonra Londra'da yaşamaya başladığı öğrenildi. Son bir yıl içinde AK Parti'deki evliliklerin "aile içinden" olması dikkat çekti. Son dönemdeki evlilikler şöyle:

EVLİLİKLER 'AİLE İÇİNDEN'

■ Başbakan Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan, seçimlerde AKP'den aday olan ve Büyükşehir Belediyesi Ulaşım A.Ş.'de muhendis olan Orhan Usuner'in kızı Reyyan Usuner ile evlendi.

■ Başbakan Erdoğan'ın kızı Esra de Yeni Şafak Gazetesi Yazarı Sadık Albayrak'ın oğlu Berat Albayrak İstanbul Fatih Kırdar Uluslararası Kongre Merkezi'nde evlendi.

■ Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin'in oğlu Arıukat Cemi Şahin ile dayısının kızı sağlık teknikeri Esra Denli, Sultanahmet'teki Binbirdirek Sarnıcı'nda kaydın nikahla evlendi.

ANKARA

Sabah, 6 Ağustos 2004

Esra kızım sayılır okutuyorsam suç mu

AKP

Erdoğan Ramsey'den giyiniyor

■ AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, devrilişine yol açan yasanın yapımında Ramsey'e teşekkür etmişti.

Remzi İngilizler sayesinde Ramsey oldu

■ RAMSEY

Erdoğan Ailesi bu yazlıkta tatil yaptı

SADIÇL DOSTUZ

Hürriyet, 25 Ağustos 2002

Dördüncü Bölüm

"BERAT" ADININ COĞRAFYASI

Hem gösterişsiz ve hem de inatla çalışmıştı, ne güzel; bir tür idi ve Mehmet Zeki Pakalın, bu türün en önünde yer alıyordu. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu tarafından yayınlanmış "Maliye Teşkilatı Tarihi 1442-1930", dört cilt ediyor, hem büyük emek ve sabır ve hem de bilgi verimidir; "harika" diyebiliriz. Bunun yanında ve belki de önünde, Pakalın'ın, "Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü" ise, artık "baş-ucu" demiyoruz, tam bir "masa-üstü" kitabıdır. Pakalın, her zaman, masa üstünde yaşıyor bir de, büyük güven veriyor; aradığımı Pakalın'da bulursam, başka bir yere bakmıyorum. Gözümüzün gördüğü ve elimizin uzandığı yerdedir.

Aradığımız "berat" sözcüğü için, "beraat" sözcüğü ile ilgisi yok ve bu "aklanma" anlamındadır, şunları yazıyor: "Arapça bir kelime olarak lugat manası 'yazılı kağıt ve mektup' demek olan bu tabir Osmanlı devleti teşkilatında bazı vazife, hizmet ve memuriyetlere tayin edilenlere vazifelerini icra salahiyetini tevdi etmek üzere, padişah tuğrası ile verilen mezuniyet veya tayin emirleri hakkında kullanılan bir istılahtı. Berat'a, biti, berat-ı şerif, nişan, nişan-ı şerif, hüküm de denirdi."[45] Pakalın, berat'ın, Kamus-u Osmani'de "yazılmış kağıt" manasında olduğunu eklemektedir.

Öyleyse, "berat" sözcüğünden bir isim düşünmemiz zordur; hiçbir ebeveynin, yeni doğan çocuğuna "yazılmış kağıt" adını takmasını akıl edemeyiz. Peki neden veriliyor; bu soru karşımızdadır.

Hiç kuşkusuz, çeşitli dillere vakıf olmayanların isim sözlüğü yazmaları halinde çok dikkatli olmaları isabetlidir; bu nedenle, Erol Aydil'in, "Berat Kandili", hatırlatmasını yaptıktan sonra, "bu gece doğan kızlara 'berat', erkeklere

[45] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt I, M.E.B., İstanbul, 1993. s.205

Ataköy kontunun mirası

Atakoy Kontu olarak tanınan Yafes Ozturk'un 1993 yılında ölumunun ardından, biri Hulya Sözer olmak üzere, hayatındaki üç kadın birbirine düşmüştü. Ozturk'un resmi nikahlı eşi Muteber Oztürk, çocuk sahibi olamamıştı. Bu yüzden imam nikahlı eşi Sema Tek'in kızı Zeynep ve Hulya Sozer'in oğlu Sözer Berat, mirasa ortak oldular. Muteber Oztürk, iki çocuğun miras dışı kalması için kocasının kısır olduğunu gosteren sahte rapor bile düzenlemişti.

Sözer Berat: Yafes'ten Olma & Hülya'dan Doğma
Hürriyet, 4 Ocak 2005

Ak'lı Berat: Fulden & Umut & Berat Ak-Yürek
Hürriyet, 9 Aralık 2004

Berat, Adnan Polat

Onun yeri bambaşka

Adnan Polat, geçtiğimiz gece İş Sanat Küçükleri'nde Ali Poyrazoğlu'nun yeni oyunu "Sağlık Olsun"u izledi. Polat'a o gece eşi Ayşe Hanım yerine kız kardeşi Berat Polat eşlik ediyordu. Kardeşine çok değer verdiğini, onun yerinin ayrı olduğunu söyleyen Adnan Bey, her fırsatta mutlaka kendisine zaman ayırdığını belirtti.

Işık Lisesi'nden Adnan Polat ve Kardeşi Berat
Hürriyet, 19 Ocak 2005

ACI KAYBIMIZ

Merhum Ramazan Duralem ve Merhume Gül Duralem'in kızı,
Merhum Hüseyin ve Hasan Duralem'in kardeşi, Perihan Özdil'in halası,
Jutta ve Helmut Griese, Zehra ve Çetin Kılcı, Canan ve Tanju Haktanır, Melahat
Duru ve İhsan Mutuşoğlu'nun dünürleri,
Brigitte, Ayşegül, Selin Hotiç ve Serdar Mutuşoğlu'nun değerli kayınvalideleri,
Alihan, Aslıhan, Nazlı, Sinan, Emirhan, Efecan, Kerem ve Fabio'nun babaanneleri,
Eda ve Mert'in anneannleri, Mehmet, Ahmet, Sermet, Ayşegül, Serdar Hotiç ve
Berat Mutuşoğlu'nun çok sevgili anneleri,
Salih Hotiç'in 63 yıllık biricik eşi

FATMA REMZİYE HOTİÇ'i

30 Mayıs 2004 tarihinde kaybettik.
Cenazesi 31 Mayıs 2004 Pazartesi günü (bugün)
Erenköy Galippaşa Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Karacaahmet
Mezarlığındaki aile kabristanına defnedilecektir.
Allah Rahmet Eylesin.

HOTİÇ AİLESİ

Fabio & Gül & Selin & Özdil & Berat
Hürriyet, 31 Mayıs 2004

'berati' adı verilir" malumatını, eğer berat'ı mistifiye etmek gayreti olarak görmezsek, en azından, dikkatsizlik saymak zorundayız. İleride değineceğim, bu adın, "Berat Gecesi" ile bir bağlantısını bulmak imkansız görünmektedir; ayrıca, daha da önemlisi, bir İslami dayanağını ortaya atabilmek için diğer Müslüman kavimlerce de taşındığını göstermek icap etmektedir. Bu icaptan yoksunuz.

Araştırmalarım az taşınan bir ad olduğunu gösteriyor, nitekim, Nebioğlu'nun "Türkiye'de Kim Kimdir" sözlüğünde, "berat" veya "berati" soy adına rastlamıyoruz. Bunun dışında, Yafes'ten olma ve Hülya'dan doğma bir "Berat" bulabildik, erkek'tir. Buna ilaveten, Ak'lı bir "Berat" var ve kızdır. Bir başka "Berat" daha çıkıyor, annesine ait mezar taşı, erkek olması ihtimaline işaret etmektedir. Demek oluyor, biseksüel taşınabiliyor; bunun İbraniyet'te bir usul olduğuna hep işaret ediyorum; ancak, bu işarete bakarak bir çıkarım önermiyorum.

Adnan Polat'ın ise kız kardeşini pek sevdiğini öğreniyoruz, adı Berat'tır. Polat'lardan Adnan'ın kendisi ise Işık Lisesi mezunları arasında yer almaktadır. Bir kural değil, mutlaktır diyemiyoruz; İbrani asıllıların tercih ettikleri bir high school olduğunu ise biliyoruz.

Üstad Pakalın, "berat gecesi" maddesinde de şunları yazıyor: "Kameri ayların sekizincisi olan şaban'ın 14. gününü 15. gününe bağlayan geceye verilen addır. İslam'dan evvel Araplar, her ayın birinci ve sonuncu gün ve gecelerine berat derlerdi. Berat gecesi, Müslümanlarca büyük mağfiret ve necat gecesi sayılır ve müminler o geceyi taat ve ibadet ile geçirirler." Buradan ve diğer İslami kaynaklardan öğrendiğimize göre, İslam öncesi bir usül olup, günahların affı için dua edilen bir zaman veya gece olmaktadır. O halde böyle bir gecede dünyaya gelenlerin, örnek olsun, "necat" veya "saffet" çağrılmasını anlamak mümkün olsa da, "berat" mantıklı çıkmamaktadır.

Kaldı ki, kütüphanemdeki, Arabi ve Farisi isim sözlükleri ve bu arada Fransa'da yaşayan Araplar için yayınlanmış Fransızca ad-lugatlarında, hiçbir halde, "berat" adını göremiyoruz. Bu durumda da, bu adı, "berat", İslami tradisyonlara ve bu arada Berat Gecesi'ne bağlamak, her türlü dayanağını yitirmektedir. Bunu, tekraren ve şöyle de söyleyebiliriz, "berat" adının taşınmasının İslam'a dayalı bir açıklamasına sahip değiliz. Araştırmamızı sürdürmemiz yerindedir.

COĞRAFYADA BERAT

Ne yazık, bir "berat" daha var. Üstelik bu berat'ın "esra" ile evli olduğunu da tespit ediyoruz. Soyadı "Albayrak"[46] olan Berat'ın zevcesi Esra'nın adını da Türk onomastique'inde bulamıyoruz. Aynı şekilde Araplar da taşımıyorlar, Araplar'da "Asrar", giz veya sır anlamında, "Esrar" var, ancak "Esra" yer almamaktadır. Esra'nın, Osmanlı dinastisinin, judaize olma ihtimali yüksek, son dönem kızlarından bu yana, yakın zamanda, bir salgın olduğunu müşahade edebiliyoruz. Özellikle İsrael'in de facto kuruluşu saydığımız 1967 tarihinden itibaren ve br'li isimler cinsinden yayılıyorlar.

Bu ad, "Ezra" biçimiyle, Tevrat'da var.[47] Yonge, Elenler'in bu ismi "esdra" olarak bildiklerini not ediyor; "d" kolaylıkla düşmektedir ve "Esra" formuna ulaşıyoruz. Bunun dışında, Arabi, İbrani ve Farisi'de "d" ile "z" karakterlerinin birbirinin yerine geçtiklerini unutamayız, "gıda" ki İran'dan almıştık ama İraniler şimdi "gaza" diyorlar ve "Fadıl" ile "Fazıl" adlarının aynı olduklarını biliyoruz. Ayrıca "s", "z" karakterleri aynı sesi göstermekle, ikincisi sonore halidir, "k" ile "g" veya "p" ile "b" ilişkisine sahiptirler. Eskiden bizde, İbrani asıllılar "Azra" söylenişini tercih ediyorlardı; tanınmış yazarımız Azra Erhad'ı hatırlıyoruz. Her halde "Azra", "Esra" ile aynı olmakla birlikte daha müzikaldir. Diğer İbrani adlar sözlüklerimizde "ezer" olarak da taşınabildiğine işaret ediliyor, "esra", İbrani "yardım" demektir.

Kolatch, Yemen Yahudileri'nin erkek çocuklarına bu ismi vermediklerini ayrıca belirtiyor,[48] buna neden olarak, "yardım" anlamına gelen Ezra'nın, Babil Sürgünü'nden dönerken Yemen Yahudileri'ni ihmal etmesidir, gücendiklerini anlıyoruz. Esra, Yemen Yahudileri'ne yardım etmemiş olup Yemen Yahudileri tarafından, pek taşınmayan bir ad'dır ve biseksüel bir kullanımı olduğunu görüyoruz.

Bu durumda ve yine biseksüel taşındığını not etmiş olduğumuz "berat" adına dönüyoruz. Şimdiye kadarki etüdümüzden dil ve tarih imkanlarının, bizi, bir yere götürmediğini anlamış bulunuyoruz. Öyleyse "coğrafya" disiplinine baş vurmak durumundayız.

Arnavutluk'ta "berat" kasabasını bulmak, herhalde bizi şaşırtmıyor; "berati", berat'a aidiyet göstermektedir, "şiraz-i" veya "han-i" ya da "nurs-i" bildiğimiz kayıtlardır. Farisi'den ödünç aldığımız bu ekle "-i", eskiden "berat-i"

---

[46] Bu soyadı için, Baruch Pinto'nun sözlüğünde bir giriş buluyoruz. Ayrıca aynı sözlükte, "albayrak" girişinden hemen sonra "albohayre" geliyor ve söylenişleri birbirine çok yakın düşmektedir. Bu ikincisi, İspanya'da bir yer adıdır ve birazdan berat'ın da toponimic olduğunu gösterebileceğiz.

Baruh B. Pinto, *The Sephardic Onomasticon – An Etymological Research on Serpherdic Names of the Jews Living in Turkey*, İstanbul, 2004. s.45-46

[47] Charlotte Yonge, *History Of Christian Names*, London, 1884, p.51

[48] Alfred J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English and Hebrew First Names*, N. Y., 1984. p.86

İşte damat

Berat Albayrak

DAMAT Berat Albayrak, gazeteci-yazar Sadık Albayrak'ın oğlu. Fethullah Hoca ile ilişkilendirilen Özel Fatih Erkek Lisesi'nden mezun olan Berat Albayrak, daha sonra Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. New York Üniversitesi'nde ekonomi eğitimi gören Berat Albayrak, Esra'yla ABD'de tanışmış. Yeni Şafak Gazetesi'nde köşe yazıları yazan Sadık Albayrak ile Erdoğan'ın dostluğu ise Milli Selamet ve Refah Partisi dönemlerine dayanıyor. Berat da, babasının izinde, fikirlerini sık sık 'Turk of America' adlı dergide yazıya dökü yor.

Berat & Esra
Hürriyet, 9 Ocak 2004

ATAKÖY konu olarak bilinen emlak kralı **Yafes Öztürk**'ün trilyonluk mirasının paylaşımıyla ilgili dört eş arasında yaşanan hukuk savaşının galibi resmi nikahlı eş **Muteber Öztürk** oldu. Yargıtay, Atakoy Tatil Koyu'nü resmi nikahlı eşten habersiz diğer üç eşe kiralayan Ozge Turizm hakkında verilen men-i müdahale ve sözleşmenin iptali kararını onadı. Yargıtay kararına rağmen pes etmeyen **Hülya Sözer** ve **Sema Tek**, Ozge Turizm'e karşı 100 milyar liralık yeni bir fuzuli işgal davası açtı.

TRİLYONLUK MİRAS Yıllardır süren miras kavgası, **Yafes Öztürk**'ün 11 yıl önce trafik kazasında ölümüyle patlak verdi. Resmi nikahlı eş **Muteber Öztürk** dışında imam nikahlı eşler **Hülya Sözer**, oğlu **Berat Sözer Öztürk** için, **Sema Tek**, kızı **Zeynep Öztürk** için, **Gül Otkan** ise oğlu **Barış Öztürk** için trilyonluk mirasta hak iddia etti. **Muteber Öztürk**, ölen eşinin kısır olduğunu öne sürdü. Üç kadın babalığı kanıtlamak için DNA testi istedi. Mahkeme kararıyla **Yafes Öztürk**'ün mezarı açıldı, DNA için örnek alındı, üç çocuğun da ondan olduğu ortaya çıktı.

Yafes Ahfadı: Berat & Zeynep & Barış Öztürk
Hürriyet, 20 Ekim 2004

Apar topar evlendiler!

Turkan Sabancı'nın yeğeni Zafer Civelek, Esra Tarhan ile Eylül 2002'de Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'nde dillere destan bir düğünle evlenmişti. Sosyetenin sevilen simalarından olan çiftin evliliklerinin sekizinci ayında, 21 Mayıs'ta da Amerika'da nur topu gibi bir erkek çocukları dünyaya geldi. Evliliklerinin üzerinden daha 9 ay 10 gün geçmemesine rağmen çiftin bebeklerinin olması o dönemlerde herkesin aklını karıştırmıştı!

Gerçi çift bu konu ile ilgili hiçbir açıklama yapmadı. O dönemlerde herkesin konuştuğu, ya bebekleri erken doğmak istemişti, ya da Esra Hanım evlenirken hamileydi!!!

Esra Civelek
Hürriyet, 16 Ağustos 2004

diyorduk; çok büyük bir ihtimalle berat'a bağlılık ifade ediyordu. Şimdilerde doğrudan doğruya "berat" çağırıyoruz; bu, maksadı aşmış olduğu durumlarda dahi, İbrani onomastique kurallarına uygundur. Bizde "bitlis" veya "mardin" soyadlarını biliyoruz, "sevil" adı da, her sevil'de doğru olmamakla birlikte, "seville" olmaktadır. Demek ki artık İsraeliyet çağrışımlarından çekinmiyor ve hatta tahrik ediyoruz.

Devam ediyorum, 1915 yıllarında, İstanbul'daki Amerikan Sefiri Morghentau bir Yahudi idi ve sefarette, en çok Yahudilerle ilgileniyordu. 1930 yıllarında ise Arnavutluk'taki Amerikan Büyükelçisi de bir Yahudi'dir, Herman Bernstein çağrılmaktadır. Yahudi-Amerikan Büyükelçisi Bernstein'ın Arnavutluk günleri için, bir kaynakta, "Ambassador Bernstein took an interest in Jewish history and did some exploring to find traces of early life in Albania" ifadesini okuyoruz.[49] Demek ki, Arnavutluk'taki Amerikan Sefiri Bernstein, ilk iş olarak, Yahudi Tarihi ve bu arada, Arnavutluk'taki eski Yahudi yaşamı üzerine araştırma yapmaya başlıyor; bunun bir kural olduğunu çıkarabiliyoruz. Amerikan sefirler için Yahudi ilgisi öndedir.

Ambasador Bernstein'ın, Sabetay Sevi'nin peşine düştüğünü de tahmin edebiliyoruz; mezarını arıyor, bulamıyor. Sevi'nin, buralara gönderildiğini, Ulqin'de yaşamış olduğunu, biz "Ülgen" ve biraz da bozarak "Ülken" diyoruz, tespit ediyor ki, zor değildir, ama, mezar yerini keşfedemiyor. Ancak buldukları şudur: "At some point Zvi must have left Ulqin because in 1673 the Sultan exiled him to Albania a second time. This time he stayed in Albania and lived out his last days in Berat, dying in 1676. All that is known for sure about the tomb is that it was buried on the side of the river Osum, in central Albania." Bu keşiften, Sabetay Sevi'nin, son günlerini Berat'ta geçirdiği ve mezarının da orada olduğunu öğreniyoruz.

Berat keşfedilince, Berat kutsal bir makam haline gelmekte gecikmiyor; sabetayistler buraya gelerek bir cemaat oluşturuyorlar ve Selanik'li bir rabbi'nin liderliğinde otuz yıl kadar burada yaşıyorlar; ancak burada kalmıyoruz. Bu kaynağa güvenecek olursak, Bektaşi-Sabetayist yakınlığı burada da karşımıza çıkmaktadır.

Her halükarda, Berat, Sevi'nin mezar yeri olarak kabul ediliyor.[50] İlginç yan, Bektaşiler'in de burayı kutsal bir makam saymalarıdır ve 1965 yılına kadar, Sevi'nin, Berat'taki farazi mezarı, Bektaşi hacıların ziyaretlerine sahne olmaktadır. Bu, herhalde, şaşırtıcı bir malumat olmalıdır, ancak, sabetayizm ile bazı islamic tarikatların içiçe girişini göstermesi açısından önemlidir; şimdiye kadar karşılaşmakla birlikte bir kez daha not ediyorum.

---

[49] Haroey Samer, *Rescue in Albania-One Hundred Percent of Jews in Albania Rescued From Holocaust*, Brunswick Press, 1997.
Internet'te okuduğum için sayfa numarası veremiyorum.

[50] "Zvi's assumed tomb became a shrine for an Islamic sect kown as 'Bektashi'. Until 1965 it was common for Bektashi Moslems to make pilgrimage to this tomb."

ULQIN & ÜLGEN& ÜLKEN& ÜLSEVİLER

Mademki "berat" ile "ulqin" tarihsel olarak içiçedir, çok kısa olarak da olsa, "ulqin" üzerinde durabiliriz. Önce kısa bir bilgiye ihtiyacımız var.

Katkı

ULQIN: SABETAI CEVI

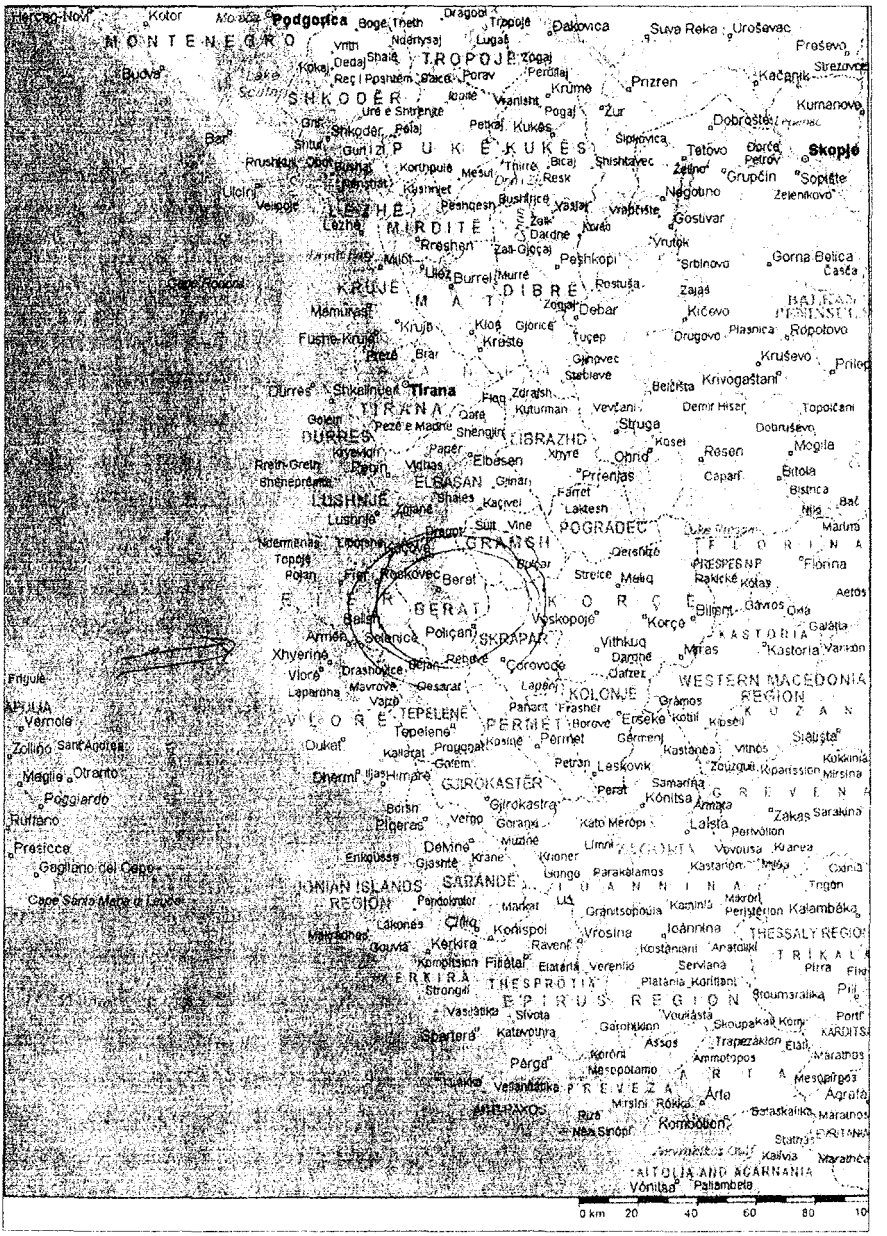
Ulqin/Ulcinj [Montenegro], is one of the oldest towns on the Adriatic coast. The old part of Ulqin - The Old Town, was founded in the 5th century B.C. Every single rock in this place seems as if it is able to tell you a story - a story of a 25 centuries long, famous and stormy past. Since its founding, due to its geographic position, Ulqin has been the goal of conquest. But, Ulqin/Ulcinj has also been a place where great minds found their peace and sat to give the world their best works- like Cervantes who chose Ulqin/Ulcinj to write his famous 'Duclinea'; like Sabetaj Cevi/Sabetha Sebi, one of the greatest dissidents of his time and the initiator of the reform of the Talmud (the holy book of the Jews) who in Ulcinj/Ulqin found the safe place to hide from Turks (even today, centuries after his death, there is always a fresh, burning candle at the altar where he used to pray). And exactly this place, The Old Town, has been chosen by the Serbian Army to station their soldiers!

http://jurist.law.pitt.edu/email.htm

Böylece Sabetay Sevi'nin Ulqin'de yaşamış olduğunu da tespit edebilmiş oluyoruz. "sevi" adının, İbrani tsadik karekteri ile başlamasının transliterasyonunda güçlükler yarattığına değinmiştim, "s" veya "z" ile olduğu gibi "c" ile çevrilebiliyor, burada olmasa bile başka sözcüklerde "ç" olarak karşılandığını da biliyoruz. Rusça'daki "ts" karekterinde de benzer sorunlar yaşıyoruz.

Kuşkusuz bağlayamadığımız haller de var, ama, bir eğilim olarak, "Ülgen" ve diğer ül'ün türevi isimleri, Ulqin'e bağlayabiliriz. Bu, bize, sabetayistlerimizin ne kadar "ulseviler" olduğunun bazı ipuçlarını veriyor. Daha da önemlisi, sabetayistlerimiz için, laisizm iddiası, pek havada kalmaktadır.

Öyleyse bu bölüm "ulseviler" ailesi ile "esra" ailesi arasındaki tutkulu aşkı da açıklayabilmektedir.

Sabetay Sevi'nin Mezar Yeri: Berat

Dördüncü Bölüme Ek

MMN & MA'MİN & MÜMİNE & ŞİFRELER

Sami dillerinin konsonantal olduklarını hep kaydediyoruz; bu, bir ilke olarak, sadece konsonlarla yazılması anlamındadır. "br" varsa, "ebru" veya "eber" okumamız mümkündür veya "mr" karakterlerini, "ömer" veya "imir" için yeterli görebiliyoruz. Bu bir eğilimdir, İranca'da, "hotel", htl, "telefon" tlfn ve bizde bir isim olan "buland", blnd yazılıyor; biz "bülend" veya "bülent" diyoruz ve bunun da biseksüel taşındığı halleri biliyoruz.

Sabetayistler kendilerini "ma'min" çağırıyorlar ve "mmn" karakterleriyle yazılmaktadır. Bu nedenle bir "mümine" göstergesini "ma'min" olarak anlamamız yerindedir. Manalarının özdeş olduğunu da biliyoruz.

Bu kısa açıklamadan sonra, Esra'nın babasının en müfrit ve Fethullah Gülen'in en partizan savunucusunun bir yazısını alıyorum. Cem Boyner ile bir de parti macerası vardı ve ansızın Hürriyet'te köşe verildiği malumdur. Gazetecilik kariyeri olmayan ve henüz düşünme ile bağlantısını ispat etmemiş birisine Hürriyet'te köşe açmayı rantiye hali telakki etmekte mazuruz.

Bu vak'ada sabetayizm'in şimdiki halini ve meselelerini okuyabiliyoruz.

Onomastique okumadan tarih yazılamayacağını tekrarlıyorum. İsim okumaya yer isimlerini okumak da dahil oluyor ve bu bizi coğrafya'ya götürüyor. Buradan Hürriyet Gazetesi'ne geçiyoruz ve hiçbir yazı, benim Tekeliyet'te ortaya çıkardığım, bu Gazete'nin yayınlanması tarihi ile İsrael Devleti'nin kuruluşunun senkronizasyonu üzerine nazariyeyi bu denli güç ile desteklememektedir.

Ülsever'in yazısını deşifre etmek kolay görünmüyor ve bir anahtar gerekiyor.

Poliakov'un, "Anti-Semitizmin Tarihi" nam-kitabından bir aktarmanın yeridir. Poliakov, İbrani'lerin bazı zamanlarda, ayrı bir semantik kullandıklarına değinerek şunları tespit ediyor: "They used a highly special semantic: The word 'church' is regularly replaced by 'place of impurity', the word 'cross' by the 'evil sign', the word 'baptize' by 'pollute' and so on."[51] Leon Polia-

[51] Leon Poliakov, *The History of Anti-Semitism*, translated from French by R. Howard, London, 1955-1960, p.84

Cüneyt
ÜLSEVER
culsever@hurriyet.com.tr

Güle güle Mümine Teyze

28 Temmuz 2001'de yazdığım "**Affet Beni Mümine Teyze**" başlıklı yazıda **Mümine Teyze**'ye aynen şöyle sesleniyordum:

"TELEFONDA oğlun, 'Ölümümden sonra beni yazsın!' diye tembihte bulunduğunu söyleyince çok kötü oldum Mümine Teyze! Bu vasiyet bir neslin unutulmuşluğunun acısını haykırıyordu. Çok üzüldüm, çok utandım! Kendimi bir nankörün yakalandığı suçluluk girdabında buldum.

...Sen, babam, ve gayrisi **atayurda** hasret doğdunuz, **anayurda** hasret oluyorsunuz!...

...**Mümine Teyze**; sana şükran duygularımı içeren bu mektubu sağlığında yazıyorum. Öbür dünyaya gittiğinde yazsam, ola ki eline geçmez de, bizde bir nebze olsun **vefa duygusu** olduğunu bilemeden, oralarda hakkımızda **hüküm** kurarsın!

Oralara şahsen gitmeden; şanımız önden yanlış duyulmasın diye, bu mektubu erken yazıyorum!..."

★ ★ ★

İyi ki bu mektubu zamanında yazmışım. Yukarıda alıntı yaptığım yazı yazıldığında Mümine Teyze, bir rivayete göre 86, diğerine göre 91 yaşında idi.

Demek ki, Mümine Teyze geçen hafta öldüğünde *90 ile 95 arası bir yaştadır.*

Ortalamanın çok ama çok üstünde bir yaşta öldü Mümine Teyze!

Her ölüm acıdır, yürek yakar. O da diğerleri gibi, kendi gömülürken geride kalanları acılara gömdü.

Allah gani gani rahmet eylesin!

★ ★ ★

Ancak, bu ölüm beni ölümün soğuk tokadı dışında da etkiledi.

Mümine Teyze ile bir dönem kapandı!

Urumeli topraklarında doğmuş ailemdeki son insan da onun ölümü ile bu dünyayı terk etti.

Sorulduğunda "**Rumeliliyiz**" diyen ailemde artık oralarda doğmuş kimse kalmadı.

Mümine Teyze'nin ölümünden sonra şimdi biz hiçbir bağımız kalmayan bir yere mensubuz. *Görmediğimiz, gitmediğimiz, belki de hiç gitmeyeceğimiz ve görmeyeceğimiz,* gören ve bilenin de kalmadığı bir "yerin" insanlarıyız.

Bundan böyle zihnimize hep birlikte yerleştirdiğimiz bir hayalle yaşayacağız:

Mümine Teyze:

Kavala İli'nin **Drama** İlçesi'nin **Sarı Şaban** Nahiyesi'nin **Kurtı Dere** Köyü o kadar mı güzeldi? Bu köy halen var mı?

★ ★ ★

Azınlık olmanın acımtırak tadını ancak kendini azınlık görenler bilir. Başkalarına don biçmeye meraklı densiz zevatın **azınlık kavramını** azınlık olduğunu hissedenlerden daha iyi bildikleri iddiası ile ortaya çıktıkları bir dönemde Mümine Teyze'nin ölümü daha da anlamlıdır.

Onlar **muhacir** olmadıklarını, **mübadil** olduklarını bir ömür boyu anlatmaya çalışarak bir ömrü tükettiler.

Onlar, Rumeli'den Anadolu'ya çulsuz (muhacir) gelmediklerini, Rumeli'de bıraktıkları malları karşılığı geldikleri Samsun'da mal aldıkları (mübadil) iddiasını önlerine gelen herkese anlatarak yaşadılar.

Bizler, onların evlatları ve torunları olarak, neden bu konuda bu kadar hassas olduklarını anlamadan onların heyecanları ile gırgır geçtik.

Atayurda ait olamadan anayurdu terk etmenin ne olduğunu bilemedik!

Şimdi gariptir, 53 yaşında hiç görmediğim **anayurdumu** özlüyorum!

Hürriyet, 29 Kasım 2004

kov'dan öğrendiğimize göre, İbraniler, "pislik" dedikleri zaman "kilise" demektedirler; "kötülük alameti", haç yerine geçiyor ve "kirletmek" ise "vaftiz etmek" deyişini ikame etmektedir. Kendi aralarında bir şifreleri veya dilleri olduğunu anlıyoruz.

Bizde, bunlara ilave sözcükler olması mümkündür, eskiden televizyon-kameralı kapılar yoktu ve cumbadan kapıdakiler görünmeyebiliyordu; bu durumda evdeki, "acı soğan getirdin mi" sorusunu yöneltirse, bu, gelen sabetayistimizin yanında bir non-sabetayist olup olmadığı anlamına geliyordu, demek ki, sabetayist olmayan Türkler, "acı soğan" oluyorlar ve böyle anlatılmaktadırlar. Böyle birisiyle, Türk-Müslüman, evlenene ise "morarmış" deniyordu; herhalde ölüme yaklaşıyor ve cemaat dışına atıldıkları tespitlidir.

Devam ediyoruz, bu pek "ul-seviler" köşede "atayurd" ile "anayurd" sözcüklerinin karşı karşıya geldiklerini görüyoruz ve böyle bir karşılaşmayı veya karşılaştırmayı ilk kez fark ediyoruz. Belki öncülü var, ama, ilk kez gözlenmektedir.

✦ ✦ ✦

"... sen, babam ve gayrısı atayurda hasret doğdunuz, anayurda hasret ölüyorsunuz!.."

" atayurda ait olmadan anayurdu terk etmenin ne olduğunu bilemedik!"

"şimdi gariptir, 53 yaşında hiç görmediğim anayurdumu özlüyorum!"

✦ ✦ ✦

Ne demek oluyor?

Burada "hiç görmediğim anayurdumu özlüyorum" ifadesi var. Demek bu ul-seviler köşenin sahibine göre burası "anayurd" değildir; çünkü, hem özlemekte ve hem de hiç görmemiş olduğunu okuyoruz. Türk Dil Kurumu sözlükleri "anayurd" için "anavatan" demektedir; öyleyse bu köşeci için hiç görmediği bir "anavatan" var ve özlüyor. Burayı, anayurdunu terk ettiğini söylüyor; neresi olduğunu tam kestiremiyoruz.

Bir de "atayurda hasret" ifadesi var; peki bu "atayurd" nerededir, herhalde bir şifre ile karşı karşıya bulunuyoruz. Çözümü için fazla ipucuna sahip değiliz; bir yerde, "demek ki, Mümine Teyze geçen hafta öldüğünde 90 ile 95 arası bir yaştadır" ifadesini buluyoruz. Bu durumda, behesap, Ma'min ya da Mümine Teyze'nin, şimdiki Türkiye olmayan bir anayurd'ta 1909 veya 1914 yıllarında doğduğunu çıkarabiliyoruz.

Güzel, Mümine, bugünkü Türkiye'nin dışında, "atayurda hasret" doğmuştur; buradan, hasret duyduğu atayurd'un Türkiye olduğu sonucunu çıkaramıyoruz, çünkü, yoktu. Ayrıca akıl ve planlarda da yer almıyordu. Osmanlı mı, bu da mümkün görünmüyor; çünkü 1909, Büyük Balkan Yenilgisi'nden önceye düşüyor. 1914 sınırı, yenilgi sonrasıdır; ancak, "hasret" duyanların geldiklerini biliyoruz.

Bu köşeci'nin Atatürkçü olduğunu da söylememiz zordur; Said-i Nursi ile Fethullah Gülen'i göklere çıkarmakta ve Esra'gili ise müfridane müdafaa etmektedir. Kaldı ki "atayurd" ile bu topraklar kastedilse, "Türkiye" veya "Anadolu" yetebilirdi, "atayurd" misli bir icada ihtiyaç kalmazdı. Şimdi buradayız.

Çeşitli yazılarımda, ul-seviler'in son derece dindar olduklarını tespit etmiştim; o halde dinsel kaynaklara başvurmamız yerindedir. Bu kaynaklarda ise çok rahatız; çünkü, dinsel planda, müslümanlar "ata" sözünden İbrahim Peygamber'i anlıyorlar. Museviler için ise, "ata", Abraham Peygamber'dir. Her ikisi bir arada ele alınınca, "atayurd" hiç kuşkusuz, Erez İsrael veya Kenan olmaktadır.

Öyle mi; bu çıkarımları, benim doğru kabul etmem çok zor görünüyor. Bilimsel zincire güveniyorum, amma, bu denli cüret'e ihtimal veremiyorum. Fakat, muhtemel saymak zorundayız.

Çünkü şu ifadeyi de okuyoruz: "Onlar muhacir olmadıklarını, mübadil olduklarını bir ömür boyu anlatmaya çalışarak ömür tükettiler." Çok şaşırtıcıdır, "Muhaceret" ile "Mübadele" arasındaki farkı böylesine önemsediklerini anlıyoruz ki ilk bakışta anlamak zordur. Birisi "göçmen" ve diğeri "değiştirilen" anlamındadır; bunlar, ma'min ya da mümine, "değiştirilen" olmaya büyük bir şeref yüklüyorlar, bunu, çıkarabiliyoruz.

Kimlerle? Şunu da buluyoruz: "Onlar, Rumeli'den Anadolu'ya çulsuz (muhacir) gelmediklerini, Rumeli'de bıraktıkları malları karşılığı geldikleri Samsun'da mal aldıkları (mübadil) iddiasını önlerine gelen herkese anlatarak yaşadılar." Herhalde şimdi anlatıyorlar.

Bu anlatımın gerçek dışı olduğu ise kitaplarımda yazılıdır. Samsun'da, Antalya'da, Zonguldak'ta, Kayseri'de ve diğer yerlerde, konaklarından, gayri menkullerinden, geniş çiftliklerinden çıkartılarak, ağlaya ağlaya ülke dışına gönderilen çok zengin Elenler'in, "Rum" diyoruz, yerlerini, sabetayistler aldılar. Çok büyük bölümünün hiçbir belgesi yoktu; o kadar öyle ki sabetayistlerin bir bölümü, suistimallere isyan ettiler. Sulhi Dönmezer'in eşinin kardeşi R. Tesal'ın anılarında bu isyanın raporlarını bulmak mümkündür. Araştırılırsa, diğerlerini bulabiliriz.

Sabetayist olmayan memurlar evlerinden çıkarıldılar ve sabetayistler yerleştirildiler. Karadeniz sahil kentlerinde Şişli Terakki'ye emlak verebilmek için, bunu haksız bulan valiler görevlerinden atıldılar. Cahit Uçuk veya Üçok, Selanik'ten gelen anneannesinin aldığı uçsuz bucaksız portakal bahçelerini ve sayısız konakları, neredeyse, sebil dağıttığını, saflıkla anlatmaktadır.

Çoğunun, Selanik ve çevresinde emlak bıraktıkları iddiasını ciddiye almamız zordur; kaldı ki bunun pek de sorulduğunu da sanmıyoruz. Mal dağıtımında veya mübadele komisyonlarında önemli sabetayistlerin başrol oynadıklarını ise biliyoruz. Tevfik Rüştü Aras, bunlardan birisidir. Burada duruyoruz.

Açıklama

SABRİ ÜLKER'DEN MEKTUP VAR

Her şeyden evvel, araştırmacı bilim adamı olarak çalışma azminizi takdir ettiğimizi ifade ederken, son günlerde yayınlanmış "Ders 1 Küçülme Savaş" adlı kitabımızda, rastlayabildiğimiz birkaç hususla ilgili olarak aşağıdaki açıklamaların gönderilmesine zaruret görmüş bulunmaktayız.

Bu konudaki ilk husus, açık ve net olarak ifade edelim ki, **Ülker'in hiçbir şekilde Kuzey Irak'ta resmi ya da dolaylı bile olsa distribütörü veya bayisi, temsilcisi bulunmamaktadır.. Bu gerçek karşısında, Barzani'nin Ülker ailesinin temsilcisi olduğuna ilişkin ifadeniz, hiçbir şekilde gerçeği yansıtmayan, tümüyle yanlış bilgilenmeye müstenit bir ifadedir.**

Şayet Kuzey Irak'ta Ülker mamulleri satılıyorsa, bu Dünyanın bir çok yerinde olduğu gibi, ürünlerimize ilişkin beğeni ve taleple alakalı olarak, bilgimiz dışında serbest piyasa koşullarında bir şekilde temin edilen ürünlerimizin bu yerlere götürülerek satılmasından ibarettir.

Sn. Küçük,

Aslında "Ordunun bir Asamı var ve Ülker finanse ediyor" ifadenizle alakalı olarak ordu ve Asam adına bir beyanda bulunmamız elbette olası değil. Asam orduyla hangi çerçevede ilişki içersinde ya da değil, bunu ilgililerine sorabilirdiniz. Ancak, **"Asamı Ülker'in finanse ettiği" ifadenizle ilgili olarak cümleniz "Ülker'in sınırlı çerçevede bu kuruluşa değil ancak kurucusu Vakfa, çok sayıda kurum ya da 3. şahısların yaptığı gibi, zaman zaman yardım yaptığı" şeklinde olsa, gerçeği ifade etmiş olacaktı.** Çünkü, bir kuruluşun finanse edilmesi, ilk nazarda tümüyle o kuruluşun mali yükümlülüklerinin doğrudan karşılanması yükümlülüğü anlamına gelir.

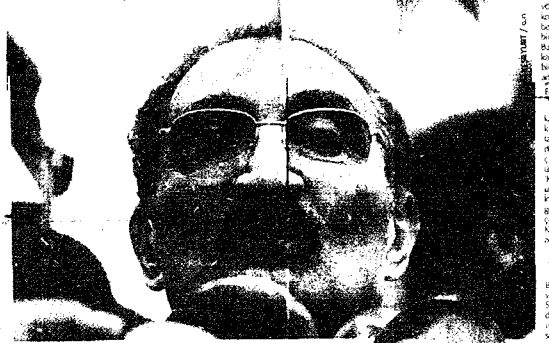
Maliye Bakanı **Sn. Kemal Unakıtan Ülker'de hiçbir zaman "Ülker'in muhasebecisiliği" ya da benzeri bir görevde bulunmamıştır. Family Finans'ın Sn. Sabri Ülker'e devralındığı süreçte profesyonel çerçevede kısa sayılabilecek bir süre yönetim kurulu üyeliği yapmış, daha sonra da bu görevi politikaya atılmasından bir süre önce** [illegible] **sonlanmıştır. Bunun dışında Ülker'le geçmişte ya da günümüzde herhangi bir özel ticari ya da iş ilişkisi söz konusu değildir.**

Bilimsel bir çalışma yapıyoruz. Bu nedenle her türlü açıklamayı, ilk kitabımızda severek yayımlıyoruz. Ülker'e ilgileri için teşekkür ediyoruz.

Artık bırakın Sayın Başbakan

TÜRK basınının önde gelen isimleri, rahatsızlığı nedeniyle uzun süredir görevinin başına dönemeyen Başbakan Bülent Ecevit'in çekilmesi konusunda mutabakata vardılar. Bu mutabakata, günlük gazetelerin tümünden yazarlar katıldı. Ertuğrul Özkök, "Yeltsin, kendi yerine geçecek Putin'e yolu açarak hem kendi hatırı şöhretini sildi, hem de Rusya'yı kurtaracak bir lider yarattı. Şimdi o lider 'hasta adam' Rusya'yı şahlandırıyor" diye yazarken, Bekir Coşkun "Ecevit gitmeye yanaşmıyorsa, göndermeli. Yazıktır. Bir ülke, bir kişiye feda edilemez... Yeter artık" diye sert çıktı. İşte yorumlardan bazıları...

Türk basın tarihinin en büyük mutabakatı

Yeltsin'i örnek alıp, çekilmeli

Ertuğrul Özkök (Hürriyet)

Beddua ederler

Cengiz Akyol (Sabah)

Kötülük yapılıyor

Oktay Ekşi (Sabah)

MGK tavsiye kararı almalı

Mehmet Barlas (Yeni Şafak)

Ersin Çokyaşar (Hürriyet)

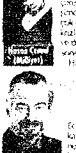
Bekir Coşkun (Hürriyet)

Mehmet Yılmaz (Milliyet)

Hasan Cemal (Milliyet)

Güneri Cıvaoğlu (Milliyet)

Mehmet Ali Birand (Posta)

Ahmet Şenlik (Akşam)

Sedat Ergin (Hürriyet)

Ayşe Arman (Cumhuriyet)

Fatih Altaylı (Star)

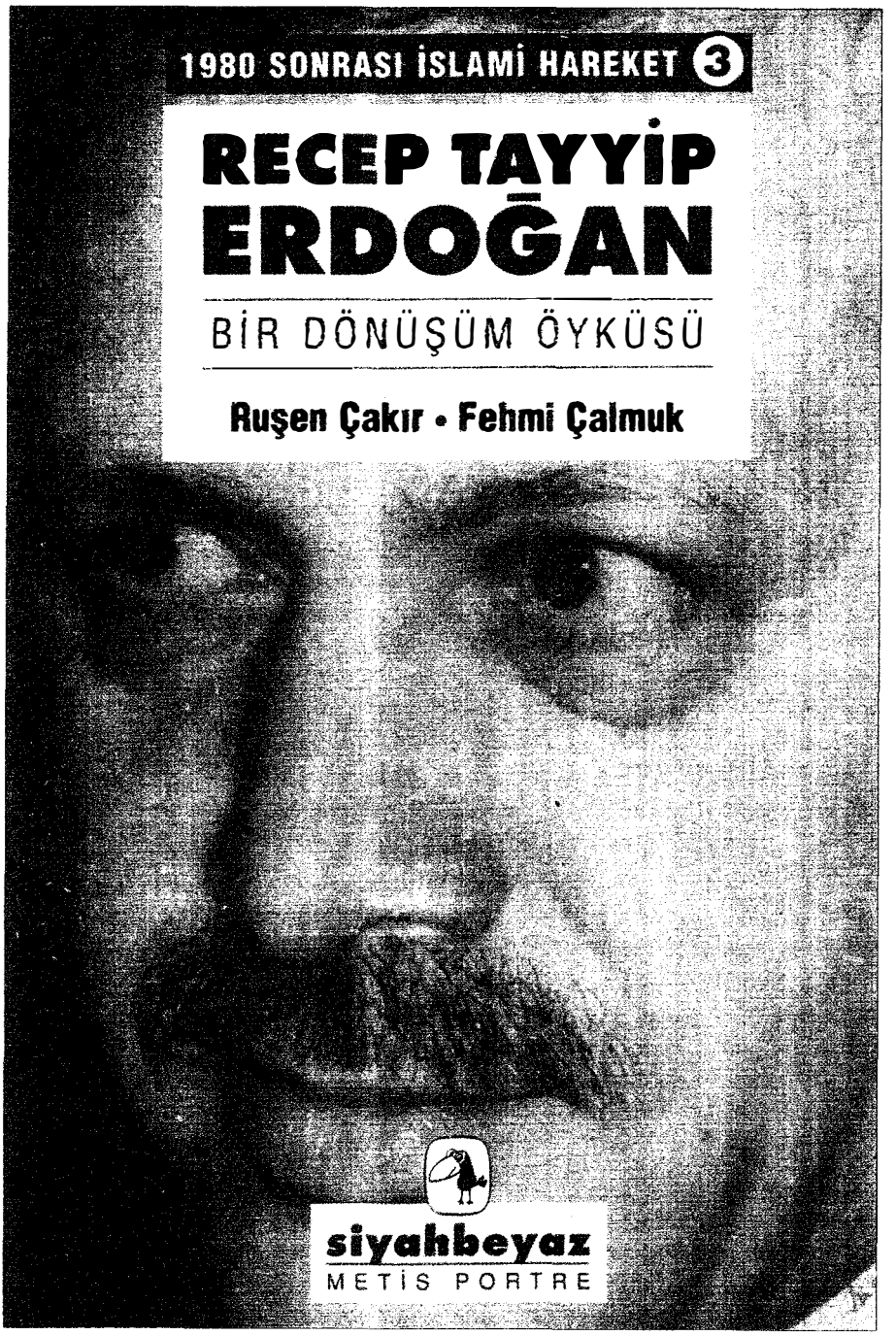
Abdülkadir Düşük (Yeni)

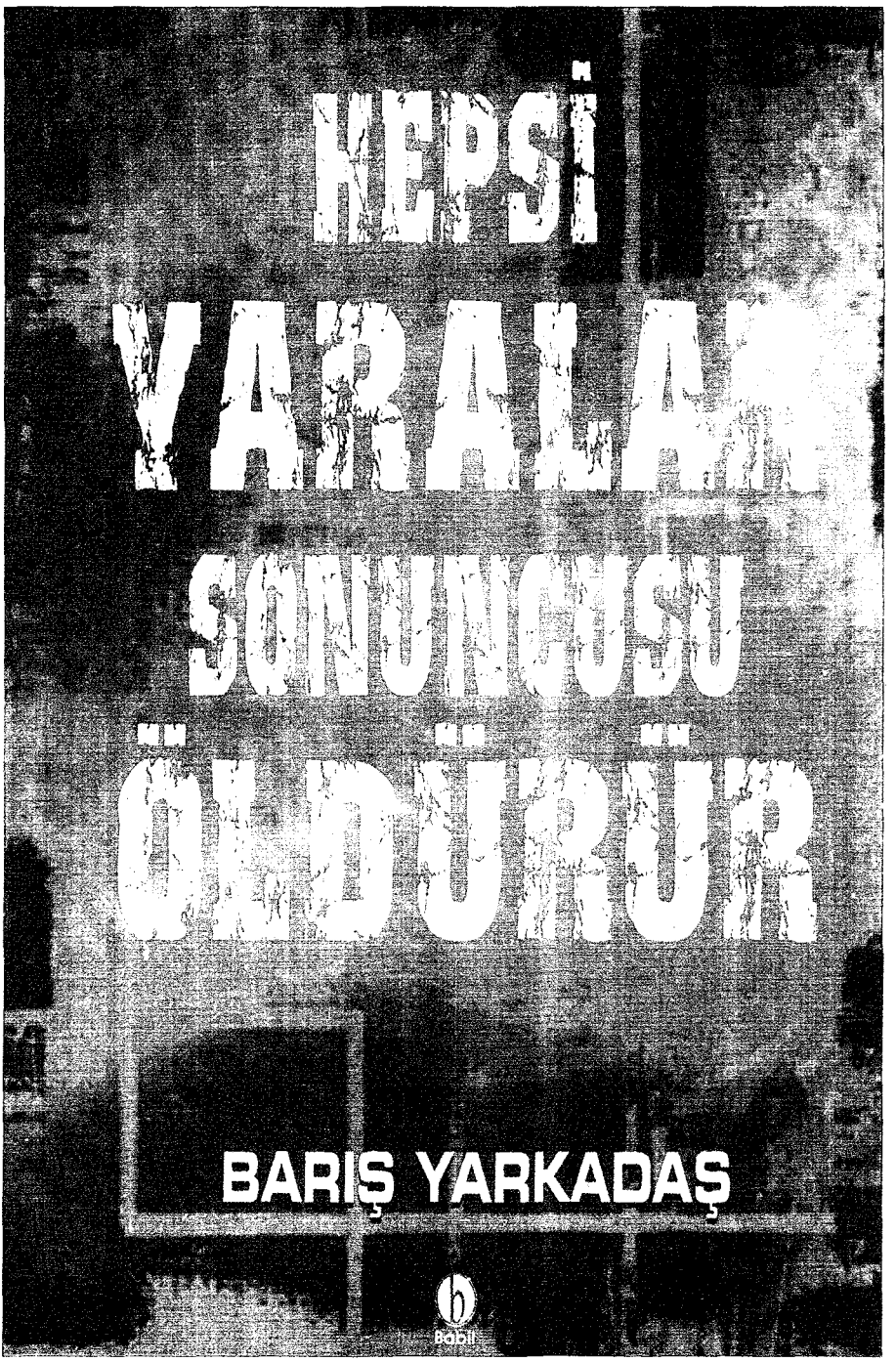

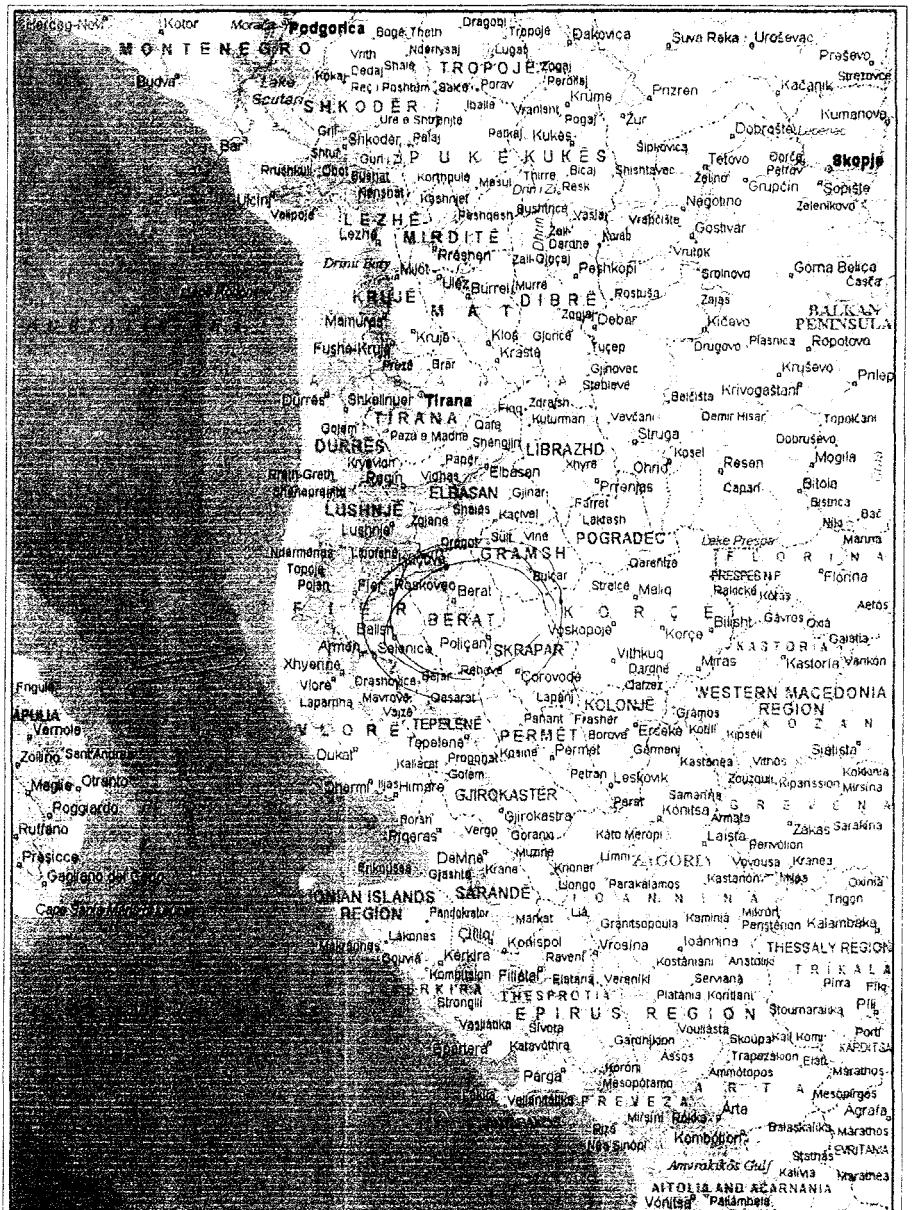
Ertuğrul Özkök (Hürriyet)

Zeki Çeliker (Milli Gazete)

1980 SONRASI İSLAMİ HAREKET 3
RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BİR DÖNÜŞÜM ÖYKÜSÜ
Ruşen Çakır • Fehmi Çalmuk
siyahbeyaz
METİS PORTRE

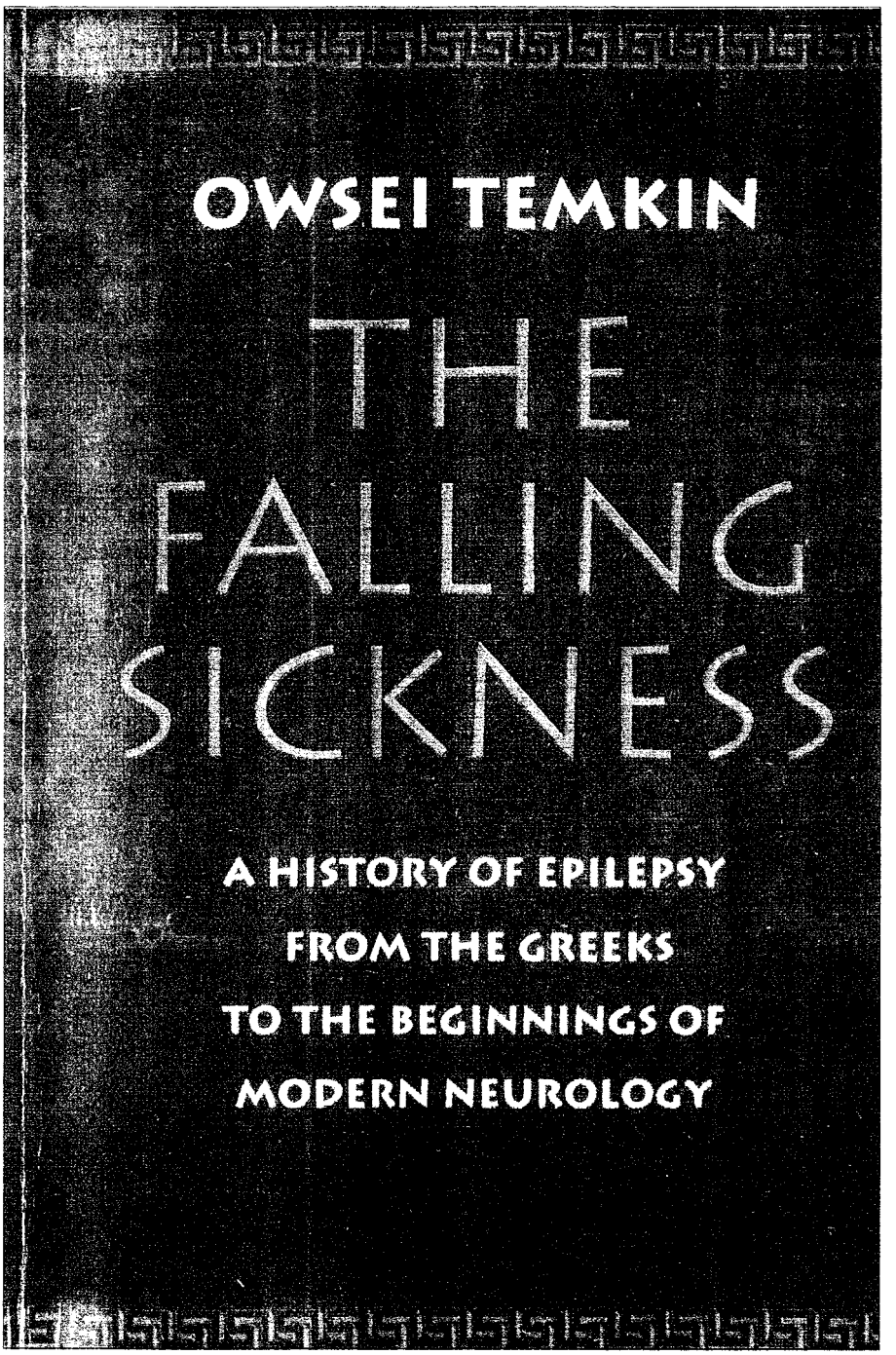

HEPSİ
YARALAR
SONUNCUSU
ÖLDÜRÜR
BARIŞ YARKADAŞ
Babil

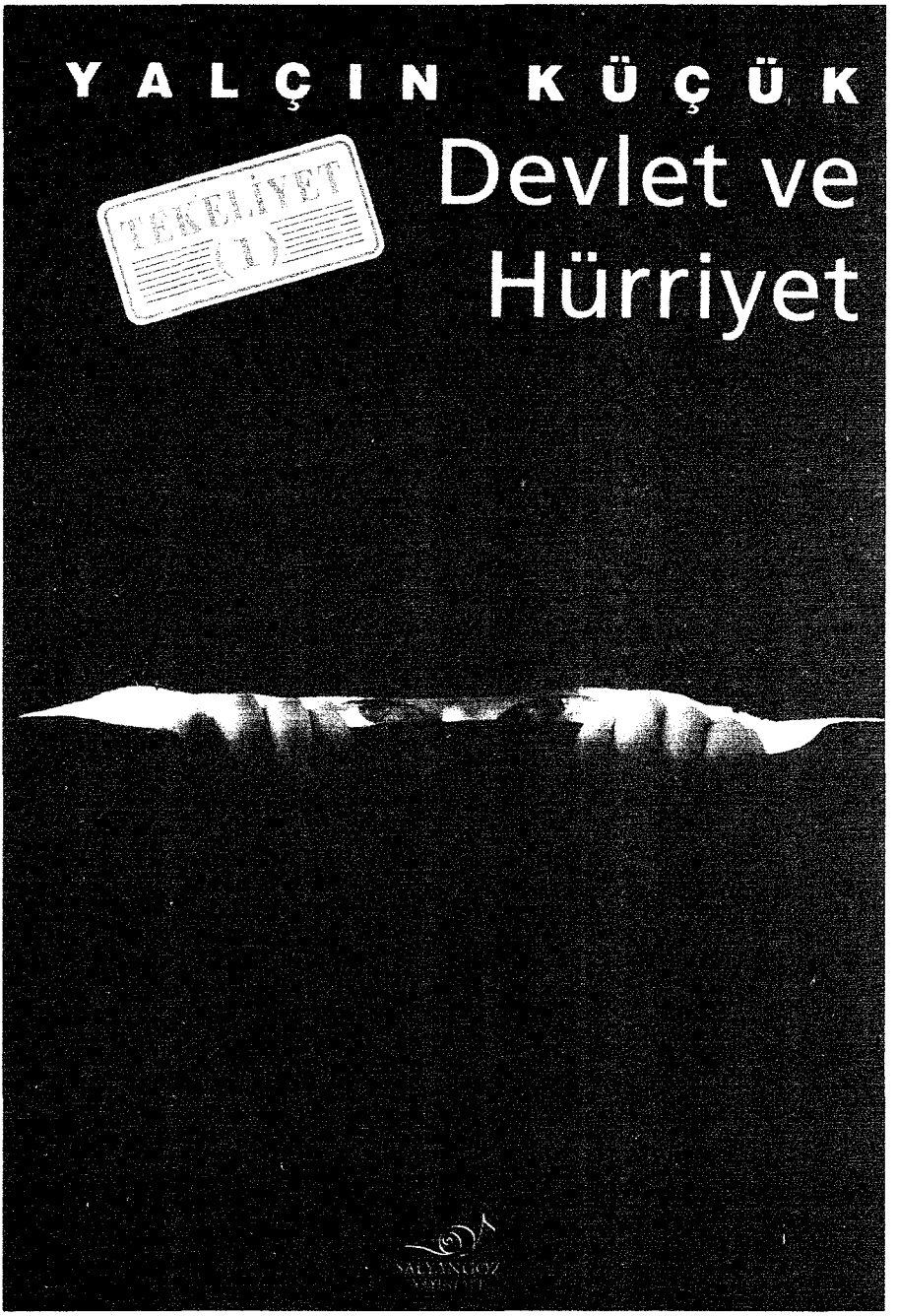

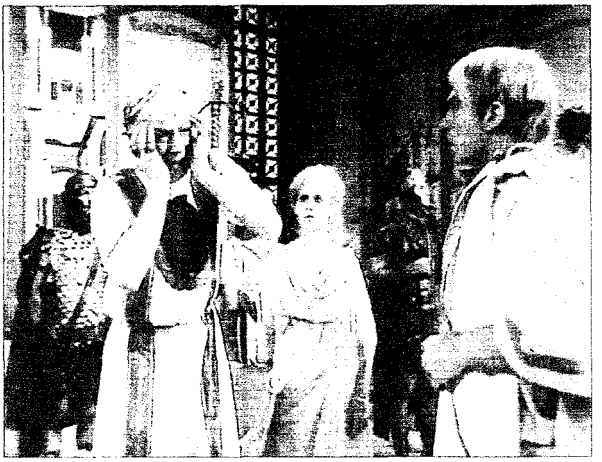
ENCARTA 98 WORLD ATLAS

Berat
Albania

Copyright (C) 1988-1997, Microsoft Corporation and its suppliers. All rights reserved

OWSEI TEMKIN
THE FALLING SICKNESS
A HISTORY OF EPILEPSY FROM THE GREEKS TO THE BEGINNINGS OF MODERN NEUROLOGY

YALÇIN KÜÇÜK
Devlet ve
Hürriyet

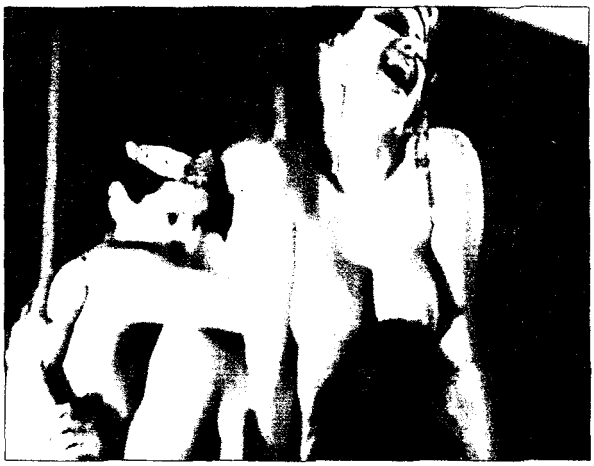

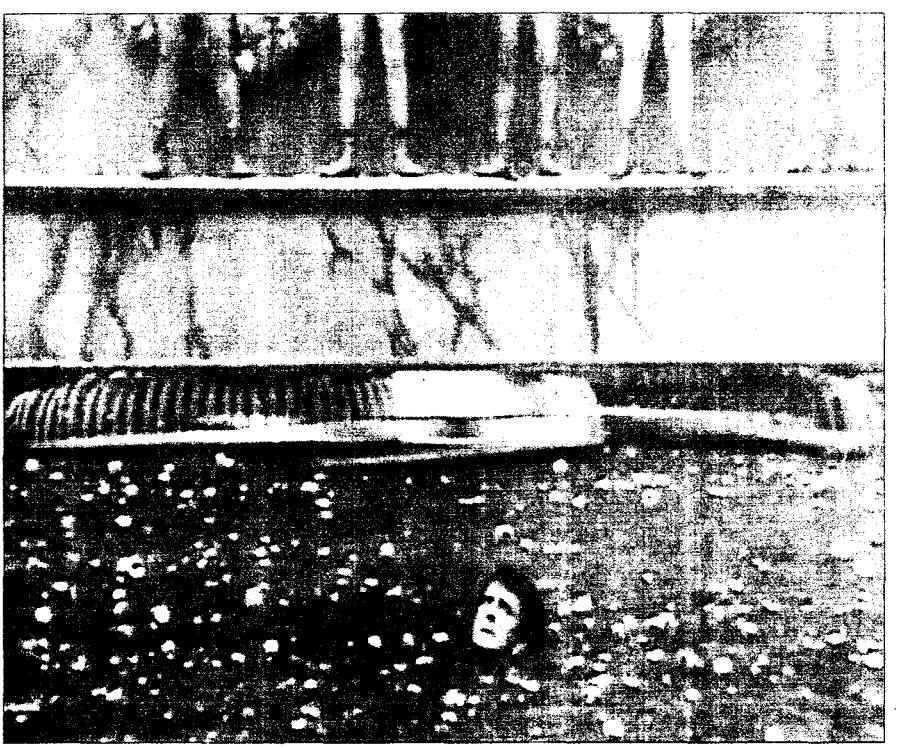

Yalçın KÜÇÜK

BİR YENİ CUMHURİYET İÇİN

Dizin

-A-

Abadan, Nermin 17, 207
Abadan, Yavuz 17, 207
Abdülhamid (II) 13, 85, 149
Agrippina 40, 56, 98, 103
Ağar, Mehmet 200, 202
Akdağ, Recep 200, 202
Akel, Ebru 279
Akgündüz, Fadıl 159, 163
Aktunç, Hilmi 210, 211
Akyol, Taha 279
Akyurt, Nevin 282
Alan, Nuri 163
Albayrak, Berat 303
Alpogan, Yiğit 192
Althusser, Louis 60, 77, 80, 81
Anter, Nesim 149
Antonina 251-267
Antonius, Marcus 29, 39, 47, 66, 67, 68, 69, 72, 85, 87, 135, 137, 140
Aras, Tevfik Rüştü 312
Arendt, Hannah 78
Aşkın, Yücel 199
Ataç, Nurullah 190
Atalay, Beşir 208
Atasagun, Şenkal 192
Atatürk, Mustafa Kemal 75, 188, 227, 255
Augustus 11, 12, 26-29, 33, 34, 36, 38, 39, 41, 54, 55, 58, 59, 62-76, 85, 86, 87, 88, 92-95, 98, 113, 119, 131, 135-142
Ayas, Güneş 12
Ayhan, Ece 12

-B-

Babacan, Ali 297
Bağış, Egemen 223, 228, 231-239
Bahçeli, Devlet 152, 167
Baldson, J.P.V.D. 24, 32, 36, 53, 69
Barlas, Mehmet 149
Barret, Anthony 24, 43, 53
Barzani 190, 191
Batu, İnal 19
Baykal, Deniz 192, 211
Baykurt, Fakir 210
Belisarius 251-267
Ben-Gurion, David 192
Berk, İlhan 122
Berksoy, Elif 12
Bernstein, Herman 305
Bila, Fikret 150, 151
Birand, Mehmet Ali 149
Bitlis, Eşref 147
Bloom, A. 154, 155
Boyner, Cem 308
Brass, Tinto 8
Braudel, Fernand 246
Brutus 30, 34, 35, 39, 57, 63, 66, 67, 68, 70, 74, 76, 95, 105, 136, 138
Burnham, James 78
Bush, George W. 27, 48, 73, 79, 154, 179, 188, 189, 232, 233
Büyük İskender 248
Büyükanıt, Yaşar 215

-C, Ç-

Caligula 7-11, 23-28, 31-56, 59, 63, 68, 72, 73, 76, 77, 85-104, 111, 112, 113, 115, 117-124, 129, 130, 132, 133, 136, 142
Camus, Albert 9, 10, 18, 25, 27, 28, 31, 46, 66, 112-119, 121-124, 129, 132, 209, 220, 222
Cansel, Ege 160
Cassius 34, 66, 67, 68, 70, 105
Cebesoy, Ali Fuad 188
Cem, İsmail 149, 150, 158, 167, 225
Cengiz Han 245, 253

Ceyhun, Demirtuş 18
Cicero 29, 63, 64, 135
Claudius 24, 34, 35, 41, 46, 57, 76, 88, 95, 101, 124
Cleopatra 10, 47, 66, 68, 69, 140
Clinton, Bill 233
Coşkun, Bekir 149, 210, 211
Çakır, Ruşen 168, 169, 184
Çalmuk, Fehmi 168, 169, 184
Çarmıklı, Sabri 8
Çelik, Ömer 222, 223, 236
Çetin, Hikmet 20, 193
Çiçek, Cemil 191
Çilingiroğlu, Ayhan 16
Çiller, Tansu 8, 25, 26
Çölaşan, Emin 16, 149

-D-

Damar, Arif 122
Darwin, Charles 79, 245
Demirel, Süleyman 183, 187, 200, 229, 265
Demokrit 105
Derviş, Kemal 152, 153, 158
Develioğlu, Ferit 43
Dilipak, Abdurrahman 149
Dinçmen, Üstün 19
Doğan, Aydın 190, 221
Dostoyevski 106
Downey, Glanwille 142
Dönmezer, Sulhi 311
Drusilla 10, 25, 46, 48, 56, 103, 104, 112, 119, 120, 133
Duru, Orhan 247, 248

-E-

Ecevit, Bülent 150, 151, 152, 153, 156, 158, 202, 203
Ekinci, Tarık Ziya 191
Enderunlu Fazıl 211
Engels, Friedrich 65

Engin, Aydın 149
Enver Paşa 145, 146
Erasmus 80
Erbakan, Necmettin 10, 159, 174
Erdoğan, Emine 222, 223
Erdoğan, Recep Tayyip 13, 14, 149, 159, 162-165, 167-170, 173-177, 180-187, 189, 192, 193, 199-213, 218-225, 228, 230-242
Erol, Aydil 299
Evren, Kenan 265

-F, G-

Ferrill, Arther 24, 25, 33, 40, 66, 117
Fischer, Stanley 153
Franco 113
Fukuyama, Francis 79, 154, 155
Gelibolulu Mustafa Ali 249, 256
Gençer, Ercüment 19
Germanicus 35, 38, 39, 40, 42, 72, 73, 92-95, 117, 138, 142
Gibbon, Edward 250, 251, 252, 259, 260
Gönensin, Okay 149
Graetz, H. 293, 294 .
Graves, Robert 8, 27, 33, 36, 38, 40, 53, 56, 58, 59, 60, 65, 95
Grossman, Marc 160
Gül, Abdullah 150, 158, 193, 219, 220, 222
Gülen, Fethullah 193, 308, 311
Günce, Ergin 19
Gür, Remzi 297
Gürel, Şükrü Sina 150

-H, I, İ-

Hacır, Gürkan 12
Hakyemez, Deniz 12, 154
Hasan Sabbah 82
Hazreti İbrahim 311
Hazreti Muhammed 293, 294
Heidegger, Martin 18
Hipokrat 105
Hitler, Adolf 27, 33

Hobbes, Thomas 77-79, 81, 154
Hobson 78
Hurley, Donna 100-104, 111, 122
Huxley, Aldous 32, 80
Ihcak, Nazlı 215
İbn Haldun 35, 256
İçkale, Nadire 191
İnönü, İsmet 183, 185, 227
Ionesco 18
İpekçi, Cemil 225
İpekçi, Leyla 184
Irmak, Çağan 279

-J, K, L-

Jüstinyen 246, 251-267
Kanadoğlu, Sabih 163
Kanık, Orhan Veli 19
Karabekir, Kazım 188
Karaca, Toto 17
Karea 122, 123, 130
Kayzer İkinci Wilhem 33
Keleş, Ruşen 17
Kemal, Yaşar 190, 191
Kennedy, John 48
Khalilzad, Zalmay 79, 155
Kıvrıkoğlu, Hüseyin 152
Koç, Mustafa 149, 158, 159
Kolatch, Alfred 277, 287, 293, 303
Küçükbaş, Tevfik Ali 219
Lenin, Vladimir İlyiç 74, 146
Livaneli, Zülfü 269, 270, 271
Livia 41, 53, 119

-M, N-

Macro 96, 99, 137
Makyavel 78, 245, 246
Marx, Karl 9, 29, 62, 65, 73, 79, 146, 147, 246, 265

Menderes, Adnan 192
Meray, Seha 16, 17
Mercan, Murat 236
Montesquieu 10, 60, 62, 64, 65, 72, 76, 82, 100, 129, 130, 131, 133, 169, 209
Morgenthau, Hans 305
Mumcu, Erkan 208
Mumcu, Uğur 147
Mussolini, Benito 27, 71
Nasrallah 192
Nebioğlu, Osman 284, 285, 302
Nefi 272
Neron 38
Nesin, Aziz 11, 17, 18
Nixon, Richard 48
Nur, Rıza 255

-O, Ö-

Onaran, Bertan 9
Ostrogorsky, G. 249, 250
Öz, Erdal 19
Özal, Turgut 145, 146, 147, 159, 187
Özaydınlı, Bülent 158
Özel, Soli 159
Özkan, Hüsamettin 149, 153
Özkök, Ertuğrul 222
Özkök, Hilmi 150, 152, 153, 156, 183, 193, 205, 207

-P, R-

Pakalın, Mehmet Zeki 299, 302
Patai, Raphael 295
Perle, Richard 155, 160
Pinto, Baruch 303
Polat, Adnan 302
Pollio 29, 57, 58, 135, 137
Pompeius 136
Prodi, Roman 158
Prokopyus 229, 246-267

Ran, Nazım Hikmet 11
Reagan, Ronald 73, 81, 154, 179, 269
Rice, Condolezza 189, 190

-S, Ş-

Saddam Hüseyin 156, 188, 189
Said-i Nursi 311
Sallust 29
Sanberk, Özdem 158
Saraç, Tahsin 18
Sartre, Jean Paul 9, 18, 114
Sausurre , Ferdinand 211
Sayan, Seda 285
Schröder, Gerhard 233
Selçuk, İlhan 168
Sevi, Sabetay 285, 305, 306
Sezar, Julius 11, 12, 29, 30, 34, 35, 38, 39, 47, 61, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 86, 87, 92, 123, 131, 135, 136, 137, 139
Sezer, Ahmet Necdet 187, 188, 193, 227
Shakespeare, William 105, 264
Stalin, Joseph 27, 33, 71
Stockton, David 141
Strauss, Leo 78, 79, 154
Suetonius 10, 27, 33, 38, 40, 42, 44, 86, 87, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 100-104, 111, 114, 117, 122, 123, 129, 132
Sultan Reşat 85
Süreya, Cemal
Syme, Ronald 9, 28, 29, 30, 58, 61, 66, 71, 72, 73, 91, 113, 135, 137, 139, 140
Şirin, Emin 180, 215

-T, U, Ü-

Tacitus 29, 30, 38, 54, 55, 56, 58, 61, 68, 70, 75, 91, 92, 99, 135, 136, 138
Tağmaç, Memduh 265, 282
Tahir, Kemal 11, 210
Taner, Emre 191
Taner, Haldun 16 , 17
Tekin, İlhan 8, 10
Temkin, Owsei 44, 105, 106, 108, 167, 195

Thatcher, Margaret 81
Theodora 229, 247, 251-267
Tiberius 9, 24, 27, 34, 35, 38-42, 55, 58, 59, 70, 73, 75, 76, 88, 92, 94-96, 99, 100, 101, 117, 119, 121, 130, 131, 132, 136-139
Tibet, Kartal 9, 50
Timur, Taner 17, 19
Toker, Metin 152, 153
Toprak, Şirin ve Umut 9
Torumtay, Necip 146
Turgut, Serdar 158
Türk, Ahmet 190, 191
Türkali, Vedat 191
Türkmen, İlter 193
Türkmen, Rıza 193
Uçuk, Cahit 311
Umar, Bilge 288
Uras, Güngör 160
Üçüncü Selim 207
Ülkenciler, Ömer 12
Ülker, Sabri 313
Ülsever, Cüneyt 310
Üstünel, Besim 16

-V, W, Y, Z-

Velidedeoğlu, Alinur 270
Wilson, Woodrow 74
Wohlstetter, A. 79, 155
Wolfowitz, Paul 79, 149, 154, 155, 156, 158
Yakup Şevki Paşa 188
Yalçın, İrfan 211
Yarkadaş, Barış 174, 175
Yetkin, Murat 150, 151
Yılmaz, Mesut 152
Zapsu, Cüneyt 149, 158, 223, 228, 234, 238, 241, 242
Zeren, Barış 12
Zweig, Stefan 11

9 789756 277744

SALYANGOZ
YAYINLARI